UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

ÚJÉVI SZÓZAT

Kedves Atyámfiai! — Isten kegyelméből ismét egy új esztendő küszöbén állunk. Imádságos érzések között gondolunk vissza a letűnt időre, amelyet magunk mögött hagytunk; s szent vágyakozással és gyermeki bizalommal tekintünk a bizonytalan jövőbe, ahol a mi emberi sorsunk a jóságos atyai Gondviselés oltalma alatt áll... Ami elmúlt, azt számon tartjuk s hálatelt szívvel ismerjük el a csendes, családi örömet, amelyben részünk volt az elmúlt év folyamán; s lehajtott fővel és alázattal hordozzuk a bánatot és a veszteséget, amely itt-ott mindannyiunkat meglátogatott.

A mai nehéz időkben csak csüggedetlen leki erővel, és törhetetlen hittel állhatunk meg a mi megbizatásunkban, amelyet Isten szent kezéből vettünk. Akár vezető helyet töltünk be, akár kisegítő munkások vagyunk, dolgozzunk serényen, fáradhatatlanul; mert minden elmúlasztott óra, vagy könnyelmű pillanat helyrehozhatatlan kárt jelent az egyház és nemzet háztartásában.

Népünk körében a két Homoród mentén több gyülekezetünket meglátogattam s az ott tartott presbiteri konferencia tanulságos emléke mind a mai napig élénken foglalkoztatja az én lelkemet.

Ilyen értelemben találkoztunk az abásfalvi Kultúrház avatáson is, ahol az országzászló ünnepélyes felvonása ugyanazokat a magasztos egyházi és hazafias érzéseket váltotta ki a résztvevők szívéből.

Háromszékmegyei körútunk — a nagy alapító Berde Mózsa szülőházának kegyeletes meglátogatását is ideértve — örökre felejthetetlen marad a ma élő nemzedék előtt. Együtt voltunk. Együtt lelkesedtünk ősi unitárius hitünk szépségén és tisztaságán. És együtt köszöntöttük az újonnan kereszteltek kisded csoportjait, akikre jövőbelátó, bizakodó lélekkel kértük a mindenható Istennek szent áldását. Hisszük, hogy jó

VONZALOM ÉS FÜGGELEM

Ez a két erő uralja és tartja össze a világmindenséget, a csillagrendszertől a magányos csillagig, a nagy égi testtől le a legkisebb parányig, a nagy közösségtől le a legkisebb közületig. Naprendszerünkben a bolygók helyüket annál a nagy összetartó vonzalomnál fogva kapták meg, melyet a nap nagy tömegével rájuk gyakorol, s amely nagy vonzáshoz ők maguk is hozzáadják a maguk tömegeinek megfelelő kis vonzalmukat. Keringési pályájukat pedig biztosítja az a kölcsönös függelem, melyben egymáshoz tömegük, távolságuk, helyzetük, és mozgássebességük alapján vannak. S ha fölteszed a nagy kérdést a természet törvényeit kutató bölcs előtt: „Végsőfokán honnan származik a mindenség ez összetartó ereje?“ A válasz a bölcs részéről is csak az: „Fiam, ezt senki se tudja a Mindenható Isten nélkül megmagyarázni!“

De ez a bölcs azt is mondja nekünk: „Ez a vonzalom és függelem, Isten ható és igazgató kezének ez az ottléte az országokat, a népeket és a felekezeteket is éppenúgy irányítja, mint az élettelen természetet.“

Az emberiség fejlődő, épülő közössége tehát csak akkor valósítható meg, ha egyszer az országok sorsáért felelős államfők és kormányok is ráébrednek erre az Istentől származó törvényre és a népek között a vonzalmat ébresztik, élesztik és a függelmet világosítják meg. Észrevétetik az országokkal, hogy Isten a földi javakat a népek között egyenlőtlenül osztotta el, kinek búzatermő rónaságból, kinek ércet rejtő sziklából, kinek a föld mélyének olajából, kinek kalapácsból adott többet s mindezt nem azért, hogy mások ellen kihasználja, hanem, hogy a függelem, az egymásrautaltság tudatában értékeivel egymást segítse.

A nemzet egysége, teljes értelmű közössége is csak ezeken az isteni törvényeken át valósulhat meg. A szeretetben nemesült honfitársi, fajtestvéri vonzalomnak kell bennünket egy mindeneket megbocsátó egységbe összeolvasztania és ezt az egységet az emberi függelem-tudaton át keményre kovácsolnia. A függelmen ne csak azt a rendszerbéli kapcsot értsük, mely minden szervezett közületben fennáll vezetők és alárendeltek között s amelyet az állam a végrehajtó közigazgatási, közrendészeti hatalmában, vagy a katonaság tiszti, altiszti szervezetében valósít meg, hanem a függelmet jelenti különösképpen az egymásrautaltság, mely a nemzet fiai, foglalkozási és hivatási ágai között fennáll abból kifolyólag, hogy Isten a nemzet javait sem osztotta el egyenlően és egyenletesen, hanem kinek földet, kinek bányát, kinek munkáskezet, kinek hivatalt, kinek alkotó építő szellemet osztott ki. S ezt bent a nemzetben sem azért osztotta így el a jó Isten, hogy osztályrészünket mások károsítására használjuk ki, hanem hogy egyoldalú birtoklásunkat tökéletessé fejlesszük és vele másokat kisegítsünk és ezeken a kölcsönös segítségeken át tudatosan és megfontoltan egybekovácsolódjunk.

magyarok és jó unitáriusok lesznek. Mert unitáriusnak lenni és magyarnak lenni: mindig egyet jelentett, mindig ugyanaz volt s joggal várhatjuk és meg is követeljük az utánunk következő nemzedéktől, hogy ezt a századok által megszentelt hagyományt csorbítatlanul megőrizze.

Erre a kipróbált erényre, erre a nemesveretű hazafiságra, erre az áldozatkész egyházias szellemre, most — a körülöttünk mindenütt dúló s minket is majdnem elnyeléssel fenyegető világháború ötödik lustrumában — ugyancsak szükségünk van. Szükségünk van azért, hogy a mende-mondák és rémítgetések miatt meg ne inogjon a mi belső frontunk; hogy a maga önmérsékletével és megfontolt nyugalmával erőt sugározzon magából a külső front felé is... Nem különben pedig éjjel és nappal vívja a maga szent harcát az ezeréves határokért, amelyek a Teremtő szent Úristen telekkönyvében mozdíthatatlanul vannak megállapítva.

Amidőn erről vallást teszek, egyúttal hálatelt szívvel köszönöm meg az ég Urának, hogy lelkipásztori szolgálatomban az unitárius Anyaszentegyház kötelékében mind ez ideig megtartott és megsegített s megengedte, hogy az Ő szent Fiának, az Úr Jézus Krisztusnak nyomdokában járva, — „szemtől-szemben" is találkozhassam Ő szent Felségével.

Ez az én örömem. Ez az én dicsekedésem... E szent találkozó jegyében kérem az Örökkévaló Egy Igaz Istennek atyai áldását minden rendű és rangú testvéremre, a házi tűzhelyekre, a templomokra és iskolákra, a csendes hótakaró alatt pihenő barázdákra Erdély bércei közt és a nagy magyar Alföldön.

Fogadjátok mindannyian, az Új Esztendő reggelén főpásztori üdvözletemet.

JÓZAN MIKLÓS
püspök.

Nemkülönben vagyunk mi a magunk unitárius életközösségével is. Bennünket is összetartó egységbe csak a hittestvéri és hitsorsosi vonzalom kapcsolhat, melynek Isten igéjén és Jézus tanításain át hittestvéri szeretetté kell nemesülnie és benünket is csak az egymásrautaltság tényén és tudatán felépülő függelem kovácsol szerves egybeszőtt teljességgé. Boldog és Isten iránt hálatelt lélekkel állapítom meg, hogy egyházi életünk terén ez a várva-várt vonzalom és a belőle fakadó szeretet lassanként teljessé vált, ma már unitáriusok tiszteljük, becsüljük, szeretjük egymást. De épolyan örömtől sugárzó lélekkel mondhatom: egymásnak és egymásért is vagyunk. A függelem rendszeri formája oly nemesen mutatkozott meg abban a meleg tiszteletben, melyben a lelkészkör részesítette a Főtisztelendő Urat ötven éves lelkészi ünnepélyén, hogy azt csak a szereteten át tudjuk megérteni, és így ez az ünnepség felvilágosított bennünket egyuttal arról a nagy valóságról is, hogy a függelem hogy tud alkotó egységbe forrni a vonzalommal. A függelemnek az az egyetemleges, lélekből mély volta, mely az egymásraszorultság tudatán és ebből kifolyólag annak megélésén alapszik, példaadólag él közöttünk. Egymás támogatása és a bajokban megsegítése unitárius erkölcs. Mi már nemcsak azt tudjuk, hogy a *vagyon kötelez,* hanem azt is, hogy Istennek az a második adománya, a *szellem is — kötelez.* Vagyonukból tehetőseink oly szépen adakoznak Kolozsvárt és Keresztúron is diák és iparos nevelői alapjainkra, a Nőszövetségek is annyit gyüjtenek szegény kisdedek megmentésére, egyházi életünkön belül gazdaembernek, munkás, iparos és kereskedői kezeknek oly nagy a megbecsülése, hogy Isten valószínüleg sokat gyönyörködik mirajtunk. Az arra való ébredés pedig, hogy a szellem is kötelez, abban adá nyilvánulását, hogy egyházunk arra hivatott szellemiségei unitáriusságunk lelki és szellemi állagának feldolgozására és szellemi-lelki fejlődésünk rendszeres ápolására szánták magukat.

Még csak arra kell ráébrednünk, hogy van egy harmadik közösségi kötelezvény is és ez az idő. A közösségi életben időt is kell áldoznunk egymásnak és a közösség egészének. Az időt a keresztény ember munkában tölti ki, unitárius hitéletünk éppenséggel küzdő, harcos munkára késztet bennünket. Áldozza tehát kiki munkáséletének, napi munkaidejének egy kis hányadát az unitárius közösségnek, dolgozzunk, ne csak az egyházért, hanem az egyháznak is, mert akkor lesz igazán nagy, igazán örökkévaló és igazán Istentől áldott a mi unitárius létünk.

A világegyetem alkotó testeinek vonzalma kölcsönös és önkéntes, függelme is ilyen. Újévi üzenetként azt kívánom egyházam minden egyes fiának és fiától, lányának és lányától, önkéntesen és kölcsönösen vonzódjunk egymáshoz a lélek melegén át: ebből lesznek áldott frigyek és önkéntesen és kölcsönösen éljünk tudatos és nemes függelemben, áldozatos egymásért valóságban: ettől gazdagodunk mi földi és égi javakban!

GELEI JÓZSEF

Az egyházi főtanácson megjelent Szinyei Merse Jenő minisztert a főgondnok üdvözli.
A miniszter mellett Lőrinczy Szabolcs min. o. főnök áll.

„EGY ISTENÜNK, EGY MAGYAR HAZÁNK"

Az új magyar élet frissülő szemléletében mindinkább dogmánká válik az, hogy az unitárizmus az a formája az általános kereszténységnek, mely a legeredményesebb munkát képes elvégezni a magyar nemzet újjáépítésében.

Az unitárius vallás hisz az emberi szellem végtelen fejlődésének lehetőségében s szellemi alkata olyan, hogy új kérdések reális megfogalmazására alkalmas. Az unitárius vallás Isten országát itt a földön szeretné berendezni s azért küzd, hogy ezt meg is tehesse. Egy ilyen boldogabb életlehetőség elérhetését nem utalja egy bizonytalan világba, hanem Jézus tanításához híven, meggyőződéssel dolgozik azon, hogy ezen a földön Isten akarata, azaz az Ő Országa valósulhasson meg. Hisz abban, hogy egy jobb életet az ember képes megteremteni s ennek megteremtéséhez szükséges munka beindításához minduntalan sürget minden embert. Mert e vallás számára a földnek igen komoly és nem csupán múló átmeneti jelentősége van, igen természetes, hogy minden más vallásnál mérhetetlenül inkább össze van forrva azokkal a tényezőkkel, melyek lelkiek és testiek egyaránt s melyek a föld ezen táját, részét magyar hazává, magyar otthonná avatják. A magyar nemzet és magyar haza fogalma komolyan, tartósan nem építhető be egy olyan vallás szellemi ágyába, mely a földet, a rögöt, „csak por"-nak, tünő, jelentéktelen, vagy éppen gátló, marasztaló, akadályjellegünek tartja. Ahhoz, hogy a nemzet lelke összeforrjon, együtt éljen és ha kell, együtt haljon ezzel a földdel és e föld nevelte, táplálta nemzet minden fiával, az szükséges, hogy a földben is higyjen.

Az szükséges, hogy terve, célja, szándéka legyen ezzel a földdel, hogy higyje, hogy Isten semmivel sem becsüli kevesebbre ezt a földet, melyet ismerünk, annál a világnál, melyet még csak sejtünk, de nem ismerhetünk. És ezt a világot, melyet még nem ismerünk igazán, csak akkor tudjuk megbecsülni, ha előbb mindent elkövettünk, hogy ezen a földön úgy éljünk, mintha örökké itt kellene munkálkodnunk. Mintha számot adni is itt kellene, nem pedig „valahol" máshol.

HŰSÉG ÉS MUNKA

Untiárius hittel és meggyőződéssel dolgozni földi pályánkon mindig eredménnyel járt Az unitárius ember, ha imádkozni tud s komolyan veszi vallása evangéliumi tanításait, a társadalomban mindig a legjobbak közé kerül. Könnyű sikert elérni nem tud, mert ez másoknak van fentartva, de tartós eredményekre számíthat, mert lelkében jó útravalókkal indul el.

A legfelsőbb hadúr **Dr. Imreh Sándor** Máv tanácsosnak és **Dénes Mózes** Máv nyugdijasnak jó nemzeti szolgálataikért a nemzetvédelmi kereszetet adományozta. Ezenkivül előbbit az a kitüntetés érte, hogy főtanácsossá léptették elő, mig utóbbinak a Nyugdíjintézet a felügyelői jelleget adományozta.

Id. Andrásy Ferencnek kolozsvári kollégiumunk nyugdíjas főgépészének az Iparügyi miniszter úr megbizottja a négy kolozsvári ipari munkás megjutalmazása rendjén ünnepi keretek között szép ajándékot nyujtott át.

Tamás Aron homoródszentpáli atyánkfia a magyar közösségért hozott áldozata, szövetkezeti munkája jutalma képpen, négy más székely társával együtt a „Szövetség" részéről díszoklevelet kapott. Az ünnepségen Pál Dénes lelkészünk és Jánosi József tanító atyánkfia nagyhatású beszédet tartottak.

Dr. Mikó Imre orsz. gyűlési képviselő atyánkfiát Kénos község karácsony elsőnapján tartott népes közgyűlésén értékes munkásságáért s a község többrendbeli bajaiban tanusított segítségéért díszpolgárává választotta.

Dr. Imreh Pál őrnagy-ezredorvos alezredes lett. Atyánkfia a kolozsvári helyőrségi korházban teljesít szolgálatot..

Gá'ffy Zsigmond kollégiumi igazgatót az ötödik fiz. o. első fokozatába nevezték ki s ugyanakkor tanügyi főtanácsos lett.

Almási Ferencnek, a Kolozsmegye nádasmenti járás szolgabírájának újév alkalmával a főispán átnyujtotta a tiszteletbeli főszolgabírói kinevezést.

Tóth István kollegiumi rajztanárt érdemes eddigi egyetemi munkássága jutalmaképen jan. 1-től egyetemi segédtanárnak nevezték ki. Atyánkfia új munkaköre mellett tovább is kolozsvári iskolánknál fejti ki áldásos munkásságát.

Dr. Gál István Kolozsvárra beosztott postatitkárt postatanácsossá nevezték ki.

Bözödi György az Irodalom Pártoló bizottságtól 1500 P. jutalmat kapott.

Mindannyiukat őszinte szívvel köszöntjük a megérdemelt munka eredményeként őket ért megjutalmazás alkalmával. Isten további áldását kérjük életükre és családjuk életére.

Unitáriusok a magyar életben

Dr. vitéz Nyiredy Géza *egyházi tanácsosunk* és **dr. Gelei József** *főgondnokunk* nejeik társaságában együttesen vettek részt a székely telepítési mozgalommal kapcsolatban Szolnokdobokában Csicsógyörfalvába és Némába telepedett székely testvéreink karácsonyfaünnepségén. A kormány és a Párt képviselői együtt a Vitézi Szék megbizottaival beszédeket intéztek a néphez, a hölgyek pedig kiosztották a kormány illetve a Vitézi Szék a szeretetadományait. Vitéz dr. *Nyiredy Géza* a telepes székelyeket könnyekre fakasztotta, mikor rámutatott arra, hogy ez az első karácsony, melyet szülőföldükön kivül idegenben töltenek, azzal a nemzeti feladattal a vállukon, hogy ezt az országot a magyarnak visszahódítsák. *Dr. Gelei József* pedig arra figyelmeztette a székelyeket, hogy Isten őket ezekkel a szép birtokokkal azért jutalmazta meg, mert vállalták a gyermekáldást. „Ne feledjétek azonban — mondá főgondnokunk — a gyermek nemcsak Istentől becsült érték, hanem a gyerek Isten és a nemzet iránt való kötelesség is, s e hont igazán az hódítja meg, aki fiakkal és lányokkal népesíti be!"

Dr. Kiss Elek theol. tanár, egyházi főjegyző, mint az Országos cserkészmozgalom legfelsőbb tanácsának tagja, résztvett a decemberi naggyűlésen s ott egyben a magyar unitárius gondolatot is képviselte...

Jól esett ünnep szombatján a Rádióban közvetlen, ismerős tonusú meséket, játékokat és karácsonyi énekeket hallani. *Gyallay Domokos* és ifj. *Márkos Albert* gyüjtötte össze ezeket a „nemes rózsákat",

Főtanácsi gyűlésünkön a nemzetvédelmi miniszter úr kiküldöttje, Traeger Ernő min. o. főnök mondta: „Örömmel kell bejelentsem, hogy a minisztérium a legnagyobb megelégedéssel állapította meg, miszerint a Magyarországi Unitárius Egyház a magyar nemzet védelmében, művelésében és ápolásában valláserkölcsi tevékenységével s minden lehető megmozdulásában az élen jár. Legyen köszönet az Egyháznak az unitárizmus eme építő szelleméért."

Erdélyi szellemnek és új magyar hangnak nevezte Füzesgyarmaton a református leelkész és a katolikus egyházközség világi képviselője az ottani *unitárius nap* keretében tartott kulturestén Dr. Gelei József főgondnok, Dr. Abrudbányai János dékán és Ferencz József lelkész részéről elhangzott előadások lényegét. Őszintén beszéltek arról, hogy ők Füzesgyarmaton még soha sem vettek részt ilyen előadásokon. Elmondták, hogy a legnagyobb elismeréssel nézik Darkó Béla ottani lelkészünk és felesége buzgó, megértő és szép tevékenységét s mindig az a gondolatuk támad, hogy ilyen vallásos szellemmel lehet építeni a nemzeti közösséget.

Levél Berettyóújfaluból

1943. január első napjaiban ágybanfekvő beteg lettem és igy elmaradtam a templomból, melybe azelőtt minden vasárnap elmentem, sőt gyakran hétközben is betértem imádkozni. Akkor még református voltam. Betegágyamban vasárnaponként a rádióból hallgattam végig az összes istentiszteleteket és prédikációkat, valami különös ösztönzéssel, hogy meggyőződjem, hogyan építik azt az aranyhidat a különböző felekezetű magyar testvérek között, melyről annyit lehet olvasni és hallani.

Egyszer az unitárius istentisztelet került sorra. A beszéd magja teljesen sziven talált. Általában több volt a beszédben nemzetünk, fajtánk iránti szeretetből, minden más felekezeténél. De mikor Szolga Ferenc tiszteletes úr ezeket mondta: „Nekünk az felebarátunk, aki a Vérünk. Aki a Fajtánk". Szinte kiáltva szóltam Feleségemnek, ez a mi vallásunk!! Azonnal irtam Szolga Ferenc testvérünknek alaposabb tájékozódás végett, ki részletes tájékoztatást adott és megadta a legközelebbi Unitárius egyházközség címét. Igy kerültem levél útján összeköttetésbe lófő körösparaki Kiss Károly tiszteletes úrral. Az emlékezetes beszéd óta állandóan különös érdeklődéssel hallgattam mindig az unitárius rádióprédikációkat és hallván, hogy azok 99%-ig magyar sorskérdéssel foglalkoznak, meggyőződtem, hogy az Unitárius vallás, illetve Egyház a legnemzetibb, a legmagyarabb, nemcsak alapításában, hanem szellemében is.

1943. karácsonya különösen nagy ünnepe volt az itteni unitárius közösségnek. A téli gazdasági iskolában délelőtt istentisztelet és Úrvacsora volt, itt először unitáriusoknak, majd alakuló közgyűlés. Délután a mi szerény hajlékunkban Úrvacsora és keresztelő, a hat közül legkisebb gyermekünk, Á k o s keresztelője volt. Legnagyobb fiunk, C s a b a pedig gyönyörű ajándékot kapott Körösparaki tiszteletes Úrtól, mert nagyon szépen tanult az Unitárius Hitből.

Boldogok vagyunk.

SZALONTAI MIHÁLY.

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

Unitárius történelmünk elsősorban és a legelevenebben egyházközségeink életében és tevékenységében alakul. Lapunk új formája és újszerű tartalmi beállítása elindításánál tervbe vettük, hogy minden számban bemutatunk egy unitárius egyházközséget. Ujat, vagy régit attól függően, hogy a pillanatnyi egyházi életnek milyen szükségei merülnek fel. Ismeretterjesztést, tájékoztatást, öntudatosítást és egyházi buzgóságot kívánunk ezáltal szolgálni. Megitélésünk szerint jó az, ha földrajzilag egymástól messzefekvő gyülekezetek megismerik egymás küzdelmeit, törekvéseit s tanulnak egymástól.

PESTSZENTLŐRINC

Az Üllői-úton villamossal elindultunk s felkerestük a szentlőrinci lelkészt, hogy elevenéletű egyházközségéről valamit megtudjunk... Elbeszélése és a látottak alapján megállapítjuk, hogy alig van egyházközség a mai Magyarország területén, amely jobban magán hordozná az unitárizmus sorsának jellegzetességeit, mint a pestszentlőrinci.

Ennek az egyházközségnek a kialakulása és mai helyzete is igazi magyar sors. A multkori világháború tríanoni befejezése előtt Pestszentlőrincen talán mindössze két unitárius család élt. Az 1941-es állami statisztika 212 unitárius lelket tüntet fel Pestszentlőrinc lakosai között. Egyházközségi nyilvántartás szerint a lélekszám ma meghaladja a 300-at. Ugyanez a folyamat játszódott le az egyházközség szórványaiban is: Kispest, Pestszenterzsébet, Csepel, Vecsés, Pestszentimre, Gyálliget—Gyálszőlő, Soroksár—Dunaharaszti stb. városokban és községekben.

Pestszentlőrinc kezdetben, mint a budapesti egyházközség szórványa élte a maga nehéz unitárius életét. 1934-ben a kis szórvány az akkori Állami Kultúrházban tartott ülésén leányegyházközséggé alakul és megválasztja Pethő István szórványgondozó lelkész elnöklete mellett az új leányegyházközség vezetőit és presbitériumát. Vezetők és presbiterek ugyanazon év december 15-én fent említett helyiségben Józan Miklós püspöki vikárius előtt tették le az egyházi törvényeinkben előírt esküt. Ekkor már a híveket a templomépítés gondolata foglalkoztatja. Feljegyzésre méltó, hogy az önként vállalt adók és megajánlások tették lehetővé a templomépítés tervének megvalósítását. 1935. májusában az egyházközség megvásárol a kispsti porcellángyártól egy omladozó műhely-épületet. Ebből közmunkával kitermelnek a hívek 32.000 drb. nagyméretű téglát, leszállíttatják az Áll. telepre és mindez összesen csak 443 pengőbe kerül. Végül Máthé Géza afia terve alapján a m. kir. Belügyminisztérium 2000 pengős inségsegélyének felhasználásával és Pestszentlőrinc község 1000 pengős templomépítési segélyével 1935. szeptember 30-án megkezdik a templomépítés munkáját. 1936. február 16-án már az új templomban tartják első istentiszteletüket. Ugyanez év márciuc 5-én a kebli tanács elvileg már elhatározta a gyülekezeti-ház építését.

Csodálatos erőfeszítések után, melyben a gyülekezet tagjai nemcsak anyagi áldozataikkal vettek részt, hanem kora reggeltől késő estig dolgoztak. 1936. június 7-én örökké emlékezetes szép ünnepség keretében a teljesen kész templomot és gyülekezeti-házat átadták szent és nemes hivatásának. A templom felszentelést Józan Miklós p. vikárius, a gyülekezeti-ház avatását vitéz dr. Nyiredy Géza végezte.

Az építkezések befejeztével az egyházközség életében egy másik építkezési korszak kezdődik. A Nőszövetség és a Presbitérium Pethő István beszolgáló lelkésszel arra törekszik, hogy a lelkek templomát építsék meg. Jóformán még magához sem térhet a kis gyülekezet a nagy munka után s 1938-ban az Igazgató Tanács elrendelte Pestszentlőrinc központtal „Pestvidéki szórványegyházközség" szervezését. Majd 86/1940. jkvi szám alatt: „Unitárius egyházközség Pestszentlőrinc" címmel jóváhagyta a mai egyházközség önállóvá alakulását.

A leányegyházközség presbitériuma az Igazgató Tanács jóváhagyásával 24 tagúra bővül ki, oly módon, hogy minden nagyobb szórványcsoportból a lélekszámarányának megfelelően 2—5 presbitert választanak, kik közül egy az úgynevezett szórványgondnok. Ezek a presbiterek a szórványgondnokok vezetésével az úgynevezett összekötők a szórvány hívei és az egyházközség között. Világi papok ők, akik igen sokszor belső embereknek is előnyére válóan végzik vállalt kötelességeiket. Sokszor megtörténik, hogy a szórványban tartandó istentisztelet előtt fölparcellázzák maguk között a szórványterületüket és az úgynevezett presbiteri körzetükben lakó híveinket személyesen fölkeresik és hívják istentiszteletre. *A lélek templomának ők az élőharangjai, akik nélkül nem egy, de három lelkész sem tudná a szétszórtan lakó híveket összetartani.* Felejthetetlenül szép volt — mondja a lelkész — pl. ebben az esztendőben Áldozócsütörtökön látni azt, hogy a szórványpresbiterek a szórványukból konfirmálásra érett növendékeket hozták a templomba konfirmációra. Így vezettünk 1943-ban 21 ifjút a mi kis templomunkban az egy Isten színe elé, kik közöl, csak 6 volt szentlőrinci. Szüleikkel és a presbiterekkel együtt vettek Úrvacsorát és istentisztelet után együtt ebédeltek a gyülekezeti teremben. Az volt az érzésünk, hogy a mostani presbiterium és Nőszövetség az utánakövetkezőt látta vendégül.

Megtudjuk, hogy ennek a gyülekezetnek a szó értelmében semmiféle ingatlan vagyona nincsen. Minden szükségletét készpénzben kell fedezzék a hívek. Az áldozatkészséget pedig ha még lehet a hívek között fokozni kell, mert a munkát nem fejezték be teljesen. A jövő évben, ha a háborús viszonyok engedik, folytatni akarják az építkezést. A gyülekezeti termük ugyanis az egykori leányegyházközségből szórványegyházközséggé terbélyesedett gyülekezet részére már kicsinynek bizonyul. A terv készen áll és ha megtörténik az anyagkiutalás a munka dala újra megcsendül körükben s a régi lelkesedéssel kettőzött erővel és örömmel állnak mindnyájan sorompóba. Ezzel ismét új korszak fog kezdődni a fiatal egyházközség életében, mert a nagyobb lélekszámú szórványokban egyre feltünőbben hiányzik a templom. Pestszentlőrincen kezdetben csak egy harmóniumuk volt. Ma villanymotorral hajtott orgonaharmóniumuk van a templomban. Két nagyobb szórványukban; Kispesten és Pestszenterzsébeten az állami iskolában tartott istentiszteleteiken a saját harmóniumuk vezetése és kísérete mellett énekelik zsoltáraikat. „Fogunk mi még ezeknek a harmóniumainknak is templomot építeni" — mondja mély meggyőződéssel Pethő István a lőrinciek fáradhatatlan és buzgó lelkésze. — Pestszenterzsébeten Karácsonykor annyian voltak az istentiszteleten, hogy amikor Úrvacsoravételhez felsorakozott, a gyülekezet egyik része ki kellett menjen, hogy a zsufolt tanteremben az úrvacsorátvevőknek helyet adjon. Van az egyházközségben Dávid Ferenc Egylet, Nőszövetség és Ifjúsági Egylet, melyek mind tevékenyen kapcsolódnak be a vallásos munkába. Unitárius és magyar sors a szórványsors. Ez a mai idők üzenete. És Szentlőrincen értik, amit az idő üzen...

Az 1943-ban konfirmáltak csoportja.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

HERÓDES ELLEN

„Heródes megölete Betlehemben és annak környékén minden gyermeket, két esztendőstől és azon alul."

Ezekben a bizonytalan, válságos időkben, egy új esztendő küszöbén a józanul szemlélődő ember tisztán látja, hogy életünk két, egymástól teljes mértékben elhatárolható, egymással ellentétes világból áll. Az egyik az eszmények világa, melyből a mese, a költészet, a hit táplálkozik; a másik a rideg, kellemetlen, való tények kopár, kietlen világa. Két világ néz farkasszemet egymással: a szép, éterien könnyű eszmények és a kegyetlen, durva tények.

Mögöttünk van a legmelegebb, legmeghittebb ünnep: karácsony, mely számunkra, hagyományosan, évszázadok óta a szépség és békesség ünnepe, békehimnuszokkal, angyalokról, pásztorokról, csillagokról és vándorló bölcsekről szóló gyönyörű, örökértékű legendákkal. Mi a karácsony ünnepét a szép, a jó eszményeivel töltöttük ki és a durva, kegyetlen tényeket, a valóságot kihagytuk belőle. De az újszövetség, a Jézus születését legendás képekben megörökítő evangélium az első karácsony leírásából nem húzta ki a kegyetlen, való tényeket. A karácsonyi ünnep gyönyörű költészete mellett fel kell figyelnünk az alábbi szavakra is, melyek szintén benne vannak az evangéliumban: „Heródes... megölete Betlehemben és annak környékén minden gyermeket, két esztendőstől és azon alul".

Jézust tehát születésekor nem csupán angyalok vették körül. A betlehemi gyermek nem született egy békés, csendes, gondtalan világba. A sokat dicsőített Betlehem városában alig hogy éppen megszabadult a korai haláltól. Nem csupán alázatos és hódoló pásztorok vették körül érkezésekor: Heródes is várakozott reá. A cinizmus és a világ durva, nyers ereje, mely sohasem akarta, hogy egyetlen betlehemi gyermek is felnőjjön, már csecsemőkorában igyekezett lelkét kioltani. Oh, a világ legidőszerűbb könyvének, az evangéliumnak középpontjában a keresztrefeszítés durva, nyers, kegyetlen ténye áll! A gonosszal, a sötétséggel való szakadatlan harcot, szívós, kemény küzdelmet tükrözi az evangélium minden egyes sora. Mi tettük vallásunkat túl lággyá, túl érzelgőssé. Szívesen elfelejtjük azt, ami keserűen igaz, hogy egyetlen jézusi lelkületű gyermek sem született soha anélkül, hogy Heródes már ne várt volna reá.

Heródes egy tényt képvisel. Kegyetlenségével, féltékenykedésével, állati bosszújával és azzal az eltökélt szándékával, hogy hatalmát senki és semmi által megingatni nem engedi, a szörnyű, a rémes tény kifejezője.

De az újesztendő elindulásakor meg kell tanulnunk azt is, hogy Jézus is egy tény volt. Nem ábránd, nem álom, hanem valóság, aki a Heródes birodalma felett diadalt arat. Az új év kezdetén semmi sem jelenthet számunkra többet és mélyebbet, mint az az egyszerű, de egyszerűségében is életbevágóan lényeges dolog, hogy Jézus is egy tény; élő, létező valóság. Egyik oldalon áll Jézus, másik oldalon Heródes. Ez az örök ellentét örökös harcot jelent.

Véres, háborús időkben nem szabad egy pillanatra sem elfelejtkeznünk arról, hogy Heródes állandóan munkában van. Ma sokkal inkább, mint valaha. Erkölcsi ellenállóképességünket bombázza szüntelen. Lelki gátszakadást akar előidézni létünkért folytatott nehéz küzdelmünk közben. Hamis jelszavakat sugdos fülünkbe és a fegyver eldobására lázítja olyan könnyen meginogni kész akaratunkat, annak hangoztatásával, hogy hozzánk, keresztény emberekhez, akik karácsony napján a béke és szeretet ünnepét ünnepeltük, nem illik a háború, hanem csupán a béke. Hogyan is állunk hát ezzel az életbevágóan fontos kérdéssel, a béke kérdésével? Az igazság az, hogy mi mind akarjuk a békét, mint eszményt, mint ideált. De Heródes munkában van szüntelen. Ezt a valóságot pedig figyelmen kívül hagynunk nem lehet, ha élni, fennmaradni és boldogulni akarunk. Benne vagyunk az élethalálharc kellős közepében. Heródes megsemmisítéssel fenyeget nemzeti és egyházi tekintetben egyaránt. Heródessel szemben felvettük a harcot és folytatjuk azt a győzelem biztos hitével. A még fülünkbe csengő karácsonyi evangélium élő valósága is arra kötelez minket, hogy Heródesnek ellenálljunk és hatalmát minden rendelkezésünkre álló erővel megtörni próbáljuk.

Érezzük, hogy a magyar dicsőség és magyar béke csecsemőkorát éli; azt is tudjuk, hogy a csecsemőt Heródes halálra keresi. De hisszük, hogy a Heródessel folytatott kemény, szívós, meg nem alkuvó küzdelmünk eredményeképpen a szebb és becsületesebb, igazságosabb és boldogabb magyar élet a kálváriaúton át elérkezik a mi megpróbált világunkba és újjáteremti azt.

Dr. Kovács Lajos.

Józan Miklós püspökünknek a nagybányai szórványegyházközség ezúton mond köszönetet 500 Pengős adományáért, mellyel hármónium vételhez segítette induló vallásos szervezkedésünket.

Berettyóújfaluban karácsonyi úrvacsoraosztáshoz kenyeret és bort Csomos Béláné, Mátyus Margit úrnő adományozott. Családjában nov. 21-én keresztelő volt. Áldja meg Isten boldog családi életüket.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

Nincs nagy hideg, de az emberek elég sietve járnak a kolozsvári uccán. A főtéren haladok már, amikor észreveszem, hogy ismerős jön velem szembe... Ez ő!... Isten áldja meg András! Milyen rég nem láttam. Még mindig az egeresi bányáknál dolgozik?

A.: Ritkán járok a városba tiszt... izé... tanár úr, nagyon el vagyok foglalva... Elég jól vagyunk... csak...?!

Én: Szólítson engem csak úgy, mint régen, magának is könnyebb s nekem is jól esik. Miért mondta olyan keserűen azt a „csak"-ot, hiszen úgy hallottam, maguk elég jól vannak...

A.: Én arra nem is panaszkodom, tiszteletes úr! Nem megy nekem rosszul sorom, de tudja a tiszteletes úr... én templomjáró ember voltam. Szerettem azt az életet, ami otthon volt. Hiányzik az a társaság s bizony hiányzik a család...

Én: Értem, András! Hiányzanak magának az unitáriusok, hiányzik a gyülekezeti élet...

A.: Én is azt hiszem! Összesen nyolcan vagyunk az üzemnél; ebből hárman kövendiek, egy dombói s a többiek mészkőiek. Jól esett, hogy karácsonykor úrvacsorát vehettünk, de olyan idegenül járkálunk a más vallásúak között...

Én: Igen! Egy kicsit gazda nélkül érzik magukat. Ilyenkor látszik, milyen jó áldás az, ha valakit számontartanak, ha valakire vigyáznak, ha valakitől számonkérik az életet. Az egyházközségek mindenütt ezt csinálják.

A.: Jó volna, tiszteletes úr, minden unitáriust, aki nem tudja eléggé megbecsülni vallását, egyházát, egy-két esztendőre ilyen egyedülvaló életre küldeni.

Én: Nem maga az első szórványunitárius, aki ezt mondja. Úgy van az András, hogy akkor ragaszkodunk az életben valamihez, amikor már egy kicsit nincs a birtokunkban... Miféle csomagot szorongat a kezében?

A.: A „Kaláka" szövetkezetből vettem két énekeskönyvet és... (mintha elpirulna)... egy kátét. Tudja tiszteletes úr, ezek a másvallásúak sokat kérdezősködnek tőlünk a vallásunkról s aztán mi nem akarunk ügyetlen válaszokat adni nekik... hát ezért... már rég konfirmáltunk s jó, ha felfrissítjük... Mi úgy gondoltuk, hogy kevesen is győzzük a többieket, mert a mi vallásunk tiszta igaz...

Én: Ezt a gondolkozást szeretem, András... Sok unitárius kellene így gondolkozzék. Igérje meg azonban nekem, hogy ha lesznek olyan kérdések, amiket nem értenek egészen világosan — felkeres engem s megbeszélgetjük együtt azokat... Most pedig, mivel látom, hogy maga is siet, hát Isten áldja meg, örvendek, hogy láttam magát; ne felejtsen el felkeresni...

A.: Isten áldja meg, tiszteletes úr... előre is köszönöm a szívességét.

Elváltam Andrástól... (a beszélgetést folytatjuk). *(is.)*

SZERENCSEN jan. 9-én, vasárnap a ref. templomban unitárius istentiszteletet tartott Ferencz József debreceni lelkész. A kis unitárius szórvány istápolója dr. Kerekes István cukorgyári műszaki igazgató, — brassói gyülekezetünk egykori vezető gondnoka — s kedves felesége. Az öntudatos unitárius ember a legkisebb helyen is munkaalkalmat teremt magának.

EGYHÁZÉPITŐK

Állandó rovatot kivánunk nyitni azoknak az egyházi munkásoknak, férfiaknak és nőknek méltatása számára, akik kisebb, vagy nagyobb jelentőségű megbízatásaikban hűséggel és eredménnyel járnak el.

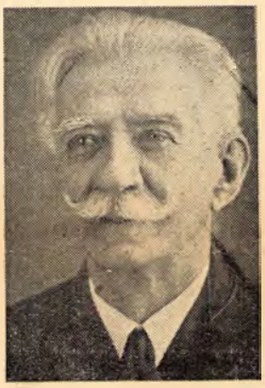
A szorgalom embere, Benczédi Pál, Dávid Ferenc Egyletünk legrégibb munkása, legutóbbi közgyűlésünk alkalmával új beosztást kapott.

A benczédi egyszerű földműves család gyermeke, iskolái végezével a lelkészi pályára ment, hol kitünő tanulmányi eredménye alapján külföldi ösztöndíjat nyert el. Keresztúron, Datkon, Homoródújfalun, Boldogfalván teljesített egyházi szolgálatai után tíz évvel ezelőtt Kolozsvárra került s azóta itt mint kollégiumi vallástanár, majd ez iskolai év eleje óta mint teológiai tanár végez áldásos, egyházépítő munkát. Minden egyházi munkájában a vallásos bölcsesség és lankadatlan szorgalom jellemezte és jellemzi. Egyházközségeiben a hű sáfár, a jó lelkipásztor önfeláldozó munkájával unitárius magyar népünk őszinte ragaszkodását vívta ki. Lelkésztársai, tanártársai az Egyház lelki ügyeit szívén viselő s azokért lelkesedéssel küzdő kitünő kartársat szerették meg benne. Egyházi irodalmunk szorgalmas munkája áldásaként könyveket, kisebb nagyobb füzeteket, folyóiratokban megjelent tudományos dolgozatokat kapott ajándékba tőle. De ajándék, önzetlen szívvel unitárius oltárra tett ajándék, volt az *„Unitárius Közlöny"* szerkesztésén át nyujtott emberi áldozat. Ezúttal különösen ezt köszönjük neki s kérjük őt maradjon ezután is lapunk mellett tanácsaival, szellemi támogatásával. Kérjük a jó Istent, tartsa meg munkálkodását, emberi természetének jó keresztény vonásait munkatársai örömére, övéi boldogságára s Anyaszentegyházunk dicsőségére.

Az örök ifjú, Id. Hadházi Sándor nyugalomba vonult.

A muzsnai ősi papicsalád gyermeke, érettségi után nehány félévet a kolozsvári Egyetemen tölt, de aztán a Kir. Adóhivatalba kerül, míg 1907-ben négy pályázó közül a Főtanács egyhangulag pénztárnoknak választja. Azóta pénztári hivatalában és egyházi gazdasági

bizottságokban fáradhatatlan és lelkiismeretes munkát végzett. A munka valósággal életeleme, azt szabályos komoly játéknak ismeri, benne el nem fárad s lelke a nehezebb órák küzdelmeiben is friss, üde és jókedvü marad. Nekünk, kik mostanában körülötte éltünk az a titkos meggyőződésünk alakult ki, hogy Sándor bácsinak nemcsak a gomblyukában virit hervadhatatlanul az égő piros szekfű, de a gondviselés valamilyen csodája folytán a szelid jókedv és örök mosoly égi kertjéből is lelkére tűzött egy drága virágot s ennek tiszta belső illata teljesen átragyogja emberi lényét s bár egész életen át az anyagi élet aprópénzeival bajlódott, megmaradt végig a lélek emberének. Nyugalombavonulása előtt a Teológiai Akadémián ő az egyházi szolga, a papinemzedék sarja, háromszáz Pengős alapítványt tett „Hadházy erénydíj" címen. Vele bizonyára még sokáig fogunk találkozni a földi munkák terén, mert a társadalom el nem fogyó erejét továbbra is igénybe kívánja venni. Istentől számára hosszú életet kérünk.

A hűséges őrálló szerepét kapta Péter Lajos tanár, kereszturi gimnáziumunknál, melynek keretén belül annyi éven át hűséggel szolgálta unitárius lelkével a nemzetnevelés ügyét. Lapunk legutóbbi számában már beszámoltunk arról, hogy igazgatónak választotta őt a Főtanács. A tanárt hívta el erre a munkára, aki éveken át amúgy is éber lélekkel és mély felelősséggel állott az intézet életének élén. Nemcsak az ifjúság jó közellátásáról gondoskodott, de nagy erőfeszítéseket tett tanártársaival együtt arra, hogy a kicsi székely városban a magyar szellem tüze lángoló maradjon s unitárius örökségünk sajátos lelkisége nemzedékről nemzedékre gazdagabbá tegye a székely népközösséget s azon át Árpád nemzetét. Péter Lajos a székely népi talajból sarjadt férfi a mult világháborúban keményen harcolt, majd nehéz, keserves fogságban sinylődött, de Isten gondviselése folytán megmaradt nekünk s megizmosodott egyénisége még megfontoltabb, akarata még erősebb lett arra a munkára, melyben döntő módon anyiszor kellett beavatkoznia.

Tanártársai őszinte örömmel vették az őt ért kései kitüntetést, de éppen ilyen örömmel üdvözli őt az unitárius közvélemény is, amikor ez évben elkezdődő igazgatói munkásságára Isten szerető áldását kéri.

KOCSORDI ÁLDOZAT

Az Alföld északkeleti sarkából, Kocsordi gyülekezetünk életéből egyre örvendetesebb hírek érkeznek. Simó Attila az új lelkész és az unitárius öntudatban fokozatosan mélyülő gyülekezet megértő és tevékeny munkával nagy dologra készülnek. Minden unitárius figyeli őket, velük érez, velük gondol és építő szándékukban támogatja őket. —

A közművelődési ház javára 1943. december 30-ig az alábbi pénzadományok folytak be a kocsordi egyházközség pénztárába: Jakab Balázs 16 P, Jakab cz. László 16 P, Jakab p. Sándor 16 P, Boros Sándor 20 P, Visszás Mihály 16 P, Török Gáspár 16 P, ifj. Zséder János 16 P, Jakab p. József 32 P, Jakab cs. Géza 14 P, Kiss Bernát 16 P, Ajtai Zsigmond 16 P, Varga Sándor 16 P, Jakab t. Gyula 16 P, Bakos Gedeon 20 P, Kiss Ignácné 16 P, Jakab s. Tibor 10 P, Varga Lajos 16 P, Jakab s. Sándor 20 P,Szabó Endre 16 P, Kalydy Ferenc 10 P, Jakab Vince 16 P, Jakab Pál 20 P, Szász János 5 P, Katona Ferenc 20 P, Jakab Gyuláné 10 P, Dr. Vernes István 62.32 P, Katona Endréné 5 P, Jakab j. János 10 P, Kósa Béla és neje 15 P, Jakab cz. Áron és neje 16 P, özv. Kiss Andrásné 16 P, Unitárius Egyh. Marosvásárhely 25 P, Unit. Egyk. Kadács 35.84 P, Székely Domokos Pestszentlőrinc 10 P, Bálint Ödön 50 P, Debreceni Egyk. 15.38 P, Gellért Imre 5 P, Magyar János 5 P, Pap Gábor 1 P, H. Bakos Tibor 10 P, Jakab p. Gézáné 1 P, id. Katona Ferenc 16 P, özv. Katona Ferencné 8 P, Katona Pál 8 P, id. Zséder János 16 P, özv. Zséder Istvánné 10 P, Zséder György 16 P, Katona János 10 P, Klein Ferenc 10 P, Máté Zsigmond 10 P, Katona Mátyás 1 P, Szabó Endre 16 P, H. Bakos Ferenc 16 P, Jakab m. Gyula 15 P, Bedő Béla 10 P, Kissolymosi Unit. Egyhk. 25.16 P, Nagyajtai Unit. Egyhk. 55.16 P, Jakab Valéria 25 P, Tar János 16 P, Jakab s. Sándor 16 P, Kerekes Károlyné 20 P, Kiss Károly 20 P, Onodi Dezső 15 P, Bakos Bertalan 5 P, Jakab tm. János 16 P, Kósa János 8 P, Ajtai Mihály 16 P, Czine László 10 P, Simó Attila 100 P, Jakab Ernő és Valéria 100 P.

A fenti adományokért ez úton mond hálás köszönetet és kér további testvéri támogatást

az Egyházközség Vezetősége.

UNITÁRIUS HIREK

Új esztendő napján az ünnepélyes templomozás után a hívek nagyszámú küldöttsége jelent meg a püspöki irodában, hogy ott az egyházi Elnökséget üdvözölve, az egész Unitárius Egyháznak boldog új esztendőt kívánjon. Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző mondott mélyenjáró és nagyhatású beszédet, melynek során üdvözölte Főtisztelendő urat és főgondnok urat. Üdvözlésére mindketten válaszoltak s a közös unitárius munkára és fokozott tevékenységre hívták fel a figyelmet annál is inkább, mert ez az esztendő egyik legmegpróbálóbb háborús esztendő lesz.

Az egyházi Vezetőség, Főtisztelendő püspök úr, főgondnok úr és egyházi titkár, december hónap első felében Budapesten a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumban, Földmívelésügyi Minisztériumban s más hivatalos helyeken egyházi kérdésekben jártak el. Útjuk nagymértékben eredményes volt. Különösen biztató a Földmívelésügyi miniszter úr igérete, melynek alapján föld-, erdö- és szölöbirtokot remél Egyházunk.

A Lelkészszövetség vezetősége Kiküldött Bizottság tagjaival Főtisztelendő püspök úr vezetésével kihallgatáson volt Szinyei Merse Jenö miniszter úrnál, a pénzügyminiszternél és Pataki államtitkár úrnál. Lelkészek, nyugdíjasok és teológiai tanárok fizetés-ügyében, illetve segélyügyében jártak el. A beadott három irányú memorandumot Minisztériumban tanulmányozni fogják s bizonyára orvosolni fogják a felsorolt panaszoknak legalább egyrészét. Különösen a nyugdíjasok ügye olyan, amit az új esztendőben megoldanak.

Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző debreceni missziós útja alkalmával megfelelő erdőhatóságoknál járt el s kérte illetékeseket, hogy a hatáskörükbe tartozó szórvány egyházközségeinknek erdöbirtokot juttassanak.

Nyolcezer pengőt meghaladó összeget gyüjtött össze *Nőszövetségünk* az ünnepek előtt, hogy azzal boldog Karácsonyt varázsoljon sok fiatal és álmodó kicsi unitárius szívbe. Gazdag angyaljárás volt ennek alapján az elemi iskolások kedves karácsonyi délutánján, de az Irisz-telepen, az iparos tanulók és menekült tanulók ünnepi estjén is. Az egyházi munkából ezt a részt választják ök, melyet úgy senki más elvégezni nem tudna... Áldozatos szép munka volt ez a karácsonyi munka.

A nagyváradi napilapok hosszú cikkekben méltatták ottani egyházközségünk nagysikerü kultúrünnepélyét, melyet dec. 19-én a Magyar Házban tartottak. Az ünnepélyen Lőrinczy Géza nagybányai lelkészünk: „Miért szakadt reánk Trianon" címen nagyhatású előadást tartott. Köntés Béláné tiszteletes asszony egyházi éneket adott elő saját orgonakísérete mellett. Egy unitárius növendék szavalata után K. Kiss Károly bihari lelkészünk „Magyar nevek a Bibliában" címmel tartott igen érdekes és lebilincselő előadást. Köntés Béla lelkész éneklőfürészen eredeti ősi zsoltárokat és egy régi magyar dalt adott elő, Barabás Erzsi harmónium kísérete mellett. Ugyancsak ő zárta be a nagysikerü ünnepélyt. Hangsúlyozta, hogy unitárius missziónak ismeri a magyar lelki egység megteremtését.

EGYESEKRŐL

Komjátszegi Géza kolozsi lelkészünk hosszabb ideig feküdt a Klinikán. Már otthon van s családja körében építi egészségét. Teljes felgyógyulást kívánunk neki.

Dr. Szathmári Miklós szindi lelkészünk, mint politikai üldözött a román határt átlépte.

Nyitrai Mózeséknek, a lupényi lelkészi családnak, értesülésünk szerint ikrei (fiú és leány) születtek. A népesedő családnak ezuton kívánunk boldog új esztendöt.

Tövissy József gazdasági felügyelő atyánkfia feleségül vette Gál Erzsébetet, dr. Gál Kelemen f. ü. gondnok úr kedves leányát. Ifjakat Főtisztelendő püspök úr eskette meg. Isten áldását kérjük frigyükre.

Ferenczi Mózes „Hangya" körzetvezető afia, marosvásárhelyi lakos és Bálint Anna december hó 26-án Csíktapolcán tartották esküvőjüket. Az egyházi esketést Ürmösy Gyula sepsiszentgyörgyi lelkész végezte. — Az ifjú párnak gratulálunk és családi életükre a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Hadházi Sándor nyugalomba vonulása után az Egyháznál a pénztári teendőket *Szathmári Julia* látja el, ki már majdnem három évtizede teljesített számvevőségi szolgálatot. Új beosztásában köszöntjük s életére Isten áldását kérjük.

Püspök úr a vizsgálószék tagjaival a laborfalvi templomunk előtt. Innen Berde Mózsa szülőházához vonult a gyülekezet.

Abásfalván december 19-én köszöntött be az új lelkész, Lőrinczi János, ki bordosi örhelyét cserélte fel e díszes állással. Szép fogadtatásban, szép ünnepségben volt része. Beköszöntő beszéde szívből-szívhez szólott. Az üdvözlők közül többen megemlékeztek a lelkész édesapjáról, kinek ékes pályafutása a legáldottabb kezesség és biztatás az új lelkész számára. Munkás élettársával együtt leljen sok örömet az új barázdában. S a gyülekezet pedig, mely annyi szép alkotással jeleskedett a közelmultban is, legyen méltó tovább is régi híréhez.

KÖNYVEKRÖL

Kiss Sándor: Dr. Martineau. Életrajz és beszédek. Kiadja az Unitárius Iratterjesztő. Martineau Jakabnak a legnagyobb angol unitárius hitszónoknak és filozófusnak gondolataiból szép izelítőt ad Kiss Sándor, midön híres munkájából: „Törekvések a Keresztény Életre" egy csokorra való, szépen kiválogatott beszédet lefordít. Örömmel olvastuk ezeket a beszédeket, mert minden sorukban a tiszta unitárius szellem visszatükröződését találtuk meg. Tanítanak, gyönyörködtetnek, gondolatokat ébresztenek s bennük a mély vallásos érzés az ész boncoló erejével társul. Martineau irálya nem könnyü: hosszú cicerói mondatai, egyéni nyelvezete még eredetiben is nehéz, figyelmes olvasást kívánnak, fordítása pedig épen nagy tudást és munkát követel. A fordító szerénységében úgy véli, hogy Martineau müvészi stílusa nálánál méltóbb tolmácsolót kíván, mi mégis úgy érezzük, feladatát kellően elvégezte és fordítása szép is, magyaros is.

Dávid Ferenc értekezése a kettős istenségről. De Dualitate. Fordította: *Márkos Albert* ny. gimn. tanár.

Régi óhaj, hogy Dávid Ferenc munkái a könyvtárak polcairól elökerüljenek az érdeklödök szemei elébe, hogy a közönség olvashassa s ezért fontos, hogy a latin nyelven írt munkák jó magyar fordításban megjelenjenek. A Lelkészszövetség jó szolgálatot tett azzal, hogy Márkos Albert tanár kitünö fordításában kiadta e kis müvet.

E mü Dávid Ferenc hittani álláspontját mutatja be a Blandrata és Socinus felfogásával szemben. A jelentősége abban van, hogy ebben egyházunk alapítója tiszta unitárizmusa határozottan megtalálható. Ára 2.50 P. Megrendelhető az Iratterjesztő utján.

Orbán János: Székelykeresztúr története.

Alapos nekikészültség és a székelység iránti buzgó meleg szeretet gyümölcse ez a 400 oldalas könyv. A kis város keletkezése, politikai és vallási küzdelmei, egyszóval története egészen a mai napig, a forrásmunkák hozzáértő tanulmányozása nyomán, eleven színben jelenik meg az olvasó előtt. Minket, unitáriusokat, külön is érdekel ez a lelkiismeretes munka, mert küzdelmes multunk, ottvaló intézményeink, nagy rokonszenvvel vannak tárgyalva benne. S amellett oly ritka tárgyilagossággal, aminöt más felekezetü egyházi férfiútól alig várhatnánk. Aki azonban ismeri Orbán Jánosnak egy emberöltön át Keresztúron folytatott áldásos, pártatlan munkásságát, azt nem lepi meg vallási elfogulatlansága. Sem az az ízzó fajszeretet, mely minden sorából az olvasó felé sugárzik. Különösen az idegen megszállás alatt átvészelt napok vannak drámai erővel megrajzolva. Különben a könyv majd minden lapja elárulja, hogy írója lelkes, gyakorlott mestere a tollnak. Mindenesetre nagy elismerés illeti az írót buzgó fáradozásáért, de nem csekély az érdeme azoknak is, akik áldozatkészségükkel a mü megjelenését lehetövé tették.

A könyvet a kolozsvári *Minerva* adta ki olyan elökelö, díszes formában, hogy az bármelyik budapesti cégnek is becsületére válnék. Melegen ajánljuk olvasóink szíves figyelmébe. *M. A.*

NEMZETNEVELÉS

NEMZETGAZDASÁGI MUNKA

A hősi halált halt vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes úr nevét viselő diákkaptár-mozgalom a székelykereszturi gimnázium tanuló ifjúsága körében is lelkes követőkre talált. Molnár István D. K. felügyelő-tanár vezetésével az elmult iskolai évben tanulóink bebizonyították, hogy a székely ifjúság is alkalmas a gazdasági élet minden vonalán a térhódításra. Az ifjúi évek szinte játékként végzett munkája közben lassan felkészülnek nemzetgazdasági életünk jövőbeni feladatainak megoldására és a most nagyrészt idegen fajuaknak kezében lévő gazdasági irányítás átvételére.

Az 1942/43. isk. év munkaeredménye a következő volt:

Bevétel:

Bérmunkából — — — —	3516.17 P
Gyűjtőmunkából — — —	707.91 „
Termelőmunkából — — —	347.70 „
Vállalkozó és ügynöki munkából	5381.77 „
Összesen:	9955.55 P.

Fenti összeg a tényleges pénzkeresetet jelenti. A végzett munka értéke azomban ennél sokkal nagyobb, mert a diákkaptárosok legnagyobb része földmíves szülők gyermeke lévén, az egész nyári szünidejét szüleik gazdaságában segédkezéssel töltötte el. Voltak akik az útépítéseknél szüleik lovaival fuvaroztak. Mások az útépítéseknél segédkeztek s nehány tag a katonai terepfelméréseknél mint cövekelő volt alkalmazva. Az iparos szülők diákkaptáros gyermekei szintén szüleik szakmájában segédkeztek.

Az elmult iskolai év folyamán több részvénytársaság is müködött: így az *„Éhségcsilapító Rt.* tizóraival látta el a növendékeket, *Seprükötő Rt.“* a gazdasági iskola seprücirok anyagát vásárolta meg és dolgozta fel és *a „Bélyeggyűjtő Rt.“* Újonnan alakult részvénytársaságok a következők: *„Játékkészítő Rt.“* és a lányok által alakított *„Kézimunka Rt.“*, ahol gyöngyfüzéssel és különböző kézimunkák előállításával foglalkoznak. Két *tanfolyamot* is rendeztek: a kukoricalapit feldolgozó szotyorkötő tanfolyamot, valamint a szalmát felhasználó „szalmakalap“-kötő tanfolyamot.

A diákkaptár *közös vagyona* jelenleg: *1378.36 Pengő.*

Erdő János irányításában müködő unitárius leányok munkaközössége decemberben szép ünnepség keretében számolt be a nyári árkosi munkatáborban végzett munkáról. A képen vasvillával ismerkedő lányok láthatók.

„Remény“ címen a Kriza Önképzőkör régi folyóiratát a mai ifjúság gazdag tartalommal és igen ízléses kivitelezéssel újra elindította. Az egész élvezetes és kedves olvasnivaló hü tükre annak a tiszta magyar szellemnek, melyet ezen intézetünk minden időben ápolt és munkált. Megtudjuk ebből a kis ujságból, hogy az ifjúság célja az önképzésen túl az, hogy „hazánk és nemzetünk szolgálatába“ álljon munkája teljes erejével. Őszinte, komoly tanácsokkal szolgál a magyar nyelv tisztasága felett való hüséges őrködésre, de utolsó oldaláról ezt is elolvassuk, hogy „Horthy Miklós Kormányzó urunk és hitvese első kolozsvári látogatásuk alkalmával a kollégiumunk cserkészotthonában lévő és a cserkészcsoportunk tulajdonát képező két karosszékben ülve vettek részt a főtéren rendezett ünnepségen“.

BUDAPESTI HIREK

November 28-án a *János Zsigmond* cserkészcsapat a *Perczelné Kozma Flóra* leányegylettel együtt kedves müsoros, vidám délutánt rendeztek. Az öreg cserkészek közül néhányan tréfás jelenetekben igen gazdag számokkal szórakoztatták a jelenlévőket. Bemutatták a bolsevista kínzó kamrát, a Hungária-park egyes jellegzetes mókáit, majd nagy moziszínészeket utánoztak.

Dec. 19-én teaestélyt rendeztek a cserkészek, melynek keretén belül felavatták gramofon rádiójukat. *Szent-Iványi Sándor* lelkész buzdító szavakkal szólt az egyházközség reménységeihez, kiket kötelességeikre figyelmeztetett. Az öregcserkészek ezúttal is ügyesen szórakoztatták a jelenlevőket, majd táncolt az ifjúság.

A különböző társadalmi megmozdulások rendjén összegyült pénzből dec. 22-én délután gazdag ajándékok kerültek kiosztásra. A Nőszövetség személyesen adta át a szegényeknek a karácsonyi segítséget. Áldásos, szép munka volt ez. Ez alkalommal is a cserkészek szórakoztatták az egybegyülteket.

Kolozsvári elemi népiskolának Mikulás-napi és karácsonyesti ünnepségei kedvesek voltak. Kár, hogy előbbi ünnepélyen nem fértünk az Ifjúsági Egylet helyisgében.

A kolozsvári unitárius cserkészek is teadélutánnal egybekötött bensőséges karácsonyfa ünnepélyt tartottak dec. 18-án. Az ünnepélyen, melynek karácsonyi hangulatát az elhangzott imák, énekek, szavalatok adták, a kollégium menekült tanulóit látták vendégül.

Az unitárius egyházi vezetők és a Székely Társaság kiküldöttjei jelenlétében mintegy 100 iparos tanuló részvételével dec. 23-án tartotta meg iparos tanoncotthonunk karácsonyfa ünnepélyét, ének és Székely Gyula lelkész emelkedett imája után az iparos tanuló fiuk és leányok karácsonyi hangulatot keltő verseket szavaltak. Dr. Gelei József főgondnok „Az ácsmester sarja a világtörténelemben“ címen tartott érdekes előadást. Az ünnepély legmeghatóbb része Rácz Miklós szárnyaeresztése volt, aki mint az otthon első felszabadult tanulója elbúcsuzott az intézettől. Izsák Vilmos búcsuztató beszédéből és a tanuló szavaiból ismét világossá vált, milyen fontos szerepe van nemzeti életünkben a rendszeresített iparos-tanuló nevelésnek. Díszes emléklapot és az Egyháztól 50 P.-t, a püspök úrtól értékes könyvet kapott annak emlékeztetésére, hogy később se feledkezzék meg a Berde Bizottság segítségéről s Isten után, majd egykor ő is ott szerepeljen azok névsorában, kik az ipari pályára készülőket támogatják. Ezután énekek és tréfás szavalatok között minden tanuló szeretetcsomagot és a nemes lelkek adakozásából, 2840 pengő értékben, a rászorultak cipőt, ruhát és fehérnemüt kaptak. A szép ünnepélyt dr. Bodor András tanár zárta be.

Az épülő háromtanerős *nyárádgálfalvi* iskolánk.

Teológiai Akadémiánk febr. 13—27. között ismét megrendezi a *Népfőiskolai Tanfolyamot.*

A sepsiszentgyörgyi unitárius egyházközség a középiskolai unitárius tanulók közreműködésével szépen sikerült *Berde-emlékünnepélyt* tartott. Berde Mózes élete történetét Barabás Dezső VIII. oszt. tanuló ismertette, — nagy jóltevők emlékének ápolása szent kötelesség. Példájuk nemes cselekedetekre buzdít.

ŐRSÉGVÁLTÁS

Killyéni Imre helyett, aki éveken át pontosan, vagy éppen pedánsan látta el keresztúri iskolánk igazgatását s akinek munkájára hálásan gondol vissza az Unitárius Egyház — *Péter Lajos* január elsején átvette az igazgatást. Ugyanakkor az eddigi titkár — Keul Magda — helyett az előljáróság *Lőrinczi László* vallástanárt alkalmazta. *Lőrinczi* nehány év alatt egész egyházi nevelés ügyünknek, de különösen népi gimnáziumunk életének jelentős tényezője s mint ilyen új beosztásában építő, jó munkát fog végezni. — A konviktus gondnoki teendőit *Péterffy Gyula* tanár vette át, aki gondos és gazdasági érzékkel megáldott elődje példáját követve gyümölcsöztetni tudja majd a szövetkezeti munkában szerzett eddigi tapasztalatait

Tóth Katalin tanárnőt az E. K. Tanács ezen intézetünknél alkalmazta. Benne új, lelkes munkást kapott a polgári iskolával kiszélesedő munkakörben feladatot vállaló intézet. Köszöntjük új munkahelyén.

OLVASNIVALO

A KIRÁLY KARDJA

IRTA: GYALLAY DOMOKOS

Tizenhat december havában óriási hó lepte be Galicia mezőit. A fronton megszűnt a harc, a jó Isten egy kis nyugvást engedett az ő meghajszolt gyermekeinek.

A tisztek nagy részét a front mögé vezényelték különféle tanfolyamokra.

Mi, egy gránátdobó tanfolyam résztvevői, Mikolajow városka mellett nagy deszkabarakkokban kaptunk szállást. Itt, az étkező hosszú asztalánál, ünnepeltük meg tizenhat karácsonyának szent estéjét.

Vacsora után elüldögéltünk a tábori gyertyák világánál. Elegyesen folyt a szó: volt ott német, magyar, román, cseh, lengyel, olasz, horvát. Vegyes társaság volt a mi hadtestünk, minden szerzetből volt benne, mint a Noé bárkájában.

Egyszer, a beszélgetés javafolyásán, bejön a konyhából a magyar szakács s azt súgja nekem, hogy fáradjak ki az udvarra, valami magyar katonák akarnak velem beszélni. Kilépek az ajtón s hát uramfia, mit látnak szemeim?

Egy betlehemes csapatot!

Volt ott minden, ami betlehemes játéknál a Székelyföldön lenni szokott: király, huszár, angyal, juhász, csillagforgató, mindenik illő öltözetben.

— Hát ti ki népei vagytok s mi jóban fáradoztok? — kérdeztem tőlük atyafiságos indulattal.

— Főhadnagy úrnak Kese Boldizsár huszonnégyes honvéd, mostan pedig eme betlehemes népek királya, alázatosan jelentem: egy kis karácsonyi tisztességet tennénk a tiszt urak előtt, ha befogadnának . . .

— Hm, királyatyám, egy kis baj van! — vettem tréfás néven a Kese Boldizsár ajánlatát. — Sokféle nemzet van odabent, nem tudom, hogy inyükre esnék-e a ti becsületes fáradozásotok . . .

— Főhadnagy úrnak Kese Boldizsár betlehemes király alázatosan jelentem, éppen erreváló nézt fárasztottuk ki, mint székely vérünket. Legyen szíves, tudja meg, hogy bátorkodhatunk-e a kicsi Jézussal . . .

— No, jól van, várjatok, szót teszek odabent . . .

Először az őrnaggyal, egy horvátba oltott némettel beszéltem. Elmagyaráztam neki, hogy mi az a betlehemes játék.

— Sohasem láttam affélét! — csodálkozott az őrnagy.

— Eppen azért, ha megengedné . . .

— Lássuk, hadd jöjjenek! Urak — kiáltotta németül a tiszteknek —, valami érdekes karácsonyi népszokást fogunk látni, fogadjátok illő komolysággal.

Intett nekem, hogy szabad a bejövetel, én pedig kisiettem és elmondottam az örömhírt Krisztus urunk hírnökeinek.

Először — a többiektől különszakadva — Kese Boldizsár, a király lépett be. Korona volt a fején, abroncsokból készült, színes, aranyos korona. A nyakában hosszú lánc aranyos papirosból, a lánc végén csillagos érdemrend, a királyi méltóság jelvénye. Maga a király szemmel láthatóan legbüszkébb volt kardjára. Vadonatúj tiszti kard volt ez, ragyogó aranybojttal. Bizonyosan valamelyik újdonsült hadnagy adta kölcsön az ünnepi alkalomra. Kese Boldizsár hármas tisztelgést vágott ki vele az őrnagy előtt. Alkalmasint így kívánta a reglama a betlehemes király részéről.

De a köszöntő is szép volt ám, amit a király a vendéglátó gazdához és háziasszonyhoz intézett. Csupán kél baj volt vele: egyik az, hogy híre-hamva sem volt háziasszonynak, a másik meg az, hogy a hallgatóság kilencven százaléka egy kukkot sem értett belőle.

Villant a királyi kard és a nép is bejött és elkezdődött Krisztus urunk születésének színjátéka. Meg kell adni, hogy az idegen nemzetek is nagyon gyönyörködtek a játékban. Tetszettek nekik a szép karácsonyi énekek, meg a csillagforgató káprázatos fényjátéka. Közérthetőségük révén a juhász kurjantásai sem tévesztették el hatásukat.

Tapsok s éljenzések hangzottak el minden oldalról a játék végén. Az őrnagy megkért, hogy kalauzoljam a földieimet a barakknak egy másik osztályába és adassak nekik mindazon javakból, amiket vacsoránkból másnapra félretettünk. A parancsot hűségesen teljesítettem és Krisztus urunk művészeit étellel, itallal bőségesen elláttam. Buzgó szolgálataimért a vendégség végén Kese Boldizsár részéről többszörös királyi köszönetet kaptam. Bizonyosan medáliát adott volna, ha ott lett volna tarsolyában.

Boldog felvirradást kívántunk egymásnak és ezeknek utána Betlehem népei jeles, szószóló királyuk vezetése alatt a csillagok szikrázó fényénél elkövetkeztek Mikolajow városa felé, ahol Isten karácsonyi kvártélyt rendelt számukra az ezerkilencszáztizenhatodik esztendőre.

Másnap délelőtt, úgymint karácsony elsőnapján, sürgős dolgom akadt Mikolajowban, a csoportparancsnokság irodájában. Úgy irányoztam utamat, hogy még a kihallgatások előtt beszélni tudjak az adjutánssal.

Sietve mentem végig a főutcán. Hát, amint elhaladok a mellett a ház mellett, amelyben az őrszoba volt, hallom, hogy valaki nagy fennszóval kiált utánam.

— Főhadnagy úr, főhadnagy úr . . . tessék megállani!

Honnan jön a hang? Néztem jobbra, néztem balra, végre felfedeztem, hogy az őrszoba mellett lévő heyiség kis ablakából egy kar integet felém.

— Tessék ide fáradni egy szóra! — hangzott felém a kis ablakból.

. . . Kedvetlenül fordultam vissza. A kisablakos helyiség ugyanis a helyőrség fogháza volt s már hiába: az ember nem szívesen tart közösséget bezárt emberekkel.

— Kicsoda maga? — kérdeztem a házhoz közeledve.

A kar behúzódott s egy szomorú arc jelent meg a kis ablakban.

— Nem tetszik rám ismerni? Én vagyok Kese Boldizsár, a betlehemesek királya. Az este találkoztunk . . .

— Né, né, királyatyám! Hát hogy került dutyiba?

— Az idegen nemzet záratott be! — keseredett el a király arca. — Alezredes úr Leckes kícsértetett be az őrséggel . . .

— Mi volt a vétség?

— Bíz az, kérem, szóról-szóra így történt. Ma reggel a városban is betlehemet jártunk a népemmel. Jó szívvel láttak a civil keresztények, vígan róttuk utcahosszat a házakat. Hát, amint kilépek egymagamban az egyik ház kapuján, csak elém toppan Leckes alezredes úr és szörnyen rám mereszti azt a zöld cseh szemét. — Mit csinál maga? Kicsoda van maga ebben az öltözet? — Megfeleltem neki: Alezredes úrnak Kese Boldizsár huszonnégyes honvéd alázatosan jelentem: én a király vagyok! Mondani akarom tovább is a betlehemjárásról, de

ménkő módon csattogni kezd a cseh: — Maga nem van egy király, maga van egy bolond! Hej, Wache... futólépés! Ez az ember megbolondulta magát, fogdába bezárni!... No, hallott ilyet, főhadnagy úr! Segítsen rajtam, tegyen szót értem... nem vagyok én bolond...

Királyt a fogságból kiszabadítani... hát ez igazán szép feladat!

— No várjon, megpróbálom! — intettem biztatóan Kese Boldizsárnak.

A parancsnokságra siettem. A magam dolgát hamarosan elintéztem Müller adjutánssal, aztán a Kese Boldizsár ügyét tettem szóvá.

— Tudsz-e róla, kérlek, hogy az alezredes úr ma reggel bezáratott egy honvédet? — kérdeztem az osztrák bajtárstól.

— Tudok.

— Azt is tudod, hogy miért záratta be?

— Tudom. Az illető megzavarodott, nagyzási hóbortba esett, királynak képzeli magát. Papiros koronát tett a fejére, csillagokat akasztott a nyakába, kardot kötött az oldalára... Intézkedni fogunk a dolgában...

— Mit akartok vele?

— Elővezettetjük és megvizsgáltatjuk az elmeállapotát... Jó, hogy szóvá tetted, értesítenem kell a doktort.

— Barátom, ne értesítsd! — mondtam a németnek komor hangon. — Itt egy nagy félreértés történt, amit legjobb lesz suba alatt elsimítani. Nálunk, magyaroknál szokásban van, hogy falusi embereink így karácsonyban eljátsszák Jézus születésének történetét. A játékban sokféle szerep van: a bezárt honvéd a király szerepét játszta. Tehát szó sincs róla, hogy megbolondult volna...

— Donnerwetter... igazán így áll a dolog? — meresztett nagy szemet az adjutáns.

— Bizony így van. A szóbanforgó karácsonyi játék nagyon komoly vallásos szertartás nálunk, a bezárás tehát vallás sérelem!... Hiszen, ha ez az eset belekerül a magyar újságokba...

— Az újságokba?... — riadozott az emberem.

— Bizony, az újságokba! Úgy tudom, hogy az új menetszázadokkal több újságíró jött ki... hiszen, ha megszimatolja valamelyik... Sőt a parlamentben is szóvá tehetik...

— Donnerwetter! Donnerwetter! Ez aztán ostoba eset! — hüledezett a német. — Most aztán mit csináljunk?

— Legjobb lesz, ha azonnal kibocsájtjátok a honvédet a fogságból. Amíg nem terjed nagy híre...

Az adjutáns vakarta a tarkóját, térült-fordult az irodában.

— Kérlek... kibocsátani, azt nem lehet minden megokolás nélkül... Mégis... nem lehet azt bevallani, hogy az alezredes úr akkora baklövést követett el. Valami büntetést mégis csak ki kell találnunk.

— Ám lássátok! — mondottam hidegen. — Én megtettem a kötelességemet...

Elbúcsúztam a tusakodó embertől. Gondoltam: éppen eléggé begyújtottam nekik, majd csak kisütnek valamit.

Nos hát, ki is sütöttek.

Az esti csoportparancsban a büntetések rovatában a következő pont állott:

„Megtörtént az a felháborító eset, hogy legénységi állományban lévő ember tiszti kardot kötött fel s avval kószált az utcán. A csoportparancsnok harmincnapi szobafogsággal bünteti Nagy Andor huszonnégyes honvédhadnagyot, amiért kardját Kese Boldizsár közhonvédnek átengedte."

VISSZAEMLÉKEZÉS

Egy szép júliusi délután kimentem a kertbe. Lefeküdtem a fűbe. Élettel teljes volt minden körülöttem. A zöld fű és falomb, virágok, piroslő ribizlik a bokrokon, meggyek a fákon. A fák levelei közt besugárzó napfény csodásan világított meg mindent. Örvendtem mindennek, ami körülöttem volt. Boldognak éreztem magamat...

Kissé vádolni is kezdtém magamat azért, hogy most, amikor háború van, én boldog vagyok. Vizsgálni kezdtem, hogy lehet ez? Rájöttem, hogy boldogságomat a nagy természetben meglátott *élet, szépség és bölcseség* idézte elő. Ez szabadította fel lelkemet kis ideig a háború nyomása alól.

Először a hála érzése és gondolata áradt keresztül rajtam Teremtőnk iránt, ki megáldotta az emberiséget a gyönyörű nyárral, a forrón világító nappal és minden más nagy szépséggel és bölcseséggel, ami a nagy természetben van. Aztán elmélkedni kezdtem az ember csodálatos képességein, melyeken, mivel magától értetődően megvannak, nem igen szoktunk gondolkozni. A látás, hallás, szaglás, ízlés és tapintás szerveivel fel tudjuk fogni a fizikai világot. Érzéseink és gondolkozásunk már rejtettebb képességek, magasabb célt is szolgálnak. *A lelki és szellemi világgal is összekötik az embert.*

Én akkor, azon a júliusi délutánon egész határozottan éreztem, hogy ez így van. Eddig csak olvastam, tanultam erről. Ekkor megéreztem az összefüggést az ember és a nagy mindenség között. Megéreztem, hogy az ember mindennel rokon, ami a nagy mindenségben van, s gondolatban szeretettel átöleltem mindent és mindenkit. Megéreztem, hogy az érzés és gondolat *élő valóság,* tehát nem mindegy, hogy gondolataink és érzéseink szeretetteljesek-e vagy gyülölködőek, sem a fizikai világra vonatkozóan, sem a magasabb világokra nézve.

E júliusi délután felemelő voltát nem akarom elfelejteni. Ezért elhatároztam, hogy foglalkozom érzéseimmel és gondolataimmal. Mert az ember mindennapi tevékenységei közben nem is veszi észre, hogy érzése és gondolkozása révén részese a lelki és szellemi világoknak.

Ennek az elhatározásomnak eredménye ez a kis visszaemlékezés is.

Ürmösi Józsefné.

EMLÉK

Lassan lépek a pitvaron keresztül.
A görnyedező gerendák szakadt
pókhálójában száz parányi nesz ül
s mint pelyhes madár, puhán tátogat.

Rég jártam itt. Símul a tarka szőnyeg,
a vén küszöb kopottan hempereg,
a képek kék ajakkal rámköszönnek,
koccannak a befőttes üvegek.

Ó, mennyi-mennyi emlék! Messze-
polcok,
bársonyos birs, száraz szőlő, aszalt;
a tornyos ágyon régi sárga gyolcsok
hevernek s ájult levendula szag.

Mintha látnám rég-halott nagyapámat:
a nyitott tűzhely padkáján mereng.
Megszólítnám, de kérdő gyerekszámat
ijedt kézzel szorítja le a csend.

Létay Lajos.

LAPZÁRTAKOR

Dr. Gelei József egyetemi tanár, főgondnokunk február hónapban meghívásra Bécsben fog előadásokat tartani. Őszintén örvendünk ez újabb szép tudományos sikernek...

Kányádon lakó, nagyobbára derzsi muzsnai hiveinket, kik szülőfalujukból elmenekültek, az elmúlt nyár folyamán Nagy Sándor lókodi lelkész felkereste, beszervezte. Megható volt az első unitárius istentisztelet új tartózkodási helyükön: egy nő s 60 férfi volt az első istentiszteleten.) Most karácsony másodnapján úrvacsorát osztott nekik ismét gondozó lelkészük. 63-an vettek úrvacsorát.

Szentkeresztbányán több, mint 300 unitárius katona számára tartott istentiszteletet több alkalommal Kiss Jenő keményfalvi lelkészünk a protestánsok részére tartott közös istentiszteleten. Február 20-ára Kővári Jakab kénosi lelkész kapott megbízást az istentisztelet elvégzésére.

KÉPVISELŐ TANÁCSUNK elhatározta, hogy a lutheránusok épülő végvári Reményik Sándor népiskolája céljaira összes iskoláiban gyüjtést indít be.

DR. GOTHÁRD FERENCET Sepsiszentgyörgy járásbirósági elnökké, DR. GYÖRGY ZSIGMONDOT Marosvásárhelyre táblabiróvá nevezték ki.

Zilahon, Csíkszeredán Buzogány Kálmán, *Bánffyhunyadon, Bethlenben* R. Filep Imre, *Désen* dr. Abrudbányai János, *Beszterczén* dr. Kovács Lajos tartott az ünnepek alkalmával istentiszteletet és osztott úrvacsorát.

GONDOLKOZZUNK RAJTA

Hányan vagyunk, hol vagyunk?

Az 1940. augusztus 30-i bécsi döntésben meghúzott határvonal leszakította az unitárius egyházmegyének, s ötvenhárom lelkészi állomáshellyel rendelkező gyülekezetünk román uralom alatt maradt. E határvonalon túlról egyre árad a menekülők serege s növeli egyházunk szórványokba szakadt híveinek lélekszámát.

Az 1941. évi népszámlálás 57.912 unitárius magyart számlált össze az ország egész területén. E seregből 80 lelkészi állást fenntartó községben és városban élt 46.741 hívünk, az összeszámlált unitáriusságnak 80.71%-a, — szórványban élt 11.171 unitárius lélek 19.29%.

Ebből a kolozsdobokai körben 6.274 lélek lakik, akik közül a 6 lelkészi állást fenntartó helységben 4.856 unitárius él, szórványban 1.418, — 22.5%, az összes szórványban élő unitáriusok 12.6%-a.

A marosi körben 9.686 lélek lakik, akik közül 14 lelkészi állást fenntartó helységben 7.219 unitárius él, szórványban 2.467 lélek, 25.4%, az összes szórványban élő unitáriusok 22.2%-a.

A székelykeresztúri körben 13.648 lélek lakik, akik közül 25 lelkészi állást fenntartó helység gyülekezeti közösségében 12.392 unitárius él, szórványban 1.256 lélek, 10.1%, az összes szórványban élő unitáriusok 11.2%-a.

A székelyudvarhelyi körben és az ideiglenesen idecsatolt két felsőfehérköri gyülekezetben 13.537 lélek lakik, akik közül 19 lelkészi állást fenntartó helység gyülekezeti közösségében 12.631 unitárius él, szórványban 906 lélek, 7.1%, az összes szórványban élő unitáriusok 8.1%-a.

A háromszéki körben 6.340 lélek lakik, akik közül 9 lelkészi állást fenntartó helység gyülekezeti községben 5.289 unitárius él, szórványban 1.051 lélek, 17.7%, az összes szórványban élő unitáriusok 9.4%-a.

A duna-tiszamenti körben 8.427 lélek lakik, akik közül 7 lelkészi állást fenntartó helység gyülekezeti községében 4.354 unitárius él, szórványban 4.073 lélek, 48.3%, az összes szórványban élő unitáriusok 36.4 százaléka.

E rideg számok elgondoltató tanulságot rejtenek magukban. Az összes szórványok több, mint egyharmada a dunatiszamenti kör területén található. S a marosi körben, mely számszerűleg a következő, e számnak már alig kétharmadát találjuk. A kolozsdobokai és háromszéki szórványok szétszórtságuk miatt jelentenek nagy feladatot.

Egyházunk világi papjai figyelmét, elsősorban szórványokban munkálkodókét arra hívjuk fel, hogy a szórványhelyzet veszedelmet jelent, mert itt csurog el egyházunk gyarapodó népfeleslege, de adottságot is, ahol az öntudatos unitárius munka másokban érdeklődést ébreszt, s azokat, akik már évek, vagy évtizedek óta érzésben, gondolkodásban, magatartásukban lélekszerint unitáriusok, itt indíthatja el egyházunk tábora felé. *Ferencz József.*

Reményik Sándor népiskola lesz a neve a kolozsvári lutheránus egyházközség részéről felépítendő új nevelőintézetnek... Megítélésünk szerint ez lesz a legszebb emlék, amivel örökké idézni tudják a nehéz erdélyi évek izzó magyar költőjének szellemét. Mi unitáriusok szeretnénk legalább jelképesen hozzájárulni valamivel a „Templom és iskola" felejthetetlen szellemét sugározni szándékozó magyar intézmény felépítéséhez.

„Törpe kisebbség"-nek nevezi Serédi Justinián hercegprimás a hazai protestánsokat (Nemzeti Ujság 1943. dec. 13.) s azt állítja, hogy ez a kisebbség egyre jobban magához ragadja a hatalmat. Szerinte ezért „nem engedi Krisztus egyháza (?), hogy hívei másvallásúak istentiszteletén, vagy más vallásúak a mi istentiszteletünkön aktive résztvegyenek. Egyházunk szigorú büntetés terhe alatt kiköti, hogy a feleknek a katolikus törvények szerint kell esküdniök, továbbá, hogy az összes születendő gyermekeknek katolikus keresztelése, katolikus vallása és nevelése államilag érvényes okiratban biztosítva legyen... A katolikusok csak passzive és csupán a polgári tisztesség megadása címen lehetnek jelen más vallásúak esküvőjén, vagy temetésen, de halottaikat a mi temetőnkbe eltemetni nem engedhetjük. Másvallásúakkal sem közösen, sem tőlük külön ugyanazt a zászlót meg nem szentelhetjük... Az ők céljaikra harangjainkat ugyanilyen okból meg nem húzhatjuk."

Csodálkozik-e ezekután valaki azon, hogy nemzetek egymás ellen harcolnak? A közös földért harcoló magyart halottaiban is el akarja választani. Nem engedi azt sem, hogy az ősi zászló mellett imádkozzon s egymás mellett maradjon a magyar... Egyet bizonyosan tudunk a nagy magyar nemzetet, a lélekben, erőben, művelődésben gazdag Magyarországot nem ez a szellem fogja megteremteni, hanem az, melyben van tiszta kereszténység és igaz magyarság...

A Bezbozsnyik (szovjetorosz Istenellenes mozgalom) hivatalos lapja érdemesnek tartotta december első hetében kiszámítani ama templomok számát, amelyekben ebben az esztendőben már nem tartanak többé éjféli misét. Becslése szerint mindeddig körülbelül 2500 templom pusztult el a kontinensen. Ha nem is teljesen, de annyira mégis megrongálódott valamennyi, hogy december 24-én, a tél kellős közepén már nem lehetett megnyitni kapuikat. A Bezbozsnyik hírszolgálata örömének adott kifejezést, s ha ehhez hozzátesszük még azt, hogy Dél-Olaszországban és Sziciliában Visinszki elvtárs megtiltotta a harangozást, mindannyiunk előtt világos lesz, mennyit változott Sztalin valláspolitikája. A kétezerötszáz agyonbombázott templomnak Moszkvában úgy örültek, mint mi örvendtünk volna kétezerötszáz újonnan épülőnek.

Ravasz László püspök rendkívül érdekes és figyelemreméltó cikkben számolt be a „Református Élet" oldalain a legutóbbi Bácskában tett látogatásáról. Sorra veszi a Dél-Bácskában meglátogatott egyházközségek viszonyait s végül a következő megállapításokat teszi: „A magyarok puszta kézzel jöttek, az első telet vermekben és szárnyékok alatt húzták át. Maguknak kellett megszerezniök mindent a kapanyéltől a jármos jószágig. Ez ötven esztendei késedelmet jelentett a nemzetiségek versenyében. Ezen a földön, amelyet ezer év óta Magyarországnak neveznek, mindenkinek jól ment dolga, csak a magyarnak nem s mindenki panaszkodott, csak a magyar dicsekedett balgatag önteltséggel: extra Hungariam non est vita..."

Debrecenben apáknapját rendezett a cserkészifjúság. A cserkészmozgalom indította el a nagyszerű gondolatot, az apai eszmény előtt való hódolatot. Anyák napját minden májusban megünnepeljük mi is. Májusban, amikor a természet az anyák lelkének megfelelő környezetet és hangulatot biztosítanak. A cserkészek egy őszi napon ünneplik az apákat, mert ez az évszak talál életükhöz. Az ősz a férfi erő, az akarat, a termékeny küzdelem évszaka. Jó volna, ha október egyik vasárnapján a magyar unitárius gyülekezetek is rendeznének szerény ünnepet az édesapáknak.

Százhúszezer csángó magyar él Moldovában. Ujabban mind többször vetődik fel a kérdés, hogy nyelvükben és műveltségükben sorvadásra ítélt testvéreinket hozzuk haza. Német Kálmán, akivel együtt a bukovinai székelyek hazatértek, s a Bácskába telepedtek, most egy hatszáz oldalos, szép kiállítású, kettőszáz színes képpel ellátott érdekes és megrázó tartalmú könyvet írt a bukovinai nehéz esztendőkről, s a hazatérésről. Úgy hiszi, hogy ez a „Sikoltó könyv" hajóhíd lesz, melyen a moldovai testvéreink is haza fognak térni. Olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk a szép írást.

Boldog lesz-e családi életünk a háború után? Erre a kérdésre adott feleletet dr. Zsakó István kórházigazgató főorvos, egyházi tanácsosunk, egy nagy közönség előtt tartott előadásában. A háborús idők mindig alkalmasak arra, hogy kikezdjék a család békéjét és jó egyensúlyát. Ilyenkor sok családi élet szakad ketté s hosszú ideig ezerféle kísértésnek vannak kitéve a házasfelek. Szerinte kellő gonddal biztosítani lehet a családi boldogságot, de ehez szükséges, hogy az ország vezetősége és a társadalom szorosan együttműködjék az ügy érdekében. Ha a katona ott kint a külső arcvonalon hűséggel harcol hazájáért,— önmagáért, családjáért és hazájáért harcol. Ha az itthon maradt asszony hűséggel végzi a belső arcvonalon itthoni kötelességeit — önmagáért, családjáért és hazájáért harcol. Ha ezeket képesek megvédeni, boldogságuk elmélyül és tartóssá válik.

Faragó tanfolyam Tordátfalván. A székely nép mindég szerette a fúrás-faragás mesterségét. Ősi adottsága ez a legnagyobbrészt maga erejére utalt népnek. A román megszállás utolsó éveiben ez a foglalkozás mintha alább hagyott volna. Péterffy Mihály tordátfalvi lelkész most — követésre méltó példát mutatva — összefogta egyházközségének ügyeskezű híveit s 26 résztvevővel faragó tanfolyamot létesített, ahol székelyeink újra tanulják az ősi mesterséget. A tanfolyamon gazdasági felszerelési tárgyakat, szerszámokat és háztartási használati tárgyakat készítenek.

Nyárádszentlászlói egyházközségünk dec. 6-án, bensőséges ünnep keretében ünnepelte *Lőrincz Miklós* énekvezér, igazgatótanítót abból az alkalomból, hogy ebben a községben harminc éve szolgálja a nevelés szent ügyét. Hívei és tanítványai meleg szeretettel, jókívánatokkal és kedves ajándékokkal halmozták el. Lőrincz Miklóst a Közlöny olvasói jól ismerik, mert írásai, de különösen versei gyakran jelentek meg lapunk hasábjain. De ismerik őt egyházunkban általában, mint példás, jó unitárius tanítót. Felekezeti tanító volt ő s a nehéz időkben is az maradt, mert unitárius lelke mindig érezte, hogy jó nemzeti szolgálatot végez ott. Kevés az, amit az Egyház a felekezeti tanító áldozatos munkájáért, fel nem becsülhető egyházépítéséért adni tud, de a vele szemben fennálló mulhatatlan tartozását mélyen érzi. Ezzel az érzéssel köszöntjük a hűséges egyházi napszámost s kérjük a jó Istent, hogy még sokáig étesse őt.

Kedves Barátom!

Örömmel olvastam leveledet, melyet néhány egyházi kérdés tárgyalásával számomra igazán élvezetessé tettél. Így válaszolok ezuttal. Jó ha mások is olvassák. Néked, mint egyházi tanácsosnak igazad van, hogy a kolozsvári egyházközségi élet egyetemes egyházi ügy s mindent meg kellene tenni, hogy innen Dávid Ferenc városából éltető fény áradjon szerte unitárius tartományainkra. Nem hiszem, hogy az adóügy kérdése további kellemetenségekre adna okot. Szerintem igaza volt a fellebbezőknek, de feltétlenül igaza volt az egyházközségnek is. Úgy látszik most rendes bevallási ívek alapján adókivetést fognak csinálni. Abba tökéletesen igazat adok Neked, hogy a templom külső kinézése botrányos. Amikor esős, szeles idő van életveszélyes mellette járni, mert a vakolat nagy darabokban hull a járdára. Nemrégen a főtér sarkán halottam egy párbeszéd foszlányból az alábbi szavakat: „melyik az az unitárius templom?" kérdezte egy hölgy — „az ott amelyiket el kell kerülni" — felelte egy férfi. Ugyanis esős időben korlátot kötelesek elé tenni, hogy a járókelőket figyelmeztessék a veszélyre... Azt nem tudtam, hogy Karácsonykor Te itt vettél úrvacsorát. Én másfelé jártam akkor. Igen! sokan mondták, hogy a nagy közönség rendszertelen felvonulása sok visszáságot idézett elő az úrvacsora osztásban. Úgy hallottam, hogy ezeknek a kérdéseknek rendezésére már javaslat fekszik az egyházközség asztalán. Nyugodj meg minden elrendeződik.

A „Nagy homorodmenti Társaskörről" nekem is nagy véleményem van. Igazán szép munkát végeztek a sorozatos ünnepségekkel és előadásokkal. Szép lehetett a legutóbbi daróczi gyűlés is, melyen dr. Mikó képviselő atyánkfia is értékes előadást tartott. Többször olvasom, hogy környékbeli lelkészeink is tevékenyen kapcsolódnak be ebbe a munkába... Csak az fáj, hogy ugyanez a Kör a valamikor olyan virágzóan élő Dávid Ferenc Egyletet teljesen elsorvasztotta s értékes embereink energiájukat nem unitárius szervezetben használják fel.

Ha már az udvarhelyi körnél vagyunk megírom neked, hogy sok jót hallottam udvarhelyi unitárius törekvésekről. A város központi fekvésű s jelentős egyházi szempontból. Nem is tudom, hogy tudnak leányotthon kérdéssel és polgári iskolai kérdéssel foglalkozni ott. Különösen nem értem, hogy bírja a lelkész, aki 18 szórványban látogat s 200-nál több iskolást tanít vallásra? Ha valahová, ide bizonyára égetően szükséges a második lelkész. Azért írom Neked, hogy a magad részéről is támogasd ezt a dolgot, mert a halogatásból mérhetetlen unitárius károk származhatnak.

Ha vannak még észrevételeid, kérlek, írd meg azokat s ne vedd rossz néven, mindig itt fogok válaszolni azokra.

Atyafiságos szeretettel köszönt
— is —

KÜLÖNFÉLÉK

József Dezső: A nyikómenti gyermek magakészítette játékszerei. Külön lenyomat az Erdélyi Múzeum 1943. 3—4. számából a Székely Nemzeti Múzeum kiadvány sorozatában. Már az általános tájékoztató is jelzi, hogy szerző 19 oldalas dolgozatával élénken foglalkoztatja a tudományos szakkörök érdeklődését. Firtosváralja gyermekének magakészítette játékszereiről ír. A néprajzi adatgyüjtés olyan részletét ismerteti, amelyre eddig alig tért ki ez a tudomány. Tárgyismerete és szeretete, pompás stílusa, valamint müvésziesen szemléltető rajzai tanulságos és élvezetes olvasmánnyá teszik a dolgozatot. József Dezső tanár afia nemes példája követésre méltó.

A Pester Lloyd 1943. nov. 4-i számában így ír *Benczédi Sándor* szobrásznak a pesti *Műbarát* csarnokában kiállított műveiről. Ez a fiatal szobrász, ki most első ízben mutatkozik be a pesti nyilvánosság előtt, székely születésű. Innen van az ő plasztikus arcábrázolásainak sötét, földszerű mélysége. Van köztük egy pár megkapó ábrázolás. E zsánerszerű eredeti ábrázolások élethűek és beszédesek. Van jelentősége annak, hogy Benczédi a maga szögletes kő- és fatömbjeit s finoman tagolt terrakotta alakjait a fazekasok ismert falujában, Korondon alkotta. Mindenesetre olyan ember ő, akire azt mondjuk: legény a talpán.

Nyugtázás. Az Egylet pénztárába 1943. dec. 1-től, 1944. jan. 10-ig az alábbi díjakat fizették be: I. *Alapító díjba:* Tamás Béla 20 P, Guráth Béláné 50 P, Kolozsvár, SzentIványi Sándor Bpest 50 P, Major Pál, Szilágysomlyó 10 P, dr. Gálffy Zoltán, Naszód 50 P, Simén Dániel Kolozsvár, 16.67 P. II. *Tagsági díjba:* Dánér Istvánné 1940—43, Bede Erzsébet 1940—43, Balázs János 1943-ra, Egyházközség 1943-ra, Késmárky Miklós 1943-ra, Barót, Máthé Sándor Olasztelek 1940-43-ra, Kolozsvári tagok: Kriza Gyula, ifj. Hadházy Sándor, Bálint Domokos 1938—43-ra, Ajtai József 1943-ra, Boldis Jánosné 1943-ra, Orbai Dénesné 1940—43, Suchy Jánosné 1943-ra, dr. Jeger Kálmánné 1942—43-ra, Kiss Dénes 1940—43-ra, Veress Béla 1942—43-ra, dr. Balogh József 1943-ra, Pungucz Károly 1941—43-ra, Lászlóczky Gyula 1940—43-ra, Katona Márton 1942, Pálffy Sándor 1944-re, Pobatka Lőrincz 1944-re, Tiboldy Mihály Marosvásárhely 1943-ra, Pereki Béla Nagybánya 1943-ra, Györke Dénes Beszterce 1943—44-re, Kiss András Sepsikőröspatak 1944-re, Zsakó Gyula Énlaka 1942—43-ra, Gál Lajos Marosvásárhely 1941—43-ra, Gönczy Sámuel Nagyvárad 1942—44-re, Sófalvi Domokos 1941—44-re, Major Domokos 1943-ra Csekefalva, Almási Gyula Alsóföld 1944-re, Egyházközség 1936—44-re, Szathmári Géza Nagysolymos 1941—42-re. III. *Előfizetési díjba:* Szigethi Zoltán Marosvásárhely 1944-re, Balogh Árpádné, Szentkovics Béláné Magyarlóna 1944-re, Kelemen Árpád Székelykál 1944-re, Farkas Zsigmond Alsófernezely 1943—44-re, Nyitrai András Tata 1940—43-ra, Atyim József Rózsaszentmárton 1944-re, Egyházközség Nyárádszentlászló 1936—43-ra, Ádámossy Gábor Pécs 1944-re, Bálint Simon Firtosváralja 1940—43-ra, Szoboszlai Katalin Csókfalva 1941—43-ra, Budapesti előfizetők: Szőke Mária 1942—43-ra, Blaschnek Béla 1943, dr. Csiki Gábor 1940—43-ra, Egyházközség Füzesgyarmat 1936—43-ra.

Kolzsvár, 1944. jan. 10.

Rázmány Mór,
pénztárnok.

Kárpátalja területe három részre oszlik, s ebből egyházi szempontból az ungi és beregi közigazgatási kirendeltségek területe a debreceni, a máramarosi közigazgatási kirendeltség területe a nagybányai szórványgondozó lelkészekhez tartozik. E területre több erdélyi hivünk került, elsősorban mint útör; aki tud róluk, hogy hol vannak, írja meg az érdekelt lelkészi hivataloknak.

Felkérjük lelkész afiait, hogy az eladott naptárak árát a lehető legsürgősebben küldjék be az Egylet pénztárába. Az el nem adott naptárakat legkésőbb f. év január 20-ig küldjék vissza, máskülönben terhükről nem írhatjuk le.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Olvasóinknak: Lapunk ezután minden hónap 10-én jelenik meg. Lapzárta ezért havonként 3-án lesz. Az egyes egyházkörökben az alábbi szerkesztőbizottsági tagjaink vannak: *Molnár István* Székelykeresztúr, *Kővári Jakab* Kénos, *Ürmössy Gyula* Sepsiszentgyörgy, *Lőrinczi Mihály Marosvásárhely, Ferencz József* Debrecen és *Ujvári László* Budapest.

Ezt a számot dr. Abrudbányai János megválasztott szerkesztő állította egybe. Segítségére volt dr. Bodor András kiadó.

Lapunk új címét Tóth István atyánkfia készítette. Köszönjük.

Kedves olvasóinknak jó magyar békét hozó újesztendőt kívánunk!

577. D.P.I. Ref. Ltj. Hiv.
Marosvásárhely Decsy D.u.21

„Unitárius Közlöny" LIV. évf. 1. szám
1944. január. Felelős szerkesztő és kiadó: Bencédi Pál Minerva Rt. Kolozsvár. 3980. F. v.: Major József.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

HIÁBA MONDJA VALAKI

hogy neki hite van, cselekedetei pedig nincsenek. Semmit sem ér ez. Az az evangélium, melynek eredeti tiszta szellemét megismerni és megérteni sohasem szüntünk meg, annak a hitnek tulajdonít értéket és jelentőséget csupán, melynek bizonyságai vannak. Jézus, akinek fenkölt emberi lelkén át életté szépült az örömüzenet, minden vele érintkező embertől elvárta, hogy bizonyságot tegyen belső meggyőződéséről. Érezte, tudta és hírdette, hogy az Istennel érintkező emberi lélek tartalma; a hit szent szolgálatát igazán akkor teljesíti, ha az élet külső valósága, az emberi társadalom érintésére és hatására jótékonyan megváltozik, megszépül s Isten szándékai szerint megépül...

Az unitárius gondolat éppen ezért mindig olyan emberi minőségnek értelmezte a hitét, melynek törvényszerüen *vallássá* kell lennie. A meg nem vallott hitet meddő belső érzelemnek tekintette csupán. Az unitárius tanítások kezdettől fogva a cselekedetet jelölték meg a hit megvallási módjának. Ezért is mondják sokan az unitárius hitét cselekvő hitnek. Történelmünk ezért az áldozatos nagy cselekedetek sorozatos láncolata. Az unitárius lélek közepéből két irányba haladó törekvés volt mindig; az egyik felfelé, Isten felé nézett s ez a törekvés az imádság szárnyain mindig azért indult el, hogy az igazság, a jóság, a szépség Örök forrásából gazdaggá tegye a lelket, a másik kifelé, a lelek földi környezete, az ember és a társadalom felé irányult. Szavakban, mozdulatokban, tettekben, apró és nagy vállalkozásokban arra törekedett, hogy a gazdag lélek áldásait osztogassa, arra törekedett, hogy kiüresítse önmagát, hogy „elveszítse önmagát" azért, hogy rendeltetésének megfelelően „megtalálja önmagát".

Sokszor ért bennünket, unitáriusokat az a vád, hogy lelkünk természetes és törvényszerű kettős törekvése közül a felfelé, az Isten felé irányulásra kevesebb gondot fordítottunk, mint a másikra, mint arra, amely cselekvések formájában kifelé irányult. Ennek lett aztán az a következménye, hogy a lélek tartalma kiürült, mélysége sekélyessé vált, melegsége ellanyhult, ereje megtört... Sokszor hallottuk ezt a vádat, sokkal többször annál, semhogy elfelejthettük volna. Ma is halljuk, ma is mondják. Szinte úgy vagyunk, hogy egészen elhisszük s veszedelmeket jósolunk abból önmagunk jövőjére. Jó ez a vád, ez a szüntelen visszatérő panasz, ez a féltő aggodalom, mert emlékeztet arra, hogy az igaz emberi élet sorvadása következik abból, ha Istennel ritkábban vagyunk benső közösségben, ha tekintetünket nagyon leköti közvetlen környezetünk, ha csak cselekedni akarunk, de elfelejtjük a hitet, a cselekedet forrását élővé, búzgóvá és gazdaggá tenni.

Nem jó azonban következetesen gyöngíteni önérzetünket, fárasztani a becsületes magabízást és alacsonyrendüség érzetét kelteni öntudatépítés helyett. Amilyen őszintén és egyenesen bírálatot mondunk önmagunkról, elésoroljuk mulasztásainkat és hibáinkat, olyan őszintén kell felmérnünk, meglátnunk és tudnunk azokat a megnyilatkozásokat, azokat a bizonyságtevéseket, melyek megvallott hitünk tiszta, áldott és gazdag kisugárzásai.

Nem szabad önmagunk és mások előtt elhallgatni, hogy a világosság szellemében fogant hitünk, meggyőződésünk eredménye az, hogy a magyar életben egyetlen keresztény felekezet sem ad és adott annyi iskolázott munkást a hazának, mint mi. Pontos kimutatások, számadások mondják, hogy országos számarányunkhoz mérten a különböző főiskolákon a legtöbb unitárius tanuló van. Addig, míg bármely más felekezet ezer lelké e nem éppen kettő főiskolai hallgató esik, az unitárius főiskolások ezerre eső száma négy. Azt jelenti ez, hogy hitünk szelleme kétszer akkora belső erőfeszítéssel törekszik a nemzet közértelme emelésére, mint bármely más vallás szelleme. Ez azt jelenti, hogy magyar népünk általános intelligenciája a legmeszebbmenően unitárius vallásunk szellemében nyer szolgálatot. Ez nem véletlen mozzanat, ez természetes kisugárzása annak a dávidferenci szellemnek, mely a jézusi evangélium irányelveinek megfelelően hisz a fejlődés lehetőségeben s komolyan veszi a „legyetek tökéletesek" parancsszavát. Ez a szellem ébresztett, hivott, teremtett a történelem minden unitárius iskolájaban s ezzel magyarázható az is, hogy erdélyi történelmünkben a központi erővonal, a leghatóbb és a legátütőbb tényező eleitől fogva napjainkig az iskola volt. Csak így érti meg bárki ebben a hazában, hogy miért könnyeztek egykor az

óvári iskolából kiparancsolt diákjaink, hogy fiatal lelkük miért érezte kötelességnek önkezével vesszőből új iskolafalakat fonni, csak így, ebben a hit- és szellemtörténeti szemléletben válik érthetővé az, hogy a megszállás szomorú évei alatt miért éppen az unitárius lélek küzdött a leghősiesebben az iskola megmaradásáért...

Nem szabad önmagunk és mások előtt elhallgatni, hogy az ember földi küzdelmei fölé megértő és segítő szándékkal sietö unitárius hitünk letagadhatatlan szolgálatokat tett népünk gazdasági és társadalmi felemelkedésében A napokban írtak tanulmányt arról, hogy hazánk legmagyarabb vármegyéje, Udvarhely vármegye a legszövetkezetibb vármegye az egész országban. Ez a vármegye egyuttal a legunitáriusabb vármegye. Azt mondja a tanulmány, hogy ebben a megyében nincsen olyan falu, melyben valamilyen fajta szövetkezet ne volna. A társadalmi és gazdasági közösségek szövetkezeti formái hathatós és értékes kialakulására unitárius hitű és szellemi magyar munkások nagy mértékben járultak hozzá. A szövetkezet történelme mondja, hogy itt ezen a földön a legelső és leghatékonyabb szövetkezeti munkások az unitárius lelkészek és tanítók voltak. Legilletékesebb helyről hangzott el nem rég, hogy ennek a szellemnek áldásos hatása meg is látszik minden unitárius többségű falun. Nem csinálunk sohasem titkot abból, hogy Jézus tanításaiból Isten országát úgy értelmeztük és értelmezzük, mint amelyet itt a földön, e látható világban kell megépítenünk. Minden üdvösségünk az ilyen ország érdekében végzett munka jutalma lehet csupán.

És nem szabad elhallgatnunk azt sem, hogy a bűnügyi kimutatások szerint országunk börtöneiben számarányunkhoz mérten legkevésbbé vagyunk képviselve. Minden unitárius ember érzi és tudja, hogy cselekedeteiért ő maga felelős. Elvétett lépéseinkért, bűneinkért sem a múltban, sem a jövőben helyettünk nem vezekelt és nem fog vezekelni senki Tudja az unitárius ember, hogy senki másra nem hárithatja a felelősséget, mert szabad elhatározásból cselekedett s sorsa nem előre elrendelések alapján igazódik, hanem annak ő maga a kovácsa. Ezért minden elindulása előtt Istentől erőt és tiszta látást imádkozik lelke számára és nem számít arra, hogy váratlan csodák nehéz küzdelmek, súlyos feladatok megpróbáltatásaitól megmenti.

És végül tudomásul kell vennünk, hogy a magyar föld lelkéből fakadt, a magyar éghajlat ölelésében növekedett, terebélyesedett unitárius hitünk a történelem folyamán mindig éltető módon simult a magyar ember lelkéhez. Ennek a léleknek tápláló kenyere volt s építésében szent szolgálatot végzett. Dávid Ferenc gondolataiban árpádi időkből álmokat álmodó ősi egyistenhívő vallásosság ébredt tudatra s mesterségesen lekötött népi erőket szabadított fel. Unitárius hitünk Isten országát és a magyar haza fogalmát elválasztani nem tudta soha s úgy érezte mindig, hogy amikor egyiknek megteremtéséért harcot folytat, a másikat védelmezi. Ezért van az, hogy vitézi rezolució tekintetében a magyar unitárius ember az első ebben az országban. Ugyancsak Udvarhely vármegyére hivatkozunk, melynek felavatott vitézeiről a napokban kimutatást készítettek. Ebben a megyében a vitézek és váromanyosok vallás szerint való megoszlása a következő: 50 róm. kath., 53 reform. 75 unitárius és 1 evangélikus. Tudni kell ehhez a kimutatáshoz azt, hogy 34 százaléka unitárius ennek a megyének...

Soha el nem vitatható bizonyságtevések ezek. Hitünk egészséges, tiszta szellemének erőteljes és termékeny megvallása rendjén felmutatott drága értékek. Arra búzdítanak bennünket, hogy ezt a hitet ápoljuk, őrizzük, féltsük és szeressük.

ABRUDBÁNYAI JÁNOS

Kitüntették lapunkat

ESKÜ

„Esküszöm a vallás, a hon és az otthon védelmére!"

Így csendül a szent elhatározás kemény szava a finn nő ajkán, mikor átszellemült odaadással felesküszik a hadak istenasszonyának és végleg eljegyzi magát a hös nemzet hös asszonyai által megteremtett Lotta-szervezetnek. Nem pillanatnyi felbuzdulás váltja ki a lendületes szavakat! Előbb hosszú iskolát jár ki minden nő, az életnek épp oly hosszú iskoláját, mint aminöt az az egyszerű finn cselédleány, Lotta Swärds, aki Istentől megszállott lélekkel a szolgáló sorsán át emelkedett a nemzete élére, feltörésével és szent akaratával példát szolgáltatni néptestvéreinek. Iskolát járnak a Lotta-lányok, melyben megismerik küzdelmes szolgálatukat, felelös hivatásukat, az élet javairól való lemondásokat, a szüntelen sarkukban leselkedő halált s csak akkor szólítják Isten elé harsány szavakkal esküt zengeni.

És nézzétek csak végig, székely testvéreim, ezt az esküt: Istennek szól az első szó, a hazának a második és a családnak a harmadik! Mind annak, ami bennünket összefog egy nagy nemesveretű, megszentelt közösségbe!

Látjátok-e unitárius testvéreim és látjátok-e egész nemzetemet egybefogó magyar véreim, hogy az emberi életnek ezt a három ékességét, Istent, hazát, családot, keletről mily sötét felhök, mily végzetes veszedelmek fenyegetik, látjátok-e, hogy az emberi csalfaságnak és sátányi szemfényvesztésnek mily undok görgetege gurul felénk? S ölbetett kézzel, tétlenül nézitek-e a sötét, dícstelen, a magyarhoz, a történelméhez méltatlan enyészetet? Avagy járjátok ti is a nagy felkészülödés iskoláját és a ti ajkatokon is szüntelen cseng: „Esküszöm a vallás, a hon és az otthon védelmére!"? És várjátok-e szüntelen a parancsot, hogy Istenért, hazáért és családért a csatasíkra kiálljatok? Ezt kérdezi Tőletek: *Gelei József.*

„EGY ISTENÜNK, EGY MAGYAR HAZÁNK“

Az unitárizmus világmissziójának sajátos hangsúlyt ad az a tény, hogy az unitárizmus vallásos eszméinek gyökerét mélyebbre ereszthetí a nemzeti élet talajába, mint bármely más keresztény felekezet, amiből önként következik, hogy több értéket felszívhat, illetve felszínre hozhat abból. Míg a többi keresztény felekezet a dogmák merev világán nyugszik s kötött törvények szerint kapcsolódik bele a nemzet lelki életébe s a dogmák kifeszített hálózatán keresztül érintkezik az egyetemes világgal, addig az unitárizmus a lélek segítségével oldja meg ezeket a kérdéseket. Egyszerre tud nemzeti és egyetemes lenni, akárcsak a népi kultúrák. legsajátosabb termékei: a népballadák. Az unitárizmus útjának, kifejlődésének van valami köze a balladákéhoz. Az unitárizmus is bizonyos fokig az ú. n. népi, mély kultúrák szüleménye. Míg pl. a keresztény felekezetek között a katolikus hiteszmék az egyetemesség jegyében terjedtek s mintegy felülről törtek be egyes nemzetek életébe, hogy ott elvégezzék a maguk feladatát s megközelítsék az örök katolikus gondolatot, addig az unitárizmus a reformáció lelki hullámverésének következményeképpen a mélységből bontakozott ki. Az unitárizmus nemcsak mint a reformáció teljes kivirágzása, hanem mint a magyar vallásos géniusz csúcsteljesítménye jelentkezett, amikor *a gondolat-szabadságot, mindenkit megelőzve, a keresztény vallásban világfogalommá és lelkiismereti törvénnyé emelte.* Az csak természetes, hogy egy nemzet, mint a magyar, mely évszázadokon át a szabadság szent eszméjéért vérezett, vallásos vonatkozásban a keresztény világot a gondolat szabadságával ajándékozza meg. Elfogulatlanul beszélve, ennyi jogon egyetlen nemzet sem tehette. De az is természtes, hogy ezt a gondolatot a magyar lélekből az unitárizmus termelte ki, illetőleg csak az termelhette ki. *(ni)*

VITÉZEINK

Büszkék vagyunk arra, hogy hitünk birtokosai közül aránytalanul sokan vannak azok, akik hősi magatartásuk, áldozatos lelkük és magyar erejük nemzeti jutalmául a legszebb katonai kitüntetést viselik. Unitárius vallásközönségünk részére hónapról-hónapra bemutatjuk a mi vitézeinket.

Vitéz MÓZES MIKLÓS,

az oklándi járás vitéz őrmestere, a kénosi egyházközségünk keblitanácsosa a székely népi vitézség, katonás szellem és bátor élniakarás megtestesítője. A megszerzett bronz, kisezüst, arany vitézségi érem fényes bizonyítéka ennek. A székely katonai becsülethez mindig méltóan küzdött, de az igazi küzdelem az 1916-os román betörés után

jött el számára. A pálosi ütközetben mint szakaszparancsnok tüntette ki magát. Legbátrabb vállalkozásában pedig viharos éjszakán kellett kikémlelnie és elfoglalnia a homoródi állomást ismeretlen erejű megszállóktól. Ezt a bátor tettét arany vitézségi éremmel jutalmazták. Törhetetlen hitét, munkaszeretetét azonban Isten is megajándékozta és 6 egészséges gyermekkel áldotta meg, akik apjukhoz méltóan mind megtalálták helyüket a magyar életben. Isten áldó segítségét azzal is megköszöni, hogy feleségével együtt minden karácsonykor ő adja az úrvacsorai bort.

Dr. vitéz NYIREDI GÉZA

ősei Nagyajtáról származnak, édesapja kolozsvári kollégiumunk boldog emlékű tanára. Ő maga is ebben a városban kezdi el közéleti pályafutását, hogy hosszabb budapesti miniszteriumi szolgálata után ismét ide térjen vissza. Magas állásában, mint az Erdélyi Földbirtokpolitikai osztály vezetője Egyházunkra nézve is, de az egész magyar nemzetért is áldásos munkát végez.

1914. októberében már bevonul. Északoroszországi, majd szibériai arcvonalon küzd. Később olasz földre kerül s mint egy aknavető üteg parancsnoka egyik isonzói csatában súlyosabban sebesül. Az összeomlás a nyugati harctéren Verdun alatt éri, ahonnan ütegét a forradalmi zürzavar ellenére sértetlenül hozza haza. Az isonzói csatában véghezvitt fegyverténvéért, amikor sebesülése ellenére ütegének tűzharcát az ellenségtől körülzárva tovább vezette — kapja a nagy ezüst vitézségi érmet. Ma tartalékos főhadnagy. Három fiúval megáldott családi életében, unitárius és magyar munkájáért áldja meg az Isten.

HŰSÉG ÉS MUNKA

P. SZENTMARTONI KÁLMÁN ny. tanárnak a Kormányzó Úr eredményes nevelési és irodalmi munkássága jutalmazására a tanügyi főtanácsosi címet adományozta.

VITÉZ-AVATÁS. Dr. Fekete Sándor szanatóriumi főorvos, köri felügyelő-gondnok atyánkfiát Sepsiszentgyörgyön vitézzé avatták.

A HÁROMSZÉKI TAKARÉKPÉNZTÁR közgyülésén őszinte elismeréssel emlékeztek meg Szent-Iványi Gábor felügyelő gondnokunkról, ki ez intézetnek elnoke.

NEMZETVÉDELMI KERESZTET kapott *Kovári Jakab* kénosi lelkészünk és *Orbok Sándor* egercsehi szórványunk áldozatos gondnoka.

KOVÁCS MÓZES atyánkfiát tényleges MÁV. felügyelőnek nevezték ki.

Minden kedves atyánkfiára Isten áldását kérjük.

Levél Debrecenből

Sokan kérdezték már tőlem, hogy miért lettem unitárius azaz: egyistenhívő? Erre azt feleltem, hogy őseink tiszta egyistenhívő felfogását a mai időkben csak itten észlelhettem s az állandó megújulás jeleit látva, az unitárius (egyistenhívő) hitfelekezetet gondolom a magyar milliók jövőbeni egyházának.

Szemrehányásokat is tettek bőségesen, amiért az ev. ref. egyházból kiléptem, mondván, hogy ők már csak „abban a vallásban halnak meg, amelyikben születtek!“ — Hát édes magyar Véreim, én a Mindenható rendeléséből először magyarnak születtem, csak azután vettek be egy hitfelekezet tagjául, a keresztelés által.

A józan magyar megítélés soha nem fogadott a mi jóságos Atyánk helyébe egy haragvó Jehova Istent. Mi nem hiszünk sem Ördögben, sem Pokolban, mert a „jó“ Isten eredendő bűnnel terhelten nem ad életet gyermekeinek s nem olyan bosszúálló, hogy ebben a kurta életben elkövetett bármilyen vétekért örökké tartó kárhozattal ijesztgessen. Ezek után tiszta sor, arra nincsen szükség, hogy egyszülött fiát keresztre feszíttesse érettünk, a mi bűneinkért s így váltsa meg az emberiséget! Ez a megoldás ugyan sokaknak tetszetős, de természeti és erkölcsi képtelenség!

Más vallások azt tanítják a magyarnak, hogy ne törődjék a hívságos földi javakkal, nyugodjék bele a nyomorúságba, századok óta tartó balsorsába, majd annál jobb dolga lesz odaát a — másvilágon! Hát bizony itt volna már az ideje, hogy ne csupán a túlvilági, hanem a földi paradicsomban is helyét lelje a magyar! *NAGY KÁSZON*

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

BÖLÖN

Bölön a bécsi döntés óta legnehezebben megközelíthető egyházközségünk. Az új határ a közlekedéstől is elvágta és most aránylag legmesszebb van az ország fővárosától. Legközelebbi vasútállomása, Málnás, 48 km-re fekszik. Valósággal el van zárva a külvilágtól s azért még inkább kíváncsiak vagyunk, hogy milyen élet folyik itten a mai időkben. Nagyajtáról indulunk ebbe, az egyik legnagyobb unitárius egyházközségünkbe. Már messziről felénk csillog a bizánci ízű, kupolás temploma, égbe meredő karcsú tornyával. Amint végigmegyünk a falun, házairól, törekvő embereiről a megtartó hit és a munkás kitartás évszázadokra visszamenő harcos szellemét olvassuk le

Rostás Dénes esperes-lelkész úrhoz megyünk, hogy elsétálva a várral körülvett templomhoz, tőle megtudjuk ennek az egyázközségünknek küzdelmes történetét, mai életét, terveit.

Először az egyházközség multja iránt érdeklődünk. Elbeszéléséből megtudjuk, hogy ez a csaknem 2000 lelket számláló egyházközségünk, csak a mult század közepén, pontosan 1868-ban önállósult, mert addig a már elfelejtett üldöztetések korának eredményeképpen közös volt a református egyházzal. Azelőtt a pap és tanító sohasem lehetett ugyanazon vallású. Ha a pap unitárius volt, akkor a hívek református tanítót választottak, vagy fordítva. Megtudjuk azt is, hogy az első világháború előtt anyagiakban és szellemiekben egyaránt, milyen virágzó helyzetben volt ez az egyházközség, hogy azután a háború mindakettőtől csaknem teljesen megfossza.

És ebbe az anyagi és szellemi romlásba belesüvített az idegen megszállók durva hangja, amelytől ismét öntudatra ébredt az egész unitárius magyarság és megkezdte szívós harcát fennmaradásáért, de különösen iskolájáért. A nyugalomba vonult tiszteletesnek, Löfi Ödönnek, éppen ebben az iskoláért folytatott küzdelemben mondotta az idegen tanfelügyelő: „Kár minden munka a fáradságért, mert a székelységet akkor semmisítjük meg, amikor akarjuk". Nehéz, kálváriás idők voltak ezek, de hál' Istennek már elmultak, mint egy lidércnyomásos álom,

Amíg a tiszteletes úr ezeket meséli, megérkezünk a dombon levő gyönyörű nagy templomhoz. Az ablakokon beszűrődő napsugarak aranyló fénybe öntik az ájtatós csendet s egy percre imás hangulatra szorul a szívünk. A templom szinte elkápráztat hatalmas méreteivel. Talán ez a legnagyobb vidéki unitárius templomunk. De milyen szomorú, hogy ez a szép, nagy templom csak a sátoros ünnepek alkalmával telik meg hívő sereggel!

Ezután az egyházi élet után érdeklődünk. Először a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletet keressük fel. A háborús idő sok ifjút a kaszárnyába hívott, de még így is élénk élet folyik. Szórakoztató játékokkal, könyvek olvasásával, vagy rádiózással tölthetik idejüket. Úgy tudjuk, hogy ismét színielőadásra készülnek. Karácsonykor a „Piros bugyeláris"-t adták elő szép sikerrel és jó haszonnal is. A tiszteletes úr nemcsak az ifjúság neveléséről gondoskodik, hetenként egyszer-kétszer a férfiak részére is előadásokat tart Hasonlóan a nőegyletben a nagytiszteletű asszony fáradhatatlan vezetése mellett igen szép munka folyik.

A szociális nevelés, az együvétartozás és a látókör kiszélesítésére a munkás esperes-tiszteletes szükségesnek tartotta egy mózi bevezetését. Először nehezen ment, sok akadályt kellett legyőzni, mert voltak, akik szűkkeblűségből, mások, akik tulzott lelkiismeretesség miatt ellenezték. Féltek, hogy a mozi megrontja a tiszta erkölcsöt. Annyi jó nevelő hatású film van, amit ha a lelkész kellő lelkiismeretességgel kiválaszt, egyházközségében igazi kultúrmunkát végezhet, a vallást és erkölcsöt egyaránt építheti. Így gondolkozott az esperes-tiszteletes, és így lett Bölön az első egyházközségünk, amely a népnevelés szolgálatába a mozit is beállította. Emellett a központoktól távoleső községnek egyuttal kellemes, gondűző szórakozást nyujt. Hetenként kétszer van előadás és mindig „telt házzal".

Ezután az iskolát látogatjuk meg. Az iskola fenntartása nemrégen még keserű, bizonytalansággal telt napokat okozott a bölöni híveknek és vezetőknek. Most az egyházközség visszakapta a román állam által elvett iskolát és a két iskolája közül a nagyobbikat megtartotta, a másikat az államnak adta bérbe. A több, kiváló tanerővel rendelkező iskolában fürge, kis tanulók élettel tele tanulják a magyar történelmet, az unitárius hitet és székely dalainkkal éneklik unitárius zsoltárainkat.

Az iskolánál az esperes úr elmesélte, hogy az ősz folyamán nagy élménye volt az egész egyházközségnek: előkelő látogató, Józan Miklós püspök úr kíséretével, kereste fel őket. Lovasbandérium ment messze elébe, azután meleg szeretettel az egész egyházközség üdvözölte a prófétás, ezüst hajú, ősz főpásztorunkat. Ott léte alatt a nagy templomban négy gyereket keresztelt meg s ez ünnepségből is mintha a jövő biztató boldogsága csendült volna ki. De nagy lelki hatású volt az az értekezlet is, melyet a főpásztor és kísérete a presbiterekkel tartott.

Bármerre megyünk ebben az egyházközségben, mindenütt életet, törekvést látunk és az esperes úr mintha magának beszélne, elmondja mi mindent tettek a nép lelki megazdagodása mellett, anyagi gazdagodásáért. Mennyi előadást tartottak a szakszerű földművelés elsajátítására, a munka nemzeti fontosságának megértésére és azt is, hogy mennyi csillogó tervet szeretne még valóra váltani. Bár mindenki megértené ezt az őszinte jószándékot s az esperes úr segítségére sietne s ne a széthúzásra, hanem az összetartásra és az egymáson való segítésre törekedne.

De láttuk azt a szép szövetkezeti munkát is, melyet itt a lelkész vezetése mellett közösen végeztek a multban és végeznk talán még nagyobb lendülettel most is. Azért úgy látszik, hogy a tanító szavak csak ritkán estek az útszélre, hisz sok bölöni hívünkben mintha lenne valami a falu nagy szülőttjének, Bölöni Farkas Sándornak szelleméből, mert nemcsak látni akar, hanem tanulni s tanítani. Ez az egyházközség rajta kívül még sok nagy férfiut adott, akik egyházunknak és nemzetünknek igazi támaszai lettek. Most is mintegy 16 ifjú tanul középiskolában.

Mielőtt végleg elbúcsúznánk, felmegyünk a templom tornyába. Szemünk előtt kitárul a székelyföld egyik elragadó vidéke s tova nézünk túl az Olton, az 1940-es határokon, majd letekintünk az alattunk elterülő falura, mely most mintha hitben, munkában az ég felé emelkednék s úgy érezzük, hogy az az égre szálló hit, elismerést érdemlő munka mindig megbuktatja azokat, akik úgy szólnak, mint egykor a román tanfelügyelő: „Kár minden munka a fáradságért, mert a székelységet akkor semmisítjük meg, amikor akarjuk".

FIGYELEM!

Az énekeskönyv nyomás alatt van. Érdeklődő híveink szíves türelmét kérjük.

Az Iratterjesztővel kapcsolatos minden megrendelést ezután „Iratterjesztő" címre kérjük küldeni és nem a „Kaláka" szövetkezetbe. Ezután a Dávid F. Egylet keretében történik az iratterjesztés.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

NEM A MAGUNKÉ VAGYUNK

Istenünk, szerető jó Atyánk! Kérünk tarts meg minket ősi hitünkben, tégy nemzetünk őrállóivá s engedd, hogy egyéni önző érdekeink fölé emelkedve lehessünk egyházunk, népünk építő munkásai. Csüggedésünkből emelj fel, ingadozó hitünkben erősíts meg s hallgasd meg mindig imádkozó szavunk. Ámen.

Nem tudjátok-e, hogy nem a magatoké vagytok?!
I. Kor. VI. 19.

Emberi életünk örök hullámzás az önzés és önzetlenség, a magunkért és másokért való élés között. Vannak pillanatok, midőn mintha az önzetlenség csodás magaslatán állanánk: úgy érezzük, hogy minden másokért: családunkért, nemzetünkért végzett munka valami titokzatos erő által átalakul és saját boldogságunk születik meg belőle.

Vannak idők, midőn magunkat állítjuk az élet középpontjába: azt hisszük, hogy mások csak azért élnek, hogy nekünk szolgálhassanak. Az ilyen percnyi vagy órákig tartó hangulatok szinte örök tulajdonságainkká válnak a háborúk idején. A háború pokoli zaja, az örökösen fejünk fölött lebegő bizonytalanság kiöli az önzetlenség fenséges érzését, elfeledteti felebarátaink iránti kötelességeink és csak saját érdekeinket láttatja meg velünk. Vannak, akik azt állítják, hogy a háború egyik oka onnan van, mert az ember szeretne megszabadulni kötelességei nehéz súlyától és mindenféle felelősségétől.

Igen hányszor megfeledkezünk a mai időkben arról, hogy nem magunkért vagyunk, hogy egyéni érdekeinken túl van a nemzet érdeke, melybe beletorkollik holnapi napunk boldogsága, gyermekeink jövője s mindannak megmaradása, ami örömöt, értéket, életet jelent. Ezekben a mai időkben sokszor megfeledkezünk arról, hogy mi csak láncszemek vagyunk az élet összefüggő láncában, csak cseppek nemzetünk tengerében, csak fűszálak Istennek áldott mezején. De a láncszem még nem lánc, a csepp még nem tenger, a fűszál még nem mező, s életünk nem élet, ha önmagára akar állani, nem akar belekapcsolódni, összefűződni mindannyiunk életének hatalmas láncolatába.

És mégis hányszor akarunk önmagunkban állni, csak magunknak élni és saját érdekeink csalogató csillogásában megfeledkezünk az isteni és nemzeti parancsról: nem a magatoké vagytok! Ó ha ez a parancs a letünt évszázadok alatt is ott lobogott volna minden magyar lélekben! Akkor ma nem lennének szórványaink: mert egyéni önző érdekeken győzedelmeskedett volna a közérdek s az ismeretlenség homályából nem ereszkedtek volna le idegen seregek, hogy magukénak vallják évszázadok véres harcaiban magyar vitézséggel megvédett földünket. Ha átéreztük volna, hogy nem a magunké vagyunk, hanem összetartó láncszemek nemzetünk láncában, ma nem lennének vidékek, ahol a magyarok nem tudnak magyarul, mert mindig érezték volna hovatartozandóságukat s idegen tengerben is a magyar élniakarásnak világító tornyai, fennmaradásunknak el nem porlasztható sziklái lettek volna.

Azért most is szórványainkban és mindenkinek az apostol szavaival üzenünk: Nem tudjátok-é, hogy nem a magatoké vagytok?! Ősi egyházunknak hite, multban megbűnhődött jövendője kötelez a halálig való kitartásra, unitárius hitünkben való állandó gyarapodásra. De ez a magyar földön sarjadt hit azt is elvárja tőlünk, hogy minden egyéni érdeknek elébe helyezzük a közérdeket, a nemzet érdekét. Hisz szép hazánkban nincs egyetlen épület, melynek tégláit őseink ne vér, verejték és könnyek fájdalmában égettek volna ki s a vér, verejték, könnyek a mai nehéz időkben minket is arra kötelezznek, hogy lobogó, szent önzetlenséggel, nemzetünkért, egyházunkért való éléssel égessük a jövendő tégláit, hogy belőlük, minden hitben megállott magyar számára, az együvétartozás, együttérzés boldog országát építhessük fel.

B. A. dr.

DR. KISS ELEK egyházi főjegyző hivatalos kiküldetésben járt Nagyváradon és Biharban. Ottani lelkészeink államsegély ügyében tárgyalt a minisztérium kiküldöttjével. Sikeres tárgyalásai mellett felkereste a főispánt és polgármestert s kérte további támogatásukat ottani unitáriusainkkal szemben.

Híveink figyelmébe ajánljuk dr. Boros György: *„Szívemet hozzád emelem"* c. közkedvelt női imakönyvét, mely új kiadásban megjelent. Ára füzött példánynak 3 P., kötött példányoknak 6—8 Pengő. Kapható *Unitárius Iratterjesztőnél* Kolozsvár, Kossuth L.-u. 9.

Bihar nagyközség unitárius szórványegyháza évvégi vagyona 1943-ban 17,234 P. vagyonszaporodással zárult a zsidóbirtokból való részesedés és jól gazdálkodás után. Most 10 éves egyházközségünkre továbbra is Isten gazdag áldását kérjük.

Kéri Károly bihari egyházközségünk presbiterét január 15-én köröspataki Kiss Károly lelkész és Ferencz József debreceni unitárius lelkész temették. Az elhunyt gyülekezetének, alakulása óta kitartó és áldozatos tagja. Emlékezetét őrizzük.

A Szentkeresztbányán levő unitárius katonák számára január 23-án Bede Emil recsenyédi lelkész tartott istentiszteletet.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

Én: Megint a városba járt András? A multkor azt mondta, hogy ritkán jár erre?

A.: Valami katonai igazolást kellett elintézzek s azért sietek is haza, de úgy látszik késik a vonatom. A tiszteletes úr is utazik?

Én: Igen. Debrecenbe megyek! Valami előadást tartok ott a vallásunkról... örvendek, hogy újra látom magát... hogy boldogulnak a kátéval András?

A.: Lassan haladunk... már mindjárt az első kérdésnél megakadtunk. Van ott egy gépész féle ember s különös dolgokat mond a vallásról...

Én: Mit mond András?

A.: Azt mondja, hogy nem érdemes az egész dologgal foglalkozni. A vallást a papok és olyan emberek találták ki, akik anyagi és hatalmi előnyöket akartak. Szerinte a vallás tudatlanságból, babonából keletkezett s okozója volt a vak gyülöletnek és üldözésnek.

Én: Maguk mit feleltek erre András?

A.: Hát tiszteletes úr egy kicsit elvoltunk keseredve, de azért mi is megmondtuk, hogy papok akkor még nem voltak, amikor vallás már rég volt s ezért nem ők találták azt ki.

Én: Ügyes volt ez a válasz András! Tudja abban igaza lehet a magok ellenfelének, hogy a papok sokszor önző céljaik érdekébe állították a vallást s felesleges izgalmat és hitvány gyülöletet szítottak azáltal, de hát a jó emberi tudást is sokszor hitvány célok szolgálatába állítják. Vajjon le kellene rombolni ezután minden iskolát, a gyermekeinket ne küldjük ezután írni, olvasni és számolni tanulni azért, mert a tudás segítségével ma a háborús küzdelemben kegyetlen pusztítást és gyilkolást visznek végbe, gyermekeket és asszonyokat ölnek... Nem, ez csak azt jelenti, hogy bűnös célokra használják a tudást. A vallást is gyakran használták erre, de amikor helyesen használják azt, amikor a vallást tisztán alkalmazzák, olyankor az emberek belső életét, jellemét építi, megédesíti az élet keserüségeit, arra segíti az embert, hogy szíves lehessen s másokkal jót tegyen. Arra tanít a tiszta, az igaz vallás, hogy milyen drága, áldott valamivé lehet tenni az életet, világosságot derít az élet titkaira, felfedi értelmét, arra képesít, hogy a bánatot elviselni tudjuk s eleget tehessünk kötelességeinknek. És mindenekfelett András... a vallás az egyedüli az életben, mely reményt ad arra, hogy a holnapi napok szebbek és boldogabbak lesznek.

A.: Valahogy én is így éreztem ezt tiszteletes úr, de nem tudtam volna éppen így kifejezni. Pedig szerettem volna, mert a többiek közül is beleszólt egyik s ezt mondta, hogy „lehet vallás nélkül is élni".

Én: Persze, hogy lehet András! Csak az, aki így próbálja berendezni az életet, nem valószínű, hogy sokra megy abban. Egy szép napon észre fogja venni, hogy életének nincs íze, nincs értelme.

A.: Az én vonatom már itt is van tiszteletes úr! Köszönöm, hogy elmondta ezeket. Úgy látszik lassan jutunk el addig, hogy a mi vallásunk igazságairól beszéljünk, de jobb ha így elölről kezdjük. Isten áldja meg tiszteletes úr.

Én: Adja át András üdvözletemet a többi unitáriusoknak is. Isten áldja meg.

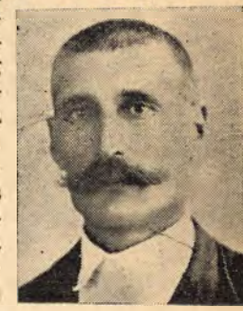
— ts —

EGYHÁZÉPITŐK

ASSZONYAINK között a legfáradhatatlanabb s munkában mindig az első dr. *Mikó Lőrincné*, Nőszövetségünk országos elnöke. Társadalmi és segítő munkájának nagy részét a megszállás évei alatt végezte, de az örvendetes felszabadulás, mely párhuzamosan jött a háborúval, semmit sem vett le vállairól, sőt új gondokkal és küzdelmekkel tette még nehezebbé s még felelősebbé vállalkozásait. Ezt a súlyos feladatot azonban birja, mert erős, bízó lelkét a Székelykő sziklái között kétszer felkelő nap fenséges hangulatában termelődő unitárius szellem formálta. Ezzel a lélekkel elsősorban jó munkatársait érti meg s velük együtt tervezgetve siet mindig ott lenni segítségül, ahol arra szükség van. Ebben az esztendőben egyházközségeink nőszövetségi munkáit szeretné közelebbről megismerni s a közvetlen kapcsolatok elmélyítésével hatékonyabb szervezkedést beindítani. Aki majd egykor Egyházunk utolsó húsz esztendejének történetét megírja, annak sok mondanivalója lesz dr. Mikó Lőrincnéről. Örömmel látjuk, hogy a műtétet igénylő betegségéből már teljesen felgyógyult s friss erővel és teljes munkabírással dolgozik. Nőknek ritkábban adnak kitüntető címeket, de ha azok jelentenek valamit a mi Nőszövetségünk elnöknője derék munkájáért feltétlen érdemelne elismerő magas kitüntetést.

KEBLI TANÁCSOSAINK közül Rafai Gáspár énlaki atyánkfia fényes bizonyítékát adta, hogy egyházunkat nemcsak a főúri gazdag adományok, hanem népünknek áldozathozó lelke is építi. Abból a családból származik, amelynek fiai mindig egyházszerető emberek voltak. Hisz már édesapja 5.000.— Leis alapítványt tesz az énlaki egyházközségnek. Ő is, míg istenáldotta Erdély mezejét művelte, talán megérezte, hogy ezt a földet csak a munkás karok s az ég felé emelkedő, az Istenben bízást hirdető templomok tudják megtartani magyarnak. Ezért a templomok fenntartására 15.000.— Leis alapítványt tesz, mellyel egyúttal elhunyt testvére emlékét is megörökíti.

Mindig hirdette, hogy a magyarság megtartó ereje a kardon kívül, a tudomány, s ezért a Székelykeresztúron tartott presbiteri konferencián a népkönyvtár felállításának fontosságát hangsúlyozza s a megindításhoz 2.000 Leit ajánlott fel. Falujában meg is alakult a népkönyvtár s ennek erkölcsi haszna máris felbecsülhetetlen. Minden egyházi és nemzeti megmozdulásban részt vesz s ügyes felszólalásaival, eredeti meglátásaival, mindenütt magára vonja a figyelmet s mindenki előtt megbecsülést szerez. Adja Isten, hogy még sok évig legyen egyházközségének támasza s egész egyházunkban hirdetője a magyar élniakarásnak.

EZER PENGŐ

Már régóta érezzük egy unitárius leánygimnáziumnak a hiányát, mert leányaink enélkül Erdély minden városában szétszóródnak és alig részesülhetnek igazi unitárius nevelésben. Különösen sok leány tanul Udvarhelyen, ahol most legnagyobb örömünkre megindult az Unit. Leányotthon felépítése. Ennek fontosságát csak az érti meg igazán, aki tudja, hogy Udvarhelymegye a legunitáriusabb és hogy Udvarhelyen csaknem annyi középiskolás leány van, mint Kolozsváron. A Leányotthon építése már évek óta az ottani egyházközség legjobban dédelgetett álma volt és ezt az álmot táplálta az egyházi főhatóság is. Most a székelyudvarhelyi unitárius egyházközség vezetősége kérvényt nyújtott be a város képviselő testületéhez, melyben egy leányotthon céljára szükséges és alkalmas telek adományozását kérte. A város képviselő testülete a kérésre el is határozta, hogy az unitárius templom szomszédságában, a Fapiacon 300—400 öl területet bocsát az egyházközség rendelkezésére. Igy hát meg van a hely, ahol az új unitárius otthon megépülhet s tudjuk azt is, hogy a székelyudvarhelyi egyházközség minden vezetőjében és minden hivében meg lesz az akarás és az áldozatkészség arra, hogy ez az otthon felépülhessen. De bármilyen nagy az akarásuk s dús is adakozásuk, erejüket mégis túlhaladja. Éppen ezért szükséges, hogy mint valamikor, a kolozsvári kollégium, később pedig a keresztúri gimnázium felépítésénél minden öntudatosan gondolkozó unitárius anyagi segítséget, pénzt, munkát áldozott, úgy most is nyiljék meg unitárius hiveink szive és tegyék lehetővé, hogy ez az új unitárius intézmény a régiekhez méltó közadakozásból épüljön fel s hirdesse az unitárius összetartást, nemzet és egyházépítést. A tiszteletes asszony, ki lelkesen ír szerkesztőségünknek erről a nagy erőfeszítésről, jelzi, hogy Nőszövetségük már 1000 Pengőt adományozott a Leányotthon céljaira.

BUZOGÁNY KÁLMÁN

a hőse annak a hatalmas munkának, melynek célja felkeresni, megtalálni és megtartani azokat a hiveinket, kik unitárius szempontból Erdély egy nagy részében szórványsorsban élnek. Őt a román hatóságok üldözték el s most, hogy nap-nap után látjuk mennyi energia van benne, mennyi áldozattal tud dolgozni, hogy lelkesedik, hogy fut, fárad — megértjük a román hatóságokat. Ő ott igazán nem lehetett kedvükre való ezzel a lelkülettel. Idejének csak egy részét tudja egyházának szentelni ezidőszerint, de ez is elég arra, hogy áldásos eredmények jelezzék eddigi törekvéseit. Most jött haza háromszéki útjáról; házról-házra járt s gyüjtött egy szórvány gondolat szolgálatában. Ismeri ő történelmünket s amikor jelen dolgainkról beszél, van történelmi szemlélete. Ha áldozatokat lát, mint legutóbb bölöni, árkosi, kökösi s többi egyházközségeinkben — Zsuki Lászlóra, Berde Mózsára gondol s róluk beszél.

Az elnémult unitárius harangok szavának fájdalma nyomán keresi a magyar lelkeket s bennük a vissza-visszatérő unitárius gondolatot.

Szórványgyüjtésének eredményeit nyugtázzuk:

Józan Miklós 100 P. Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank 100 P. Erdélyi Kereskedelmi Bank 50 P. Dr. Ferencz József 20 P. Erdélyi Leszámitoló és Pénzváltó Bank 50 P. Magyar-Olasz Bank 10 P. Gyarmathy Árpád 10 P. Balosz Testvérek 10 P. Dr. Demeter Attila 10 P. Dr. Csipkés Ödön 10 P. Dr. Farkas Albert 10 P. Dr. Mikó Lőrinc 20 P. Dr. Bartha Ignác 10 P. Dr. Jakab Jenő 10 P. Méhkas Diákszövetkezet 20 P. Dr. Szathmáry János 10 P. Dr. Nemes Nagy Lajos 10 P. Dr. Szakács Lajos 10 P. Péter László 10 P. Karácsonyi 10 P. Dr. Biró Zoltán 10 P. L. K. Galgói egyhköz. 65 P. Dési egyh.-község 10 P. Dr. Pálffy László 20 P. Végh Ferenc 10 P. Tana Ferenc 10 P. Pálffy Dezső 10 P. Dr. Gál Kelemen 10 P. Feischmith János 10 P. Zsakó Zoltán 10 P. Komjátszeghy Lajos 10 P. Dr. Fazakas János 10 P. Dr. Gyulai Zoltán 20 P. Dr. Vajda Béla 10 P. Horváth Ferenc 10 P. Szövetkezetek Központja 50 P. Transylvánia Bank 20 P. Dr. Lukácsi József 20 P. Rázmán János 10 P. Zilahi unitárius egyházközség 17 P. Dr. Kiss Elek 10 P. „Gazdák" Bizt. Szöv. 30 P. Demény Andor 30 P. Egyed Lajos 10 P. Ibus MÁV Menetjegyiroda 20 P. Dr. Weis Fülöp 10 P. Dr. Gál Zsigmond 20 P. „Dermata" 200 P. Dr. Papp László 20 P. Pálffy Antal 10 P. Andrássi Pál 10 P. Gyergyószentmiklósi egyházközség 13.72 P. Csikszeredai egyházközség 10 P. Dr. Fekete Sándor 20 P. Köntés János 10 P. Köntés Ferenc 15 P. Gál Vilmos 10 P. Ifj. József Lajosné 10 P. Kozma Andrásné 20 P. Tana Sámuel 10 P. Bölöni Imre 20 P. Barabás János 10 P. Kovács Gábor 10 P. Sykó Miklós 10 P. Kisgyörgy Tamás 10 P. Dr. Gotthárd Ferenc 10 P. Dr. Benke János, dr. Szent-Iványi Gábor 50 P. (Folytatjuk).

Minden pénzadomány a „Gondoskodó"-ba küldendő „Szórványalap" javára Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca.

UNITÁRIUS HIREK

BUDAPEST

A keddi találkozók mindig több hívünket gyüjtik össze a gyülekezeti terembe, ahol egész kis társaságok alakulnak ki s élénk beszélgetésben töltik el az estét.

Január 6-án és 20-án tartotta *Szent-Iványi* Sándor vezető lelkész bibliaóráit. Az idei bibliaórák témája: *Kereszténység és haladás.* Első alkalommal bevezetőjében végig vezetett a rég elmult korok vezető eseményein. A második alkalommal pedig a filozófiai gondolatot ismertette különös tekintettel Aristoteles filozófiájára. A magas szárnyalású, tudományos előadást szivből fakadó imák és magas nivójú zene és énekszámok egészitették ki.

A *Nőszövetség* 13-án tartott szintén a gyülekezeti teremben vallásos estét. Bibliamagyarázatot ezúttal *Szolga* Ferenc lelkész tartott. *Murányi Farkas* Sándor: *„A mi örök tüzünk"* című költeményét *Hegedüs* Anna mondta el. *Erdély művészetéről* összefoglaló előadást tartott dr. *Schey* Ilona különös tekintettel arra, ami megkülönbözteti az erdélyi művészetet a külföldi művészettől.

Január 21-én pedig a *Dávid Ferenc Egylet* az unitárius misszióházban tartotta vallásos és hazafias ünnepét. Imát *Szent-Iványi* Sándor vezetőlelkész mondott mély átérzéssel. Megnyitót br. dr. *Daniel* Gábor elnök tartott, melyben hirdette ellenkező véleményt hirdetőkkel szemben, hogy a kereszténység és benne a protestantizmus a mostani nehéz időkben teljesitheti igaz hivatását. *„Úttörő unitáriusok"* címen *Sütő Nagy* László főszerkesztő ismertette unitárius egyházunk zseniális tagjait, akik különböző korokban különböző eszmék szolgálatában úttörők voltak. Legtöbben a hit és a tudomány szolgálatában alkottak újat. *Szolga* Ferenc lelkész *Ady* Endre költeményeiből szavalt mély érzéssel. *Berei* Mária az Operaház tagja énekelt és *Bódi* László fiatal orgonaművész orgonált.

A jól sikerült estet *Szent-Iványi* Sándor lelkész emelkedett gondolatokat tolmácsolva zárta be. *(u. l.)*

Debrecenben a tavaly beindított vallásos templomi ünnepélyek sorozata tovább folytatódik. Febr. 6-án a vizsgálószék kiszállása alkalmával *Darkó* Béla füzesgyarmati lelkész imája és *dr. Csiki Gábor* esperes megnyitója után *dr. Abrudbányai* János dékán tartott előadást. A zenei részt *Köntés* Béla nagyváradi lelkész és kedves felesége szolgáltatták. Az előadásokon mindig szépszámú másvallású érdeklődő is jelen van.

Mindazoknak, akik szeretett leánykánk halála miatt ért bánatunkban akár személyesen, akár írásban fölkerestek és vigasztaltak, köszönetünket nyilvánítjuk.

Pálffy Albert és családja.

SEPSISZENTGYÖRGY

A SEPSISZENTGYÖRGYI Unitárius Nők Szövetsége minden szerdán este társas összejövetelt rendez nők és férfiak számára a közösségi érzés ápolására. Az utóbbi kukorica-est után a polgári leányiskola bennlakó unitárius növendékeit is megvendégelte. — Január 9-én a városi étterem termeiben teadélutánt rendezett jó erkölcsi és szép anyagi sikerrel.

KISS GÁBOR cukorkagyáros, sepsiszentgyörgyi kebli tanácsos afia, lapunk előfizetője, januárban tartotta esküvőjét. A családalapítókat segítse az Isten, hogy legyenek családjukkal egyházunk s magyar hazánk megingathatatlan pillérei.

INCZE ANDRÁS kilyéni afia, 84 éves korában Kilyénben elhalt. Vele az ősi unitárius Incze-család utolsó férfi tagja hunyt el.

Lőrinczi Péterke a keresztúri gimnázium tanulója meghalt. Diáktársai és tanárai gyászolják a lelkiismeretes, törekvő diákot.

Fazakas Piroska, marosvásárhelyi ovónő, Fazakas Péter áll. ig.-tanító leánya, január 10-én 33 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. Fájdalommal gondolnak rá, akik ismerték s tudták, hog ki ő és mély részvéttel osztoznak a csapás terhét viselő család gyászában. —

DÉLERDÉLYBŐL JÖTTEK

és oda szüntelenül hazavágynak azok az unitáriusok, akik most szokatlan életkörülmények között illeszkednek be magyar életünkbe. Sorsukkal, gondjaikkal, életükkel többet kell törődnünk, mint eddig tettük... Amiért ők imádkoznak, azért mi is imádkozzunk s bizakodással hisszük, hogy lesz szebb jövendője minden magyarnak.

EGYIK MENEKÜLT KÜKÜLLŐDOMBÓI GAZDAIFJÚ LEVELE DEBRECENBE. „Tiszteletes Lelkész Úr! Először is mint unitárius híve kívánom értesíteni, hogy a hozzám küldött meghivót megkaptam, s értesülve arról, hogy az egyháznak a mostani nehéz idők leforgása alatt nagyon sok kiadása van, az egyházi adót elküldtem. Levelem végén arról a szomorú helyzetről kívánom értesíteni, hogy a közgyülésen részt nem vehetek, mert most nem otthon, hanem idegenben cseléd vagyok... sajnos, sírva írom soraimat, hogy ilyen nemes dolgokban nem tudhatok részt venni, de lélekben ott fogok járni. Hitrokoni szeretettel maradok az idén távolban *Székely György.*"

TANKA Sándor, ny. állategészségügyi főfelügyelőt, néhai Tanka Károly volt felügyelőgondnokunk apját karácsonykor helyezték ideiglenesen Szombathelyen nyugalomra. Két lián és három unokáján kívül öt testvére és kiterjedt rokonsága gyászolja.

A bágyoni menekültek egy csoportja.

HA HALNI KELL...

Ha halni kell, odavigyetek,
Hol megfogamzott éltem paránya...
Utoljára látni akarlak
Jánosbogár fényekben izzó
Abrudbánya.
Látni akarlak, mint egyszer nagyon rég
A párás mécsai hegyről lenézve,
Számba érezve a bálmos jó ízét;
A violafátylas, ónos szürkeségbe
Mint szórod bele parányi fényeidet,
Átcsillognak rajtad tiszta hegyi vizek,
Halványkékbefutó, opálos röt színek...
Ha halni kell, odavigyetek...
Hol alkonyatkor sir a kisharang...
S a hegyek titkozatos szüz méhiből
Visszaszól a csendbehulló hang...
Hol nagyanyám süt fehér kalácsot
És nesztelen léptekkel körültipeg...
Csendre inti a népes családot:
— Pszt, Mártuska beteg...
Ha halni kell, odavigyetek,
Hol télen minden gyémánt fehér
És nem kell féljek veszendő lelkemér:...
Hol vertarany a tiszta szeretet...
Ha halni kell, hát odavigyetek...
De jaj, határ lesz köztem s köztetek...
Úristen, tépd ketté szívemet
...Fele itt pihenjen...
...Fele hol születtem...
Odavigyetek.

Nemes Nagy Márta.

Debrecenben karácsony előtt két nappal az egyik nagy üzemben az egyik mesternek egy fiatal legény méri ki az üzemvezetőség által ajándékba adott fát. Estefelé ugyanazon a napon az unitárius lelkészi hivatalban Ferencz József lelkész vendégül látja az erdélyi elszármazottakat, köztük elsősorban a délerdélyi menekülteket, — s a délelőtt egymás mellett dolgozott két ember újra találkozik. A mester korondi, a fiatal legény pedig torockói menekült. A mester másnap a fiatal segédmunkást, napszámost maga mellé vette, hogy szakmunkássá képezze ki, hogy keresetét igy majd növelhesse. Az unitárius egymás megismerésének és megsegítésének apró, de szép példája az elmondott kis eset is.

KERESZTES SÁNDOR MÁV. felügyelőt január 2-án temettük. Néhai atyánkfia egyházi főtanácsunknak buzgó tagja, a magyar közéletnek fáradhatatlan munkása volt.

A kövendi menekültek egy csoportja.

NEMZETNEVELÉS

AZ ISKOLA ÜNNEPE

AZ ISKOLA ÜNNEPE. Bensőséges családi ünnepe volt jan. 10-én a szkeresztúri gimnáziumunknak, amikor a megválasztott új felügyelő gondnok, dr. Mikó Imre országgyülési képviselő meglátogatta az intézetet. Megérkezése után Péter Lajos gimnáziumi igazgatóval meglátogatta a munkában levő osztályokat, majd az elöljárósági ülésen elnökölt. A gyülésen dr. Szolga Ferenc tb. igazgató meleg szavakkal üdvözölte a felügyelő gondnokot, aki válaszában többek között ezeket mondotta: „Nehéz időkben vettem át az intézet vezetését. Nemcsak külpolitikai, hanem helyi nehézségek is vannak, de éppen azért ennek az intézetnek követe kívánok lenni azoknál a fórumoknál, amelyektől sorsa függ." A gyülés befejeztével Péter Lajos gimnáziumi igazgató meleg közvetlenséggel szintén köszöntötte az új gondnokot, majd Ütő Lajos esperes a keresztúri egyházkör nevében, Lőrinczy László pedig a fiatalabb tanárnemzedék nevében üdvözölte. Mikó Imre dr. feleletében kihangsúlyozta, hogy azon lesz, hogy ez a népi iskola alakuljon át kollégiummá, ahol a gimnázium, gazdasági iskola és a most beindított polgári iskola teljes biztonságban álljon. Legyen egy olyan biztos vár, ahol a székely tanulnivágyó ifjúság igazi, meleg otthont talál... Legyen büszkesége magyarságunknak és egyházunknak.

Mi is a keresztúri tanárokkal és elöljárósággal együtt a legnagyobb bizakodással tekintünk az őrségváltással élre kerülő új felügyelő gondnokra és munkájára Isten áldását kérjük.

TEOLÓGIAI AKADÉMIÁNK a Kolozsváron tanuló főiskolásainkat baráti tea keretében látta vendégül. Dr. Abrudbányai János dékán előadása után közösen énekeltek magyar népdalokat. Márkos Albert tanár a főiskolások dalárdájának megalakításán fáradozott. Simén Dániel tanár imájával, illetve a Szózat eléneklésével zárult a tiszta hangulatú este.

NÉPFŐISKOLAI TANFOLYAMRA 42 ifjút vett fel a Teológia igazgatósága. Az ifjak már beérkeztek, előadásaik megkezdődtek. Jövő számunkban részletesebben számolunk be a tanfolyamról. Itt említjük meg, hogy a Teológia igazgatósága Simén Dániel tanárt népfőiskolai kérdésekről szóló előadásokon való részvételre Budapestre küldte el, hol nehány napot töltött.

A TEOLÓGUSOK egy része Kolozsvár városi népmüvelés keretében unitárius szolgáló leányok benevezését végzik. Már tartottak nehány bibliamagyarázatot s most hiterősítő előadás sorozatot indítanak. Megemlítjük, hogy Szász Dénes III. éves teológus szerkesztésében szép és komoly tartalommal jelent meg a teológiai önképzőkör régi „Jövendő"-je.

Ambrus Péter gyepesi áll. tanítót az egyh. község megválasztotta énekvezérnek és a főtiszt. püspök úr 61—1944. sz. alatt kinevezte. Atyafiságos szeretettel köszöntjük új megbízatásában.

Murvay Julia tanítónő 15 napi szabadságot kért febr. 1—15-ig, mely részére engedélyeztetett.

A HÁROMSZÉKI LELKÉSZSZÖVETSÉG február hó 4-iki összejövetelén Mátyás György lelkész tartott előadást „Hitoktatásunk reformja" címen.

ÉP TEST – ÉP LÉLEK

Jó magyar költeményt szavalt valaki. A gimnázium folyosóján jól hallottam, hogy a díszteremből szürődik ki a hang. Benyitottam. Önképzőköri gyülése van a diákoknak. Kevés időm volt, de mégis bentmaradtam. Komoly, szép, lendületes és magyar munka folyt odabenn. A szavalatot megbirálták, majd egy hatodikos fiú a magyar repülés helyzetéről olvasott fel eleven, ügyes dolgozatot. Később megtudtam a védnök tanártól, hogy az Önképzőkör két darab búzakötvényt jegyzett, mert hazafiúi kötelességének feltétlen eleget kívánt tenni. Ép testben ép lélek mozdult ezekben a fiúkban s nagyon lelkiismeretesen ügyelnek arra, hogy az iskola régi jó hírnevét minden igyekezettel gazdagítsák.

Kolozsvári gimnáziumunk diákjai a délelőtti torna keretében körülfutják az iskola épületét. A torna után pirosak, egészségesek, munkabirók lesznek.

HOMORÓDSZENTPÁLI ASSZONYOK A HONVÉDEKÉRT. Most jutott el hozzánk a hire annak, hogy a homoródszentpáli Dávid Ferenc nőszövetkezet, Váry Domokosné vezetésével, karácsonykor megvendégelte a közeli határszéli községekben állomásozó határvadász honvédeket. A honvédek karácsonyához 70 szentpáli asszony járult hozzá kalács, tészta és egyéb adományával.

LÁSZLÓ TIHAMÉR, a kolozsvári gimnáziumunk tanára folyó hó 7-én érdekes előadást tartott az Erdélyi Múzeum-Egyesület természettudományi szakosztályán egy 100 éves hiteles Brassai reliquia-ról.

GÁLFFY ZSIGMOND kollégiumi igazgató, tanügyi főtanácsos lábfájdalmaira való tekintettel február 1-től kezdődőleg 5 hónapi betegszabadságra ment. Teljes gyógyulást kívánunk.

A „HARGITAVÁRALJA" jelképes székely község Debrecenből 200 Pengő segélyt küldött székelykeresztúri gimnáziumunknak.

Kelemen Imre oklándi lelkészéknek dec. 16-án született harmadik gyermekük Hunor. Csongor és Tünde legifjabb testvérükkel együtt növekedjenek egészségben, boldogságban.

SZÁNTÓ LUCIÉKNAK Amerikában fiuk született. Neve Harrington Dávid Ferenc. Isten segdelmét kérjük a távoli családra.

HITERŐSITŐ NAPOK. Egyházi vezetőségünk az *ifjúsági hiterősítő napok megtartásának* idejéül f. évi március 24—26. napjait tűzte ki. A részletes sorrendet és tárgyat minden lelkésszel közölni fogjuk.

VÉGRENDELET

Kétségtelen, hogy a háboru legmeghatóbb írásai a katonák levelei, amelyekben egy nép hite és egész lelke megnyilatkozik. A japán katona harci leveleiben az ősi lovagi lélek, a samurai szellem szólal meg, ha néha egyszerü szavakkal is, de mindig derüs lélektől áthatva. A japán katona teljes lelki nyugalomban írja meg utolsó levelét, melyet úgy is tekinthetünk, mint szellemi végrendeletét, hagyatékát.

Ime, hogyan ír a halál önkéntese pár pillanattal a támadásban való részvétel előtt:

„Mióta fegyverben állok, másfél év telt el és eddig mit sem tettem, ami megkülönböztetne a többitől. Most azonban előttem áll a támadás élménye. Nincsen ennél nagyobb dicsőség katona számára. Harcolni fogok minden erőmmel, mert tudom, hogy biztos a győzelem. Mindig arra vágytam, még mielőtt a katonaruhát felvettem, hogy ne éljek olyan életet, aminek semmi nyoma sem marad. Mi, katonák, mi hü alattvalói vagyunk a császárnak és legfőbb boldogságunk életünket a harctéren befejezni. Így boldogan indulok a halál elé. Ha visszatérnek hazámba hamvaim, úgy apám, aki tiszt volt, elégedetten fogad. És Te is, Anyám, légy megelégedve, hogy halottan fogadhatsz. Éljen a Császár és felséges Hitvese! Ez az utolsó kiáltásom szüleim hosszú életéért való fohászom mellett."

Haza és család: a két pont között zajlik le a japán hazafi egész élee. Mikor elesik, „Éljen a Császár" kiáltja a japán katona, de nyomban követi ezt a másik felkiáltás: „Anyám".

OLVASNIVALÓ

SÍRÓ HARANGOK

Lassan virradni kezdett Kolozsvár utcáin.

A nagytemplom tornyában megszólalt a nagyobbik harang. Mélyen búgó hangja, mint kitárt szárnyú galamb repült ki a nyitott ablakon.

A toronyban a harangozó meglámaszkodott az egyik oszlophoz, kezére csavarta a harangkötelet és húzta, húzta, mintha Istennek közbelépő segítségét akarta volna alárángatni.

Az emberek mikor a nap már magasra feljött, mind többen és többen állták körül a tornyot és meresztették szemüket az ablak felé, mintha kérdezték volna: miért szólnak ilyen panaszosan és ilyen régóta ezek a harangok?

Az unitárius püspöki ház nagy tágas fogadótermében Almási Gergely Mihály püspök súlyos léptekkel mérte a padlót.

Az előző este, mikor Kövendi Mihály, az öreg harangozó bekopogtatott hozzá, hogy takarítás után átadja a templom kulcsait, megállította a harangozót és mélyen a szemébe nézve, így szólt hozzá:

— Mihály apó! Szomorú hírt közlök kenddel. Holnaptól kezdve lehet, hogy nem lesz szükségünk magára... Ha templomunk nem lesz, harangozóra miképpen lenne szükségünk?

Mihály apó nagyot nézett ezekre a szavakra. Mintha nem vette volna azok értelmét, úgy bámult a püspökre:

— Hát elveszik a templomunkat?

— El, Mihály apó — itt a városparancsnok értesítése, III. Károly, a császár maga akarja így. Addig fondorkodtak ellenségeink, hogy felrugatták vele az ország alkotmányát.

Az öreg Kövendi Mihály csak állott búra horgasztott fejjel és sehogy sem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy neki ott kell hagynia azt a templomot, melyet harminc éven át tisztogatott, söpörgetett, melynek minden kövét, minden padját naponta féltő gonddal simogatta végig, hogy nem szabad többé megszólaltatnia azokat a harangokat, melyekkel olyan tömegesen tudta templomba csalogatni Kolozsvár lakosságát. Mintha könny csillogott volna szomorúsággal árnyékolt szemeiben, mikor így szólt a püspökhöz:

— Ha van Isten az égben tisztelendő Superintendens úr, azt nem fogja megéretni velem, — s azzal kiszédelgett a püspöki lakásból.

Almási Gergely Mihály abbahagyta a sétát s megállott a templomra néző ablaka előtt. A templom bejáratánál ott fehérlett a nagy kerek kő. Igaz, hogy ezt a templomot nem mi építettük — tünődött magában a püspök — hiszen építésekor csak katolikus volt Kolozsvár lakosságra, de építették a mi őseink, akik reánk hagyták mint örökséget, nemcsak a vallásunkra, hanem az utódokra is. Ha az utódok unitáriusokká lettek, természetesen velük együtt a templom is. S a templomhoz való eme jogunkban megerősített minket János Zsigmond s az utána következő fejedelmek. A 150 év alatt, míg a birtokunkban volt, háromszor égett le, utoljára két évtizeddel ezelőtt annyira, hogy a toronynak csak a füstölgő csonkja maradt, a templom tetőzete is hamuvá lett. Saját erőnkből föl sem tudtuk volna újra építeni — gondolta tovább — ha Dimény Pál uram be nem barangolja Hollandiát s a remonstransoknál a kellő összeget össze nem koldulja.

Ebben a pillanatban kopogtattak az ajtón és három idősebb férfi jött be. Dimény Pál a plébános, Teleki Ferenc, Timoté Dávid egyházi gondnokok voltak.

Dimény Pál kezdette gyorsan a beszédet:

Tisztelendő Püspök úr! Mivel a történendők megakadályozására semmi mód nem mutatkozik, mitevők legyünk, mert Preiner ezredes, Steinwille tábornok hadsegéde már sorbaállította osztrák katonáit a városháza előtt..

A püspök így válaszolt: — Minden lehetőt meg kell próbálnunk. Kendtek visszamennek s kérlelni fogják a tábornokot, hogy ne tegyen csúffá bennünket, hagyjon meg ősi jogainkban addig, amíg III. Károly őfelségéhez instanciával járulhatunk. Hivatkozzanak minden eddigi jogunkra. Végső esetben rám, hogy én nem vagyok hajlandó átadni a templom kulcsait.

Mikor a három férfi kitámolygott az ajtón, a remény ingadozott bennük. A téren többen érdeklődtek tőlük, hogy mire véljék a különös harangozást.

— Temetés van — szólt Dimény Pál. — Templomot temetünk! Százötven éves a drága halottunk. Tudjátok meg, hogy ma elveszik tőlünk. Beszéljétek mindenfelé, hogy sokan, nagyon sokan legyünk, akik ma a sírját körülálljuk. Megérdemli.

Pattogó osztrák vezényszó és menetelő léptek zaja verődött be a cinterembe. Hatalmas termetű tiszt lépett elő: Preiner ezredes. Végigmérte a cinteremben álló három férfit, s harsány hangon rákezdte németül:

— III. Károly császár őfenségének óhajából és parancsából felszólítalak titeket, hogy adjátok át e templomnak kulcsait, a bennük lévő felszereléssel, kincsekkel együtt.

Legelőször Dimény Pál plébános ocsudott fel az ámulatból:

— Nem, az nem lehet, hogy a császár ilyen rendeletet adott volna ki. Hiszen az iskolát mi építettük, nem a katolikusok.

— Hol vannak a kulcsok? — rivalt rájuk az ezredes.

— A tisztelendő Superintendens úr nem adta és nem adja ki a kezéből — válaszolták.

— Szóval ellentmond a császári parancsnak? Ezért felelni fog. — Katonák! felnyitni a templomajtót. Felnyitani, még ha beomlik is. Azt az undok férget, akárki legyen is, aki hajnal óta húzza a harangokat, dobjátok le az utcára.

Tíz, tizenkét izmos dragonyos válla feszült a vastag tölgyfaajtónak. Nyomták, öklözték, döngölték puskaagygyal, de az ajtó nem engedett. Aztán derékvastagságú fatörzset kerítettek. Hangos suppanásoktól lett zajos a piac. Az ajtó recsegve ropogva betört. A katonák betódultak a templomba, de a toronyba vivő ajtónál megtorpantak. Hatalmas vassal bélelt ajtó állta el útjukat.

Az eseménynek híre futott, a város felmorajlott. A hídkapunál levő bástyán valaki megfújta a régi harsonát, s odacsődítette az emberek sokaságát. Jajgattak, szitkozódtak, fenyegetőztek. Egyesek kezében kard villant, mások kezében pisztoly dörrent. Megindultak rendetlen gomolyagban a piactér felé. Útközben osztrák járőr csapattal találkoztak. A tömeg elkeseredetten nekik rontott s kőzáport zudított feléjök. Azok alig tudtak elszaladni az Óvárba vivő egyik utcasarkon.

Steinwille tábornok két ezred katonaságot fegyverbe parancsolt.

A tömeg mikor meglátta őket, futásnak eredt. Mikor Steinwille a főtérre érkezett, már csak egy-egy kapualatt hunyászkodó embert, meg egy-egy ablakba-merészkedett kíváncsi tekintetet látott. Ott még munkában találta Preinert katonáival együtt. Csákányok lendültek a toronyajtónak. Hatalmas reszelők martak bele az ajtó vaspántjaiba.

— Mit műveltek ti itten? — kérdezte Steinwille.

— Ki akarjuk nyitani ezt az ajtót!

— Hát hol vannak a kulcsok?

— Nem adta ide a püspök?

— Úgy? Na hagyd a katonákat, majd ők kinyitják!

Felsietett a püspöki házba. Almási Gergely Mihály meglepődött, mikor az ajtaját durván felrántották és Steinwille kíséretével belépett hozzá. Tekintetéből fájdalom, harag és tilalom ömlött szembe velük.

— Hol vannak a kulcsok? — mordult a tábornok köszönés helyett.

— Idefigyeljenek! Bár a templomhoz való jogunkról egy pillanatig sem mondottam le, a kulcsokat átadtam volna, csak meg ne essék az Isten hajlékán az a szégyen, amit kendtek és katonái azon műveltek — mondta a püspök. — Azonban mikor a kulcsokat keresni kezdettem, akkor vettem észre, hogy a harangozó magával vitte az este.

— Hazudik! — süvített a tábornok szava. — Bezáratta, hogy felharangozza a város lakosságát s a felbőszített csőcselékkel minket megtámadjanak. Ez nyilt ellenkezés a császár parancsával. Ezért lakolnia kell.

A bejáratnál szembetalálkoztak a plébánossal s a két főgondnokkal.

Már kint voltak az utcán, mikor nehány síró és jajgató asszony állt a tábornok elébe és leborulva kérni kezdették, hogy a hivek előtt legalább ne gyalázzák meg a püspököt s az egyházi férfiakat. Az asszonyi könny és zokszó meglágyította kissé a tábornok szívét s megállította a menetet.

— Elengedem a büntetést — mondotta, — de annak fejében a püspöki lakásban 30, a főgondnokok lakásába 50—50 katonát, s a város minden unitárius házához 7 katonát rendelek, mindaddig, míg engedelmeskedni meg nem tanulnak. Kötelesek azokat élelemmel s mindennemű egyéb szükséglettel kielégíteni.

A templom tornyából nagy lárma és dulakodás zaja hallatszott le. A harangszó elhalt s egy elalélt emberi testet dobtak le a toronyba feljutott katonák. Kövendi Mihály, az öreg harangozó volt. Élettelenül zúzódott szét az utca kövezetén, de az épen maradt jobb kezében még mindég szorította a templom kulcsait. Magának szólaltathatta meg utóljára. kedvenc harangjának temetési hangját.

Steinwille István tábornok 1716 március 30-án beszámoló levelet írt a császárnak:

— A „Leopoldi Diploma" II. és IV. pontja alapján a kolozsvári főtéri templomot, főiskolát, nyomdát, minden kincsével, iratával együtt az unitáriusoktól elvettem és a katolikusoknak átadtam . . .

Így marta és maratta egymást évszázadokon át a magyar. Az unitárius egyház sorsa a folyóparton levő jegenye sorsa volt. Állandóan mardosta, csapdosta az ár, de gyökérszálai annál erősebben kapaszkodtak, annál távolabb nyultak a hittel teljes ősi magyar talajba.

Szászrégen. *m. Szász Dénes.*

SZÉKELY LEÁNY BALLADÁJA

A nagy városok fojtó légköre, az idegenség bizonytalan talaja sok szép székely leányt hervasztott el virágzó korában. Ez történt a 19 éves kéuosi Kádár Margittal is, aki a regáti és pesti szolgálat közben eltékozolta ifjú életét. Szülőföldjétől távol, kolozsvári kórházból vitték utolsó útjára. Temetése órájában kis falujában a gyászharangok templomba hívták a szülőket, rokonokat, ismerősöket, hogy lélekben elbúcsuzzanak tőle. A búcsúztatót Firtos Áron „mester" írta és mondotta el.

Búsan zúgnak a harangok,
Könnyeket tép ki a hangjok;
A templom is olyan kongó,
Temetünk és nincs koporsó.

Kolozsváron a távolba'
Ifjú leány száll ma sírba;
Egy falusi szép virágot,
Csalfa város elhervasztott.

Játszi kedvvel, lepkemódra
Kívánkozott a magasba.
Belerepült csalárd lángba,
S odaégett élte szárnya.

Távol kicsiny falujától,
Távol a szülői háztól,
Elfecsérlé ifjú éltét —
S ott földelik el tetemét.

Lelkünk szárnyán odaszállunk,
Koporsója mellé állunk,
Valahol ott Kolozsváron,
A szomorú szertartáson.

Idegen pap mond szentigét,
Idegen föld nyeli testét;
Nem kíséri leánysereg,
Fehér zászlók sem lengenek.

Most a lelke pillanatra
Visszatér ez ős templomba;
Felzokog a lelke húrja —
S végbúcsúját ekkép mondja:

Édes, drága szülőanyám,
Nem láthatád végső órám;
Nem láthatád vergődésem,
Sok bűnbánó, hulló könnyem.

Elragadott rossz ár engem,
Bocsánatért esd a lelkem;
Elismerem, hogy rossz voltam,
Bűneimért meglakoltam.

Őrizd régi emlékemet,
Bocsásd meg új bűneimet,
Búcsút mondok neked némán,
Áldjon Isten, édes anyám.

Dénes Bátyám, jó testvérem,
A jó Istent arra kérem;
Téged óvjon meg sorsomtól,
A végzetes csillogástól.

Vezéreljen a jó úton,
Lépésed meg ne inogjon;
Nagyvárosi fény és pompa
Nyugalmad meg ne zavarja.

Lánytestvérem, hulló levél,
Vajjon hová sodort a szél;
Rég nem látott Lizi testvér
*Merre visz az ördögszekér?**

Bármerre jársz, Isten áldjon,
Kísértéstől oltalmazzon,
Mert ki elment Bukarestbe,
Majd hazatér „bút keresve".

Idegenbe messze tájon
Óhajtásom megtaláljon;
Térj vissza szép, kis falunkba,
S aztán ne hagyd azt el soha.

Édesapám, te vagy hátra,
Immár járhatsz Kolozsvárra!
Hogy ott megállj sírom mellett
S hullass reá sok gyász könnyet.

A síromnál elmondhatod:
„Bűneidért megbocsátok,
Az idegen hantok alatt,
Legyen csendes nyugodalmad."

Üldözött a sors tégedet,
Sok gyászt hozott, kis örömet;
Végzet szállott családodra
S borította végromlásra.

Mindennemű rokonaim,
Néném és nagybátyáim,
Legény, leány barátaim,
Kerüljétek el útaim!

Messze hagyott falum népe,
Nem kísér a temetőbe,
Csak a búcsúztató mellett
Hullat értem pár könnycseppet.

Az a pár könny elég nekem,
Édesebb lesz a nyughelyem,
Ha valaKi eddig vádolt,
Tudom, most már megbocsátott.

Lángba zuhant bohó madár,
Tőled is elbúcsúzunk már,
Megsíratunk mint akárkit,
Kiszenvedett Kádár Margit.

Hült porodat Isten áldja,
Legyen csendes nyugovása;
Lelked Istenhez találjon,
Megint részesévé váljon.

GONDOLKOZZUNK RAJTA

VILÁGOSSÁG FELÉ

Tettek — Tervek c. nemrégiben kiadott hivatalos kormánykiadvány jelentése szerint a magyar kultuszkormány komolyan foglalkozik az egyetemi lelkészségek mielőbbi felállításával. Tudvalevő, hogy Budapesten eddig az egyes felekezetek tartottak fenn egyetemi lelkészi állásokat.

E tények ismeretében szükségesnek látszik e kérdésnek unitárius szemüvegen keresztüli megvilágítása is. A trianoni országrészen kevésszámú unitárius fiatalember folytatott egyetemi tanulmányokat. Az erdélyi visszacsatolás előtti utolsó évben 1939/40. isk. évben az összes csonkaországi egyetemeken és főiskolákon összesen 55 unitárius hallgató tanult.

A bécsi döntés utáni első egyetemi tanévben az 1940/41. esztendőben az összes unitárius hallgatók száma már 187, az összes hallgatók számának 1.1%-a, ami jelentősen felülmulja az összlakosságban elfoglalt számarányunkat, mely csak 0.04%.

Az 1941/42. tanévben már 219, ugyancsak az összes hallgatók 1.1%-a.

Ez a szám a különféle egyetemek és városok között a következőképen oszlott meg. Tudományegyetemeken tanult: 137, ebből jogi karon: 72, orvosi: 22, bölcsészeti: 17, kolozsvári közgazdaságin: 22, gyógyszerészeti tanfolyamon: 4, a műegyetemen összesen 34, akik közül a négy mérnöki osztályon: 16, a soproni erdő- és bányamérnöki karon: 5, az állatorvosi és mezőgazdaságin: 8, közgazdaságin 5, a kolozsvári teológiai akadémián 15, jogakadémiákon 6, gazdasági főiskolákon 14, egyéb főiskolákon (testnevelési, zeneképzőművészeti stb.) 13, együtt a fentebb írt 219.

A 219 hallgató városok szerint a következőképen oszlik meg: Kolozsvárt: 136, Budapesten 64, Sopron 5, Pécs 4, Debrecen és Szeged 2—2 és a vidéki jogakadémiákon: Kecskemét, Miskolc nagyrészt ú. n. mezei jogászok 6.

A fentebbi kép azt mutatja, hogy az unitárius főiskolások legnagyobb része, több, mint 60%-a Kolozsvárt tanul, közel 30%-a Budapesten s a fennmaradó néhány % vidéken. Így a felállítandó unitárius egyetemi lelkészség székhelye feltétlenül Kolozsvárt kell, hogy legyen, de ugyanő gondozhatná megfelelő időbeosztással a budapesti s alkalmilag a többi vidéki város unitárius hallgatóit. 219 lélek már egy kis gyülekezet, 219 később vezető állásba kerülő, gyülekezeteket majdan irányító unitárius ember lelki életének irányítása minden áldozatot megérdemel.

Ma becslésem szerint legkevesebb 250 unitárius főiskolással kell számolnunk, s melléjök odavehetjük azoknak a nem középfokú jellegű szakiskoláknak csoportját, — ahol nincsen rendszeres vallástanítás, — akiknek száma az 1940/41. iskolai évben az egész országban 39 volt, közel 300 unitárius fiatal lelki világképének vezetése háramlana egyetemi lelkészünk vállára. Hatalmas felelősség, de gyönyörű munkakör. Adja Isten, hogy a lehetőségek megnyiltával megfelelő munkást kapjunk erre az aratásra is.

Ferencz József.

Székelykeresztúron majdnem minden egyházi vezető emberünk, de különösen a tanárok veszik ki részük a népművelésből. Ha átnézzük előadásaikat, modhatjuk, hogy bennük az igazi erdélyi szellem tükröződik vissza. A nemzeti történelem, a nemzeti megmaradás és jellem kialakítása képezi ezeknek az előadásoknak magvát. Molnár István munkatársunk közlése szerint Péter Lajos Petőfi szellemét idézi, Lőrinczy László az erdélyi „peres" föld követelményeit: a katonás szellemet, a népi egységet és fegyelmet hangsúlyozza, Ütő Lajos az erkölcs és jellem kialakításának fontosságára hívja fel a figyelmet. Nagy Lajos az első székely naggyülést ismerteti annak minden jó és kedvezőtlen tanulságával, Dr. Lőrinczy István a „fekete piac", lelkeket mételyező, romboló hatása ellen Molnár István pedig az ellenséges propaganda ellenünk irányuló eszközeiről beszél. Minden előadásban ott van az öntudatosítani akarás, az egységre törekvés, a nemzeti gondolatnak kihangsúlyozása.

BEÍRHATÓ-E MAGYARORSZÁGON AZ ANYAKÖNYVBE A HUNOR KERESZTNÉV? *Réka királyné asszony sírjától nem messze a Budvár tövében, Székelyudvarhelyen ez a magyar szempontból nem mindennapi jelentőségi elvi kérdés vetődött fel az oklándi lelkészpár harmadik gyermeke születése alkalmával. Az állami anyakönyvvezető úr ugyanis megtagadta e név beírását azzal, hogy ez a név ismeretlen s különben sincs benne az anyakönyvi utasítások táblázatában. Kellő tanulmányozás után kitünt, hogy a táblázatban sajnos, tényleg nincs benne (még sok ősmagyar névvel együtt, ami bátran benne lehetne a sok idegen, magyartalan hangzású név helyett, ami bátran kimaradhatna). Az utasítás 82. szakasza azonban kimondja, hogy a kívánt név beirandó, ha az nem gúnynév, vagy a közerkölcsiségbe nem ütközik. Így meglehetős húzavona után ez általános utasítás révén mégis csak polgárjogot nyert Székelyországban a Hunor név.*

AZ EGYIK SVÁJCI IRÓ *„a könyörület nagykövetségének"* nevezte a *Vöröskereszt szervezetet.* Valóban, ez a csodálatos intézmény a szeretet, a könyörület, a megértés és az istápolás eszméit képviseli a pokoli embertelenségben, mely világszerte és naponta különbnél különb tragédiákat idéz elő.

Az elmult évben *55 millió levelet közvetített* a különböző hadifogolytáborok lakói és a hozzátartozók között. Ezt a hatalmas postaforgalmat Genfben 1586 hivatalnok bonyolította le. Több, mint 177 millió kiló élelmiszert és használati tárgyat osztott szét a világ minden táján elszaporodott hadifogolytáborokban.

Athénben és a nagyobb görög városokban naponta 18 ezer két éven aluli gyermek kapott tejet a Vöröskereszttől. Svájcban pedig 750 ezer belga gyermeket juttattak egy tál meleg ételhez naponta. Közel 400 millió vitamintablettát osztottak szét a különböző, háborúsujtotta országokban.

AZ OROSZ orthodox egyház 1914 óta elveszítette templomai 90, kolostorai 97, püspökei 75 és papjai 90%-át. Az orosz egyház azonban ennek ellenére is él.

KOLOZSVÁR az ország második sajtóvárosa. Ezt mutatja az a kimutatás, melyet a „Kolozsvári Szemlé"-ben olvasunk. Budapesten 25 napilap és 633 folyóirat jelenik meg, Kolozsváron 5 napilap és 43 folyóirat. A harmadik város Szeged, 4 napilappal és 16 folyóirattal, a negyedik Debrecen 3 napilappal és 15 folyóirattal. Egyedül Kolozsvárt több lap készül, mint 12 más erdélyi városban. Erdélyi városaink közül Marosvásárhely a második, Sepsiszentgyörgy a harmadik.

AZ „EGYSÉG ÚTJA" mult év decemberi száma méltatlankodva idézi egyik német lap írásait, melyben ez a magyarországi vallásos hatásokról értekezik. A német lap szerint a magyarországi vallási táborok közül társadalmi és politikai síkon a „háromötöd katolikussal szemben átütő erőt képvisel a reformátusok és unitáriusok kimondottan magyar felekezetei, melyek féltékenyen őrködnek az őket megillető jogokra". Nem tud beletörődni az említett hazai vallásos ujság, hogy „az 5%-ot kitevő evangélikusokról nem emlékszik meg, de a 0.4%-ot számláló unitáriusok magyar egyháza — a német lap szerint — átütőerejü" (ausschlaggebend).

VERES GÁBOR egyh.-tanácsos atyánkfia, az Ibusz vezérigazgatója rendkívül érdekes könyvet írt a közlekedési versenyről. Kultúrtörténeti áttekintéssel elkészített és világosan, tömör fogalmazásban megszerkesztett könyvében rámutatott arra, hogy a háború után nagy változások és újítások fognak jönni a közlekedés terén. A felnőttek számára készült valóságos tankönyv ez.

A LEGÚJABB NÉPSZÁMLÁLÁS adatai alapján kiderült, hogy hazánknak 14.683.323 lakosa van. Ez alapadat részletezése rendjén megállapítható, hogy a 15—19 éves korcsoportban vannak a legtöbben: 1.441.000 fő, vagyis a mult világháborút követő években (1921—25) született a legtöbb gyermek. Megtudjuk, hogy hazánkban 15 éven alul több a fiú, mint a leány, a negyvenedik életév után azonban fokozatosan túlhaladja a nők száma a férfiakat úgy, hogy végeredményben ma minden 1000 férfire 1032 nő esik. Általában a férfiak többször házasodnak, mint ahányszor a nők férjhezmennek s így míg 216.305 özvegy férfi van hazánk mai területén, addig az özvegy nők száma: 799.280. A vőlegények átlagosan 4 esztendővel idősebbek a menyasszonyoknál. 1941-ben a 30-ik életévet elért házasulandó férfiak közül legalább minden negyedik férfi volt nőtlen s a férjhezmenendő nők közül minden hatodik volt hajadon.

SZENTABRAHÁMON a tél folyamán kukoricalevél, úgynevezett csuhé feldolgozó tanfolyamot létesítettek, amelyen a szomszéd Csekefalva község lakósai is nagy számmal részt vesznek. Az eddigi, szinte értéktelen anyag kezeik között nemzetgazdasági értékké nő, amelynek feldolgozása rendjén népi művészetünk, leleményességünk és szépérzékünk is nemcsak tanubizonyságot tesz önmagunkról, hanem értékes és jövedelmet biztosító háziiparrá növekedik.

A FRANCIA POLGÁRI LAKOSSÁG VESZTESÉGE légitámadások következtében 1941. október 1-től, 1944. január 10-ig összesen 15.000 halott volt. Ez a szám azóta már növekedett.

Kedves Barátom!

Örülünk annak, hogy az újformájú és nagyobb alaku Unitárius Közlöny, Neked és barátaidnak, akikkel erről beszélgettél nagyon tetszett. A lapban a haladó unitárizmus örök szelleme nyilatkozott meg szerinted s ez érdemünk. Szives támogatásodra ezuton is számitunk.

Igazad van abban, hogy a Dávid Ferenc Egylet mellett az elmult időkben szép munkát végzett az Ifjúsági Körök Egyetemes Szervezete. Veled együtt sajnáljuk, hogy ez az egykoron szép eredményt elért s még szebb jövő előtt állott mozgalom a román uralom utolsó éveinek kényszerü szünetelése után az új magyar életben sem tudott lábra kapni, s újraelindulni. Kolozsvári barátodnak észrevétele azt hiszem igaz. Ők valóban nem fellebbeztek az adó ellen, csupán méltatlankodtak az ellen a mód ellen, ahogy azt be akarták hajtani s ez másként nem is lehet, hiszen az aláirók legtöbbje buzgó s áldozatkész unitárius.

Örvendünk soraiddal együtt, hogy a kolozsvári templom mostoha külsejével ellentétben, Budapesten megfordulva nagy örömmel szemlélted a budapesti gyülekezet szépen kifestett templomát, s örvendezünk azon, hogy a templom korszerü fütési berendezése és az orgona javitása és átépitése is folyamatban van. A gyülekezet hatalmas méretü gyülekezeti termet létesitett, s különféle egyháztársadalmi egyesületek e keretben tevékeny munkát folytatnak. Jó volna azonban, ha a még itt-ott mutatkozó személyi vonatkozásu kérdések is végleges nyugvópontra jutnának. Hiszem, hogy a szórványban tartott istentisztelet, melyen résztvettél megható és felemelő lehetett. Minden ilyen szolgálat áldott eredményeket termel. Nemrégen láttam egy nagy szórványterület alföldi központjában az unitárius misszió szervezett és pontosan végzett munka eredményét. Öntudat van ezen a területen. A megválasztott kassai keblitanácsos hosszú kilométereket utazik, hogy a szórványterület központjában az esperesi vizsgálószék előtt letegye keblitanácsosi esküjét. Az ilyen unitárizmusban van életerő és van hit.

Felemlited azt is, hogy az Egyházi Képviselő Tanács ülésein a vidéki egyházkörök nincsenek kellőképen képviselve. Ez a megállapitás igy téves. A választott tagok között is szép számmal vannak vidékiek: 15-ből 7. Azonfelül ott van a körök hivatalos képviselete, a kör által beküldött felügyelő gondnok vagy esperes. Más kérdés azonban az, hogy a mostani nehéz utazási s egyéb körülmények között a vidéki tagok egy része nem jár el a gyülésekre. Feltétlenül szükséges volna azonban az, hogy az egyházkörök hivatalos képviselete egyetlen gyülésről se maradjon el, s ez annál könnyebben megoldható, mivel a beküldött állandó képviselőt az esperes, vagy a másik felügyelő gondnok helyettesitheti. Ha a kérdést a körökön belül egymás között megbeszélik, akkor minden háromhónapban kerül sor egyik-egyik felutazására, amit még ma is vállalni lehet és kell is. Egyebekben az idei nyár elején az esperesi ciklusokkal egyidőben újul meg a körök képviselőtanácsi kiküldötteinek megbizatása s akkor a szükséges intézkedéseket mindenütt bizonnyal megteszik.

Hálás vagyok azért, hogy a magad részéről szivesen vállalsz bármilyen egyházi munkát. Sajnos nem minden világi atyánkfia gondolkozik igy. A régi világiak történelmet csináltak s ma is sokan boldogan és önzetlenül vállalnak munkát, kár, hogy vannak kivételek.

Atyafiságos szeretettel köszönt

— is —

NYUGTAZAS. Az Egylet pénztárába 1944 január 5-től lapzártáig az alábbi díjakat fizették be.

I. *Alapító díjba:* Hurubás J. Kabátfalva 200 P, Bölöni M. Marosvásárhely 20 P, László P. Medesér 10 P, Br. Daniel F. Vargyas 66 P 67 fill. Dr. Kovács L. Kolozsvár 10 P, Köntés B. Nagyvárad 13 P 34 fill.

II. *Tagsági díjba:* Szász B. Nagyborosnyó 1939—1945-re, Dévavári Zs. Kispest 1944-re, Fülöp Z. Vadad 1943—1944-re, László Gy. Lovész állomás 1944-re, özv. Barabás Béláné Alsózsuk 1944-re, Kelemen L. Kvár 2943—44-re, Péterffy F. Kvár 1944-re, Székely Gy. Kvár 1944-re, Ferencz J. Debrecen 1944-re, Debreceni Unitár Egyházközség 1944-re, dr. Gyulay L. Kvár 1944-re, Fülöp E. Kide 1943—1944-re, özv. Imreh Zs.-né Kvár 1944-re, Pethő K. Nyomát 1942—44-re, Kiss J. Homoródkeményfalva 1941—44-re, Bedő Miklósné Homoródszentpéter 1943—44-re, Tompa F. Nagyvárad 1940—44-re, Szórvány Egyh.-község Gyula 1944-re, dr. Kovács L. Kvár 1943-ra, Vári A. Kvár 1944-re. Kovács E. Gyimesközéplok 1943—1944-re.

III. *Előfizetési díjba:* özv. Györffy Domokosné, id. Tóth I. Kvár 1944-re, Balogh G. Szamosfalva 1942—44-re, Gál B. Medesér 1944-re, György R. Ikland 1944-re, Béres I. B.-pest 1943—44-re, Szász D.-né Felsősófalva 1943-ra, László Zs. Csekefalva 1944-re, Asztalos F. Felsőrákos 1944-re, Szathmári M. Újszeged 1944-re, vit. Kozma F. B.-pest 1942-re, Vinczy Ferencné Sárköz 1944-re, Kovács S., Geréb A. Kvár 1944-re, Vadadi Unit. Egyházközség 1943—44-re, id. Biró J. Kide 1943—44-re, özv. Ajtay Jánosné Dés 1941—42-re, Csoma D. Erdőszentgyörgy 1944-re, özv. Török Kálmánné B.-pest 1944-re, Bruz Gyuláné, Balázs J., dr. Vajda B., Szabó E., Veress L. Kvár 1944-re, Osváth J. Kobátfalva 1943-ra, Gelei A. Beszterce 1944-re, Erdős Mihályné Kökös 1944-re, id. Csiki J. Nyárádgálfalva 1940—43-ra, Homoródi Istvánné Kökös 1942—43-ra, Nagy J. Nagyvárad 1943-ra, dr. Ferenc A. Kvár 1944-re, Benedek M., Benedek Mihályné Székelykál 1940—43-ra, Pestszentlőrinczi előfizetők: Paizs Zs., Király Gy., Balik Gy., Szőke Gy., Farkas L., Ihász J., László A., Varga J., Réty [illegible] Simon A. hátrálékba, Csongvai L. Nyárádszentlászló 1942—44-re, Szöcs D. Nyárádszentlászló 1940—43-ra, Osváth D. Bözöd 1940—1943-ra, Gál V. Sepsiszentgyörgy 1944-re, Gidáli B. Ojtoz 1944-re, Molnár E. B.-pest 1944-re, Szánthó F. Csepel 1944-re, Miszly B. Gyergyószentmiklós 1944-re, Bede J., Dénes J., Gál Gy. Kvár 1944-re. Szentgyörgyi Z. Alsókosály 1944-re, Csomós B.-né Berettyóújfalu 1944-re, dr. Pap B. Heves 1944-re, Zsigmond J. Hencida 1944-re, Gelei A., Darkó T., Bekő A., Mózes T., Varga Z., Pázsint I., Illyés Károly I., Sykó L., Gál E., Agh J. Kvár 1944-re, Bardóc L. Szurduk 1944-re, vit. Mózes M. B.-pest 1944-re, Máthé A. Berettyóújfalu 1944-re, Csécs E., Ütő L. B.-pest 1944-re, Andrási P. Gyergyószentmiklós 1944-re, Nagy S. Kászon Debrecen 1944-re. (Folytatjuk.)

Rázmány Mór, pénztárnok.

Balázs Zsigmond és Kaldizsár Ferenc nagyváradi híveink 5—5 szórványban levő unitáriusnak előfizették a Közlönyt. Áldozatos jó unitárius cselekedet ez.

Az Unitárius Nők Országos Szövetsége kolozsvári Irisz-telepi Otthonánál a gondnoki állás megüresedett. Nyugdíjas tanítói pár, vagy más hasonló végzettségü házaspár, akik még olyan testi és lelki erőben vannak, hogy otthonunk vezetését elvállalnák, jelentkezzenek 1944. március hó 15-ig irásban. Unitárius Nők Országos Szövetsége Kolozsvár, Kossuth Lajos-u. 7. I. e. címre, hol pontos felvilágositással szolgálunk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Benke János. Örömmel és büszkeséggel vettük sorait, amelyben ezeket irja: „Szükségét nem látom díjtalan példánynak, mert hálistennek nincsen olyan testvérünk, aki az Unitárius Közlönyre ne akarna, vagy ne tudna előfizetni.

B. S. Marosvásárhely. Versét most nem tudtam hozni.

S. J.-né Sz.-Udvarhely. Jobbnak láttam igy szolgálni az ügyet. Elnézést kérek.

L. M. Marosvásárhely. Feltétlen küldj anyagot jövőre.

Többeknek. Köszönjük az elismerést.

U. L. Budapest. Nagyon szeretném, ha munkatársnak maradna. Amikor lehet, hozom irását, de mindig hozni nem tudom. Másokat is be kell kapcsolnom.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapító tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

Az 1944. évi naptárak árát postafordultával kérjük beküldeni.

Az 1944. évi naptárak még a mult évben teljesen elfogytak s igy az utánarendelő afiai kérésének eleget tenni nem tudunk.

HÁTRÁLÉKAIDAT SZÍVESKEDJ [illegible]!

Nagy
. Erdőki János,
Kolozsvár
Kossuth-u. 1.

Ezt a számot dr. Abrudbányai János szerkesztő állította össze. Segitségére volt dr. Bodor András kiadó.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

„Unitárius Közlöny" LIV. évf. 2. szám

1944. február. Felelős szerkesztő és kiadó: Bencédi Pál

Minerva Rt. Kolozsvár. 4289. F. v.: Major József.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

A gazdag ember és a szegény Lázár

Holbeinnak, a 16. század hires festőművészének van egy 58 fametszetből álló allegorikus és szatirikus képcsoportozata, melynek cime: a haláltánc. Ezeken a képeken a festő mesteri módon állitja elénk a korabeli társadalom különböző osztályainak minden jellegzetes képviselőjét. A festő elképzelése alapján szemeink előtt elvonul a főpap, a király, a kereskedő, a lovag, a polgármester, az apáca, a grófnő, a földmüves, a pénzét számláló gazdag és a sebeiben fetrengő utcai koldus. A képcsoportozat minden egyes képén egy fantasztikus, csontvázszerű alak szerepel: a halál. Mindegyik képen a halál gunyolódik, fenyeget és diadalmaskodik. A társadalmi élet kényelmes, gondtalan és sok élvezetet nyujtó helyein berendezkedett emberek számára, akik a földi élet minden kinálkozó áldását kihasználni igyekeznek, a halál megjelenése természetszerüen szörnyü zürzavart, iszonyu csapást jelent. A szegény öreg földmüves, akinek egész életében csak a kegyetlen hajsza és a verejtékes munka jutott osztályrészül, már félelem nélkül, közömbösen szemléli, amint a halál a barázda mentén gunyosan biztatja ostorával az elfáradó lovakat. Van aztán a képcsoportozatban egy kép, melyről a halál alakja teljesen hiányzik. Ez a kép a szegény Lázárt ábrázolja, amint a gazdag palotájának kapujában az utca szennyében vergődik. Ő már egyáltalán nem retteg a haláltól. A képcsoportozat többi alakjaitól a szegény Lázár abban különbözik, hogy ahelyett, hogy félne tőle, kivánja a halált. Óhajtja, kimondottan sóvárogja azt, minden gondolatával és minden érzékével, mert azt hiszi, hogy az tartogat számára valami nagyszerüt, amire földi életében hiába áhitozott.

Vajjon ez a gondolat a Jézus tanitásainak szellemével összeegyeztethető-e? Vajjon mi ezt a lehangoló, kiábránditó, szomoru pesszimizmust életünk irányitó gondolatául elfogadhatjuk-e? Épithetünk-e erre az alapra egy olyan életet, mely a jézusi tanitás szelleméből táplálkozik és igy számunkra követendő példaképpen szolgálhat?

A jóvátétel és bünhődés, az üdvözülés és a kárhozat gondolata ősrégi az emberi gondolkozás történetében. Különösképpen központi szerepe volt minden időben az elnyomott, megalázott, megvetett, ártatlanul megcsúfolt, jogaiktól megfosztott egyesek és nemzetek életében.

Jézus is melegszivü pártfogója minden elnyomottnak, minden szerencsétlennek, minden ártatlanul szenvedőnek. Istenfiuságának áldott tudatában szent kárpótlásképpen a szegényeknek az evangéliumot, a siróknak a megvigasztaltatást, a foglyoknak a szabadulást, az elesetteknek a felemelkedést, az uttalanul bujdosóknak a boldog megérkezést hirdeti.

A gazdag ember és szegény Lázár példázatában is (Luk. 16. 19—25). szembeállítja a gondtalan gazdag dőzsölését a szörnyü sebeiben fetrengő szerencsétlen Lázár nyomoruságával, aki a társadalom kivetettje, akin nem segit senki, akinek sebeit a kutyák nyaldossák. A sorok közül kicsendül a példázat főgondolata: semmit sem ér a balga módon önmagának élő gazdag gondtalan élete. Hiába öltözik biborba és patyolatba, elfelejtkezve a kapuja előtt rongyaiban vergődő Lázár iránti legelemibb kötelességéről, hiába vigadozik dúsan nap-nap után, mert a halál utáni életben szörnyen meg kell lakolnia a sok jóért, amit a földön élvezett és amelyből másoknak semmit sem juttatott. Másfelől a szerencsétlen koldus felé biztatás hangzik. A példázat arról beszél, hogy a földi nyomoruság, megaláztatás és sok szenvedés százszoros kárpótlást nyer az örökéletben, ahol Lázár boldogan megpihen Ábrahám kebelén.

A nagy festőművész képcsoportozatában kifejezésre jutó gondolat és a jézusi példázat között első pillanatra sok hasonlatosság látszik. Mindkettő hirdeti a kárpotlás, kártalanitás, a jutalom és ezzel kapcsolatban az itélet, a büntetés gondolatát. És mégis a két felfogás mérföldnyi távolságra van egymástól, sőt azokat egymástól egy egész világ választja el. Mert a holbeini képcsoportozat uralkodó motivuma a halál. Jézus tanításainak alapeleme azonban az élet. Az életről prédikált, a legmagasabbrendü emberi életet hirdette a názáreti Jézus. A földi életben akarta megvalósitani az eszményi világot, az Isten országát. Ez az ország pedig az Isten parancsolatait betöltő, az Isten akarata szerint élő emberi társadalom. Ebben az országban nem azok a nagyok, akik magukat másoknál nagyobbaknak és különbeknek tartják, akik a nagy parancsolatokat hirdetik, de azokat magukra nézve nem alkalmazzák, akik megszürik a szunyogot és lenyelik a tevét, akik kivülről igazaknak látszanak, de belül rakva vannak képmutatással és törvénytelenséggel. Hanem ebben a világban azok a nagyok, akik becsületes, egyszerű, tiszta, természetes életet élnek, akik Istennel és az emberekkel szembeni legszentebb kötelességeiket szüntelenül gyakorolva, cselekszik az Isten akaratát és ezáltal hozzájárulnak az eszményi társadalmi élet megvalósitásának a lehetőségéhez. Ebben a világban azok a nagyok, akik másoknak szolgái, akik szamaritánus módján könyörülnek a vérében fetrengő utason, akik enni és inni adnak az éhezőnek és szomjazónak, akik észreveszik a szörnyü sebeiben vergődő szerencsétlen Lázárt, bekötözik sebeit, rongyait meleg ruhá-

val cserélik fel és alkalmat adnak neki, hogy ujra megtalálja helyét a társadalomban. Jézus egész tanítása, egész lénye az életet sugározza; a názáreti prófétának nem a halállal volt dolga; ő élni, magasztos erkölcsi életet élni akarta megtanítani az emberiséget, a szeretet, a jóság, igazság és megbocsátás parancsolatainak értelmében.

Jézus tehát lényegében véve szociális programmot hirdetett, az eszményi ország szociális programmját, ahol minden ember egyenlő Isten előtt, ahol nincs dőzsölő gazdag és nincs szenvedő Lázár, ahol a felebaráttal szembeni erkölcsi törvények teljes mértékben érvényesülnek.

A jézusi tanitás szellemének szemszögéből nézve tehát semmiképpen sem fogadhatjuk el a 16. századbeli festőművész vásznán megörökitett szegény Lázár pesszimisztikus gondolkozását. Minden erőnkkel azon kell lennünk, azért kell dolgoznunk, küzdenünk, hogy a pesszimisztikus gondolkozás a szegény Lázárok lelkében Istenben hivő, élni vágyó, élni szerető, egészséges optimizmussá alakuljon át. Arra kell minden törekvésünknek irányulnia, hogy ne legyen egyetlen egy ember sem ezen a földön, aki a társadalom közönyének és bünének, vagy egyesek önző magatartásának kiszolgáltatva, a segitésnek legkisebb reménye nélkül szenvedni legyen kénytelen az utszélen. A Lázároknak el kell hagyniok a szenvedés és nyomoruság helyeit és meg kell érezniök, hogy érdemes megélni ezt az életet, érdemes dolgozni, küzdeni ezen a földön. Olyanná kell formálni az életet, hogy abban büntetlenül ne juthasson többé szóhoz a jézusi tanitás szellemével merőben ellenkező gyilkos erőszak, durva bosszuállás és állati kegyetlenség, hogy ne lehessen többé egy bünös, értelmetlen háboru szerencsétlen eszközeiként irgalmatlanul a pusztulásba, vagy nyomoruságba dobni sok millió életre termett, életet megélni hivatott embert. Olyanná kell formálni az életet, hogy a földmüves vetés közben ne a halálra gondoljon, mely megszabaditja őt földi nyomoruságaitól, hanem abban a boldogitó tudatban éljen, hogy a vetésből aratásnak kell kinőnie, hogy a maghintés a diadalmas életnek legfenségesebb megnyilvánulása. Abban a tudatban kell az embernek ebben az uj világban élnie, hogy az Isten megáldotta, megszentelte az életet és hogy a halál nem menedék, nem kárpótlás a földön elszenvedett nyomoruságok ellenértékeképpen.

Ez az a pont, melyen a Jézus tanitásain felépülő tiszta kereszténység és a ma mindinkább érvényesülő szociálizmus egymáshoz közel juthatnak, sőt találkozhatnak. Ez az a pont, amelyen, a szebb és áldottabb jövő megvalósithatása érdekében feltétlenül találkozniok is kell. Mert abban a törekvésben mind a tiszta jézusi kereszténység, mind a szociálizmus egyetért, hogy az ember, a teremtés koronája számára igazi emberhez méltó életlehetőségeket teremtsen, ahol a vadul egymás szemébe néző gazdag és szegény fogalma ismeretlen, ahol minden ember számára születésétől fogva egyenlő lehetőségek állanak rendelkezésre. Mind a kereszténység, mind a szociálizmus azt akarja, hogy az igazság elvének érvényesülésével, az egyenlőség törvényének alkalmazásával szebb, teljesebb, áldottabb legyen a földön az élet.

De a szociális érdeklődés ezen a ponton sajnos általában véve megáll és ettől kezdve tér el a kereszténységtől. Mert a kereszténységnek, a jézusi tanitáson alapuló vallásnak éppen az a lényege, hogy ezen a ponton túlra mutat, ennél tovább halad, figyelmeztetve minket egyfelől arra, hogy az igazság és egyenlőség világának a szeretet eszközeivel kell felépülnie, mert az Jézus kategorikus parancsa, és hogy az uj, igazságosabb élet legnagyobb hatalma nem lehet semmi más, mint a szeretet. A másik figyelmeztetés pedig ez: nemcsak testből, hanem lélekből is állunk. Jézus pedig azt mondotta, hogy semmit sem használ az embernek, ha az egész világot is megnyeri, de lelkében kárt vall. Hogy a szociálizmus a földi életet az igazság és egyenlőség alapján a tökéletesség legmagasabb fokára óhajtja emelni, ez a legnagyobb mértékben tiszteletreméltó és a jézusi tanitás szellemével is teljesen egyezik. Ezen a ponton a kereszténységnek és minden egyes keresztény embernek a szociális életprogramm tökéletesitésére minden segitséget meg kell adnia.

De a test, az anyag jogainak természetes érvényesülése mellett semmiképpen nem tolható háttérbe a lélek jogainak természetes követelése sem. Az élet a sírral nem fejeződik be és a földi életnek is van az anyagi világnál magasabbrendű alkotó eleme: a lélek. Jézus megtanitott arra, hogy nem csupán az anyagi életet kell megnyernünk, hanem a lelki életet, a halál utáni életet is. A lélek, mely életünknek nemesebb, magasabbrendü és igy elsőbbrendü alkotó eleme, mint a test, a por, az anyag, feltétlen joggal követeli a maga elsőbbségi jussát. Jézus szelleme arra figyelmeztet, hogy a szegény Lázár és a gazdag ember perének eldöntésében és általában az egész emberi élet teljesebbé formálásában a léleknek irányitó szerepét kell elfogadnunk. Jézus életet hirdetett ugyan, de azt az örökkévalóság szemszögéből nézte. Azért akarta tökéletessé tenni az életet a földön, hogy az kezdete, alapja, kiindulópontja legyen a halálutáni életnek, hogy a halál semmiképpen ne legyen se menedékhely, se az irtózásnak a tárgya, hanem egyszerü átmenet, a látható világból a láthatatlan világba, abba a világba, mely már itt a földön kezdetét vette. A Jézus korabeli néphit kezdetleges formában képzelte el a halál utáni életet, amikor a gazdag, aki a javakból kivette részét a földi életben, szörnyű kínokban vergődve hasztalanul esedezik egy csepp vizért, hogy azzal elszáradó ajkait megnedvesítse és mikor Lázár a jól megérdemelt boldogság áldott érzetében Ábrahám kebelén pihen. Azóta sem tudunk semmit arról a misztikus világról, melyet halál utáni életnek nevezünk. De hitünk szerint egy bizonyos, és ez az, hogy minden cselekedetünkért, minden lépésünkért felelősséggel tartozunk egy nálunknál nagyobb erőnek, Istennek, aki előtt minden egyes napon, életünk minden egyes percében vizsgát teszünk arról, hogy miképpen teljesitettük a jézusi életprogrammban előirt kötelességeinket és hivatásunkat. Életünk minden pillanatában a nagy itélőbiró, Isten királyi széke előtt állunk, aki vagy ebben, vagy az ezután következő életben kiméri reánk érdemünk szerint a büntetést vagy jutalmat.

Jézus tanitásaiból lépten-nyomon kicsendül a figyelmeztetés, hogy nem a halál, hanem az élet kell, hogy legyen életünk uralkodó eleme. Olyanná kell tenni az életet, hogy annak ne legyenek szerencsétlen Lázárjai, akik nyomorukban megváltásnak gondolják és higyjék a halált. Arra kell törekednünk minden erőnkkel, hogy minél több ember minél nagyobb megelégedésben és boldogságban élhessen a földön. De semmiképpen sem szabad figyelmen kivül hagynunk azt az igazságot, hogy az ember életének legdrágább, legnemesebb alkotórésze nem a földi jó, hanem a lélek. A lélek irányitása mellett kell kiharcolnunk, biztositanunk magunknak a magasabbrendű földi életet, de ugyanakkor a földi életnél még magasabbrendü világot, az örökéletet.

Ha egyfelől a szociális mozgalom, elismerve és tiszteletben tartva a lélek elsőrendü jogait, megtalálja az utat a tiszta kereszténység jézusi szellemből táplálkozó világához, s ha másfelől a jézusi kereszténység minden hátsó gondolat nélkül, teljes erejével, őszintén a tiszta szociálizmus nemes törekvéseinek támogatására siet, akkor reménységgel tekinthetünk a jövő felé, mert abban feltétlenül közelebb jutunk ahhoz az eszményi világhoz, melyről Jézus, a szó igazi, komoly, szent értelmében első szociálista annyit álmodott és amelyet igy nevezett: Isten országa.

Dr. KOVÁCS LAJOS.

ZSOLTÁR A VIHARBAN

(Fekete Lajos emlékének, 1897—1945)

Fekete Lajos „Ének a viharban" című regényét egyik birálója „zsoltárnak" nevezte el. Az elnevezés talál nemcsak a könyvre, de a szerző egész életére is ... zsoltár a viharban ... Fekete Lajos a béke áldott napjaiban született, de két világháború írtó viharában nőtt fel, bontakozott ki, megízlelvén a legkeserűbbet: Erdély kettéhasításának s a boldog családi élet szétszóratásának gyötrelmeit s az internáló tábor poklát. Viharban élt, a kifinomult lélek érzékeny antennájával, mely százszorosan fogja fel a fájdalmakat, de mégis zsoltárt énekelt.

A Székelyföld szivéből, Udvarhelyről indult el s iskolái befejezésével rövid külföldi tanulmány után püspöki titkár lett, majd Fogarason, Ürmösön és Brassóban lelkészkedett. Tevékeny munkása és tagja volt minden egyházi megmozdulásnak, egyletnek s hordozója több kitüntető tisztségnek, méltóságnak. De főleg a végek melegszívű pásztora volt ő, erdélyi látással és lélekkel. Életpályája a Kárpátkoszorú alatt futott, mintha a szélekről folyton hazanéző tekintettel, át akarta volna ölelni az egész Erdélyt. Át is ölelte és zsoltárba fonta minden kínjával és örömével.

Fekete Lajos költő-lelkész volt. „Pusztai vándorlás" című verskötete, regénye, alkalmi versei, ódái, melyek szétszórtan jelentek meg s melyeknek szavalása sok ünnepi percet szerzett gyűlekezeteinknek, kéziratban maradt regényvázlatok, versek és prédikációk, melyeknek közkinccsé tétele a mi legszentebb feladataink egyike, azt bizonyítják, hogy Fekete Lajos leány-szelid és szemérmes lelke állandó teremtő lázban hevült s férfiúi alkotásban bontakozott ki.

Költészetét átszőtte ritka zenei érzéke és magas műveltsége. Élmény volt szemlélni, amint három szép leánygyermekével kvartettben muzsikált, fehér asztal mellett elnótázgatott vagy tanítványaival zsoltárt énekelt. Szelid ritmus és dallam volt az egész ember s bizvást mondhatjuk, alig van lelkész egyházunkban, ki tanítványaiba annyi szép dallamot ültetett volna, mint Fekete Lajos.

De legnagyobb volt a szeretetben. Egyházi gyűléseinken, ahol néha szikrát vetett a forró pártviszály, Fekete Lajos riadt gyermek-mosollyal csak a szeretet hangján beszélt. Fehér asztal mellett, meghitt baráti körben, amikor rejtett szelleme sziporkázni kezdett, áradt belőle a szeretet. Családja, szószéke, gyűlekezete, ahol legszentebb énjét adta, csak a legtisztább és soha el nem fogyó szeretetet ismerte benne. Isten valóban egy darab szeretetet küldött általa a világnak s maga lett a megtestesült szeretet. Ezért kapta meg minden kínban és örömben fogant éneke a zsoltár-ötvözetet.

A fájdalom azért kimondhatatlanul nagy, a csapás azért rettenetes, mert a zsoltár ép teljében szakadt meg ... de visszhangja tán azért örökkétartó.

Fekete Lajos temetésén a brassói magyarságban egész Erdély megsebzett szíve zokogott. A róm. kat. plebános megrázó búcsúszavai mindnyájunk lelkéből feltörtek: „Életünk egy részét szivesen odaadtuk volna, csakhogy megmentsük az ő életét." De Fekete Lajos csupán testileg lépett ki sorainkból. Zsoltár-lelke bennünk él, mert örökké él s némán is int és kér, ne hagyjuk elkallódni szellemi örökségét s szeretettel vegyük körül gyászbaborult hitvesét, gyermekeit s Erdély népét, kiket ő annyira szeretett ...

Dr. Simén Dániel

TOÓK MÓZES

1868—1945

Sem történelmi vagy név büszke örököse, sem a születés, sem a rang kiváltságosa nem volt. Egyszerű székely gazda, ki példás munkásságának, vas fegyelmezettségének, mindig hű, mindig pontos kötelességtudásának, szigorú, de mindig szeretetből származó, pedáns rendtartásának köszönhette mindazt, amit elért, amivé nőtt a családban, az anyaszentegyházban, a polgári társaságban.

A nagyajtai unitárius egyházközségnek közel negyed századon át pótolhatatlan hűséggel munkáló gondnoka, majd tb. gondnoka; két cikluson át választott egyházi tanácsos, emellett kicsiny gazdaságában a legmintaszerübben produkáló gazda, a családban szigorúan reális és mégis mindig ideális lelkű édesapa volt.

A legnehezebb, a legsötétebb időben szolgálta az anyaszentegyházat.

Közvetlen a mult világháborút megelőző évben, az egyházközség anyagi létét megerősítő céllal vásárolt 43 hold földnek megvétele, az egészében idegen kölcsönnel fedezett vételárnak előrelátó, okos és hűséges gondnokolással rövid időn belül való letörlesztése; a törlesztés után — a csak alig nehány évi birtoklás után — az életforrásunknak az agrárreform által majdnem egészében való, kárpótlásnélküli szomorú elvesztésével is, a nem csüggedés, az építő munka meg nem állása, sőt annak éppen valami csodálatos erővel való előretörése és lendülete; a nagy összeomlás idején, egyházunk drága veteményes kertjének, a mi büszkeségünknek, felekezeti iskolánknak a semmiből való megteremtése, mostani helyiségeinek megvásárlása és berendezése, létének, az egyetemes egyházi adó tapintatos beindítása és beszedése általi biztosítása, az iskolánk előtt közadakozásból létesített díszes vasrácsos kerítés létesítése, amelynek fundamentumát a közösség önzetlen szolgálatának példájaképpen — egymaga ásta; ősi templomunk kívül-belül való megszépítése, orgonánk megújítása, elnémult harangunk megszólaltatása, harangozó házunk teljesen újból építése, az idővel szűknek bizonyult felekezeti iskolánk nagyobb méretű kibővítése, belső embereink fizetésének a régi keperendszer visszaállításával való előrelátó biztosítása s mindezek mellett is a meglévők szép rendben tartása és gondozása, a napi szükségletek biztosítása — ezek azok, amelyek a fenti szürke, talán ismeretlen névre fényt sugároznak.

Az ilyen munkában lesznek nagyokká a kicsinyek, becsült hősökké a közkatonák, elismertekké az élet robotos, szürke napszámosai, papokká, apostolokká az anyaszentegyház palásttalan, kepével soha nem táplált egyszerű fiai és leányai!

Emléke áldott! Példája követésre méltó!

Taar Géza.

Özv. József Lajosné, sz. Ütő Juliánna, néhai boldogemlékü sepsiszentgyörgy-kilyéni lelkészünk és háromszék-köri espresünk özvegye, bombatámadás következtében Sopronban elhunyt. Ez a kivételesen finomlelkü, áldott úri asszony, a népszerü Julcsanéni a legmagasabb rendü emberi jóság és szelidség, az egész életében másoknak szolgáló szeretet élő megtestesülése volt. Munkás, fáradhatatlan földi élete után nyugodjék csendesen a távoli anyaföldben, ahová a kegyetlen sors elsodorta. Drága emlékét hozzátartozóin kívül a sepsiszentgyörgy-kilyéni gyülekezet tagjai és sok-sok tisztelője hálás kegyelettel őrzik.

Dr. Gál Miklós, a nemrégen elhunyt Gál Kelemen ny. kollégiumi igazgató kiváló fia, orvosőrnagy, bombatámadás áldozata lett. Nyugodjék csendesen, emléke legyen áldott.

Dr. György Zsigmond, marosvásárhelyi törvényszéki tanácselnök, a kisebbségi időszakban segesvári ügyvéd és a felsőfehéri egyházkör fáradhatatlanul munkálkodó köri felügyelő gondnoka Szombathely közelében elhunyt. Emlékét kegyelettel őrizzük.

„Elmegyek, elmegyek, hosszú útra megyek..."

Az iskola harangja búcsúszóra kondult és kolozsvári ősi kollégiumunk VIII. osztálya elbúcsúzott az intézettől, az igazgató úrtól és minden egyes nevelőjétől.

Az ünnepélyes pillanat délben 12 órakor kezdődött, amikor megkondult az iskola harangja. Mi pedig „Elmegyek, elmegyek, hosszú útra megyek..." című nótával elindultunk az osztályunkból, hogy búcsút vegyünk a tantermektől, melyekben tanultunk, a folyosóktól, melyeken futkostunk, a bentlakástól, hol sokszor oly víg napokat töltöttünk, az Alma-matertől, melynek szelleme bennünk él és nevelőinktől, akik szellemünket igyekeztek fejleszteni. A búcsúbeszédet az igazgató úrhoz és a tanári karhoz Fazakas Péter László tartotta. A szónok beszéde elején az ősi falak közt töltött nyolc év örömét és bánatát vázolta. Azután az igazgató úrhoz és a tanári karhoz fordult, majd a távollevő tanárokról, osztálytársakról és diáktársakról emlékezett meg. „Szellemük talán most is itt lebeg közöttünk, arcvonásaikat, jellemüket lelkünk mélyén őrizzük és soha el nem fogjuk feledni őket." Ezután a bajtársiasságról, a testvéri szeretetről és az Erdélyben együttélő román és magyar nép megbékéléséről beszélt.

Beszéde végén ezeket mondotta: Most, amikor búcsúzunk ez ősi Almamatertől, amelynek szelleme és multja nagy embereket adott Erdélynek és az egész magyarságnak, a magyarságon keresztül pedig az egész emberiségnek; ahol a tudomány, az erkölcs és a szellemi fejlődés mindig magas szinvonalon állott, igérjük, hogy ezt a szent örökséget őseinkhez méltóan meg fogjuk őrizni. Az „Erdélyi Csillagok" tündöklenek le reánk: Brassai Sámuel világító tudománya, Kriza János „Vadrózsák"-ban kibomlott lelke, Bölöni Farkas Sándor szellemi öröksége és halhatatlan Balázs Ferenc népért való áldozata a legtisztább útmutatás, amit unitárius hitünk és szellemi nevelésünktől kaptunk. Igérjük, hogy mindezek tudatában meg fogjuk állani helyünket az élet viharában, akár unitárius hitünkről, akár székely népünkről legyen szó. Ha pedig megfáradnánk az öntudatos, kemény munkában, amelyet népünk jövőjéért vállalunk, kérjük, fogadjanak szeretettel és tanácsaikkal irányitsanak a helyes útra. Isten áldását kérjük egyházunkra, annak itthonmaradt ősz főpásztorára, ez ősi kollégiumra, annak minden egyes nevelőjére, úgy az igazgató úrra, mint az egész tanári karra és szeretett családjaikra."

Ezután dr. Bodor András igazgató úr meleg, megható, őszinte szavakkal vett búcsút tőlünk, kihangsúlyozva a testvéri szeretetet és együttérzést az erdélyi népek között, majd az élet útjain való biztos megállásra mondott buzdító szavakat. Majd átadta a szót volt igazgatónknak, Gálffy Zsigmondnak, aki kihangsúlyozta, hogy mily nehéz időkön keresztül vezette az intézetet és az intézet mindig meg tudta őrizni ősi szellemét. Erre az ősi szellemre buzdított minket is, hogy azt soha egy pillanatig se veszítsük el a szemeink elől. Ezután Inczeffy Dénes búcsúzott az intézet bentlakó növendékeinek nevében. A beszédre Vörös István konviktusi gondnok válaszolt. A bentlakás, amely második otthon, mondotta Vörös tanár úr, mindig igyekezett a lehető legjobbat nyujtani a rendkívüli nehéz viszonyok között is minden egyes tanulónak. A szellem pedig, amely ebben a bentlakásban uralkodott, oly bajtársias volt, hogy máshol sehol sem lehetett tapasztalni. A búcsúzókhoz intézett biztató szavai után Szász Gábor I. g. o. t., mint az intézett legfiatalabb növendéke, mondott köszöntőt, majd minden „ballagó"-nak az I. g. o. tanulói piros tulipántot nefelejtssel és Józan Miklós főpásztor képét nyujtották át, amely a püspök úr sajátkezű aláírásával volt ellátva. A köszöntőre Albert Attila, mint az intézet legidősebb tagja válaszolt. A magyar sorsról szólott és fennmaradásunk biztosítását hangsúlyozta ki a békeszerető népek Európájában. Nem feledkezett meg az együttérzésről Erdély népei között, de hogy magyarnak lenni mit jelentett és mit jelent ma, azt Sajó Sándor „Magyarnak lenni" című versén keresztül magyarázta meg az iifjúságnak, amit Fazakas Péter László szavalt el, majd beszédét igy fejezte be:

„Fiuk, Testvérek, Barátaim! Túl minden bún és keserven, feledjetek el mindent, ami a multban egymástól elválasztott; a szeretet kapcsoljon össze titeket és ne a gyűlölet. Nyujtsatok baráti jobbot minden diáktestvéreteknek és dolgozzatok együtt földműves és iparos testvéreitekkel. Lobogtassátak magasan a világszabadság zászlaját. Az ég áldjon, Isten veletek, munkára fel." A műsor bezárójaképpen Asztalos Zoltán „Üzenet egykori iskolámba" című Ady versét szavalta.

Végül körbeálltunk és „Utolsó nap vagyunk mi itten", „Már ezután úgy élem világom" és „Már én többet..." kezdetű nótákat énekeltük, végezetül pedig a Székely Himnuszt daloltuk el.

Az ünnepélyes búcsúzás megtörtént és kiléptünk az életbe. Ott fogjuk majd meglátni, hogy ki mennyi talentumot gyűjtött magának az ősi Musis et virtutibus falai között és ki hogyan tudja majd azokat saját életcéljára felhasználni. Reméljük, hisszük és bízunk abban, hogy mindnyájan meg fogjuk állani helyünket az élet küzdelmében és annak minden pillanatában, akár unitárius hitünkről, akár népünkről legyen szó.

Fazakas Péter László.

Anyák napja

Az *Erdő János* vallásoktató lelkész, teológiai m. tanár irányitása mellett működő munkaközösség május egyik gyönyörű vasárnapján virágokkal feldíszített kolozsvári templomunkban *„Anyák napja"* ünnepélyt rendezett. Székely Gyula lelkész alkalmi egyházi beszéde után a munkaközösség tagjainak beszédei és szavalatai következtek. Közben Fogarassy Klára énekművésznő adott elő egy énekszámot, Márkos Albert zenetanár orgonakíséretével. A megható ünnepély beszédeiből alább közlünk néhány szemelvényt:

Szatmári Margit ker. isk. III. o. t.:

— Azt a szeretetet, amelyet Jézus tanított a földön, az édesanyák adják tovább.

Nem azért, hogy majd valaki megjutalmazza jóságukért, hanem magáért a szeretetért, teljesen önzetlenül. Ezért megérdemlik, hogy ünnepet szenteljünk tiszteletükre. Ezen a napon nem egy anyának szentelünk ünnepet, hanem valamennyinek jóságát, önfeláldozását, könnyét és néma küzdelmét köszönjük meg. Azért gyűlt egybe városszerte sok gyermek, hogy szívük soha ki nem alvó hálájáról bizonyságot, nagy és erős fogadalmat tegyenek, hogy ha majd megnőnek, sohasem fogják elhagyni munkában, gondban és szenvedésben megöregedett édesanyjukat.

De ne felejtkezzünk el ezen a szép napon az édesapákról sem, az édesapákról, akik már türelmetlenül sietnek hazafelé a nagy küzdelemből, akik életüket is képesek feláldozni, hogy kis családjukat megvédjék a gondtól és nyomoruságtól. De gondoljunk azokra az édesapákra is, akik már nem jöhetnek haza fészkükbe és ott, ahol elmarad az apa, a családfenntartó, ott még többet, még fárasztóbban kell, hogy dolgozzanak az édesanyák. Adjunk hálát Teremtőnknek, hogy a mi szüleinket megoltalmazta. De ez ne csak emlékezés legyen, hanem érlelje tetté az édesanyánktól kapott szeretet. Segítsük elhagyott, árva testvéreinket ruhával, kenyérrel és főleg szívből jövő igaz szeretettel és megértéssel. Ez lesz a legszebb hála anyánk jóságáért.

Csipkés Gizella tanítóképző II. o. t.:

— Sokszor elgondolom, hogy milyen rettenetes lehet annak, kinek nincs édesanyja. Nincs ki szeretettel gondozza, ápolja, féltse még a széltől is. Én sokszor látom az én édesanyámat: nem tudja, melyikünknek tegyen igazat. Négyen vagyunk testvérek. Egyiket ezért, a másikat azért pártolja. Mindeniknek ez kell, az kell, csak édesanyámnak nem jut eszébe, hogy szüksége van valamire. Elsők mindig mi vagyunk. Ezt csak egy anya tudja megtenni és csak akkor van öröme, ha sikerül nekünk valami; de ha nem, ha betegsége vagy bánata van valamelyikünknek, akkor ő jobban búsul, mint mi.

Kiss Zsuzsánna polgári isk. III. o. t.: — Az anyai szeretetet csak akkor becsüljük meg, amikor már nincs. Mi, akiknek van édesanyánk, naponként tékozoljuk áldott szeretetüket és nem gondolunk azokra, akiket még sohasem simogatott meg puha anyai kéz, még nem csókolt meg és nem szólt hozzájuk biztató szót senki. Becsüljük meg ezt a szeretetet és ne csak egy napot, hanem egész életüket tegyük ünneppé, hogy ne könnyhullatva, hanem mosolygva éljenek közöttünk. *Áldja meg a jó Isten az édesanyákat!*

Így dolgozunk mi

A kolozsvári unitárius középiskolás leányok munkaközössége 1941-ben alakult meg. Ekkor kezdtük el a komoly munkát és azóta megszakítás nélkül dolgozunk.

Azt a munkát, amelyet ma a szervezett munkásság országszerte végez, mi már 1943 nyarán megkezdtük és lankadatlan erővel folytatjuk.

1943 nyarán a munkaközösség tagjai lementek Háromszék vm. Árkos nevű községébe s itt saját költségükön, semmi ellenszolgáltatás nélkül a legnagyobb erővel dolgoztak a falusi munkássággal egysorban. Ezt a munkát folytattuk a következő évben Homoródalmáson. Ekkor már dúlt a harc a Kárpátok hegyláncainál. Helytállásunkkal és vidámságunkkal nyugodtságot erőszakoltunk a falu népére.

Ugyanezt a szellemet terjesztettük Kolozsváron, mikor sok szegény család mindennapi kenyeréről, az árvák ruháinak foltozásáról gondoskodtunk.

Mikor az emberek nagy tömege visszahúzódott fészkébe és igyekezett elzárkózni a világ elől, mi bátran mentünk kis csapatunkkal a Bulgária- és Irisz-telepre, ahol folytattuk a már évekkel ezelőtt megkezdett előadásainkat.

Mikor ez év nyarán újból elindulunk munkánk továbbfolytatására, örömmel és büszkeséggel tölt el az a tudat, hogy azt a munkát és szellemet, melyet a Népi Szövetség rohamcsapataival most kezd, mi nem kezdjük, hanem folytatjuk.

Isten áldását kérjük további munkánkra!

Üzenetek. Szeretett munkatársaink! Unitárius leányok! Örömmel értesítünk benneteket, hogy munkaközösségünk keretein belül a munka tovább folyik, még pedig a legszebb eredménnyel. Május 27-én anyáknapi ünnepélyt rendeztünk a templomban, mely mindenfelé megelégedést váltott ki.

Nagyon kevés beszámolót kaptunk tőletek, ezért kérünk, írjatok, mert várjuk.

Köszöntjük árkosi és homoródalmási munkatársainkkal, kikkel együtt küzdöttük át a kezdet nehézségeit és egyben örömmel tudatjuk, hogy idei táborunkat megtartjuk, melyre minden munkaközösségi tagot szeretettel várunk.

A munkaközösség nevében:

Fekete Éva és *Vass Sarolta*

IRODALOM

XVII. századbeli unitárius lelkész — a munka költője

„A munka költészete a régi magyar irodalomban" c. az „Erdély" kolozsvári napilap máj. 6-i számában *Nemecz* Anna irónő érdekes cikksorozatot kezdett, melyben a szociális érzékről tanuskodó magyar költői alkotásokat kívánja a ma olvasóközönségével megismertetni. Érdekes és értékes tanulmánya során megállapitja, hogy „az oktató költészetnek kedves, friss hajtása a munka költészete." Uj szint jelentenek a magyar irodalomban azok a versek, melyek a *munka dicséretét* zengik.

Nem véletlen, hogy a munkáról zengő verselők sorát erdélyi ember, egy unitárius lelkész: *Szentmártoni-Bodó* János nyitja meg. A Nyárádmentén született Csikszentmártonban; 1618-ban dicsőszentmártoni rektor, 1622—34 között torockószentgyörgyi, azutáni időkben kolozsi lelkész. A Székelykő alatt a bányászok nehéz életsora ragadja meg figyelmét, s irja meg munkájukat dicsérő versét *„A vasról szóló ének"* cimen. A torockói vasbányászok után későbbi kolozsi papsága idején megismerkedik a sóbányászok nehéz sorsával s életüket „A sónak dicséreti" c. 1645-ben irt versében énekli meg. A kereskedés tisztes hasznáról énekel *„Kalmároknak dicséreti"* c. költeményében. 1650 körül halt el.

Szentmártoni-Bodó a munkások, bányászok békés életének verselője. Látja nehéz életük szenvedéseit, kevés örömét, s minden életmegnyilatkozásukban mellettük áll. Munkástestvérei életét verseli meg *„Az vasról szóló ének"* c. históriás énekében, mely a szerző megállapítása szerint egyrimü, négysoros, kétütemü, öt hatszótagu vers. Bevezetésében megirja, hogy a vasnak bizony kevés értéke van, mert „egy szőrös bocskort negyven pénzen adnak" de „károlják" az emberek azt a pénzt, amit a vasért kell kiadni. A bányász nehéz munkájáról és életéről igy ir:

Szegény mivesnek megtörödik teste
Mert teher alatt lett gyakran eleste,
Hogyha gyertyáját kézből kiejtette,
Az homlokát is gyakran köbenverte".

Később a vas hasznáról és szükségességéről versel imigyen:

Vassal csinálnak helyet salátának
Vassal készitnek fészket a hagymának.
Vas van a szekérben, elején-hátulján.
Néha nagy tere vagyin az szekérben
Ki megáll gyakran az sár közepében
De ha egy kis vas lészen az ösztönben
Tizenkét ökröt megmozdíthat épen.

— — — — — — — — —

Azért az vasat ne károld megvenni
Egy nap ha kétszer föttet akarasz enni.
Nem drága az vas, ha találják készen
Megveszik őket aranyan-ezüstön
Azért az vasnak ellene semmiben
Senki ne mondjon teljes életében.

A munka költészetének első megnyilatkozója még életében elérte azt, hogy művei közül több nyomtatásban is megjelent. E kis izelítő ismertetés csak arra szolgál, hogy keressük meg elődeink közül azokat a jeleseket, akik, mint irók, mint a szellem emberei koruk közösségi lelkületét vetitették elénk alkotásaikban. Az élen jártak koruk jelenében s a jövendő utjait egyengették.

FERENCZ JÓZSEF.

Főtisztelendő Püspök úr nehány központi tisztviselő társaságában pünkösd harmadnapján látogatást tett az egyház bányabükki erdejében. A látogatás során a Püspök úrnak megható találkozása volt Calbajos Gheorghe erdőpásztorral, akinek egyházunknál eltöltött 35 évi szolgálata jubileuma alkalmából magyar és román nyelvü elismerő oklevelet nyujtott át. A hüséges erdőpásztor családja négy emberöltő óta áll egyházunk szolgálatában.

Látogatás székelyföldi egyházközségeinkben

Az egyházi főhatóság megbízásából e sorok írója részesült abban a kitüntetésben, hogy a nagy változás óta elszigeteltségben élő háromszékköri és Barót környéki gyülekezeteinkket meglátogassa.

A háromszéki egyházkörben a főhatósági kiküldött látogatásával egyidejűleg az esperesi vizsgálatot is megtartottuk, melyen Árkos kivételével mindenütt résztvett Rostás Dénes köri esperes is. A köri jegyzői tisztet részben Darkó Béla árkosi, részben Kiss Tihamér kálnoki lelkész afiai látták el. A Barót környéki egyházközségekben esperesi vizsgálat nem volt; e helyekre kiküldöttet Kelemen István felsőfehérköri esperes afia kísérte el.

Minden gyülekezetben meleg szeretet és érdeklődés nyilvánult meg püspöki kiküldött tájékoztató beszédei és adatgyűjtő tevékenysége iránt. Az esperesi vizsgálószék tagjaival egyetértésben megállapítottuk, hogy e látogatásra igen nagy szükség volt s az mind a látogatók, mind a gyülekezeti tagok lelki épülésére szolgált.

E látogatás nyomán általában véve az a vélemény alakult ki, hogy a nagy vihar Istennek hála viszonylagosan nem túl nagy veszteségekkel vonult át egyházközségeinken. Nagy örömmel vettük tudomásul azt is, hogy lelkészeink nagyrésze helyén maradt és a gyülekezet tagjait is helybenmaradásra késztette. Megelégedéssel tapasztaltuk továbbá, hogy kisebb-nagyobb szünet után az egyházközségi élet mindenütt megindult és az egyház iránti ragaszkodás általában véve csökkenést nem mutat.

Háromszéki egyházkörünk az utóbbi évtizedekben sok tekintetben mintakörré fejlődött. Ennek magyarázata egyfelől abban keresendő, hogy a főhatóságtól való távoli földrajzi fekvése és a közelebbi kapcsolatok hiánya az egyházkört önállóbb és öntudatosabb életberendezkedésre ösztönözte. Másfelől igaz az is, hogy a háromszéki egyházkör általános egyházi viszonylatban is kimagasló világi és egyházi vezetőkkel rendelkezett és rendelkezik ma is, kik áldozatos munkájukkal a gyülekezetek életét igen magas színvonalra emelték.

Ezt az öntudatos egyházias szellemet örvendetesen tapasztaltuk körútunk első állomáshelyén, *Árkoson*. Az árkosi gyülekezet életét és gondolkozását ma is két kiváló vezetőjének, Végh Benjámin volt lelkészének és Régeni Áron volt énekvezér-igazgatójának fáklyaként lobogó szelleme hatja át. Ezt a szellemet nyerték szent örökségképpen az újabb nemzedék képviselői, Imreh Domokos énekvezér-igazgató, Boga László és Incze Erzsébet felekezeti iskolai tanító afiai, az egyházközség kebli tanácsa, továbbá az elmult évben megválasztott új lelkész, Darkó Béla, aki prófétai lélekkel állott a gyülekezet élén a nehéz szeptemberi napokban s ezzel hosszú időre kiható nemes ütközetet nyert meg a hálájukat és elismerésüket már sok esetben nyilvánított gyülekezeti tagok lelkében. A hitéhez, szeretett egyházához mindhalálig ragaszkodó gyülekezet érzéseit a püspöki kiküldött jelenlétében, az ősi templom áhitatában Veress Barabás gondnok és Domokos Áron kebli tanácsos afiai megható módon tolmácsolták.

Megnyugodott lélekkel, ünnepi hangulatban távoztunk ősi árkosi egyházközségünkből, ahonnan útunk *Sepsikőröspatakra* vezetett, ahol örömmel állapitottuk meg, hogy a harcok idején a hegyen épített szép templomot kár nem érte s a gyülekezet, ha nagy anyagi veszteségek árán is, de egészben véve szerencsésen vészelte át a válságos őszi napokat. Székely Kelemen lelkipásztor és ifj. Bedő Imre énekvezérigazgató helyükön maradtak, amit a gyülekezet nagy elismeréssel vett tudomásul. Örömmel vettük tudomásul azt is, hogy a templomlátogatás az egyházközségben az utóbbi időben valamit javult.

Kálnok egyházunk egyik legmeghittebb, legkedvesebb gyülekezete, ahol a hithű, vallásos, jóindulatu hívek viszonylagosan talán a legnagyobb számban találhatók. Az istentisztelet után tartott gyűlésen a hívek itt is megható módon tettek tanubizonyságot egyházunkhoz való törhetetlen ragaszkodásukról. Kiss Tihamér lelkész mindvégig helyén maradt és az egyházközség vezetőivel együtt példaadó módon teljesítette kötelességét.

Sepsiszentgyörgyi egyházközségünket a történelmi vihar nagyon megtépte. A gyülekezet több, mint 200 tagja lelkészével és énekvezérével együtt elmenekült. Imreh Albert egyházfi afia a legnehezebb napokban az egyházi udvaron egyedül maradva, hős lélekkel védte meg az egyházközség értékeit minden veszedelemmel szemben, amiért vizsgálószék hálás köszönetét nyilvánította. Október óta a gyülekezetben a lelkészi teendőket a legteljesebb odaadással és igen szép eredménnyel Végh Benjámin fb. esperes, ny. lelkész végezte, akinek az egyházközség igen sokat köszönhet. Azóta mind Ürmössy Gyula lelkész, mind Kiss Dénes énekvezér afiai, a hívek jelentős részével együtt visszatértek, akiket a hívek szeretettel és bizalommal vettek körül. Püspöki kiküldött nagypénteken istentiszteletet tartott Kilyénben is, ahol a kevésszámú hívek buzgósága nem csökkent.

Sepsiszentkirályi gyülekezetünk a kálnokihoz lelkesedésben, hitbuzgóságban és melegségben igen hasonlít. Gál Mózes lelkész és Nagy Sándor énekvezér irányitása mellett a gyülekezet élete csendben folyik tovább; a templomlátogatás valamit emelkedett. Egyházi énektanításban olyan szép eredményt, mint Szentkirályon, sehol nem tapasztaltunk.

Háromszéki egyházközségeink közül a harcok legsúlyosabbak *Kökösön* voltak. Az egész lakosság rendkívül sokat szenvedett. Az egyházközségnek is sok a kára. Az istentiszteletek ősz óta az iskolaépületben folynak, mert a megrongált templomot használni nem lehet. Reméljük, hogy e sorok megjelenésekor a javítások már annyira előrehaladtak, hogy az istentiszteletek rövid idő mulva ismét a templomban lehetnek. Benedek Gábor lelkész a közelben töltött nehány napot leszámítva, helyén maradt, Csongvay Árpád h. énekvezértanítóval együtt. A híveket ért nagy anyagi veszteség az egyházközség életére is kihatással van, de a lelkes, önfeláldozó vezetőség és gyülekezet kétségtelenül elhárít az útból minden átmeneti nehézséget.

Szentivánlaborfalván az egyházközség ingó és ingatlan vagyonban károkat szenvedett. A felfordulás napjaiban felelőtlen elemek az orgona alkatrészeit széthordták. Mátyás György lelkész elmenekült és még nem tért vissza állomáshelyére. Berde Béla énekvezér afia katonai szolgálatot teljesít s így a gyülekezet **teljesen vezetők nélkül** maradt. A pásztor nélkül élő gyülekezet a látogatás alkalmával nagy hitbuzgóságról tett tanubizonyságot. Főhatóságunk legközelebbről intézkedni fog a lelkészkérdés megoldása **ügyében.** Püspöki kiküldött husvét elsőnapján istentiszteletet végzett az uzoni szórványban, ahol a kis gyülekezet élén Barabás Ferenc, egyházunk melegszívű pártfogója áll.

Nagyajtán Taar Géza lelkész és Gyulay Ilona tanítónő afiai helyükön maradtak. Gazdag Miklós igazgató-énekvezér afia nyár óta katonai szolgálatot teljesít. A hívek egyházhoz való ragaszkodása a látogatás során is megnyilvánult, de a templomlátogatás nem kielégítő. Az állami iskolával semmilyen formában nem kolaboráló felekezeti iskola tanítónője, Gyulay Ilona nemes, önfeláldozó lélekről tett tanubizonyságot azáltal, hogy az iskola mellett hosszú hónapokon keresztül fizetés nélkül is hűségesen kitartott. Vizsgálószék ennek az igazi prófétalelkű afiának hálás elismerését nyilvánította és ugyanakkor lelkész afiának is lelkiismeretes és eredményes vallástanításáért köszönetét fejezte ki.

Bölönben az unitárius hívek közül senki sem menekült el, ami elsősorban a prófétalelkű, fáradhatatlan lelkész, Rostás Dénes bátor helytállásának érdeme. Ennek az atyánkfiának páratlan buzgóságát és nagyszerű, minden irányba kiterjedő mukásságát eléggé dicsérni nem is lehet. Rövid ottléte óta kezébe vette a hívek lelki és anyagi életének irányítását s az egész községnek, felekezetre való különbség nélkül, igazi szerető, gondviselő atyjává lett.

László Ferenc énekvezér-igazgató afia éppen a napokban tért haza hosszú katonai szolgálatából. Távollétében László Ferencné és Téglás Józsefné tanítónő afiai fokozott buzgalommal végezték nehéz feladatukat.

A fennti egyházközségeken kivül püspöki kiküldött Barót, Felsőrákos és Vargyas egyházközségeit is meglátogatta.

Baróton lelkész és több hívünk elmenekülésével az egyházi élet hosszabb időre megbénult. A kevésszámú, de buzgó hívek lelki gondozását jelenleg felsőrákosi esperes afia végzi.

Vargyason nagyon szomoru látványt nyujtott az elmenekült lelkész, Kádár Lajos kiürített lakása és lelkészi irodája. Elvesztek a többszáz évre visszamenő, pótolhatatlan anyakönyvek, a muzeális értékű úrvacsorai kelyhek, stb., stb. A vezetők nélkül maradt községben több hónapon át egyházi és lelki tekintetben szomorú állapot uralkodott. Nehány hónap elteltével aztán átvette az egyházi élet irányítását Dimény András lelkész afia, aki nagy odaadással fogott a munkához és nehány hét alatt az egyházközségben életet és rendet teremtett. Amidőn ezt a tényt megelégedéssel vesszük tudomásul, meg kívánjuk említeni, hogy főhatósági kiküldött az énekvezéri teendőket szivességből ellátó Felcser Lukácsné afiának hálás köszönetét fejezte ki.

A körút utolsó állomása *Felsőrákos* volt, ahol Kelemen István esperes-lelkész és Asztalos Ferenc énekvezér afiai rövid tájékoztatást adtak a helyzetről. Ennek alapján megállapitottuk, hogy az egyházi élet a régi mederben folyik tovább, de a templomlátogatás egyáltalában nem kielégítő, annál inkább, mert régebben ez az egyházközség templomlátogatásáról volt híres. Reméljük, hogy az egyházközség régi jó hírnevét a legközelebbi időkben ismét visszanyeri s a hívek buzgósága ezentúl csak erősödni fog.

Gyülekezeteink közös nagy problémája jelenleg az, hogy rengeteg férfi van még mindig távol. Imádkozzunk minden kedves hittestvérünk mielőbbi szerencsés hazatéréséért.

Isten áldása legyen a meglátogatott egyházközségeken, a gyülekezetek vezetőin és minden egyes tagján.

Dr. Kovács Lajos.

Unitárius egyházi élet Magyarországon

A háborus cselekmények eltávolodása és a közben megkötött fegyverszüneti szerződések a két országrész unitáriusságának életét új és szabad levegőben elindította boldogabb jövendő felé.

A magyarországi unitáriusság egyházi tanácsosai 1945 március 13-án Budapesten főgondnok elnöklete alatt ülést tartottak s az egyház ügyei vezetését e területen, mint a Magyarországi Unitárius Egyház Intéző Bizottsága átvették.

Ez az ideiglenes egyházi szervezet intézi ma is a magyarországi unitariusság egyházi életének irányítását. Az április 19-én megtartott Intéző Bizottsági ülés új tagok választásával kiegészítette magát, kiknek soraiban a mai magyar közélet jelesei közül is többen helyet kaptak az egyházi ügyek vezetésében, köztük Bartók Béla nemzetgyűlési képviselő, a világhírű zeneszerző és dr. Supka Géza nemzetgyűlési képviselő, a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke. Az Intéző Bizottság megállapitotta, hogy az egyház ügyeinek folyamatos vezetése megkivánja, hogy a végrehajtó hatalom szükebbkörű és gyakrabban ülésezni tudó szerv kezébe tétessék le s megalakította a Magyarországi Unitárius Egyház budapesti Képviselő Tanácsát. E K. Tanács tagjai a következők: Egyházi elnök: Szent-Iványi Sándor, világi elnök dr. báró Daniel Gábor köri felügyelő gondnok. Az egyházi tisztségekre az alábbiakat választották meg: egyházi titkár: Ferencz József, egyházi jogtanácsosok: dr. Kozma Jenő és dr. Gyarmathy László ügyvédek, egyházi pénztárnok: dr. Bölöni András; egyesített állandó bizottság elnöke: dr. Benczédi László. Választott tagok: Kovács Kálmán, dr. Bródy László, Barabás István, Győrfy István, dr. Lázár János, dr. Mikó Tibor, Malasits Géza, dr. Supka Géza, dr. Szent-Iványi József, dr. Veress Gábor. Az Egyházi Képviselő Tanács Kolozsvárt április havában tartott ülésében a tett kényszerü intézkedéseket tudomásul vette.

A Képviselő Tanács már több izben ülésezett, foglalkozott a földreform egyházi vagyont érintő kérdéseivel és rendezte az egyház és állam közötti viszonyt. Az állam egyelőre régi összegében újra folyósítja a kongruát és a dologi kiadások fedezésére szükséges összegeket. Megalkotta az egyházi igazoló bizottságot, mely junius hó folyamán végzi el feladatát s intézte az egyházközigazgatás összes felmerülő kérdéseit.

Templomaink közül a két budapesti templomot magában foglaló Kohary- és Hőgyes-utcai székházaink bombatámadás következtében súlyos károkat szenvedtek. Mindkét helyen a templomot magát hála Istennek, csak kisebb károk érték, úgy, hogy mindkettőben megtarthatók az istentiszteletek. Vidéki templomaink közül a debreceni az őszi bombatámadás következtében megsérült, a pestszentlőrinci és polgárdii templomok a téli ostrom idején szenvedtek károkat.

Lelkészeink már mindenütt visszatértek állomáshelyeikre és folytatják a kényszerüen félbenmaradt munkát. A vidéki gyülekezetekben lelkész távolléte idejében házi istentiszteleteket tartottak.

*

A megújhodott demokratikus magyar társadalomban unitárius egyházunk hívei közül többen jutottak előkelő vezetőszerephez. A nemzetgyűlés tagjai lettek: dr. *Bartók* Béla, a világhírű zeneszerző, dr. *Supka* Géza, a neves társadalompolitikus és *Szent-Iványi* Sándor budapesti lelkész. Dr. Supka Gézát kinevezték a Magyar Nemzeti Múzeum elnökévé s egyben a „Világ" c. napilap főszerkesztője. Szent-Iványi Sándor a Polgári Demokratapárt ügyv. alelnöke és dr. Supka Gézával együtt e párt kiküldötteként tagja a budapesti „Nemzeti Bizottság"-nak és tagja a budapesti városi törvényhatósági bizottságnak is.

Bíráink közül dr. Simándi Tamás a népbiróságok országos tanácsának elnöke, dr. *Molnár* Sándor táblabiró, a népbiróság mellé szervezett ügyészség elnöke, dr. *Gálfalvy* Isván népbirósági tanácselnökök lettek.

Pásint Ödönt a miniszterelnökségen miniszteri tanácsossá, dr. *Szent-Iványi* Józsefet a belügyminisztériumba miniszteri o. tanácsossá nevezték ki.

Dr. *Kemény* Gábort, tordai gimnáziumunk egykori jeles tanárát, a Keresztény Magvető régi munkatársát, választotta meg a budapesti Pedagógusok Szabad Szakszervezete elnökévé; Dr. *Szombatfalvy* György lett a budapesti tankerület főigazgatója.

Malasits Géza képviselő, a Szakszervezeti Központban, *Fodor* József jónevű költő a Kommunista Pártban tölt be vezető tisztséget.

Daniel Gábor báró dr. világi elnök az ügyvédi kamara igazoló bizottságban visz vezető szerepet.

A közellátásügyi minisztérium államtitkára dr. *Mátéffy* Géza, ősi székely családból származó hívünk lett.

A legfiatalabb nemzedék tagjai közül dr. *Gyallay-Pap* Domokost a külügyminisztériumba nevezték ki fogalmazónak.

Nagy Árpádné, sz. László Anna, ürmösi egyházközségünk ny. énekvezér-tanítójának hitvese Budapesten elhunyt. Halálát egyedül maradó férjén kivül gyermekei: Dr. Bölöni Andrásné, Nagy Panna, Ferenc kovásznai állami tanító és Sándor, budapesti egyházközségünk énekvezére gyászolják. Élete utolsó éveit unokái nevelésével töltötte. Fáradhatatlan, küzdelmes élete után legyen pihenése csendes, emléke áldott.

HIREINK

A kolozsvári Unitárius Női Felső Ipari Szakiskolába

beíratkozhatnak négy polgárit vagy gimnáziumot végzett 18 évet még be nem töltött leányok. Az iskola négy éves.

Elméleti tantárgyai ugyanazok, mint a felső kereskedelmi iskoláé.

Gyakorlati tárgyak: 1. női és férfi fehérnemű, ágynemű szabás-varrás; 2. női felsőruha szabás-varrás. 3. mindenféle iparművészeti munka készítése: ú. m. hímzések, kötés, horgolás, bőrdíszmunkák, fa- és porcellán festés, művirág, gyermekjáték készítés stb. 4. Fonás: len, kender- és gyapjú fonása kézzel vagy kézi fonógépeken. 5. Szövés: a) kézi szövés, háziszőttes, vászonfélék (asztal-, ágynemű stb.), vászon és gyapjúszőttes ruhaanyagok szövése, szőnyeg szövés.

b) Gépi szövés. Előtanulmány a gépiszövésben való szakképzéshez.

Aki a négy évet sikeresen elvégezte, az a választott szakból mesterkönyvet kap, amely feljogosítja műhely vagy szalon nyitására, vagy még ugyanabban az évben a választott gyakorlati tárgyból szakiskolákban tanításra jogosító diplomát szerezhet, ha pedig valakinek alkalma van reá, tovább tanulhat az Iparművészeti vagy Képzőművészeti Akadémián.

Jelentkezni lehet f. évi június 19-ig személyesen vagy levélben a kolozsvári Unitárius Kollégiumban levő Szakiskola helyiségében. Cím: Unitárius Női Felső Ipari Szakiskola igazgatósága Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. sz.

Szegénysorsú teológiai hallgatóink konviktusi díjainak rendezésére Főtisztelendő Püspök úr 2000 pengőt, Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző afia pedig 500 pengőt adományozott.

Csifó Nagy László egyházi titkár és Dr. Szathmáry János egyházi jogtanácsos a kultuszminiszternél bemutatkozó látogatást tettek és megtárgyalták az egyházunkat érdeklő fontos kérdéseket. A kultuszminiszter egyházunk kiküldötteit jóindulatáról biztosította.

Kisgyörgy Tamás atyánkfiát, aki mult év október óta Sepsiszentgyörgy polgármestere volt, Háromszék vármegye főispánjává nevezték ki.

Marosi Albert atyánkfiát a keresztúri járás főszolgabirájává nevezték ki. Mindkét atyánkfiát szeretettel köszöntjük.

Dr. Simén Dániel, teológiai tanár a Püspök úr megbízásából a pünkösti ünnepeken Brassóban végzett istentiszteleteket és a konfirmáló növendékeket is megáldásban részesítette.

Dr. Kovács Lajos teológiai tanár tordai egyházközségünket látogatta meg, ahol pünkösd első- és másodnapján az ünnepi istentiszteleteket végezte.

A Magyar Népi Szövetség kolozsvári országos kongresszusán egyházi vezetőink és híveink közül is többen vettek részt. A megyei beszámolók során Bende Béla kövendi lelkész a tordaaranyosmegyei és Kővári Jakab kénosi lelkész az udvarhelymegyei tagozatok működéséről tájékoztatták a kongresszus hallgatóit. Az országos nagybizottság tagjai közé lelkészeink közül Bende Bélát, Kovári Jakabot és Barabás Miklós nagyenyedi lelkész afiait választották meg.

Kovács Kálmán volt püspöki titkár, budapesti egyházközségünk gondnoka és Ferencz József lelkész, a Budapesten megalakult Egyházi Képviselő Tanács megbízásából kolozsvári egyházi központunknál látogatást tettek és az ottani egyházi élet alakulásáról beszámoltak.

Besztercei szórványegyházközségünk, Dr. Kriza János gondnokkal az élén lelkész hiányában is tovább végzi hivatását. Az egyházközség tagjai egyelőre a református gyülekezet életébe kapcsolódtak be. Június első vasárnapján az istentiszteletet Dr. Kriza János afia végezte, aki a teljes elszigeteltség hónapjai idején a református és unitárius világi vezetőkkel karöltve irányította az istentiszteleteket.

Harrington Donald amerikai lelkész, Szánthó Vilma lelkésznő hitvese, a közelmultban táviratban köszöntötte az erdélyi unitárius egyházat és biztosította a híveket az ottani unitáriusok rokonszenvéről.

Darkó Bálint oltszemi egyetemi hallgatót a kolozsvári tudományegyetemen államtudományi doktorrá avatták. Ifjú atyánkfiát szeretettel köszöntjük és életére Isten áldását kérjük.

Ifj. Márkos Albert zenetanár és Kovács Éva házasságát a jóságos Isten fiúgyermekkel áldotta meg, aki a keresztségben az Albert nevet fogja nyerni.

Imreh Domokos árkosi énekvezér-igazgató és Hadnagy Ibolya házasságából szintén fiúgyermek született. Mindkét újszülöttet a boldog szülőkkel együtt örömmel üdvözöljük.

Szabédi László író atyánkfiát magyar nyelv- és irodalomból a kolozsvári tudományegyetemen doktorrá avatták. Amidőn kedves atyánkfiát e helyről is szeretettel köszöntjük magas kitüntetése alkalmából, tudományos, irodalmi és egyházunk érdekében is kifejtendő munkásságára Isten gazdag áldását kérjük.

*

Új szerkesztőbizottsági tagjaink figyelmébe. Lapunk első számában a szerkesztő északerdélyi egyházköreink egy-egy fiatal lelkészét a szerkesztő bizottságba való részvételre kérte fel, hogy a köreikben történő unitárius vonatkozású eseményekről időnként tudósításokat küldjenek. Tekintve, hogy azóta Északerdély és Délerdély egybekapcsolódott, szeretnénk az eddig elszigeteltségben élő délerdélyi híveinket is egyházunk vérkeringésébe minél teljesebb mértékben bevonni. Ezért a szerkesztő felkéri alábbi atyánkfiait, szerkesztőségi tagoknak: tordaaranyosi egyházkör: Lőrinczy Dénes, küküllői kör: Lukács Sándor, felsőfehéri kör: Fülöp Árpád, dunatiszamenti egyházkör: Ferencz József. Szerkesztőbizottsági tagjaink szives pártfogását szeretettel kéri a szerkesztő.

Szerkesztő: **Dr. Kovács Lajos.**

Szerkesztőbizottsági tagok:

Csongvay Lajos, Darkó Béla, Ferencz József, Fülöp Árpád, Gellérd Imre, Kővári Jakab, Lőrinczy Dénes és Lukács Sándor.

Megjelenik minden hónap 15-én.

Egyes szám ára 60 Lei.

Előfizetési dij egy évre 600 Lei.

Minden pénz Márton Sámuel pénztáros Kolozsvár, Unitárius Kollégium címre küldendő.

Unitárius Közlöny. LV. évf. 3. szám.

Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám

Minerva, Kolozsvár 7689. F. v.: Kiss Márton ig.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

KINEK SZOLGÁLJUNK?

A nemzet az elmult hetekben nagy sorsfordulatot ért meg. Nem önelhatározásból lépett határozott útakra, hanem a végzet újja jelölte ki számára a legközelebbi jövendőt. A fordulóig ölbetett karral szemlélte a szebb jövőért dúló világégést, pedig keze eddig a történelem során csak a kard markolatát ismerte. És tétlenségében sültgalambot lesett a levegőből, pedig történelme során száraz kenyerét is véren-verítéken maga szerezte. De tétlenségében társtalanul magára is maradt, réveteggé vált, bizonytalanságba süppedt, józan éleslátását vesztette. Nem tudta, kit, mit szolgáljon. Pedig nagy szolgálatok tornyosultak előtte, nagy kiállások várakoztak rá. Köztük nem tudott eligazodni. Azt hitte, erőit elvesztett földjének visszaszerzésére kell tartalékolnia s közben nem látta meg vagy nem akarta látni, akkora veszedelmek hömpölygnek feléje, hogy azok a kezében a sorstól meghagyott földet is elragadják, házát is összedöntik, hitét és évezredes műveltségét is, nemzeti voltát is összetörik, megsemmisítik.

Ez a veszély előtt ránk nehezedett megmerevedés Európa népeinek túlnyomó részével közös. Nemcsak bennünket nem rázott fel a keleti vihar, hanem svéd, dán, holland, belga, francia, spanyol és a sok többi más nép is éppoly tétlen és tehetetlen nézett és néz az őket is époly mértékben fenyegető enyészettel szemben, mint mi. — Miért és miért? Miért nemzetietlenkedtek el ennyire a nemzetek? Miért istentelenedtek el ennyire a népek?

Nem volt és máig sincs a népek élete Isten parancsainak megfelelően berendezve. Nem a szeretet és megbecsülés jegyében felépült kölcsönös támogatáson és szomszédok összefogásán épült fel a nemzetek élete, hanem az irigységen, gyűlölködésen, egymás

KERESZTÉNYEK-E AZ UNITÁRIUSOK?

Az unitáriusok megszokták, hogy a nagyvilág közvéleménye sok furcsaságot beszéljen róluk, részben kellő ismeret hiányában, részben elfogultságból, vagy az igazság elferdítése révén. Megszokták s nem vették sérelemnek, többek között Ravasz László református püspök újévi kijelentését sem, ami pedig rádióban hangzott el, azt t. i., hogy „az unitáriusok nem keresztények". Jelen írást sem a sérelem hívta életre, ilyesmi hánytorgatására ma nincs időnk, hanem az az egyszerű szándék, amely az alapvető kérdésekben tisztán akar látni. Márpedig nem igen van alapvetőbb kérdés, mint annak eldöntése, hogy valóban keresztények-e az unitáriusok, vagy nem?!

Jól jegyezzük meg, hogy jelen esetben nem a magatartásunk, vagy cselekedteink minéműségéről, hanem hitelveink lényegéről van szó. Nem az a kérdés tehát, hogy az élet különböző feladatainak megoldásában ki a keresztény vagy ki tesz hitet a keresztény közösség mellett, hanem, hogy *mi a kereszténység lényege.* Merthiszen ebből adódnak a keresztény felekezetek közötti eltérő különbségek.

A római katolikus és orthodox protestáns felekezetek a kereszténység lényegét a dogmákban látják, az unitáriusok a lélek szabad megnyilatkozásában, a dogmamentességben. A dogmatikus kereszténység egy történelmi folyamatnak az eredménye, amely kezdődik az írások szószerinti értelmezésével, tehát minden tudományos alapot nélkülöző magyarázatával, folytatódik és végződik a történeti Jézus, „az emberfia" Krisztussá, Istenné emelésével. Ha röviden szemügyre vesszük ezt a folyamatot, megállapíthatjuk a következőket: Az újtestamentumi iratok, amelyek Jézus halálla után az első század vége és második közepetájáig keletkeztek, akár írott forrásokra, akár szóbeli hagyományokra támaszkodva, nagyrészben a kor hatása alá kerültek. Nem kivétel ez alól az első három evangélium sem, amely pedig a leghitelesebben tükrözi vissza a történeti Jézus alakját. A kor hatására felette jellemző, hogy az evangéliumok Jézusát, aki egyébként telve volt derűs, optimista hittel és életérzéssel s akiből csak a kivételesen nagy megpróbáltatások váltottak ki némi szomorúságot, de elcsüggedést soha, *az evangéliumok Jézusát senki sem látta nevetni.* Nem, mert ez a Jézusarc akkor formálódott ki, amikor az első kereszténynek üldözés és mártiromság volt osztályrészük. A negyedik evangélium írója Jézus személyét egy görög (hellén) bölcseleti gondolattal a „logos" vagy „ige-tan"-nal keveri össze. Pál apostol írásaiban az ő rabbinikus, talmudista felfogása és a különböző nemkeresztény (pogány) elemek vegyülnek. A XVI. század nyelvén szólva, „így homályosul el az igaz tudomány". Így alakult ki egy szinkretizált, kevert anyag azokból a különböző lelki élményekből és külső hatásokból, amelyeket az írók Jézusról vallottak, vagy elképzeltek. A dogmatikus kereszténység ezt a másodkézből szerzett, kevert anyagot vette alapul, *nem a Jézus tanítását, hanem a Jézusról szóló tanításokat* s alkotta meg a maga örökidőkreszóló hitfelfogását a kereszténység lényegéről. S amikor ezt tette, magára öltve a kizárólagosság mezét: a kijelentés egyedül érvényes és hiteles magyarázatát és csalhatatlanságot, leszögezte, hogy kereszténynek csak azt hajlandó elfogadni, aki az ő dogmáit feltétel nélkül vallja. Ez a doktrinér álláspont szólalt meg Ravasz püspök újévi prédikációjában is, aki csak a magaszabású kereszténységet ismerte el keresz-

kiforgatásán, trianonok keserűségén. Ennek a multnak, ennek a megtévedt életnek megrázó leckeóráit veszik ma a népek megdöbbentő magukramaradottságukban. Isten büntető ostora sújt végig Európán a keleti bolsevista veszedelemben, mert nem ismerték és nem gyakorolták az összefogó, a támogató kéz és váll nemes értelmét, az egymás törekvéseit megértő szeretet erejét.

Bennünket a sors kilendített ebből az átokfogta tétlen és tehetetlen állapotból. Odasegített, hogy önmagukra és Istenünkre találjunk.

Most a sorsforduló lehetővé tette, hogy a nemzet régi önmagához igazodjék, az eddig is magahúzta barázdájába álljon, a kaputörő Botondbárdját újra felragadja s hazájáért és Istenéért újra kiálljon a csatasíkra.

Mily szomorú nemzeti sors lett volna tétlenséggel az enyészet sírját megásni, dísztelenül, dicstelenül hullagödrökbe temetkezni s vele a jövő sinylődő nemzedékét, szegény magyar utódrendet még a feltámadás jogától és álmától is megfosztani. Mert, hogy akarhatnának azok az unokák húsvéti feltámadást megérni, kik nem nézhetnek hős nagyapák golgotás keresztjeire vissza, kiknek más örökség nem hagyatott, mint az a szégyenpir homlokukon, hogy nagyapáik tétlenségükkel elárulták a nemzetet, elárulták a nemzeti eszményt: a történeimét karddal a kezében író magyart?

Erős férfiakra, kiálló magyarokra van ma szükség, kiknek eszménye az oltárok áldozati tüze és a Hadak útjának fényben ragyogó csillagvilága, ezen keresztül a független, szabad nemzet s a csorbítatlan haza. Nem a mások kegyelméből, nem fizetségül alattomos viselkedésért, hanem a kardnak a jogán, önerőnkből, önbecsülésünkből, tőlünkfélésből, megbecsülésünkből.

Kinek szolgáljunk hát, mit szolgáljunk hát?

Útmutatóul hangzik felénk a bibliai szó: „Adjátok meg a császárnak, a mi a császáré és Istennek, a mi az Istené". — Ezt ma annál könnyebben tehetjük, mert egyszerre, egyadóval fizethetünk mindkétfelé. Az államfő ma a hazát képviseli és Isten is ma a hazát jelenti. Mindkettőnek a kard markolatán szoruló férfikarra, véráldozatra áhitozó férfilelkiségre van szüksége. De Isten a szeretetet is jelenti, Isten az összefogó támogatást is jelenti. Itthon egymással, odakinn pedig a sorsközösséget szenvedő népekkel fogjunk össze, hogy igazában, hogy sikerekben szolgálhassuk Istent és Hazát egyaránt.

A nehéz órák tanusága legyen, összefogásunkkal, ne csak magunkat szolgáljuk, hanem Isten nevében egymást! *GELEI JÓZSEF.*

ténynek. Mintha bizony a magyarság lényegét a politikai pártok határoznák meg.

A dogmamentes kereszténység, vagyis az unitárizmus a józan ész és a tudomány segítségével lehántotta a külső hatások burkolatát s a kereszténység lényegét Jézus tiszta tanításaiban; az ő két főparancsolatában, a szeretet törvényében, Istenországának magasztos gondolatában s a történeti Jézus személyében kereste és találta meg. Egy olyan vallás-erkölcsi világban, amelynek alaptörvénye a jézusi szeretet s eszménye az Istenország. Hogy a fenti alapgondolatok keresztények-e s hogy az ezeket valló egyház beletartozik-e a keresztények közösségébe, azt azt hiszem nem kell bővebben fejtegetnem.

Az elmondottak után még csak egy dolog vár tisztázásra. És pedig az, hogy van-e a kereszténység fenti irányzatainak valamilyen közös alapja? Ha őszinték akarunk lenni, le kell szögeznünk, hogy hitelvi szempontból közös alapunk nincs. Az a folyamat, amely a történeti Jézust Krisztussá, Istenné emelte s következményeiben a Szentháromság teológiáját kitermelte, mély határvonalat húzott önmaga és az egy Istent valló kereszténység közé. Teológiai nyelven szólva az első kriszto-centrikus, Krisztus-központi, a második teocentrikus, Isten-központi lett. Középút nem áll fönn. Tévednek tehát azok, kik Jézust, mint örök eszményt Krisztusnak nevezik ki s ez által próbálják a mi kereszténységünket igazolni. Öntudatos unitárius ember tartózkodik az ilyen bátortalan félmegoldástól. A mi eszményképünk nem Krisztus, kit a teológiai spekuláció, a keresztény pragmatizmus s bizonyos misztikus lelki vágyak és bölcseleti irányzatok hívtak életre, hanem az Evangélium örök ember-ideálja: Jézus. A mi Istenünk egy Isten. A világvallások s így a Jézus vallása is eredeti, romlatlan mivoltunkban egy Istent vallók, mert az emberi léleknek és lelkiismeretnek ez felel meg a legjobban. A több istenhittel a lélek és lelkiismeret nem tudja mit kezdeni, úgy is csak egyhez fordul, egynek a szava szólal meg benne. Ortodox protestáns körökben őszinte nehézséget jelenthet az a törekvés, mely Krisztust és Istent egyszerre szeretné imádni. A gondolat mind jobban Krisztus felé hajlik s tapasztalni lehet, hogy Krisztus esetenkint teljesen elhomályosítja, vagy háttérbe szorítja Isten jelentőségét, mert itt is áll az örök törvény: „nem lehet egyszerre két úrnak szolgálni". A minap egy intelligens katolikus asszonnyal beszélgettem, ki lelkendezve, ragyogó szemekkel mondotta el azt a boldog felfedezését, hogy ő tulajdonképpen unitárius. „Amióta megszüntek a közbenjárók, valami fenséges érzés uralkodik rajtam. Közel érzem magam, egészen közel Istenhez. Teljesen gyermeki viszonyban élek vele s úgy érzem, mintha évtizedek óta most érkeztem volna haza, ahol közelről megnyugtató, biztató szavakat hallok, mert nekem szól az Isten." Jákób kútjánál is ehez hasonló dolog történt, amikor Jézus elmagyarázta az asszonynak, hogy „az Isten lélek". Közel van hozzánk, személyesen a miénk, a lelkünkben és lelkiismeretünkben hordjuk jelenvalóságának szent stigmáját; miképpen Jézus, ki „egy volt az Atyával".

Simén Dániel.

A háború réme, a bombatámadás veszedelme elől kolozsvári elemi iskolánk növendékei kidei egyházközségünkbe indulnak, hol tanítóik felügyelete mellett foglalkoznak s várják a jobb időket.

„EGY ISTENÜNK, EGY MAGYAR HAZÁNK“

Mi, unitáriusok, nem egy kétezerévés csoda visszajáró emlékét ünnepeljük minden tavasz húsvétjában. Nem egyszer és soha többé vissza nem térő élmény rabjaiként énekelünk zsoltárt. Vallásos meggyőződésünk lényege szerint a húsvét az emberi lélek törvényszerű megnyilatkozásának örök eredménye. Az emberi lélek hitünk szerint része az isteni léleknek s éppen azért, amikor teremtő perceit éli, amikor nagyon elmélyül, amikor fájdalomban, kínban, gondban erősen megfeszül, amikor forró élmények lázában ég, mindig nagy dolgokra képes. Amikor egyedül marad s minden eddigi reményét széttépik nehéz történések, amikor végképpen önmagára van utalva — akkor, abban a pillanatban termelődik ki isteni lényegének teremtő erőfeszítésére a győzelmes, a hegyeket mozgató, nehéz köveket elgördítő és megható hit. Ilyenkor láthatatlanul verejtékezik a lélek s vajudó kínjai nyomán friss lehetőség születik.

Így született meg a lélek legszomorúbb, legnehezebb óráiban, a veszteség, a gond és gyötrelem körülményeiben az el nem pusztuló élet, az örökké megmaradó élet szent, tiszta hite.

Unitárius lelkünk erős hitével valljuk, hogy ilyen diadalmas húsvéti hit kitermelésére az isteni lélek tartalmával áldott emberi lélek minden körülmények között képes. Ha elég mélyen szántunk le s ha elég őszintén akarjuk önmagunk belső bizalmát segítségül venni, tudunk minden megpróbáló, súlyos és idegtépő időkben is diadalmas világnézettel előre nézni.

LEVÉL KOLOZSVÁRRÓL

Vaskos kötetben könnyebb volna kimerítően felelni e kérdésre, miért lettem unitárius, mint néhány rövid sorban. A legegyszerűbb két tényezőre vezethetném vissza megtérésem megrázó vajudásait és végső döntését.

Az egyik belső hatóerő volt, Istennek különös adománya: az igazságnak éhezése, szomjuhozása és a lelkiismereti szabadságnak békességéért tusakodó lélek nyugtalansága.

A másik indíték a rajtam kívül eső világból kapott élményekből származott. Ide tartoznék az unitárius és a római katolikus vallás rám gyakorolt hatása. Katolikus létemre a legelső istentiszteleti élményem a kisadorjáni haranglábas unitárius templomocskához fűződik. Protestáns bibliából olvastam fel néhai szintén unitárius nagyszüleimnek zsenge diákkoromtól. Az unitárius hitfelfogás lényegre törekvő erkölcsi tisztaságát hirdette édesanyám minden hitbeli állásfoglalása. Az unitárius vallásra térésem főoka mégis nem az unitárius részről szerzett vonzó élménysorozat volt, hanem mélységes diákkori katolikus hitem. Furcsán hangzik, de az igazság szava kötelez állítanom, hogy a marosvásárhelyi róm. kat. főgimnázium hajdani „kis szentjét“ a gyulafehérvári székesegyház zsolozsmája s a máramarossziget szerzetesi kolostor boldog magánya s a budapesti egyetem róm. kat. hittudományi kara győzte meg az unitárius hit evangéliumi igazságáról. Tiszta lelkiismerettel állíthatom, hogy semmiféle egyéb emberi érzés nem játszott szerepet kilépésem ill. áttérésem elhatározásában, mint az a tény, hogy a katolikus vallás hittételeiről sem a kat. hittudósok, sem a kegyelmi eszközök négyévi tusakodás után sem bírtak meggyőzni. A dogmák bilincsei közül és a hitetlenség örvényéből egyedül az unitárius evangélium örömüzenete tudott kiszabadítani és elvezetni az egy igaz Istennel való közvetlen kapcsolat boldogító állapotához.

Gazdag egyházból szegény egyházba kerültem, de mint róm. kat. szegénygazdag voltam, mint unitárius viszont gazdag szegény lettem, mert a szabadság a legnagyobb gazdagsága az emberi létnek.

VÖRÖS ISTVÁN,
főgimn. tanár.

VITÉZEINK

Vitéz Homoki Lajos füzesgyarmati egyházközségünk éveken át buzgó presbitere, 1942 óta gondnoka. A világháborúban az első mozgósítás óta részt vett. Az orosz fronton, Szanownál, mint huszárszakaszvezető, vitéz magatartásával megfordította a csata sorsát, s felettesei a kisezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Később a román fronton is harcolt, s közben kétízben is kórházba került. Magyarország Kormányzója 1934. jún. 3-án a budapesti Vérmezőn sajátkezűleg avatta a Vitézi Rend tagjai közé.

Egyházközsége és a polgári község életében kora ifjúságától kezdve résztvett; édesapja, néhai Homoki F. Lajos háza udvarán az eperfa alatt tartotta 1902 nyarán Füzesgyarmaton az első unitárius istentiszteletet. Tagja Füzesgyarmat község képviselőtestületének és Békés vármegye törvényhatósági bizottságának.

Jó gazda, saját birtokán mintagazdaságot folytat. Isten áldása kísérje családi életében is.

Dr. vitéz Gyulay Tibor, a budapesti kereskedelmi- és iparkamara főtitkára, az 1914—18-as világháborút végigküzdötte. Az orosz hadsereg elleni harcok folyamán a posierzi, raranczei, valamint a Raranczétól délkeletre fekvő tüzelőállásokban mint zászlós szakaszparancsnok, majd később mint felderítő-tiszt személyes vitézségével, leleményességével, körültekintő és példás magatartásával igazi hősnek bizonyult és több magas kitűntetésben részesült.

A magyar közélet egyik kiemelkedő személyisége, az ipari és kereskedelmi ügyekben szaktekintély, felsőházi tag, különböző magyar kereskedelmi és közgazdasági egyesületek vezető tagja. Ősrégi székely unitárius család sarja, buzgó és áldozatkész egyházi ember, az Egyházi Főtanács és az Egyházi Képviselő Tanács tagja.

Magyar és unitárius munkásságát kísérje Isten áldása!

SZÉKELYUDVARHELY

Ebben a városban az unitárius egyházközség, az áldott emlékű Kisgyörgy Sándor lelkész gondozásával, mint a kénosiak társegyháza, csak 1872-ben alakult meg. Igaz, hogy vannak adataink, amelyek azt bizonyítják, hogy János Zsigmond és David Ferenc idejében itt önálló egyházközség volt s a várbeli templom az unitáriusoké volt. De a történelem vihara, amely végig száguldott az unitáriusok fölött, megsemmisítette az egyházközséget és a kereszténytelen türelmetlenség bezáratta a templomot, hogy csak hosszú századok után induljon ismét virágzásnak.

Ez a virágzás a mult század második felében kezdődött. Nagyszellemű vezetők, áldozatos és munkás férfiak és nők buzgósága folytán 1905-ben önálló egyházközséggé alakult. A jólelkű adakozók adományaikkal az újonnan megalakult egyházközség segítségére siettek. Elsőnek Boér Imréné és Bodrogi

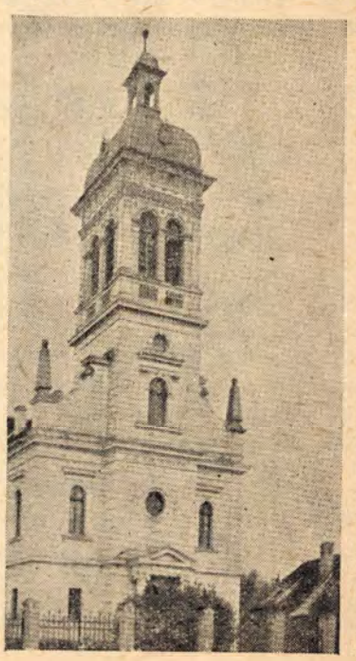

A kultúrház felszentelési ünnepsége alkalmával.

Áronné jelentkeztek és selyemkendőket, úrvacsorai poharat ajándékoztak, az ők példáját követte Tóth Ferenc nyug. kántor-tanító és neje, akik ottani házukat hagyták az egyházközségnek. Ilyen lelkes segítség mellett az új egyházközség papi lakást vásárolt és 1908-ban felszentelte gyönyörű templomát, Vári Albert lelkész vezetése mellett. A lelki és anyagi építés nem szünt meg az első világháború nehéz éveiben sem. 1919-ben Bakocziné Killyéni Erzsébet igazgatásával az egyházközség polgári iskolát állított fel a magyar nemzeti művelődés szolgálatára. Sajnos azonban, megfelelő helyiség hiányában az iskola csak pár évig működhetett.

Középiskolás leányok, kik nek számára otthon kellene.

A mostani lelkész: Sigmond József a lelkészi pontosság és lelkiismeretesség mintaképe. Nemcsak, Isten után meggyarapodott, egyházközségét vezeti példaadóan, hanem számos és távoleső szórványait is mintaszerűen irányítja. Pedig magában az egyházközségben is ugyancsak van munka bőven: sok tanuló jár itten a különböző iskolákban s gondoskodni kell, hogy az itteni gyülekezettel ők is megtalálják a lelkikapcsolatot; iparostanulókat, cselédleányokat, katonákat, betegeket, foglyokat kell lelkigondozásban részesíteni, oktatni, tanácsokkal ellátni. Ennek a nagy munkának az elvégzése egy lelkésznek minden idejét és energiáját igénybe veszi és bizony szükségessé teszi egy másodlelkész kinevezését. De az egyházközség rendbehozta az egyházi épületeket, fűtésre és világításra rendezte be a templomot, temetőhelyet vásárolt és 1937-ben jólberendezett és felszerelt kultúrházat építtetett, ahol most szép építő munka folyik. Ebben az építő munkában a lelkésznek segítségére van a nőszövetség, amely a Tiszteles Asszony vezetésével minden egyházi és társadalmi munkából kiveszi a részét. Most, amint már egyik előző számunkban ismertettük, éppen egy unitárius leányotthon felépítésében fáradoznak. Szükségesnek tartanák egy unitárius fiúpolgári iskola felállítását is. Továbbá szükségesnek tartanák egy tanoncotthon létesítését, amely az iparos és kereskedőtársadalom kinevelése által erősítené az egyházat. Olyan tervek ezek, amelyek az egész egyházat örömmel töltik el.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

KI VAGY TE?

Istenünk! Mindenható Atyánk! E megszentelő áhitatban vértezd fel szívünket fénylő láncszemekkel, reménnyel, mélységes hittel és megbocsájtó szeretettel. Árvaságunkban Te légy őrizőnk és megtartónk. Ámen.

Az időben a zsidók papokat és levitákat küldöttek Jeruzsálemből Jézushoz, hogy megkérdezzék: Ki vagy Te?

... Ma csaknem minden embernek van névjegye, hogy vele kilétét az érdeklődőnek tudomására hozza. De biztosabb volna az emberekkel való tárgyalás és együttélés, valamint a bánásmód, ha olyan névjegyek volnának forgalomba, amelyekről sokkal fontosabb tájékoztatást lehetne leolvasni, t. i. azt, hogy mennyit ér az illető a legéletbevágóbb kérdésekben, mennyire felel meg legfontosabb élethivatásának?

Ki vagy Te? milyen ismerősök is ezek az evangéliumból idézett szavak. Különösen ma, amikor minden embert igazságunk mérlegére helyezünk, s naponként megkérdezzük, ki vagy Te? hogy azután a kapott feleletekből véleményt, ítéletet mondjunk egymásról. Az írás szerint messze Kelet egyik hatalmas erdőrengetegében vezekelve élt egy remete. Egy napon fényes ruhájú katona állott meg előtte. — Ki vagy Te és miért tartózkodol az erdő rengetegében? kérdi a katona a remetét. — Szívesen felelek, azonban előbb szeretném hallani, hogy Te ki vagy? és mi idejöveteled oka? — Én a természet gyermeke vagyok. Élvezek, bolyongok. Keresem a vadat, hogy lelőjem. Ez az én boldogságom — mondotta a katona. — Én pedig, Isten embere vagyok. Keresem az Istent és kutatásomban semmi el nem térít útamból. Ebben az egyszerű kis párbeszédben benne van a mai ember egész élete. Mert a mai evángélium feltett kérdése elsősorban azt kérdezi ki vagy Te? a természet gyermeke-e, akit rabul ejtett a modern világ anyagias világnézete, vagy Isten embere, aki felismerte önmagában az anyagnál sokkal többet érő lelket, mely Isten képmása bennünk. Azt a lelket, amelynek legszentebb igénye, hogy a Teremtő közelében éljen. Ki vagy Te? tudsz-e őszintén és tiszta lélekkel így felelni: Isten embere vagyok... Ma, amikor az anyag és a szellem, a mulandó javak vívják véres harcukat az örökkévaló értékkel senki sem lehet tétlen nézője, vagy semleges figyelője Isten országa szent ügyének. Ezért kérdi ma Tőled szórványban élő unitáriustól Isten, hogy ki vagy Te? Te, akit családoddal az idegenség. árvaság és elhagyatottság szigetére sodort a háború vihara, ahol elszakadva régi ismerős arcoktól, ősi rögtől, megszentelt templomodtól, talán Te érezted e kérdésnek mély értelmét. Tudom már jó nehányszor szívednek szegezték ezt a hatalmas kérdést. Vajjon milyen volt feleleted? nem kellett-e lelked templomába könnyeket zokogj, mint egykor Péternek, amikor a kakas megszólalt.

Szórványba élő unitárius magyarok! hiszem, hogy Isten emberének vallottátok magatokat, de vajjon ez elég volt az őszinte vallomáshoz? Vajjon hozzá teszed-e azt is, hogy keresztény unitárius vagyok! vajjon lelkednek ezt az aranybetűkkel írt Istentől kapott névjegyét volt-e bátorságod az emberek előtt felmutatni? Szórványba tudom nagyon árva a sorsotok. Mindég számszerint ítélnek, néha jóindulattal, máskor meg gyűlölettel is. Innen üzenem, hogy Ti egy húszmilliós unitárius lelkiközösségnek vagytok a tagjai, egy folyton terjedő és fejlődő egyháznak, amely Jézus hitével és magyar szívével építi a boldogabb jövendőt. Valljuk és ismerjük, hogy a kisebbségi sors nehéz sors. Nem könnyű ott igaznak lenni, ahol hamissággal és hazugsággal csapják be az emberek egymást. De ne feledjétek Pál apostol szavait: „Kis kovász az egész tésztát megkeleszti". Ne keseregj, ha látsz unitárius vallásukat elrejtő, megtagadó embereket. Csak Te töltsd be a kovász szerepét. Boldog ember az, aki a „szent kisebbséggel" mer tartani és evangéliumi élete kovászként rejtőzködik el a világ a magyar jövendő lisztjében".

Testvérem, ki vagy Te? Tégy mindenkor bizonyságot arról a vallásról, amely magyar földön, magyar mártir áldozatából nőtt ki Erdély barázdáiból. Ehez a szent örökséghez megalkuvás nélkül ragaszkodj.

Árvaságotokban Jézus figyelmeztet: „Vigyázzatok és őrízkedjetek a farizeusok és saducceusok kovászától. Ámen.

Izsák Vilmos.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

Én: Hát maga nem katona, András?

A.: Hadiüzemnél dolgozom s egyelőre itt fontosabb dolgom van. Ha hívnak megyek én, tiszteletes úr. Otthon Aranyosszéken hosszú esztendőkön át mindig azt vártuk, hogy magyar katonák lehessünk.

Én: Derék gondolkozás az ilyen. Tudom, hogy maga nem csinál kicsi dolgot sem a magyarságából, sem a vallásosságából s megérti, hogy ez a két drága emberi érték van veszedelemben.

A.: Hát én csak megértem, de vannak egynehányan, akik semmit sem törődnek az ilyen dolgokkal. Bár úgy vettem észre az utóbbi napokban, hogy sok munkástársamnak megváltozott a véleménye. Úgy van az tiszteletes úr, hogy a munkásember nem a nemzet ellen és a vallás ellen hadakozik, hanem türelmetlenül harcol azért, hogy a sorsa jobbra forduljon. Legyen több kenyere, jobb ruhája s élhessen emberibb életet.

Én.: Én tökéletesen egyetértek minden munkással, már csak azért is, mert én is munkás vagyok. Tudja, András, nagyon helytelen társadalmi nevelés eredménye az, hogy bizonyos emberréteget munkásnak neveznek s a többit nem. A kézi munkás is, a szellemi munkás is munkás. Az előbbi a testi erejéből áldoz többet, az utóbbi a szellemi erejéből, de mindkettő dolgozik.

A.: Úgy mondta ezt valaki, Tiszteletes úr, hogy amelyik szellemi munkásnak a teste is nem fárad el a munkában az nem dolgozik elég lelkiismeretesen s amelyik testi munkásnak szellemi, lelki ereje nem verejtékezik, az csak időtöltő napszámos... A baj csak ott van, hogy bizony eleddig nem sokan törődtek azzal, hogy a testi munkás életérdekeit kellőleg méltányolják. Ezért van az, hogy a munkások egy része a Kárpátokon túlról várta sorsa jobbrafordulását.

Én: Mit gondol, András, ha megtudják győzni az ellenkezőjéről a magyar dolgozó embereket, a testi és szellemi munkásokat, mit gondol lesz-e itt nemzet- és vallásellenes szervezkedés?

A.: Istenemre mondom, tiszteletes úr nem lesz. Én ismerem munkástársaimat. Tudom, hogy ők igazán ragaszkodnak minden drága értékhez s imádságos jó magyarok és hűséges, hős katonák lesznek ők, ha csak valami határozott jó szándékot fedeznek fel a nemzet vezetőiben irányukban...

Én: Na, András, sajnálom, hogy ma nem beszélgettünk tovább a kérdésekről.

A.: Ma, ez a napnak a kérdése, Tiszteletes úr!

Én: Isten áldja meg!

A.: Áldja meg az Isten, tiszteletes úr!

(is)—

EGYHÁZÉPITŐK

A nap sugarait a földre árasztja, hatásuk attól függ, hogy milyen szögben érik a földet. A szórványban élő unitáriusok, egyházunknak ilyen sugarai, ha öntudatosak, meleget és fényt árasztanak, ha pedig öntudatukat elvesztik, beleolvadnak, megsemmisülnek. Napról-napra, hála Istennek, találkozunk szórványainkban ilyen öntudatos unitáriusokkal, kik az évek hosszú során az idegenben is ápolták lelkükben és családjukban Dávid Ferenc tiszta hitét és a legelső alkalmas pillanatban sorompóba állnak és egyházunknak prófétái lesznek.

Egyházunknak ilyen kimagasló egyénisége **dr. Incze János** rettgei körorvos, szórványgondnok és magas műveltségű **felesége,** kit ismert buzgóságáért a dési nőszövetség, elnöknőjének választott meg. Az újonnan megalakult dési egyházközségnek nem csak lelkiekben, hanem anyagiakban is erős támogatói, eddig mintegy 1000.— pengő értéket adományoztak: egy szép ezüst úrvacsorai serleget vettek, 10 drb. énekeskönyvet és a szórványalaphoz minden egyes családtagjuk 100—100 pengővel járult hozzá, összesen 400 pengővel.

Fáradhatatlan és évtizedes szórványmunkása Egyházunknak Szászrégenben **Bálint Endre** ottani szórványegyházközségünk gondnoka, egyházi főtanácsunknak évek óta buzgó és tevékeny tagja. A város társadalmi és gazdasági életében úgy a kisebbségi, mint a mostani időkben jelenős szerepet játszik. Több egyesületnek vezetőségi tagja, tekintélyes iparosegyletnek elnöke. Nem volt és nincs közéleti megmozdulás, melyben ő áldozatos lélekkel ne vállalna komoly szerepet. Ilyen munkásság mellett azonban elsőrendű egyházi kötelességének tudta és ismerte a szászrégeni kicsiny unitárius közösség erőit egybegyűjteni s átmenteni jobb időkre. Gondnoka, lelkésze, egyházfia, prófétája volt ő az ottani unitáriusoknak s az ma is. S ezt a munkát úgy tudta végezni, hogy őt magát is, de híveit is, egyházközségét is megtartotta szeretetében a szászrégeni társadalom. A szellem, amelyet munkált unitárius szellem, magyar szellem. Most a lelkésszel és az együttérző kis gyülekezettel együtt azon fáradozik, hogy templomot építsenek. A város vezetősége teljes megértéssel és jóindulattal támogatja ezt az unitárius törekvést.

Végh Benjámin árkosi unitárius lelkész afiát saját kérelmére Egyházi Főhatóságunk 1944. április 1-től nyugalomba bocsátotta. Munkásságáról külön közleményben fogunk megemlékezni, mivel az ő 40 évi munkássága az átlagos papimunkán jóval felülemelkedett s nemcsak egyházi, hanem társadalomgazdasági téren alapvető munkása volt az egyházközségnek s egyben a polgári községnek.

Utódjának kinevezését az egyházközség közgyűlése egyhangulag a főtisztelendő püspök úrra bízta, ki Darkó Béla füzesgyarmati lelkészt már ki is nevezte, azonban a közbejött nehéz költözködési helyzet miatt bizonytalan időig halasztást szenved odaérkezése.

IGAZ CSELEKEDET

Két értékes alapítvány levelet kaptunk Homoródalmásról.

Az egyiket *Bencze Andrásné,* szül. *Rigó Eszter* néhai férje emlékére teszi, amint az alapítvány levél mondja: „Boldogult férjem azon régi nevelésű emberek közé tartozott, akik nem elégedtek meg azzal, hogy hivatalosan az egyház tagjának számítottak, hanem az istentisztelet buzgó gyakorlásával, az egyházközség életében való tevékeny részvétellel, a keresztény felebaráti szeretet gyakorlásával igyekezett kimutatni vallásosságát.“ Továbbá „szerény alapítványommal azt szeretném elérni, hogy a jövő nemzedék lelkének is ezt a drága és soha el nem veszíthető kincset megszerezni és megtartani segítsem. Alapítványomat tehát azzal a céllal teszem le, hogy annak kamataiból a konfirmálás alkalmával az ifjú növendékek között énekeskönyv osztassék ki“. Az alapítvány összege 100 P.

A másik alapítványozó a homoródalmási egyházközség jelenlegi gondnoka, *Siménfalvi Sándor,* aki édesapja, néhai Siménfalvi Sándor, volt felsőrákosi lelkész emlékére 500 pengős alapítványt tesz. Amint mondja: „Amikor annyi sok helyen sajnálattal látom a köteles gyermeki tisztelet meglazulását, mindig jólesően emlékezem vissza néhai édesapám szigorú, de szerető arcára, s ha ma nem tudok reáborulni áldott kezére, megcsókolom így — legalább gondolatban — azt e csekély áldozatom útján. Mit tehetnék jobbat, ami az Ő áldott lelkét is megnyugtatja, mint ha azt az egyházat segélyezem, amelynek nemcsak munkása volt életén keresztül, de áldott lelkű pásztora is.“

Adjon Isten a nemes alapítványtevőknek ezerannyit és adja, hogy cselekedetük másoknak is buzdító példaként szolgáljon.

Bencze Andrásné és néhai Bencze András

Siménfalvi Sándor gondnok, unokát tartó menye, felesége és fia társaságában

OLVASNIVALÓ

ÉLMÉNYEIM AZ ORGONA KÖRÜL

Élményeinket leggyakrabban foglalkozásunk köréből merítjük. Én a hangszerek királynéjának: az orgonának valék szerelmese. De a nóta szerint: „Minden igaz szerelemnek vége szokott lenni". Amit igazán szeretünk, arról és azzal kapcsolatban szerzett élményeink sokáig élnek emlékezetünkben. Ime, egy pár élményem:

I.

Oltszögön — mint énekvezér — használhatatlan orgonát találtam. Hiába fújta ki belőle a port a „bénai" „orgonaművész", ott álltunk, hol a mádi zsidó. Egyik keblitanácsi gyűlésen kijelentettem: ha nem építtetnek új orgonát, otthagyom a régit falustól. (Tehettem, mert gazdag kérőim voltak.) Az atyafiak meghökkentek az egyenes beszédtől s menten elhatározták az új orgona építését. (Nem volt egy vasuk sem.) Gyűjtés indult azonnal a Keblitanácsban. Tizenketten megajánlottunk 60 véka búzát. A további gyűjtést reám s a gondnokra ruházták. („Menjen a mester, ha orgona kell neki"!) A hívek megértették: „Nem indul meg a rektor ok nélkül"... A gyűjtőíven szaporodtak az aláírások. Nem volt özvegyasszony, sőt napszámos sem, ki legalább egy véka gabonát ne ajánlott volna. Keblem dagadt az eredménytől, hangulatom emelkedett az örömtől; madarat lehetett volna fogatni velem. — Kúrátor úr — szóltam lelkesülten — a legjobb falatot hagyjuk „nyomtatni". Úgy lett. Csak a gyűjtés végén, estefelé kopogtunk be a falu hatökrös, legnagyobb gazdájához: Szénásihoz. Kellő meg- és kikérdezés után neki „merészködtem bátorkodni" s megkérdeztem: — Mit ajánl az orgonára Szénási bácsi? — *Sömmit* — volt a határozott felelet... Megtántorodtam. A kúrátor is. Szerencsére összedőltünk s megtámasztottuk egymást. Hamarosan észretértem s odavágtam Szénásinak: *köszönöm*. Szénási vissza: *jószüvvel*... Az édesnek szánt, utolsó, „nyomtató" falat megkeseredett. Egy éjszaka álmot bőjtöltem miatta... Másnap az egész falu vigasztalt: „Hagyja el, rektor úr, az írás mondja: *„Könnyebb a tevének a tű fokán átbújni, mint a gazdagnak mennyországba jutni."* Azért tervünk sikerült. Gyönyörű, nyolcváltozatú orgonát építtettünk. Építés közben, mikor a homlokzatsípokat felrakta és hangolta a mester, Szénási is beoroszkodott a templomba s hallgatta az új sípok szólását. A többi, hét változat sípjai, sorjában, kirakva, ott feküdtek a padokon. Szénási megkérdezte az építőmestertől: — Hát ez a sok síp mire való? — Bétesszük az orgonába — feleli a mester. — Vigye haza innét, nekünk, ami ott van, bőven elég! — Kiednek tán' sok is, Szénási, mormolám magamban...

II.

Az ...másfalvi értékes, szép, nagy orgonának a szú kilikgászta a szélládáját s rosszul működött. Az egyházközség az építőmester mellé engem kért meg egy átalakító, kibővítő terv elkészítésére. A terv és kivitele nagyszerűen sikerült. Két játszóasztalos, pedálos orgonát építtettek, mely páratlan a vidéken. Azonban egy ósdi, de némelyek által megszokott „tremolo" nevű változatot finom, vonószöngéjű változattal cseréltünk ki.

Mikor az orgona elkészült, azt kívánták, hogy: „Aki szűlte a borjút, nyalja is meg", minélfogva meghívtak a felülvizsgálásra, átvételre. Mivel részes voltam a létrehozásában, feszélyezett az egyedül való átvizsgálás, kértem, hívjanak mellém egy jobbnevű orgonistát. Egyik autótulajdonos barátomat hívták meg s autójában elindulánk, hogy a kitűzött időre ott lehessünk. „Ember tervez, Isten rendez". Kevéssel a cél előtt a motor puffogni kezd s megáll. András bátyom, kit pár pillanattal előbb kerültünk el lovastól, szekerestől, minket beérve, ostorával bésújt a „nyírfák" közé s gúnyosan kiáltja: „Nye, kutyás, nye!" s tovább karikázik. Kilépünk a gépből s kerülgetjük innét s túl. Nem láttam semmi hibát. Barátom kinyítja a motor lájbiját s megállapítja: kiégett a gyertya... Sebaj — mondom — ott a bolt, mást veszünk. Nem afféle gyertya — pajtás — sodronygyertya, amilyen nincs a patikában se. — S most mi lesz? Én viszem a motrot, vagy ő engem? Ne búsulj, a zsebem fenekén találtam egy tartalékgyertyát. Míg a régit le, az újat fölszerelte, egy órát késtünk a kitűzött időről. Hogy ezt az órát hol töltötték a meghívott atyafiak, nem tudtam, de gyanítottam, mert némelyeknek vérmes volt a szeme, mások kacskaringózták a lépést s többen igen hangosan beszéltek. Elindultam az orgonához. Azt hittem, mi vizsgálunk. Máskép történt. Egyik atyafi, fülem hallatára, pustogta a másiknak: „Koma te, próbájjuk ki, melyik jobb orgonista?".... Leülök az orgonához, kezdem vizsgálni hangonként, összhangonként a változatokat, az egész művet. Mikor legjobban benne vagyok a munkában, a pustogó atyafi átlépi a türelem határát s hozzám szól: „Hadd lám', el tudná-e orgonálni": „Tebenned bíztunk eleitől fogva". Én játszottam símán, ők énekelték kacskaringózva, mint előbb a lépést. Még kaptam néhány feladatot, de látva, hogy otthon vagyok a mesterségemben, barátomnak estek: — Hát maga tudja-e, hogy „Az Úr bír az egész földdel?"... Barátom is állotta keményen a feladatot s mikor erről meggyőződtek, egyik vérmesszemű nekem agyarodik: — „Hát a „puffogtató bakszus" hol van?" Igyekszem megmagyarázni, hogy idejétmúlt, orgonarontó, ósdi, rossz változat volt; szebbet, jobbat, finomabbat tettünk helyébe. Az atyafi azonban egyre jobban hangoztatta, sőt — az orrom körül hadonászva — követelte, hogy a „puffogtató bakszust" tüstént tegyük vissza, mert: temetéskor mi „bőgeti" az asszonyokat?... Én, a jól kisportolt lelkész háta mögé lépve, siettettem a lelkészi irodába való, csendes visszavonulást... Ott jegyzőkönyvezés közben barátom fülébe súgtam: „Az autót állitsd indulatba, a „puffogtatóját" hangold le s válaszd a rövidebb kiútat, hogy napnyugta előtt kisurranhassunk a faluból, különben azt hihetik: elloptuk a „puffogtató bakszust"...

III.

Melegvízen még a mult világháború előtt szép orgonát építtettek, melyet, annak idején én vizsgáltam felül s létrejöttét is én szorgalmaztam. Részben az első világháború, részben más okok alaposan megfosztották fémsípjaitól a kedves, új orgonát. A világháború után az újraépítők megint tőlem kértek tanácsot s mivel az bevállott, a kijavított orgona átvételére meghívtak.

Bár közben más vidékre költöztem, az ilyen szerepre örömmel vállalkoztam. Mint zenekedvelő, örültem, ha valamelyik egyházközség régi, használhatatlan orgonáját újjal, jóval cserélhette ki s ebben az igyekezetében legalább tanáccsal segítségére lehettem...

Mintegy harminc kilométer távolságról megérkezvén az egyházközségbe, a templomba igyekeztem, hol boldogan láttam, hogy a szétszedett orgona külsőleg megint olyan, mint a régi volt... Közben a lelkész gyűlést hívott s az orgona hangjára is sokan szálingóztak a templomokba. Én munkámhoz láttam. Munkaközben feltűnt, hogy egy bibircsókos fejű ember állandóan ott fütyög köztem és az építőmester között... Egyetlen műszerem, a fülem, megállapította: a hangolás tiszta, a hangerő egyenletes. Egyéb hiba nincs, csupán a pedál alsó, második hangja: a „d" alig sistergő fürrögő hangot ad. Kérdem a mestert: mi okozza a fürrögést? — Csekélység az egész — feleli. A nagy, fasíp ajakán gyártási hiba van. — Miért nem igazította meg? — A hiba teljes eloszlatására új sípot kellett volna, hogy készítsek, mire nem szerződtem, csupán a régi sípok beállítására, hangolására. Próbálja meg, sem az egyes változatokkal, sem az összművel nem hallszik a fürrögés. Megpróbáltam, igaza volt. Látva a jóindulatú munkát, nem hasogattam a szőrszálat. A templom megtelt emberekkel s közkívánatra elorgonáztam néhány szép dícséretünket, zsoltárunkat. Az emberek lelkesen énekeltek. Éneklés után a lelkész fölkért, mondjak véleményt az újított orgonáról. Örömömet fejeztem ki áldozatkész buzgóságukon, mellyel újra fölépítették a kellemes hangú, díszes orgonát, s lelki megnyugvással jelentettem ki, hogy az újraépítés nagyszerűen sikerült, minélfogva az orgona átvételét ajánlom. Erre a bibircsókos fejű, luciferképű atyafi, ki állandóan mellettem settenkedett, szavamba vág s gúnyosan kérdezi:

— Hát az a „p" hang, „akit" annyit vannyogtatott, jó-e?

Az akadékoskodás meglepett, torkomon akadt a szó s ma sem tudom, mit feleltem volna, ha közbe nem jő a véletlen segítség... Egyik keblitanácsos észrevette zavaromat s odaszólt a bibircsókosnak:

— Fogd bé a szádat, te, mit szólsz ahhoz, amihez nem értesz?

A közbeszólás alatt megindult az eszem kereke, leakadt a torkomon felakadt szó s így szóltam pártfogómhoz:

— Hagyja, kérem, hogy beszélje ki magát, mert az a hang: a „p", mit őkeme említett, nincs benne az orgonában...

Homoródszentpál, 1944. III. 28. *Pálffy Ákos*

IMA

Én Istenem, oly csüggedetlen
kereslek, vágyó végtelenben:
a meg sem értett végtelenben:
hadd tudnom bár a véghatáron,
hol földi létem már-már lezárom,
jól végezném-e rendelésed,
mit homlokomra kezed vésett?
Vagy erőm gyáván megfutott
s elásta a tálentumot,
mit bízva-bízott rám kegyelmed?
Rossz sáfár voltam? Mit felelhet
trónjáról a lelkek királya,
ha kérdezni mer a föld parányа?

Végtelen lényed teljessége,
a szeretetnek termő fénye
ha egy sugárkát rám bocsát,
melyen szemem híven belát
s mit tennem kell, megtudhatom:
úgy azt teszem, azt akarom,
mit Te akarsz, Mindenhatóm.

Jó Istenünk, Nagyláthatatlan,
keressük csöndes áhitatban
Szentségedet, ki mérhetetlen,
Krisztus szerint a szeretetben:
egy áldásnyit bár kegyelemből
küldj mireánk e szeretetből,
ha szörnyű is e korszak vétke,
minket ne sújts, ne büntess érte,
„Miatyánk, ki a mennyben vagy".

ABRUDBÁNYAI ÖDÖN

IZSÁK DOMOKOSNAK

Szürke kis szántóvető volnál
Nem tudna rólad soha senki
Ha a dalt, a pacsirta dalát
Nem tudnád lelked húrján elsiratni.

Én itt fenn a Firtos ormán
Napjárta ködös szirtről nézlek
S meglátom mégis lelked arcán
Hogy benned élő tüzek égnek.

Te barázdában ekét tartasz
Imádkozva az égre nézel
S körülötted fű, fa, virág
s ezernyi madár énekel.

Én itt poros iratokból
Szegény, panaszos embereknek
Apró igazságot osztok
S a kedvem sokszor nem lelem.

Rózsák tövisek nélkül nem teremnek
Az élet mindig küzdelem,
De a magyar jövendő útját
Mint te, én is egyengetem.

Szürke kis ember vagyok,
Barázdában egy szántóvető,
De kis szürke embereken
Épül a magyar jövendő.

Szürke kis ember vagy Te is,
Rólad nem tudna soha senki,
De a dalt, pacsirták dalát
Szépen tudod eldalolni.

DEÁK ALBERT

GONDOLKOZZUNK RAJTA

Ma a hadijelentések a rádióhullám szárnyán pillanat alatt elérkeznek a hátamögötti terepekre. De a multban egészen más volt ekörül a helyzet!

Mikor a görög hadsereg Tróját ostromolta, tűzjelekkel tudósították az otthonmaradottakat. Mikor tíz évi ostrom után Tróját bevették, szigetről-szigetre továbbított máglyatűzjelekkel továbbították a győzelem hirét. Ismeretes az a megtörtént „haditudósítás", amelyet a Marathonnál partraszállt perzsákkal szemben aratott győzelemről egy távfutó vitt el Athénbe. „Örvendjetek, polgárok, győztünk!" kiáltotta a hírvivő s a következő pillanatban összerogyott a megerőltetéstől.

Nagy Sándor és Cézár hadi üzeneteit lovasok vitték hátra. Néha a kevésbbé kényelmes tëve-lovaglásra is sor került. A mongolok külön szteppelovakat idomítottak a hírvivésre. Ezek a paripák lovas nélkül száguldották át a nagy távolságokat, a hátukra kötött üzenetekkel. Még Nagy Frigyes korában is kizárólag lovások közvetítették a hadijelentéseket s a futárok rendszerint az uralkodó személyes adjutánsai voltak.

Nagy Frigyes használta először az ujságokat a hadijelentések továbbítására. Napoleon ezt a Moniteur című lapban már rendszeresítette. A lipcsei csatának a lefolyását Németországban a Vossichen Zeitungban adta hírül a német hadvezetőség. Mikor a táviratozást feltalálták, azonnal beállították a tudósítások szolgálatába. Vilmos császár a szedáni győzelmet már távírón jelentette 1870. szeptember elsején. Voltaképpen ezzel kezdődött meg a haditudóstiás rendszeressége. De ekkor még nem adtak mindannap tudósításokat. A mindennapi tudósítás az első világháborúban jött divatba.

Az első magyar utazó, aki Észak-Amerikát beutazta, unitárius ember volt: Bölöni Farkas Sándor. Hazatérte után utazásáról érdekes könyvet adott ki, amelynek igen nagy hatása volt az 1848 előtti nemzeti irányban haladni akaró magyarság vezetőire. Még Széchenyi István is sokra becsülte ezt a könyvet és írójával is jó barátságban volt.

Az utolsó magyar tudós, aki a tudományoknak nemcsak egy ágában művelte ki magát, hanem az összes tudományokban jártas, azaz polihisztor volt, az unitárius Brassai Sámuel. A szegedi fogadalmi templomban felállították mindazon nagy magyaroknak szobrát, akiknek a magyarság megmaradásában, művelségének terjesztésében nagy szerepük volt. Közöttük megtalálható a mi Brassai Bácsink szobra is.

Kevesen tudják, hogy a kolozsvári Unitárius Kollégium könyvtára egész Magyarország egyik legértékesebb és legnagyobb könyvgyűjteményét foglalja magában. Erdélyben, ideszámítva Dél-Erdélyt is, csak három van ennél nagyobb. Igen értékes, régi könyvek vannak itt összgyűjtve, néhány olyan is, amelyből alig 2—3 maradt meg. Kéziratgyűjteménye, különösen unitárius vonatkozásban, egyedülálló.

Az unitáriusok szellemi vezetésben a magyar történelemben mindig a kezdeményező szerepet játszották. Kevés számuk és szegénységük miatt később az anyagiakban és hivekben gazdagabb egyházak felülmulták őket, de ez kultúrértékük nagyságából mitsem von le. Ők voltak, akik Erdélyben az első egyházi tudományos folyóiratot, a Keresztény Magvetőt megindították, ők voltak, akik az egyházi egyesülti élet fontosságát felismerték és megalakították a Dávid Ferenc Egyletet és ők voltak, akik a kisebbségi években a gazdasági élet nemzetmegtartó erejét felismerve megnyitották Székelykeresztúron az első gazdasági iskolát. Mindez azt bizonyítja, hogy az unitáriusok számukat jóval meghaladva, kivették részüket a magyar művelődés terjesztésében a magyar nép felvilágosításában. Már századokkal ezelőtt azzal vádoltak, amit mi a legnagyobb dicséretnek vehetünk, hogy az unitáriusok az egyszerű népet is megtanítják írni és olvasni és nekik iskolákat létesítenek.

Az angol üvegipar alapjait magyar üvegesek vetették meg 1556-ban és ezért a worchester-stornbridgei dombot ma is Hungarian-Hillnek hívják.

A világ legnagyobb nyelvcsodájának, az 58 nyelven beszélő Mezzofanti biborosnak (1774—1849), véleménye szerint az összes élő nyelvek közül a magyar a legdallamosabb és verselés szempontjából a legfejlődésképesebb.

Brassóban 1546-ban előbb volt papirgyár, mint Angliában.

Jókai Mór regényei közül 32-őt fordítottak le angolra, 21-et franciára, több százat németre, ezenkívül több regénye jelent meg hét nyelven.

Petőfi versei közül sokat 34 nyelvre fordítottak le; japán, kínai, görög és szanszkritra is.

A magyar hadseregben már 1598-ban tudtak a holdfény segítségével tükrökkel táviratozni.

Az európai világrészen Budapesten építették az első földalatti vasútat és annak hatása alatt készültek az amerikai subwayk.

A szabadságharcban Bem mellett vitézül küzdő és a szabadságharc leverése után kivándorolt Czecz János honvédtábornok szervezte meg az argentinai hadsereget. A magyar katona tudását mindenütt megbecsülik.

Vásárhelyi Pál kezdeményezésére magyar mérnökök vezetésével, magyar munkások építették a Vaskaput, mely lehetővé tette a román és szerb partok között a dunai hajózást a Fekete-tengerig.

A magyar nép hatalmas elődje a hún harcos nép volt. A húnnak a harc örömet jelentett, mert a vitézség volt az egyetlen út, amely megbecsüléshez, méltósághoz, gazdagsághoz vezetett. Még a rabszolga is szabadságot és vagyont szerezhetett, ha ura mellett bátran verekedett.

Kedves Barátom!

Ahogy te írsz, úgy kellene gondolkozzék sok magyar unitárius ember. Ha te a vidéken találsz embereket, akik ma szörnyen el vannak keseredve, mit gondolsz, én városon nem találok? Sokkal többet. Sokan egészen esztelenül zúgolódnak, vagy pedig igen is átlátszó, megfontolt szándékkal. Egyik kollegám mondta el, hogy egy unitárius fiatal íróval találkozott, aki aggodalmas töprengések között tépelődött, hogy miért is nem tudtunk még legalább három hétig kitartani, ennyi idő elég lett volna arra, hogy az oroszok felszabadítsanak? Úgynevezett népi író volt. Díjakat is osztottak már neki. Ugyanennek a kollegámnak viszont én mondtam el, hogy egy másik unitárius író azt fejtegette nekem, hogy ma a nép ösztönére kell figyelni, ez az irányadó és semmi más. A nép pedig nem akar harcot, tehát nem szabad katonát küldeni a Kárpátokra. Amikor elszörnyülködve azt kérdeztem tőle, hogy hát akkor mi lesz az országgal? Nem az ország, a magyarság a fontos! — jelentette ki ő határozottan! Igen, de — érveltem én — hogy képzeled el Te azt, hogy a magyarság ország nélkül megmarad, hogy tudod te a levest csésze nélkül megenni. A leves a fontos — mondta ő, de magyarázatot arra, hogy miként tudnám értékelni a levest, amely semmibe sincs, — nem adott... Ő is úgynevezett népi író volt. Szörnyen el volt keseredve, hogy olyan intézkedések jöttek, melyek megállítják a jó kibontakozást. Én egyelőre nem tudom, hogy ők, a kultúra harcosai, mivel tudják alátámasztani ezt a felfogásukat, de azon már nem csodálkozom, hogy ilyen vezetőréteg kitermelése mellett szinte, szinte elnyelt a keleti veszedelem... Ezt a liberálizmust azok vallhatják csupán, akik az unitárius vallásról hosszú vitákat tudnak rendezni, de akik komolyan nem élik át annak benső követelményeit. Ők a népi írók, akik írnak a népről, de egy-egy falusi irodalmi kiszálláson túl soha nem voltak eleven életkapcsolatban a nép valóságos életével... Olyan népi írók ők, akik soha egy barázdányi ekét nem tartottak, akik legfeljebb egy délután pajkos társaságban szénát forgattak, de nem kapáltak, nem kaszáltak soha napszámba olyanokkal, akik

valóban méltók a nép elnevezésre... De hagyjuk ezt! Sok mindenre feleletet hoz a jövő.

Amennyire én tudom, eleddig unitárius életekben és vagyonokban kevés kár esett a kegyetlen angolszász légitámadások következtében. Reméljük, hogy a nagy béke után ilyenekről nem is kell majd beszámoljunk tengerentúli hitsorsosainknak. Különös ez barátom, hogy mennyire megharagudtak a négerpilótás angolszászok reánk magyarokra csak azért, mert mi nem akarunk bolsevizálódni, ragaszkodunk templomainkhoz, családi életünkhöz, gyermekeinkhez és ahhoz a sok nemzeti értékhez, melyet ezer esztendő drága küzdelme megteremtett. Amikor ezek védelmére határozttan síkraszálltunk, azonnal bombáztak bennünket. Vagy talán azért neheztelnek reánk, mert Isten választott népét kezdjük kiválogatni s őket csillaggal megjelölni?... Semmi gonoszat nem csinált velük eddig a nemzet. Minden ellenkező hireszteléssel szemben hirdetjük, hogy egyetlen magyarországi zsidónak sem történt eddig semmi baja. Egyetlen egyet meg nem vertek. Szeretnők azonban tudni azt, hogy ha Kelet felől érkeztek volna katonák, ha a Kárpátokon özönlött volna át az angolszászok szövetséges hordája — akkor is elmondhatnók ezt ezernyi magyar emberről? Meg vagyunk győződve arról, hogy négy heti orosz megszállás eredményeként a magyarok ezrei nem sárga csillagot viselnének, hanem vérrózsákat verejtékeznének s halálsápadt arccal, tarkólövéssel feküdnének a földi lankák gödreiben, vagy erdélyi hegyek lábánál...

Kötelességed neked is, tanácsos társaidnak is, lelkészeinknek is, értelmes magyar népünk minden tagjának felhívni az ilyen veszedelmekre a figyelmet. Az végez ma jó egyházi munkát, az jó keresztes lovag és öntudatos unitárius, aki határozottan örködik azon, hogy a nemzet egységes gondolkozását ne kezdje ki semmi hamis elmélet s aki dolgozik azon, hogy vallásunk és magyarságunk győzelmesen kerüljön ki ezekben a nehéz időkben... *(is.)*

TEOLÓGIAI AKADÉMIÁNK május 10-re levizsgáztatja hallgatóit. Az elmaradt elméleti oktatást pótlandó kötelezi az ifjakat, hogy lelkészeink mellett gyakorlati munkát végezzenek. Ezúton kérjük azon lelkészeinket, kik egy teológusnak kosztot, szállást, bizonyos javadalmazást tudnak adni, jelentsék a dékáni hivatalnak, hogy milyen időre és milyen feltételek mellett fogadnák el a segítséget.

TEMPLOMI ÉNEKESKÖNYVÜNK új kinyomásban megjelent és kapható a Sajtó és Iratterjesztő vállalatnál Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. Ára 6 pengő.

KONFIRMÁCIÓRA LEGKEDVESEBB ÉS LEGALKALMASABB AJÁNDÉK dr. Boros György: Szívemet hozzád emelem című imakönyve. Ajánljuk a szülők figyelmébe, ára füzött példányban 3 pengő, kötött példányban 6 pengő. Kapható a Sajtó és Iratterjesztőnél Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. Ugyancsak ott kapható: Abrudbányai—Ferencz: „Egy Istenünk, egy magyar hazánk" című hiterősítő könyv, mely ajándékozásra szintén alkalmas. Jobb minőségben 5 pengő, olcsóbb kiadásban 3 pengő. Több megrendelés esetén kedvezmény is jár.

NYUGTÁZÁS

Az Egylet pénztárába f. év március 12—április 15-ig az alábbi díjakat fizették be:

I. Alapító díjba: László Péter Medesér 10 P, Bajusz János Kolozsvár 7 P, dr. Papp Antalné Marosvásárhely 10 P.

II. Tagsági díjba: Bálint Albert Gyepes, 1943—44-re, Ürmössy Gábor Kolozsvár 1944-re, Nemes Dénes Kede 1944-re, Gál János Sepsiszentgyörgy 1944-re, Katona Márton Kolozsvár 1943-ra, Nagy József Kolozsvár 1943—44-re, Dénes Mózes 1944, dr. Imreh Sándor Kolozsvár 1943—44-re, dr. Poenaru Jenő Kolozsvár 1944-re, Hegyi József Marosvásárhely 1944-re, dr. Ormos Pál Hódmezővásárhely 1944-re, Miklós Lajos Kolozsvár 1944-re, Dési Ferenc Kolozsvár 1944-re, vit. Ferenczi Mártonné Marosvásárhely 1944-re.

III. Előfizetési díjba: Király F., Király A. Bethlen 1944-re, Medeséri előfizetők, Andrási Gy., Andrási F., Bartalis D.-né 1943—44-re, D. F. E. 1936—44-re, Kibédi M. 1944-re, Varga G. 1941—44-re, Unit. Egyházközség 1943—44-re, Buzogány J. Budapest 1944-re, D. F. E. Kede 1944-re, Jakab S. Hódmezővásárhely 1944-re, Levente-Egyesület H. Almás 1944-re, id. Bence I. Bágy 1944-re, Vincze J. Besztercе 1944-re, ifj. B. Kovács P. Kolozs 1944-re, Nagy J. Jobbágyfalva 1944-re, Nagy Gy. Nyárádszereda 1944-re, Máthé L. Ajnád 1944-re, P. Gulyás E. 1944-re, Kovács Ö-né Márkod 1944-re. Pestszentlőrinci előfizetők: Dr. Bartalis A. 1943—44-re, D. F. E. 1944-re, D. F. Ifj. Egyesület 1944-re, Fazakas L. 1944-re, Fehér B. 1944-re, Ihász J. 1944-re, László A. 1944-re, Pethő I. 1942—43-ra, Réthy I. 1944-re, Simon A. 1944-re, Székely D. 1944-re, Szőke Gy. 1944-re, Varga J. 1944-re, Gagyi D. Gyalu 1944-re, özv. Pálffy L.-né Tarcsafalva 1940—44-re, Ekárt A.-né Tarcsafalva 1940—44-re, Osváth G-né 1943—44-re, Gál J-né 1940—44-re, Székelykeresztúr, Pál F-né Okland 1944-re, id. Máthé L. Varosfalva 1943—44-re, özv. Kovács L-né Sepsiszentgyörgy 1944-re, Peagits J-né Baja 1945-re, Darkó G., vitéz Szepesváraljai Alfonzné, Szabó F. Miskolc 1944-re, Székelyudarhelyi előfizetők: Simó J. 1944-re, Béla F. 1943—44-re, id. Hadnagy S. 1944-re, Keresztély F. 1941—42-re, Gothárd J. 1943—44-re, Király Gy. Pestszentlőrinc 1944-re, Boér D. Berettyóújfalu 1944-re, Szabó J-né S. Köröspatak 1941—42-re, Dénes D. Kányád 1944-re, Kolozsvári előfizetők: Miklós Zsné, Pálffy M., Borbély Gy., Fekete Gy., Ekhart F., Papszt L., dr. Bíró L., Balogh M., Egri D., özv. Alexi F-né Bács Gizella, Marosi I., Dicsády G-né, dr. Ürmösi K., Csiki F., Halmágyi L., Cseh B., Wéber Jné, E. Onodi Rozália, Egyed B., Csép I., Kelemen M., Bencédi Irén, Gál Gy., Kiss Ö., Ambrus G., Tóth J., dr. Gálfalvi G. Fazakas M., Szabó K., dr. Danka D., Varga E., Lőrinczi G., Csép Anna, Szakács M., Gálfalvi L., Török S., Papszt J., özv. Bain E-né 1944-re, dr. Kahlfürst T. 1940—43-ra, Kálai K-né 1942—44-re, Ince Gy. 1944-re. Budapesti előfizetők: dr. Szabó E., dr. Simon M. Pál, Péch A-né, Józan Gy., dr. vitéz Zsakó Gy. 1944-re, dr. Mikó I. 1940—43-ra, Máthé K-né 1943—44-re, Ürmösi V. 1940—43-ra, Szolga F. 1941—43-ra, dr. Nemes Nagy L. Kolozsvár 1940—44-re, Kovács J. Budapest 1944-re, Unit. Egyházközség Dévaványa 1944-re, dr. Virág K.-né Beszterce 1944-re, Hajós B. Bpest 1944-re, Lőrinczy Z.-né Ikland 1944-re, Patakfalvi Irma Marosvásárhely 1944-re, Pálffy F. Pecsétszeg 1944-re, Deák M. Kobátfalva 1944-re, Ráduly J.-né Kézdivásárhely 1944-re. Kolozsvári előfizetők: Pálffy K. 1941—44, Székely J. 1943—44-re, Walz L.-né 1944-re, dr. Tóth S.-né 1944-re, Nagy E. 1944-re, Almási F. 1940—44-re, Bathó D. 1944-re, Pálffy T. 1943—44-re, Hosszu L. 1944-re, Orbán A.-né 1944-re, Jánosi P. Sz. Keresztur 1944-re, Kovács Ö.-né Márkod 1945-re, dr. Poenaru Jenő egy szorv. unit. részére, Török E.-né Nyárádgálfalva 1940—44-re, özv. Incefy S.-né Kadács 1944-re, Bodor J. Kispest 1944-re, Dobos L. Székelykál 1941—44-re, Bartha F.-né Dabjon 1944-re, Lókodi előfizetők: Unit. Egyházközség 1942—43-ra, Nagy S. 1943—44-re, Balázs M., ifj. Vass S., id. Vass S., id. Sándor F., Sata M. 1941—42-re, Sata J. 1941-re, Sándor D. 1943-ra, Gyrögy J., Bencze S. 1941—43-ra. Marosvásárhelyi előfizetők: Ádám L.-né, Bedő Emma, Geszith Z.-né, Sebestyén K.-né 1944-re, Nagy D. Mezőbergenye 1944-re. Homoródalmási előfzetők: Szabó D. S. 1944-re, Szabó D. B., Bencze L., Szász M. 1944-re, Hermann K. 1940—41-re.

Kolozsvár, 1944. április 15.

Rázmány Mór,
pénztárnok.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapító tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

HÁTRALÉKAIDAT SZÍVESKEDJ RENDEZNI!

Ezt a számot dr. Abrudbányai János szerkesztő állította egybe.

A kiadásért dr. Bodor András felel.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

„Unitárius Közlöny" LIV. évf. 4. szám

1944. április. Felelős szerkesztő és kiadó: Bencédi Pál

Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9 szám

Minerva Rt. Kolozsvár. 5011. F. v: Major József

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

IMÁDSÁG

Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved! Es szenteltessék meg, óh Atyánk, Istenünk, e napon, a Te neved mellett, az Anyák, a magyar anyák neve! — Szenteltessék meg a méh, melyben fogamzik a magyar jövendő, a bölcső, melyben sarjad a magyar csecsemő, a szív, mely vérével táplálja a magyar magzatot s a szív, mely szeretetével összefogja a magyar családot. Szenteltessenek meg azok a kezek, melyek a gyermeki életen át annyit fáradnak érettünk és a szemek, az a könnyektől ragyogó szempár, mely annyi aggodalommal nézi a mi életünk kibontakozását és amely útmutató fényével annyiszor világítja meg életünk réveteg útját. Es szenteltessék meg mindenekfölött az az örökkön virrasztó anyai lélek, mely annyi gonddal, annyi áldozattal, annyi megértő szeretettel és előrelátó okossággal irányítja a bizonytalan utakon lépteinket!...

Jöjjön el, Atyánk, számunkra a Te országod... Jöjjön el, Istenünk, e Földön, szép Magyar hazánkban az Anyák Országa. Jöjjön el az az ország, melyben szerető magyar ifjú szívek maradék nélkül egymásra találnak, melyben minden magyar hajadon magyar anyává lesz. Jöjjön el az az Országod, melyben megbecsülés, tisztelet, tekintély jár ki a magyar anyának: azaz Ország, melyben gyerekváró akarat és magasztos, felvilágosodott, nemzetépítő szellem sugárzik a Magyar Anyákból. Jöjjön el, Jó Atyánk, s főként tartassék meg szent elhatározásod útján az az Ország, melyben mindenkoron az anyának biztosíttatik a gyermek és a család szent köteléke...

Légyen meg, jó Atyánk, a Te akaratod!... Legyen meg akaratodból a sok magyar gyerek. Legyen akaratod szerint meleg otthon minden ifjú pár

ÚJ KERESZTÉNYSÉG FELÉ

Egyik egyházi lapban olvastuk egy párizsi papnak a panaszát, aki lemondóan beszél a kereszténység jövőjéről, mert 40.000 munkás között nem talált tizenkettőt, aki valóban keresztény lenne. Hasonlóan szószékeinkről is gyakran elhangzik a panasz, hogy a mai ember számára a kereszténység s általában a vallás nem sokat jelent. Sokan éppen előszeretettel, látnoki címet követelve, hirdetik, hogy új korszakhoz érkeztünk, amelynek életfényéről, eszméiről csak halvány sejtésünk lehet, de annyi bizonyos, hogy annak küszöbén örökre lemarad a kereszténységnek, a vallásnak régi, a felszínnek élő, hamis fénnyel csillogó világa.

Mi is hisszük, hogy valóban új korszakhoz érkeztünk. Hisz mit érnének a háború okozta sajgó sebek, miért öntözné emberi vér az országra kiterülő csatamezőket, miért gyűlne garmadára a szenvedés, a nélkülözés, ha nem egy új korszak szebb, boldogabb életének nehéz váltópénze lenne. De az is szent meggyőződésünk, hogy a mostani „szenvedések kohójában" az a minőségi kereszténység alakul ki, melynek alapján a vallás olyan fontos szerepet fog játszani, mint még soha. Afelől sem lehet kétség, hogy a jelenlegi kereszténység az új korszak küszöbén sok olyan rátapadt üres csillogástól kell búcsút vegyen, amit évszázadok óta sokan talán a kereszténység lényegével azonosítottak, de éppen e rátapadt sallangok akadályozták meg, hogy igazi lényege kifejezésre jusson s a hívek milliói erre a lényegre és ne a felszínre törekedjenek. Búcsút vesz a szavakról, melyek nagy eszméket hirdetnek, de nem lélekből, meggyőződésből fakadnak. Búcsút vesz attól a kettős könyvviteltől, mely ma az egész világ kereszténységét jellemzi. Hisz ma csaknem minden keresztény két igazságot állít fel magának: egyet, amit a templomban hirdet, egyet, amit az élet követel, s a vallásának legnagyobb hibája az, hogy a két igazság minden benső lelki harc nélkül megfér egymás mellett. Talán búcsút vesz azoktól a hangadóktól, akik a vallásos élet vezetésére vállalkoztak, de a vallás és az élet egységrehozatalára sem tehetségük, sem akarásuk nincsen. (A vallásos hit is valahogyan olyan, mint a zenei hallás: egyikünknél nagyobb, másikunknál kisebb mértékben van meg. Senkinek sem jutna eszébe azonban, hogy valakit, mert gazdag, mert segélyezett egy zenekart, odaállítsa annak vezénylésére, ha nincs jó hallása és arra való képzettsége. Sajnos azonban, aki a közéletben bizonyos állást tölt be, részt kíván venni az egyházi vallásos vezetésben még akkor is, ha őszinte óráiban érzi, hogy hitének hangja nagyon hamisan szólalgat meg lelkében.)

Igen az új világ küszöbén a kereszténységnek örök búcsút kell vennie mindattól ami benne nem lényeg, hanem csak járulék, de ami lényegének kialakulásában mindig hátrányára volt. Talán éppen most mikor látszólag az egész világ megtagadta, mikor a vak gyűlölet uralkodik mindenfelé a lelkek legmélyén már megvan a sovárgás a mélyebb, őszintébb vallásos élet után, már rügyezik az új kereszténység, mely kivonul a templomok csendjéből, leveti dagályos, fellengős hangját, fényes, ragyogó ruháját és kimegy, hogy igazságának a mindennapi életben, a hétköznapok zsibbasztó, csüggesztő, veritékes munkájában szerezzen érvényt, nemcsak a vasárnapok és ünnepnapok egyórás templomi áhitatában.

számára és legyen akaratodból áldás a családon, bizonyosság a családban. Legyen akaratod szerint a család a magyar élet és a magyar jövendő örök forrása, fűként nőjjön minden családban a gyerek; add, hogy a magyar ifjú anya akaratává váljék a gyerek! Akard Urunk, hogy e nép történelméből megérdemelten nagy néppé váljék az áldott anyák örök nagyszámán át . . .

Add meg, Gondviselő Atyánk, a mi mindennapi kenyerünket! . . . Adj búzát, jó magyar lisztet a magyar anyák kezéhez. Adj kenyeret, jó magyar búzakenyeret az éhező anyák szájába és falatkenyeret a magyar gyermekek kezébe. De add meg az anyai léleknek is mindennapi kenyerét, abban a gyönyőrűségben, melyet az anyák lelnek a mi gyermeki egészségünkben, fejlődésünkben, erőnknek, lelkivilágunknak kifeslésében. Tápláld az anyai lelket a Te jóságod kenyerével, hogy a mi drága anyáink megtalálják a lelki táplálékot gyereknevelő és családfenntartó gondjaik elviselésére, kötelességeik hűséges teljesítésére . . .

Bocsásd meg, Szerető Atyánk, a mi vétkeinket, amiket gyermeki szófogadatlanságunkban és pajkosságunk közepette annyiszor elkövetünk jóanyánk ellen. Bocsásd meg engedetlenségünket, mely konok, önös lelkünkből annyiszor fakad irányukba. Add, hogy az anyai szerető irányítás mindig fogékony lélekre találjon bennünk, add, hogy a követő lélek mindig hűséggel és hűségre ápoltassék! Engedd meg, Jó Anyánk, hogy itt, a Szentszíned előtt, alázatos lélekkel bocsánatot kérhessünk jóanyánktól, mindazokért, amit ellene vétettünk. És végezetül add, Szerető Atyánk, hogy jóanyánk megbocsátó tekintete itt, a Te Színed előtt, végigsimogathasson bennünket . . .

És add, hogy ne essünk máskor még csak kísértésbe se semmi rossznak gondolatával jóanyánk ellen. És ehez szabadítsd meg testünk, lelkünk minden földi gonosztól . . .

Legyen Tied, Jó Atyánk, az anyák, a magyar anyák országa, részesítsd őket mennyei Gondviselésedben. És legyenek ők e nemzet dicsősége és emelkedett hivatásukkal, nemzetépítő rendeltetésükkel a Te szerető atyai dicsőséged . . .

Végül pedig, ajándékozd meg a magyar anyák nagy seregén át e nemzetet a Te hatalmaddal, hogy így teljesedhessék be e nép anyáin át a Feléd rebegő magyar óhajtás:

A hitünk az Egyistenben,
hitünk az Egyházban,
hitünk egy isteni igazságban,
hitünk, az anyákon át, Magyarország feltámadásában! . . .
Ámen!

GELEI JÓZSEF.

Nevetségesen bárgyú az, aki azt hiszi, — bár ilyenek sokan vannak, — hogy a mai világküzdelem a vallás, a kereszténység kiirtásával fog végződni. Aki erre vállalkozik, az kanállal meri a tengert. Hisz ma már a tények vizsgálatán felépülő tudomány is kétségbevonhatatlanul megállapítja, hogy a vallás az emberi léleknek éppen olyan elfojthatatlan megnyilvánulása, mint a többi lelki tűnemények. Hogy most ereje, feszítő hatása meggyengült?! A történelem tanítása szerint ez máskor is volt így. Midőn a régi formák elavultak, a formákat alakító hit is megsemmisülni látszott, hogy azután még ragyogóbban lobbanjon lángra. Az egyiptomiaknál Aknaton kultusza akkor született meg és hozta az új vérkeringést, midőn a régi vallásból csak az üres formák maradtak. Az ó-testamentum népénél akkor következik be a Deuteronomium reformja, mikor a régi vallásosság látszólag kihalt a lelkekből. A keresztény reformáció is akkor születik meg, midőn az egyház törvényes képviselője számára is éppen a keresztényi eszmék jelentenek a legkevesebbet. Ezért hisszük, hogy a lelkek mélyén már hajnalodik az új kereszténység, mert a külső formák lehetnek a letűnt korok tiszteletreméltó hagyományai, de hiányzik belőlük az erő, mely a sokat szenvedett embert a helyes úton meg tudja tartani. A megújulni vágyó szellem éppen ezért új formát keres magának, új vallásosságot, mely nem lehet ruháját szaggató, mea culpazó, Ádám bűnében kesergő, a túlvilági élet boldogságát kereső, mindenben Isten bűntetését látó, szomorú lemondással tele, sem pedig az életet messziről figyelő, szeszélyére hagyó elvonuló hit, hanem benne kell hogy éljen a húsból és vérből, gyűlöletből és szeretetből faragott világban s minden erejével arra kell törekedjék, hogy cselekvő résztvevésével kijavítsa az elkövetett hibákat, megkeresse azokat az útakat, melyeken járnunk Isten rendlése. Ha eddig a vallás az életnek csak egy mozzanata volt, hinnünk kell, hogy a mai idők bizonytalanságai miatt kiábrándult ember a vallásban fogja keresni a bizonyosságot és arra fog törekedni, hogy egész életét a meggyőződéséből fakadó vallásos hite szerint irányítsa. Minden jel arra mutat, hogy a mai nagy világégés sem képes elégetni az igazi értékeket, sőt azokat megtisztítva, salaktól mentesen hozza felszínre. Mert ahogy egy nagy unitárius gondolkodó írja: „Az ember olyan hihetetlen drága örökségbe született, hogy abból egy emberöltő minden tévelygése nem tudja kisemmizni. Lehetnek kilengések mint egy csillagnál, de a lélek ismét visszatér az ő örökös pályájára."

Talán nagy az emberiség mostani kilengése, de éppen ez a tragikus megrázkódtatás hozza majd közelebb az egymástól távol álló lelkeket és keresteti velük azt, ami a kereszténységben lényeges: az igazi, őszinte, életformáló, jézusi kereszténységet.

Dr. Bodor András.

Utcarészlet a községházával

Füzesgyarmaton, a negyvenkettő esztendős egyházközségünkben kettőszázhusz unitárius lélek buzgolkodik a megismert igazság erejével építve ott a közösségi életet. A gyülekezetnek szép sikerrel működő népiskolája van. Darkó Béla lelkész május 7-én (Dévaványáról április 30-án) búcsúzott el gyülekezetétől. Az ünnepség alatt könnyezve gondolt a gyülekezet egy közel évtizedes eredményes lelkészi munkára, mely alatt pásztorát megszerette. A kibúcsúzó istentiszteleten a községi előljáróság élén vitéz Sári István főjegyző is megjelent, de ott voltak másvallású vezetőségi férfiak és nők szép számmal. Addig. míg a távozó lelkész után üresedésben maradt parochia új lelkészt kap, *dr. Csiki Gábor* esperes *Ferencz József* debreceni lelkészt bízta meg a beszolgálással, ki *Szász János* lelkésznövendék segítségével látja el a lelkigondozást. A képen füzesgyarmati falurészletek mellett unitárius templomunk is látható.

ISTEN ORSZÁGA MIBENNÜNK

Elismerjük, hogy ebben az országban is van kín, könny és bánat, van itt is bün-viharban kavargó homok, kiaszott föld, melyben nem terem jóságízü kenyér, vannak itt is megáradó indulat-folyók, amelyek gátakat törnek s pusztítnak, amerre kiöntenek, vannak itt is gögös fák és erdők, amelyek az égig akarnak nöni, de mégis *ország a lélek; Isten országa.* És Isten azt akarja, hogy a futó homok a hitben kötött talajjá változzék, a síró sivatag virágos kertté szépüljön, az indulat szeretetté nemesüljön. Istené az ország, de mi vagyunk a hordozói. Hogy megnő az ember ilyen méltóság közepette s hogy eltörpülnek e világ hiúságai, mint születés, rang vagyon mellette. Ugyanakkor azonban megnőnek az ő kötelességei is. Halljátok-e Testvéreim, ki-ki közöttünk egy egész országot hordoz magában. A lelkünkre gondolva, jut-e eszünkbe néha, hogy mekkora bün elhanyagolni, cserbenhagyni vagy elárulni ezt az országot, átdöbben-e rajtunk a felismerés, hogy nemcsak önmagunkat, de Istnt is elárultuk vele ő benne.

A lelkünk Isten országa, de nem magányos, egyedül álló ország. Mi jól tudjuk, hogy van sok titkos, sejtelmes, egyedül csak miránk tartozó pillanatunk, hogy Istennel és önmagunkkal számot vethessünk, de ne felejtsük el, hogy mellettünk él, velünk együtt lélekzik, sír, szeret, küzd, elbukik vagy fölemelkedik több millió magyar Istenország. Valamikor úgy tanultuk, hogy „a mi házunk a mi várunk“, a mi életünk a mi magánügyünk. Ma lassan omladozik ez a vár, mert nem annyira védett, mint elválasztott egymástól, mert rideg, számító, önző emberekké tett s az életünk lényegében közüggyé lesz, a közösség ügye, mert Isten országa közösségi ország, nemcsak a vér, a szellem, a munka, az érdem jussán, hanem föképpen az istenfiúság, istengyermekség kapcsán. Figyeljük csak meg Jézus tanítását, amint többesben szól: *„Isten országa mibennünk vagyon“.* Isten országa tehát csak a közösségben teljesedhetik ki. Itt nyer igazolást Jézus egyik örökszép tanítása; *„... aki elveszíti az ő életét, megtalálja azt“.*

Ez a gondolat minket, unitárius magyarokat életre-halálra eljegyzett magának s egy életre kiható paranccsal kötelez. Testvéreim, kiáltsátok bele a magyar erdők rengetegébe és völgyeibe, amelyek még nem a mienk, örök figyelmeztetőként írjátok fel a mezők liliomaira és a tovaszálló felhőkre, rajzoljátok bele a magyar útak porába, melyet sok százezer nincstelen magyar lába tapos, véssétek fel a füstölgő gyárak és templomok homlokzataira, hol munkások tömegei verejtékeznek, lázadoznak vagy imádkoznak egy boldogabb jövőért, hirdessétek szószékről és törvénykönyvekből, hogy ez a nép Isten országáért harcol, hogy megteremthesse a közösségi, szociális Magyarországot, jézusi élettel és lelkülettel. *(ni)*

ŐSZINTE HANG

Dr. Horváth Cyrill volt cisztercita szerzetes, majd ref. akad. tanár írja:

„A kornak (t. i. a reformáció korának) egyik legérdekesebb, sőt egyik legkiválóbb embere Dávid Ferenc volt. A magyar reformátorok közt nincs egy sem, akit hozzá fogni lehetne. Buzgó nemes szív, tele jámborsággal, szeretettel, az igazság keresésében határtalan vágy és odaadás, tiszta, a század salakjától ment szabadelvüség és türelem, hatalmas tanulmány és erős dialektika, fényes szónoki tehetség, úgyszólván a lángész adományával egyesülve, mindez dicsőséget áraszt élete küzdelmére. A reformáció alapeszméjének majdnem a tökéletességig fokozódása és megtestesülése pályájában, az eredetiség, melylyel társai között egyedül díszeskedett, a mártir halál koszorúja, mely homlokát övezi, a nagy reformátorokhoz teszik hasonlóvá. Korának úgyszólván hajnalán születve átélte annak külső és belső forrongásait, és a század törekvései lelkében érték el fejlődésük legmagasabb fokát. Érezte az új eszme varázserejét és teljes szívvel csatlakozott hozzá és ment tovább amerre a géniusz, az elv ragadta, a nagy szellemek vaskövetkezetességével, nem törődve akadállyal, nem állva meg a feleúton.

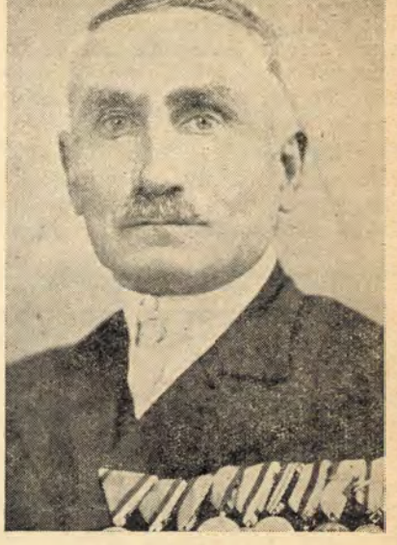
VITÉZEINK

Dr. vitéz Elekes Domokos ügyvéd, 1889-ben született a „szöke“ nyikó melletti Siménfalván. Apja a dersi Elekesek sarja, az első „harisnyás“ e. főtanácsos, anyja a kobátfalvi Nagyok utódja. Tiszta székely vér. Iskoláit Keresztúron és Kolozsvárt végezte. ahol az egyetemen jog- és államtudományi doktorátust szerzett. 1914-ben hadbavonult s végigküzdötte a szerb, orosz, olasz harctereket. Többször sebesült. Egyike a legszebben dekorált tart. tisztjeinknek. 1942-ben avatták vitézzé.

A kisebbségi életben román fogságot szenvedett. Politikai és társadalmi vonalon elnöke volt a M. P. járási tagozatának. Alapítója és díszelnöke a keresztúri Sport-egyletnek, Iparosdalárdának, díszelnöke a 80 éves multú Kaszinónak. Egyházi vonatkozásban 1919-től egyházi főtanácsos. 1926—38-ig köri felügyelő gondnok, majd Gazd. Iskolai felügyelő-gondnok, 1938—40-ig egyházi főgondnok.

Tíz esztendőn át hatalmas szerepet vitt a keresztúri Főgimnázium felső tagozatának fenntartásáért vívott kisebbségi küzdelemben. Az évi költségvetés előteremtéséért mindenkor vállalván a személyi és anyagi felelősséget. Közérdekü ügyekben több iránytmutató cikke jelent meg.

Vitéz Benedek Áron, sz. 1888. 1914-ben az elsők között vonult be, mint szakaszvezető a II. cs. és kir. huszárezredbe Brassóba. Volt az orosz, a román és az olasz fronton. Nagyezüst vitézségi érmét a román fronton szerezte. Amikor az orosz frontról a román frontra hozták, jelentkezett az előljáróinál, hogy bármikor és bármilyen veszélyes szolgálatra jelentkezik, mert itthon van és ismeri jól a terepet. Ekkor már őrmester volt. A Kárpátokban sok hasznos szolgálatot tett. Egy nagyobb támadás alkalmával saját elhatározásából, mint géppuskás szakaszparancsnok, minden parancs nélkül a legnehezebb helyzetben állást változtatott és szakaszával az ellenséget oldalról támadta meg. Ez a támadás az ellenséget meghátrálásra kényszerítette s csapatainkat a győzelemhez vezette, mely nagy előnyt jelentett. Ezért az öntevékenységért és bátor cselekedetéért kapta a nagyezüst érmet.

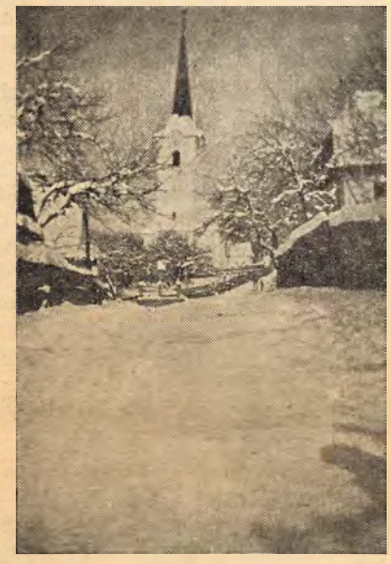
A bronz vitézségi érmet, valamint a Károly-csapatkeresztet az olasz fronton szerezte a piave-i nagy ütközetben.

A román megszállás alatt öntudatos magyar magatortást tnusított, a felszabadulás után az elsők között volt, akit vitézzé avattak. Jelenleg vitézi őrmester. A székely határőr zászlóaljban is fontos szerepet tölt be. Három fia jelenleg katona.

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

CSEHÉTFALVA

Csehétfalva Udvarhely vármegye székelykeresztúri járásban, a Nyikó mentén, a Firtos hegy tövében, Ijesztőbükk („Jesztőbükk) alatt, erdőktől koszorúzva, a Konyha pataka két partján fekszik. Nevének eredetéről két monda maradt fenn. Egyik szerint eredeti neve Cselédfalva volt. A firtosi várúr cselédei telepedtek ide s elep lassanként faluvá fejlődött. A másik szerint egy

völgykatlanban feküdvén a teljesen körülzáró erdők és ciheres helyekről Ciherfalvának nevezték. E nevekből évszázadok alatt fokozatosan alakult volna ki a mai neve. Ez az elgondolás azonban nem valószínű s így nem fogadható el. Mindkét név annyira tiszta fogalom és tisztán hangzó szó nyelvünkben, hogy az több százados használat után sem változhatott át oly gyökeresen. A legelfogadhatóbb, a legtermészetesebb a Jakab Elek feltevése, aki a falu nevének gyökerét a székely nemek és ágakban keresi s Csehérdfalvában állapítja meg. E mellett tanuskodik, hogy a falutól délre egy hegyoldalt úgy neveznek Üresoldala. E szó jelenése ma ismeretlen, de a legnagyobb valószínüség szerint az őskori székely nyelvből való, tehát a falu és a neve ősi eredetére mutat.

Az egyházközség keletkezése János Zsigmond uralkodása, illetőleg Dávid Ferenc első püspökünk, egyházunk alapítója idejére tehető. Legrégibb adatunk 1618-ból való, illetőleg ez évre való utalás. Ez idáig Tarcsafalva leányegyházközsége volt, ez évben anyásíttatott.

Temploma a falu közepén épült 1830-ban. Belseje egyszerű, mennyezetét, szószékét domborművű magyaros, tulipános, pávafarkas fehér díszítések ékesítik. Tornya el van hajolva, hasonló a pizai ferde toronyhoz. Volt egy 1481-ből való harangja, amely most az Erlélyi Múzeum Egyesület régiségtárában van.

Az egyházközség büszkesége ősi felekezeti iskolája. Iskolája mindig volt, arra nagy gondot fordított. 1842-ig a lelkész tanítja a gyermekeket, ekkor az egyházközség nagy lelkesedéssel elhatározza a „mesterség" felállítását. Mivel lakásáról és megélhetéséről is gondoskodni kellett, a templomhoz közel egy jószágot vesznek, a hívek és a község 12 drb. földet ajándékoznak. Cselekedeteikkel mutatták hitüket. Az iskola mellé faiskolát is állítanak fel. A mostani szép, tágas, világos iskolaépület 1911-ben épült. Hogy az egyházközség hívei mennyire ragaszkodnak iskolájukhoz, mutatja az is, hogy 1914-ben, mikor az esperesi vizsgálószék indítványozza az iskola államosítását, tekintettel a fennálló adósságokra, az indítványt nem fogadja el, iskoláját megtartja. Talán még jobban ragaszkodtak iskolájukhoz a román uralom alatt. Sem csalogatás, sem fenyegetés nem tudta ragaszkolásukat megtörni. Ebben érdeme van Pap Dániel jelenlegi tanító afia három évizedes nevelő munkájának, aki a legnehezebb időkben is ingadozás nélkül, magyaros helytállással állta a vártát.

Az egyleti élet 1877 óta virágzó. Ekkor alakult az Ifjusági Önképzőkör, amelyből alakul 1896-ban a ma is működő, dolgozó Dávid Ferenc Egylet. Minden évben november — március hónapokban tartja estélyeit, összejöveteleit, szép könyvtára van. Ma sem olvadt be az Iskolánkívüli Népművelés munkájába, külön összejöveteleket tart, kidomborítva valláserkölcsi célját, eszméjét, unitárius hitét.

Nőszövetség 1933-ban alakult. Nagyszerű munkát fejt ki. Tojásgyűjésből szép gyászlobogót, ravatal felszerelést szerzett, a templomkertet virágokkal díszítette, az úrasztalára minden vasárnap friss virágot tesz, a téli hónapok alatt összejöveteleket tart, minlen évben gyűjtésből nagyon szép, nagyon sikerült karácsonyfa ünnepélyeket rendez. A mult évben kukoricahéj feldolgozó tanfolyamot rendezett a két elnöknő: Pap Dnielné tanítóné és Ekárt Andorné tiszteletes asszony vezetése mellett.

A községet Ekárt Andor lelkész és Pap Dániel igazgató-tanító irányítják. Két buzgó, lelkiismeretes magyar vezető, kik népünk minden gondjában osztoznak s kik az áldozatos közösségi munkában nem fáradnak el soha. Ezért van élet ebben a faluban s ezért munkás a Gazdakör, a Tej és Hangya szövetkezet, melyek együttesen a gazdasági előmenetelt szolgálják. Sok ilyen külső és belső erőben jól megszervezett magyar falu erős magyar hazát jelentene. Mi boldogok vagyunk, hogy ez az unitárius lélek eredménye.

Konfirmáltak

Népiskola

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

„ÉN ÉS AZ ÉN HÁZAMNÉPE..."

Mindenható Isten! ki hatalmaddal alkottad a világot és ebben gondot viselsz minden teremtményedről, köztük rólunk földi gyermekeidről is, gyermeki szeretettel állunk meg előtted e családi hajlék meghitt csendességében, melyet e pillanatban és órában templommá alakít át rólad és a te szent dolgaidról való elmélkedésünk! Foglald el magadnak szívünket, midőn e ház népe gyermeki tisztelettel közeledik hozzád. Ámen.

Elolvasandó: Józsué könyve 24 r. 14—16. v.
„Féljétek az Urat és szolgáljatok neki tökéletességben és igazságban."

Ezekkel a szavakkal biztatta a honfoglaló vezér — Józsué népét az új haza földjén való megtelepedés után. De érezte, hogy a biztatás nem elég, a példaadó cselekedet mindennél többet ér, ezért Isten iránti hálával mondja, ha ti elpártoltok is Istentől, ki, a pusztában történt keserves bujdosás után, hazát adott nektek, *„én és az én házamnépe tiszteljük az Urat!"*

A példaadó figyelmeztetés jó eredménnyel járt, mert a nép őszinte vallomással így szólt: *Távol legyen tőlünk, hogy elhagyjuk az Urat!*

A mi honfoglaló magyar őseink is magukkal hozták ősi lakhelyükről a hadak istenének tiszteletét, kit „hadur"-nak neveztek. De a Kárpáthegy bérceiés völgyeiben való állandó megtelepülés után, István király idejében és kezdeményezésére elfogadták a keresztény vallás tanításait.

Az akkor elfogadott keresztény vallás, a haladó és fejlődő századok folyamán, sok változáson és tisztuláson ment keresztül, míg végül az 1568-ig évben, Dávid Ferenc vallásalapítónk kutatásai nyomán, eljutott — helyesebben mondva — visszajutott a Jézus által hirdetett és tanított egy igaz Isten tiszteletéhez. Így lett az unitárius vallás, mely magyar földön, Erdély bércei között született.

Elődeink ennek hívéséért, emellett való kitartásukért sok megpróbáltatást és üldöztetést szenvedtek, de házuknépével együtt megmaradtak az egy Isten tisztelete mellett, mert bízó hittel vallották:

„Erős várunk nékünk az Isten,
És paizsunk ellenség ellen."

A nehéz küzdelmek és megpróbáltatások között, minden családi ház egy kis templom volt, melyben a súlyos helyzetbe került háznép, családtagok imára kulcsolt kezekkel énekelték:

Jó Uristen tekints hozzánk,
Magas mennyből nézz mi reánk
És könyörülj te népeden...

Így teljesítették a próféta intését: „én és az én házam népe tiszteljük az Urat". Ezek az imádkozó háznépek és családok őrizték meg és tartották fenn drága unitárius vallásunkat!

Nagy és súlyos küzdelmek között vívja élet-halálharcát édes magyar hazánk és abban — többi keresztény vallásokkal együtt — unitárius vallásunk népe is. Ha valamikor a bátor tettek és elszánt hősi cselekedetek megerősítésére és kivívására szükség volt istenfélő, imádkozó, bízni tudó családokra, ma igazán szükség van. —

Szétszórtan, szórványainkban élő szeretett magyar unitárius atyánkfiai, ha nem mehettek vasárnaponként unitárius templomba, mert távol estetek unitárius tornyok harangjainak hívásától, otthon a családi körben, házi istentisztelet keretében mádkozzatok és elmélkedjetek házatok népével, Jézus evangélumi tanításai, példaadó élete, Istenben bízó hite útmutatást adnak minden család számára. Legyetek bízó hittel, hogy a mi egy Igaz Istenünk nem vonja meg segedelmét a nemes célért küzdő magyar népétől. Ámen. *Ü. J.*

ISTENTISZTELETEINK JÚNIUSBAN. Nagybányán 11-én és 25-én; Szatmáron 18-án; Máramarosszigeten 4-én; Felsőbányán 25-én délután lesznek.

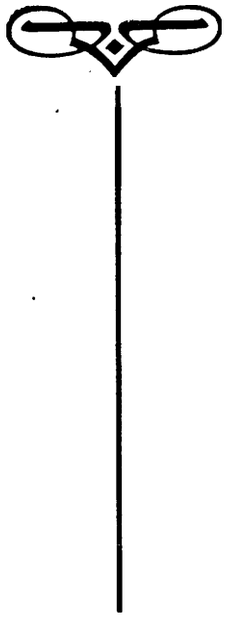
ANYÁK NAPI ünnepséget rendezett kolozsvári egyházközségünk vezetősége. A 14-én tartott templomi ünnepélyen elemi iskolás és középiskolás ifjak szavaltak, olvastak fel és mondtak köszöntőt. Józan Miklós püspökünk zárta be a szép ünnepséget.

Kidén nyaraló kolozsvári gyermekeink is anyák napját tartottak ezen a napon. Ottani egyházközségünk szíves szeretettel támogatja gyermekeinket s gondoskodása a szülőknek igen jól esik.

SZÁRMAZÁSOM IGAZOLÁSÁRA szükségem van nagyszüleim házassági kivonatára. Nagyapám, Sinczki József, született Kolozsvárt, 1826-ban, unit., (apja József), felesége Késmárki Rozália, született Kolozsvárt, 1830-ban, unit., (apja György). Ezeknek kellene a házassági kivonatuk. Hogy hol kötöttek házasságot, nem tudom, miután mindketten unitárius vallásúak voltak, úgy gondolom, unitárius templomban köthettek s így valamelyik unitárius egyházközség házassági anyakönyvében szerepelhet. Házasságot az 1850-es években köthettek.

Málnási János, áll. elemi isk. igazgató, Ambrózfalva (Csanád megye).

OLVASÓINK-
NAK BOLDOG
PÜNKÖSDI
ÜNNEPEKET
KIVÁNUNK!

EGYHÁZÉPITŐK

VÉGH BENJÁMIN

Május 21-én szeretettel és mély megilletődéssel fordul egyházunk közvéleménye Árkos felé. 40 évi lelkipásztori munkásság után ezen a napon vesz búcsút gyülekezetétől Végh Benjámin tb. esperes. Árkost nélküle elképzelni is nehéz lesz, hiszen a nyugalomba vonuló lelkipásztor négy évtizeden át nem csupán a gyülekezet, hanem az egész község életének szellemi, lelki és gazdasági irányítója volt.

Lelkészi működésének hőskora a kisebbségi sors 22 esztendeje. Ebben a szomorú időszakban mutatta meg ez az Istenében bízó talpig férfi a maga igazi lelki arcát. Iskolát épített, olyan iskolát, melynek tanítói kara Régeni Áron igazgató-énekvezérrel az élén, az ő irányítása mellett a legrosszabb indulatu román inspektorok elismerését is kivívta. Szövetkezetet alapított, melyet páratlan szakértelemmel irányítva, a község gazdasági életének fontos tényezőjévé tett. A kisebbségi időben készült el a buzgó hívek közadakozásából épült közművelődési ház is, melyhez foghatót Erdély földjén alig lehet látni.

Végh Benjámin a gyülekezetével benső, lelki kapcsolatban élő lelkipásztor mintaképe volt. Pásztor volt ő, a szó legnemesebb értelmében, aki a gondjaira bizott nyáj sorsát szivén viselte, oly mértékben, hogy lelkiismeretes kötelességteljesítése, csendben, szerényen, de lángoló lelkesedéssel munkáló nemes egyénisége a gyülekezet és a lelkészi kar számára példamutató személyiséggé emelték őt. Nőszövetsége évtizedeken keresztül olyan fegyelmezettségről, áldozatkészségről és öntudatról tett tanubizonyságot, ami szinte egyedülálló egyházunk életében. Az irányítása mellett működő kebli tanács, dalárda és ifjúsági egylet működése is minden elismerést megérdemel.

Fájó szívvel búcsúzunk a gyülekezeti munkából visszavonuló lelkész atyánkfiától. Köszönjük, hogy megmutatta, hogyan kell egy igazi lelkipásztori életet megélni, gazdag tartalommal kitölteni. Hisszük, hogy irányítására, támogatására, munkájára ezután is számíthatunk. Imádkozunk, hogy abban az új otthonban, melyet nemes lelke sugallatára az egyház nyugdíjintézetére hagyományozott, a gondviselő Isten egészségben, testi és lelki békességben még sokáig éltesse.

A nyugalomba vonuló lelkész

VALLÁSOS KÖNYVEK

Az Unitárius Iratterjesztőben a következő közérdekű könyvek kaphatók:

Újtestamentum és zsoltárok	1.— P.
Unitárius Énekeskönyv, új nyomtatás, kötve	6.— „
Boros György dr.: Szívemet hozzád emelem	3.— „
Szent-Iványi Sándor: Áhitat kis könyve	1.— „
Imához! (Katonák imakönyve)	1.20 „
Kelemen Imre: A keresztény élet kapujában	2.50 „
Péterfi Dénes: Unitáris kereszténység	5.— „
Gálfi Lőrinc (kiadó): Pályadíjat nyert egyházi beszédek	4.— „
Ütő Lajos: Nebó hegyén	2.20 „
„ „ Bölcső mellett	1.50 „
Balázs Ferenc: Bejárom a kerek világot	6.— „
Benczédi Pál: A vallástanítás története	1.50 „
„ „ A szombatosság vádja	0.80 „
„ „ Dávid Ferenc vallása	1.— „
Boros György dr.: Az unitárius vallás fő elvei	0.20 „
Clarke-Kiss: A mindennap vallása	2.50 ,
Brassai Sámuel dr.: Nézetek a vallás eszméjéről	1.50 „
Csiki Gábor dr.: Gondolatok a hit világából	3.50 „
„ „ Hiszek egy Istenben	1.50 „
Fosdiek-Lőfi: Utazás Palesztinában	4.— „
Kiss Elek dr.: Teendőink az egyházi élet körében	1.— „
„ „ Jézus útja	0.80 „
„ „ Magyar unitárius hit- és erkölcstan	2.— „
Lőfi Ödön: Az unitárius alapelvei	0.30 „
Pap Domokos: Dávid Ferenc életrajza	0.90 „
Peabody—Szent-Iványi: A lélek egyháza	1.80 „
Simén Dániel: Öntudatos unitárizmus	0.80 „
„ „ A lélek problémája	1.50 „
„ „ A lélek megszólal	3.— „
Simons—Simén: Egy modern Istenhit	1.50 „
Nemes Nagy Márta: Kékhegyek honában (kis színdarab)	0.80 „
Lőrinczy Géza: Karácsonyeste (kis színdarab)	0.50 „
Dr. Abrudbányay és Ferenc: Egy Istenünk, egy magyar hazánk	5.— „
Dr. Abrudbányai: Az Unitárizmus és fajelmélet	1.50 „
„ „ Bizonyosság a vallásban	1.50 „
„ „ A vallás és a mai koreszmék	1.50 „

A »SZÉKELY NÉP« IRJA:

„Balázs Ferenc rájött arra, hogy nem elegendő a nép meséit, szokásait, művészetét, tehát folklorisztikus kincseit kutatni, fölfedezni és csodálni, hanem a legmesszebbmenő módon tekintetbe kell vennünk társadalmi élményeit és ösztöneit is, ha valóban termékeny hatást akarunk gyakorolni reája. Jó lenne, ha tekintetbe venné ezt az elemi alapigazságot minden értelmiség, aki a nép közvetlen közelébe kerül.

Arra is ráébredt Baláns Ferenc, hogy hiába teregetjük a nép elé a legszínesebb és legreálisabb terveket, a nép nem hisz mindaddig, míg tényekkel bizonyságot nem teszünk. A tényleges eredményeket azonban megbecsüli és a hasznos példát szívesen követi. Építened kell, ha a nép építő ösztönét új életre akarod serkenteni. A magad életével kell példát mutatnod, ha hívőket akarsz toborozni a nép köréből. Azt mondotta Balázs Ferencre a mészkői nép: „A másával bajlódik, nekünk ád tanácsot, de a magáén sem gazda. Már nem is érdemes sajnálni, hogy mindenki meglopja, megcsalja. Miért nem vigyáz a magáéra? Járjon az után, amiből él." Igy járt a mészkői próféta, aki elhanyagolta a saját udvarát, mert cselekvő lázában gyorsan új életformát akart teremteni a népnek. Kifelejtette számításából a nép valóságérzékét. Egyik kísérlete sikerült, a másik csődöt mondott, több erőt pazarolt, mint amennyi eredményt csűrbe gyűjthetett. Mégis óriási dolgot cselekedett: kalauzt hagyott mindazoknak, akik a nép felé mennek s együttműködést vállalnak vele. Ezért, ha rajtunk állana a dolog, Balázs Ferencnek a „Rög alatt" című könyvét kötelező olvasmánnyá tennők minden iskolában.

UNITÁRIUS HIREK

HALOTTAINK

ÖZV. KAÁLI NAGY GÁBORNÉ, született makfalvi Vass Vilma, életének 91. évében Székelykálban elhunyt. A csendesen megpihent nagyasszony az ősi unitárius nemzetség élete történetében volt fáradhatatlan munkás, s évek óta csendességben élt nagyszámú családja, gyermekei, unokái, dédés ükunokái körében. Fia, néhai kaáli Nagy Árpád maroskörí felügyelő gondnokunk volt, unokái közül kaáli Nagy Árpád István földbirtokos, Ferencz Józsefné és dr. Inczeffy Gézáné gyászolják. A családi háztól történő gyászszertartáson Benedek Mihály székelykáli lelkész méltatta az elhunyt nagyasszony életét. Pihenjen csendesen.

MAJOR DOMOKOS csekefalvi származású atyánkfia, Zsibón, 88 éves korában elhunyt. Temetése május 3-án volt s azon a gyászszertartást Lőrinczy Géza szórvány-lelkész végezte, a zsibói református lelkésszel. Az elhunyt szép családi életet élt; értékes gazdasági ismereteivel mezőgazdaságunk fejlesztése érdekében sokat fáradozott. Ő volt az alapítója a Zsibói Gazdakörnek. Az elhunytat felesége, kivel 47 éve kötött házasságot. gyermekei, unokái és a kiterjedt rokonság gyászolja.

KISS ILDIKÓ, Kiss László és Balla Jolán híveink 10 hónapos kislánya, tüdőgyulladásban hirtelen elhunyt. Temetése Nagybányán május 5-én volt.

ÖZV. KANTOR JÓZSEFNÉ, szül. Pál Róza, haláláról kegyelettel emlékezünk meg e helyen. Ősi papi családból származott. Pál Mózes szovátai unitárius papnak volt leánya. Rövid ideig tanítónői állást töltött be Torockón. Férjhezmenetele után félbehagyta a tanítást. Kántor József gyalui körjegyzőnek lett hűséges élettársa. Két leányuk volt, Gizi és Margit. Előbbi Ürmösi Károly esp.-lelkész felesége lett, utóbbi Dávid Albert kultúrmérnöké. Özvegységre jutása után Ürmösi Károly lelkésznél — Gizi leányánál — töltötte be nagy gonddal és szeretettel nagyanyai feladatát a szeretett unokák nevelése, gondozása körében. Buzgó vallásos lelkű, imádkozó, templomlátogató volt élete végéig, míg 85 éves korában a mennyei Atya visszahívta hív és buzgó szolgálóleányát a mennyei örök hajlékokba.

Legyen csendes földi porrészeinek pihenése. A gyászolóknak a jó Isten adjon enyhületet és vígasztalást.

MEGHATÓ ESKÜVŐI SZERTARTÁS ment végbe április 29-én a sepsiszentgyörgyi unitárius templomban. Ez alkalommal esküdött egymásnak örök hűséget Kovács Lajos, boldog emlékű, volt brassói esperes leánya, Erzsébet és Csorsz Lajos m. kir. százados. A szertartást, melyen jelen volt a város színe-java, Kovács Lajos dr. teológiai tanár, a menyasszony testvérbátyja végezte. Isten áldása legyen az ifjú pár életén.

DR. NAGY ZOLTÁN orvos atyánkfia a kolozsvári unitárius templomunkban április hó 22-én tartotta esküvőjét Benkő Andrea úrleánnyal. Az esküvői szertartást főtisztelendő püspök úr végezte. Az ifjú párnak ezúton is boldogságot kívánunk.

AZ UNITÁRIUS LELKÉSZEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE pályázatot hirdet a nagyváradi disputáció 375. évfordulója alkalmából tartandó istentiszteleten mondandó egyházi beszéd megírására. Pályadíj 100 pengő. A beadási határidőt az elnökség a választmány utólagos jóváhagyása reményében 1944. június hó 30-ig meghosszabbította. A pályázatok Ekárt Andor elnök, Csehétfalva címére küldendők jeligés borítékkal.

DR. KOVÁCS LAJOS teol. tanár a pünkösdi ünnepek elsőnapján Debrecenben, másodnapján Füzesgyarmaton tart istentiszteletet.

HŐSEINK

MOLNÁR ANDOR m. kir. gépkocsizó lövész százados, több kitüntetés tulajdorosa, aki Északerdély visszafoglalása után két éven át a sepsiszentgyörgyi határvadászszászlóalj parancsnoka volt, majd onnan Kassára helyezték, április 23-án az orosz hadműveletek alatt hősi halált halt. Özvegyén, két unitárius kisfián, Péteren és Andráson és közelebbi hozzátartozóin kívül gyászolják barátai, tisztelői és az egész magyar nemzet. Emléke legyen áldott!

HERKI PÁL HONVÉD a keleti arcvonalon hősi halált halt. Kolozsvári egyházközségünknek volt tagja, de hazája, igazi otthona Kövend, Aranyosszék szép magyar községe. Feleségén kívül rokonai, barátai, ismerősei, de az egész magyar nemzet kegyelettel őrzi hősi emlékét.

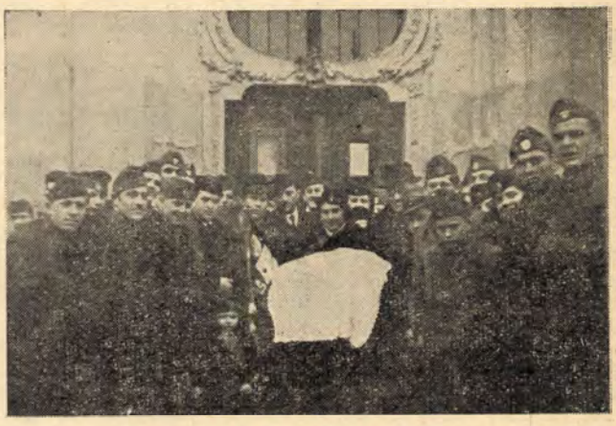
SIMON LÁSZLÓ nagybányai hívünk az orosz harctéren aknára lépett és súlyos lábfej roncsolást szenvedett. Itthon levő feleségét és kisleányát egyházközségünk tagjai — lelkész beosztása szerint — rendszeres élelmiszer ellátásban részesítik.

ÖRÖMMEL ÉRTESÜLTÜNK, hogy Téglás József székelyudvarhelyi állatorvos egy berdetanuló költségeinek fedezését felerészben elvállalta. Mikor ezt a Berde Bizottság nevében hálásan megköszönjük, kérjük az egy igaz Istenünk, hogy a jólelkű adakozónak adjon ezerannyit és példája legyen mások számára is méltó buzdítás.

A MULT SZÁMUNKBAN ISMERTETETT székelykeresztúri „Báró Orbán Balázs“ unitárius gimnázium 150 éves jubileumi Emlékkönyve beszerezhető a gimnázium igazgatójánál. Ára 10 P.

LEVENTÉINK PÉLDAADÁSA

A kolozsvári Dermata művek „Mátyás Király“ leány és fiu csapata dr. Gál Zsigmond atyánkfia vezetésével ünnepélyes keretek között tartotta keresztvíz alá egy unitárius szegény munkás család második gyermekét. Mélyen átérezve a történelmi idők súlyát, a romok eltakaritása mellett új életeket a „jövendőt“ védik, mikor példaadásukkal keresztszülői gondok vállalásában is részt vesznek.

NEMZETNEVELÉS

DR. MESTER MIKLÓS

A belső összetételében és nemzeti erejében megújulni akaró magyarság ezen a tavaszon annyi bizonytalan és határozatlan fontolgatás után végre lehetőséget talált arra, hogy a mai idők friss eszméi hatására a maga áldott érdekeiért komoly munkába kezdjen. Vannak ennek a munkának részei, szakaszai, melyeket azonnal elindíthat a magyarság, vannak azonban mélyreható jelentőségű feladatok, melyek megvalósításához csak akkor foghat a nemzet, ha már esztendők után legalább egy nemzedéket a lelke gyökeréig átnevelt s olyan szellemi, erkölcsi és vallási erőkkel látott el, melyeknek összhangzó és együttműködő tevékenysége biztosíték lehet azok teljesítéséhez. Az új magyar nemzetnevelés beindítására a kormányzat dr. Mester Miklós országgyűlési képviselőt bízta meg.

Az új kultuszállamtitkár egész Magyarországon, de különösen Erdélyben az elmult években azzal vált ismeretessé, hogy közéleti munkájában, de különösen az országgyűlésen rendületlen erővel és komoly felkészültséggel harcolt a régi kormányzat erőtelen és kevésbbé nagyvonalu kultúrpolitikája ellen. Mindig tárgyilagosan, de a szónoki erő lendületével sikraszállt egyetemes jelentőségű kérdésekben, de éppen ilyen meggyőződéssel vitte a nagygyülés elé egyeseknek, nevelőknek, munkásoknak személyi panaszát, de ilyenkor is — érezni lehetett — a nagy magyar népi érdek szent szolgálata lángolt benne. Erdély magyarsága, de minden jó magyar különösen azért boldog, mert benne olyan férfiú került felelős, irányító helyre, ki vérében, életkörülményeiben, családi és egyéni lelki kapcsolataiban szervesen hozzátartozik a magyar nemzeti közösséghez. A magyarság legerőteljesebb, legjózanabb s mégis lelkében a legforróbb rétegéből fakadt fel s minden vállalkozásához, munkájához a népi talajból feltörő ősi erők termelik a lendületet.

Akár vallja meg a nemzet, akár nem,, benne nagy és alig felmérhető történelmi fordulat jelentkezik. Hosszú, keserves útat tett meg a nemzetnevelés gondolata addig, míg Mester Miklós fiatal képességeit szolgálatába állíthatja. E hosszú, verejtékes úton gondolatok, elvek, eszmények, tradiciók és friss meglátások kemény és ádáz küzdelmet vívtak egymás ellen, míg győzelemre indult a nagy felismerés után a magyarabb, egészségesebb, termékenyebb és átfo-

góbb kultúrmisszió. Mi unitáriusok köszöntjük benne azt a becsületes, jó szellemű, őszinte lelkű, gerinces magatartású, magyar szellemű férfiút, kinek benső emberi lényege kialakításához egy drága intézményünk nevelő eszközein át mi is hozzájárultunk. Ezt nem hivalkodásból jegyezzük ide, de elégtétellel azért, hogy mint a történelemben állandóan, így most is nagy fiat nevelt a nemzetnek az erdélyi szellem igaz lényegét meghatározó unitárius gondolkodás és életfelfogás... Nem várunk tőle semmiféle hálát, nem akarunk különös kedvezményeket azért, mert élete kialakításához hozzájárultunk, csak azt kérjük tőle, aki nálunknál jobban ismeri történelmi kultúrharcunk nehéz küzdelmeit, csak azt kérjük, segítsen hozzá bennünket, unitárius intézményeinket, iskoláinkat, hogy ezután még teljesebb erővel lehessünk szolgálatára népünknek s elkövetkeezndő évtizedekben mind több és több Mester Miklós keröljön a nemzeti közélet vezetőhelyeire szerény várainkból ...

Büszkén jegyezzük ide azokat a szavakat, melyeket ő a véndiák mondott egy évvel ezelőtt keresztúri iskolánk 150 éves évfordulója ünnepségén:

„Találkoztunk az életben olyanokkal, akik anyagilag gazdagabb Alma Materből indultak el és kezükben a tudásnak fényesebb mécsesét hordozták mint mi. De egyetlen olyan emberrel sem találkoztunk, akinek fényesebb lett volna a lelki mécsese, mint a miénk, keresztúri diákoké. Nemzeti öntudatban, hazafias érzésben középiskola, sem főiskola, sem egyetem többet nem adott és nem ad a diákjának, mint amennyit a székelykeresztúri unitárius gimnázium. Éppen ezért minden diáknak büszkének kell lennie az Alma Mater-re. Akiben alacsonyabbrendűségi érzés van mással szemben, akár magyarral, akár nem magyarral — és akármilyen társadalmi állású egyénnel szemben, az ennek az intézetnek nem méltó fia. Jegyezze meg mindenki magának, hogy méltóbban a magyarságot egyetlen gimnázium sem képviseli, mint a miénk, mert nincs gimnázium ahol aránylag annyi szintiszta magyar diák tanulna és annyi szintiszta magyar tanár tanítana, mint a mi Alma Materünkben. Mindenkinek, aki faji öntudatában meg akar erősödni, ajánlom, hogy olvassa el intézeünk történetét."

Adjon Isten erőt neki, hogy tiszta világnézetét, őszinte magyar lelkét, jó emberi tulajdonsgait mind átadhassa azoknak az intézményeknek, melyeknek további életét irányítja és ellenőrzi ...

VIZSGÁLATOK

ÉRETTSÉGI VIZSGALAT. A székelykeresztúri unitárius gimnáziumban a szóbeli érettségi vizsgálatot *P. Szentmártoni Kálmán* tanügyi főtanácsos elnöklete alatt április 24—25. napjain tartották. Összesen érettségire állott 19 tanuló; ezek közül kitüntetéssel érett 2, jelesen 1, jól érett 6, érett 10. *Dr. Lőrinczi István* kormányképviselő adományából 50—50 pengő jutalmat kaptak a kitüntetéssel érettek: *Bálint Ferenc* és *Orbán Lajos*. A jó eredmény kihirdetése után az elnök buzdító beszédet intézett az érettségit tett ifjúsághoz s felhívta őket, hogy mindnyájan vegyenek részt a nagy nemzetvédelmi munkában s kit, hova a sorsa állít, minden erejével dolgozzék, küzdjön a győzelem reményével függetlenségünkért, szabadságunkért, fajunk megmentéséért a végső győzelemig!

KOLOZSVÁRI GIMNÁZIUMUNKBAN április hónapban lezajlottak az érettségi vizsgák. A kormány részéről Kovács Kálmán tanügyi főtanácsos, az egyház részéről Márkos Albert ny. tanár elnököltek a vizsgán. A 27 tanuló közül hárman (Gálffy Miklós, Kovácsy Pál és Zsakó János) jelesen, tízen jól és 14-en elégségesen értek. A sikeres vizsga befejezése alkalmával Márkos Albert elnök buzdító szavakat intézett az ifjúsághoz, rámutatva arra, hogy ilyen nehéz történelmi időkben kettőzött felelősséggel kell a munkát végezni.

TEOLÓGIAI AKADÉMIÁNK VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGA előtt Béres László, Huszti János, Máthé Sándor, Székely László és Veres Ödön másodévesek alapvizsgát, Bajor János, Bedő Béla, Péter Ödön és Székely Gergely negyedévesek szakvizsgát tettek. Azok a teológiai hallgatók, kik katonai szolgálatot a nyáron nem teljesítenek, lelkészek mellett végeznek gyakorlati munkát.

TEOLÓGIAI AKADÉMIÁNKON a lelkészképesítő vizsgák május 25-én, a középiskolai vallástanári, teologiai tanári és énekvezéri képesítő vizsgák pedig 26-án lesznek. Az évfolyamaikat végzett hallgatók majdnem mind elindultak egyházközségeikbe. hol a nyár folyamán gyakorlati munkát fognak végezni.

OLVASNIVALÓ

BARDÓCZ PÁLNÉ MÉHEI

Ifjú Rákóczi György lengyel hadjáratának gonosz kimenetele tatár rabságba ejtette Erdélyországnak tizennyolcezer deli, jó vitézét s gyászba, siralomba döntötte a gyámol nélkül maradt családok ezreit.

Még hagyján, akiket ki tudtak váltani övéik, de hány ezeren vesztek ott Krimia tikkadt pusztaságain, büzhödt ingoványai közt kínnal égő, reménytelen hazavágyásban?...

Kövendi Bardócz Pálné sok bajjal, verejtékezéssel nagyjában összeteremtette az ura sarcát. Kétszáz tallért követelt a rabtartó tatár, még csak húsz-harminc hiányzott ebből az összegből. De a hiány pótlására is megvolt a jó remény. Bardócznénak ugyanis jó néhány kosár méhe volt, aminek a mézét már tavasszal el alkudta a tordai pogácsásoknak és az alku úgy mutatta, hogy ősszel a méhek fölverésekor együtt lesz az egész váltságdíj.

Az ura szabadulásáért majd elepedő, hűséges asszony egyre járta, kérte a pogácsásokat, hogy ne várassák őszig, adják meg előre a méz árát.

Ezek azonban süketségre vették vagy elsóhajtották az asszony esekedéseit.

— Őszig lelkem? Ugyan ki tudja, hogy mi következik ránk addig? Egy nap sem bizonyos ebben a bódult, zürzavaros időben...

Hej de gyászosan valóra vált a pogácsások aggodalma!

Azon a nyáron ugyanis, úgymint 1658 augusztus havában rettenetes tatár sereg zudult rá Erdélyországra, hogy megbüntesse a török szultánnal vakmerőképpen ujjathúzó Rákóczi Györgyöt és a mellette kardoskodó országot.

Keletről nyugatra áradozott Ali khán bősz serege és csapatokra szakadozva, e gymásután dulta, égette föl az útjába eső, virágzó szép városokat és falvakat.

Egy alkonyatkor Aranyosszék fölött, a zordhomlokú Székelykőn is fölgyulladt a lármafa. Ameddig a favakba ellátszott pirosló lángja s égre kóválygó füstje, félreverték a harangokat és száguldozó hirmondók kiáltották ki a veszedelmet:

— Fussatok jámborok, már Fehérvárt és Enyedet égeti a pogány!...

A lakosság részint — ki ahogy közelebb kapta — a havasokba futott, részint a mészhegyek barlangjaiban vagy a bányák átalutas, mély rejtekeiben húzódott meg.

A kövendi székelyek csak barmaikat verették föl a havasokra, maguk nem mozdultak ki falujokból.

Egy az, hogy félre estek a hadak főútjából, más meg az, hogy a templomuk erős, bástyás kőfallal volt körülvéve, mely holmi kisebb, félrefitető, rabló csapatok ellen mindig bizonyos menedéket nyujtott. A megriadás éjszakáin a cinterembe takarították be gabonájukat, ruhás ládáikat és egyéb féltett holmijukat.

Bardócz Pálné a méheit is beköltöztette a cinterembe. Neki ezek voltak a legdrágább kincsei s félteni annál inkább féltette ezeket, mert tudott dolog, hogy a pogány nagy szorgalommal szokta fölkutatni és kifosztani a méheseket. Sörbetnek és más igazhítű, édes italoknak méz a főfő szere...

Az éjszakát háborgatás nélkül töltötte el az úrnak összefutott, jámbor kicsiny nyája.

Reggel azonban bent a cinteremben ütött ki nagy zendülés.

A Bardóczné méhei ugyanis amint reggel ki kezdtek szállingózni a kosarakból nem lelték föl a megszokott helyüket, megvadultak és dühösön kezdtek szerteszét röpdösni, csíptek, martak, üldözőbe vették mindenkit, akibe bele ütköztek. Csakhamar egész sereg embernek dagadt föl a képe a méhcsipéstől, nagy sivalkodás, szitkozódás hangzott mindenfelől.

— Ki kell hányni a méheskosarakat! — háborgott a gyülekezet az eklézsia tisztelendő pásztora előtt.

Ez a presbiterekkel odajárult Bardócznéhoz és fölszólította, hogy takarítsa el a méheit. Az asszony azonban nagy furiával, illetlenül nyelvelt vissza.

— Az uram szabadulását akarják kigyelmetek meghiusítani? Nohiszen szép keresztény indulat ez az eklézsia fejeitől! Hanem az én méheimhez nem férnek hozzá kigyelmetek, amíg ezt a tízkörmös kezemet mozgatni tudom!...

Az egyik presbiter végül feltalálta magát.

— Föl kell vinni a méheket a toronyba, a harangokhoz, ott szabadon röpdöshetnek ki s be az ablakon.

Ebbe Bardóczné is belenyugodott. Óva-féltve, nagy gondviseléssel felhordta méhkosarait a toronyba és sorba rakta az ablakoknál. Aztán maga is fölköltözött a gyermekeivel a méheihez. Nem akart elszakadni ezektől, de a gyülekezetben sem akart maradni, amely ime: egy kis kellemetlenségért kész volna útját szegni az ura szabadulásának...

A tatárok előljárói délután föltünedeztek a dombok élein.

Nosza fölserkentek a kövendiek az ellenség fogadására! Az asszonyok nagy üstökben vizet, szurkot forraltak, a férfiak rendelt seregekben a bástyákra, a kapuhoz, a fal mellett álló létrákra oszlottak.

Hanem ez egyszer szörnyen csalódtak minden bizakodásukban!

Tömérdek népe volt ugyanis Ali khánnak, mindenüvé fölösen jutott belőle, mint az országos esőből. Kövendre is mint egy háromszázig való lovas nyargalt be. Hamarosan beszáguldozták az utcákat, majd a templom környékén verődtek össze.

A bástyákról megtették a köszöntő lövéseket, de biz a tatárok nem szaladtak meg, mint más közönséges rablók. Sőt, mintha lelket vettek volna a gyér puskaropogásból, rövid tanakodás után leugráltak lovaikról, s ostromhoz készültek. Létrákat, feszítőrudakat, zúzógerendákat gyüjtögettek a templom környékére.

A tatárok nagy készületét látván, rémülten vette észre a keresztény nyáj a maga erőtlenségét.

Hiszen még létrájuk sem volt elegendő, amiken ilyen nagy sokasággal szemben a falak védelmére kellő sűrűségben fölállhattak volna!

No, ezen a fogyatkozáson még valamennyire segítettek. Valakinek ugyanis eszébe jutott, hogy hiszen ott vannak a toronyban a harangokhoz vívő létrák, azokat le lehet szedni és falakhoz lehet alkalmazni...

Ez nagyhamar meg is történt.

Bardócznémost már fönt rekedt a torony padlásán ég s föld között lebegve. Le nem szállhatott onnan a maga erején, viszont azonban nagy megnyugvással gondolta föl magában, hogy bármi sorsa is lesz odalent a feleinek, hozzá ugyan egykönnyen nem fog fölkapaszkodni a tatár...

Az ostrom bizony rövid ideig tartott. A pogányság az ő tanult, fortélyos hadi mesterségével csakhamar kicsalogatta és elfogyatta a székelyek hadiszereit. A puskák elhallgattak és a forró víz, égőszurok kiürült az üstökből. A kapu pedig mindinkább tágult, foszladozott a zúzó gerendák és feszítő rudak erejétől. Már annyira jutott a dolog, hogy a tatárok mind odasereglettek a kapu elé, mindenki első akart lenni a berontásnál.

A szorongatott kicsiny sereg a végső mentséghez folyamodott: sarcot ajánlott a tatároknak.

— Háromezer tallért fogtok fizetni, hitetlen kutyák! — kiáltotta föl a tolmács a bástyára.

— Ő, dicső vitézei a hatalmas szultánnak, hova gondoltok ezzel a rettenetes nagy summával? — felelt vissza a pap. — Hiszen mi csak szegény kis falu népe vagyunk, az életünk sem ér föl annyi pénzzel...

— Hát mennyit akartok fizetni, gaz nemzetség?

— Ötszáz tallért tán ki tudnánk szorítani.

A tolmács összevartyant a csapat vezetőjével.

— Hát ide az ötszáz tallérral, ha kedves az életetek!

A tatárok letelepedtek pihenni, bent a falak mögött pedig a presbiterek hozzáláttak a pénz összeszerzéséhez.

Bardóczné a toronyból hallotta az imént esett beszédet s nagy volt az öröme, hogy hozzá nem jöhetnek föl pénzt kérni... Az ura váltságára való készpénzét sem kell megcsorbáznia, a méhei is szépen megmaradnak...

A sarc nagynehezen összegyült és a pap egy zacskóban kötélen leeresztette a tatároknak. A csapat vezetője vigyorogva süllyesztette el a zacskót a tarisznyájában. Aztán fennhangon mondott valamit az embereinek, amire ezek fölugráltak és gúnyosan röhögve, pihent erővel újra hozzáláttak a kapu töréséhez.

A kicsiny keresztény nyáj rémes jajgatásban tört ki, amint a pogányok gonosz csalárdságára ráeszmélt.

Elhangzott a vészkiáltás:

— Be a templomba, halálra védekezni!

A toronyból Bardóczné is szemmel kísérte a tatárok hitszegését. Csakhamar rémült, keserves zajongás morajlott föl hozzá a templomból, asszonyok, gyermekek sikoltozásai, férfiak reszkető, ijedt kiáltozásai... Remegve nézett alá az ablakból: a rés egyre nőtt a kapun a dübörgő ütések nyomán... egymást könyökölve, vad mohósággal törekedtek előre a tatárok.

Az asszony megfordult: ott lent a jajveszékelés még kétségbeesettebben verdeste a templom boltjait... Egy pillantást vetett gyermekeire... a méheskosaraira... hirtelen előre lépett... fölragadta a legközelebb eső méheskosarat... az ablakhoz ugrott véle s szilaj elkeseredéssel lesujtotta a kapu előtt szorongó tatárokra... Aztán a másodikat dobta... a harmadikat... mindahányat!

S villámló tekintettel nézett alá elhányt kincsei után, mint valami dühöngő Erinys!

A kapu döngetése hirtelen félbeszakadt, kavarogni, bomladozni kezdett az ostromlók serege. Majd szörnyű sivalkodással megiramodtak a tatárok és eszeveszetten kezdtek lovaikra ragadozni...

A méhek akkora már felverődtek és sötét, vészes felhőként gomolyogtak utána a szaladó csapatnak. Bőszen csípték-marták a verejtékszagú, hadonászó, rémesen üvöltöző tatárokat, belebujtak a megvadult lovak fülébe... félelmesen zugtak, mint a jégeső...

Bent a kövendi templomban a szorongatott kicsiny sereg nem tudta mire vélni, hogy a kapu törése abbamaradt s cselfogást gyanítva, nem mert kimozdulni a templomból. Jó idő telt bele, amíg a nyáj tisztelendő pásztora a templom ablakán kidugta a fejét és a kapu felé kémlelődött.

Ennek aztán Bardóczné a toronyból lekiáltotta az örömhírt:

— Megszabadultunk, bátran kijöhetnek kigyelmetek... árkon-bokron túl van már a tatár!...

A méhek estére nagyrészt visszaszállingóztak a templomba és sűrűn összeverődve, panaszos, mérges zümmögéssel cirkáltak, keringőztek a kapubástya körül.

Mézük, kosaruk, ott hevert a porban széttaposva... Bardóczné másnap alig pár kosárnyit tudott újból befogni belőlük, a többi elvadult erre-arra...

De nem is volt aztán szüksége Bardócznénak a méheire. A megszabadult hálás nép összerakta azt a néhány tallért, ami a válságdíjból még hiányzott s a nevezetes eseményt „az úr kegyelmének tanuságául" az eklézsia öreg könyvébe is beiratta.

Kolozsvár.

Gyallay Domokos

SZÉLJEGYZETEK EGY BIRÁLATRA

A Protestáns Szemle májusi számában Trombitás Dezső ismerteti Józan Miklós „Szemtől-szembe" című könyvét. Dicsérő és elismerő szavakkal illeti a főpásztor erőteljes, kiegyensúlyozott egyéniségét, elismeri stílusának, írásmódjának művészieségét, de alig van elismerő szava arra a vallásra, amelyet mint püspök képvisel. Szinte büszkeséggel és örömmel vesszük tudomásul azokat a megállapításokat, melyeket egyházunk fejéről tesz, s nem akarunk vitába bocsátkozni azokért a kritikai, szerintünk bármennyire is kritikátlannak látszó szavakért, melyekkel, úgy gondolja, hogy az unitárizmus lényegére üt rá, mert hiszen az ő megállapítása szerint is „két hit és világnézet feszült »szemtől-szembe« egymással". Mégis két kitételét nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül. Az egyik az, hogy *„az unitárizmusban éppen az hiányzik, ami a kereszténységet kereszténységgé teszi:* a Szentháromságisten második személye, az Atyával egylényegű Krisztus". A másik az a megjegyzése, hogy az a tény, hogy „unitárius és magyar: ez a kettő együtt jár" *nem irandó a magyarság javára.*

Az elsőre vonatkozólag, bármennyire is nem tetszik sokaknak, mi csak mindvégig kitartunk amellett, hogy az unitárizmusból nem hiányzik az, ami a kereszténységet kereszténységgé teszi. Természetes, ez azt is jelenti, hogy szerintünk a kereszténység lényege nem a Szentháromságisten. Ezt a tant Jézus követőinek görög és keleti filozófiai spekulációja teremtette meg és mély meggyőződésünk, hogy a kereszténység alapítójának lelkületétől ez éppen annyira távol volt, mint amennyire távol van a kereszténység sokmillió, a teológia tömkelegében járatlan, de Istenben bízó hívétől. Szerintünk egy vallásalapító sem lehet tárgya az élő Istent megillető és Őbenne gyökerező hitnek és imádatnak, és Jézus ezt sohasem követelte magának. Azonban ez a mi felfogásunk. Akik ezt nem ismerik el, természetes, hogy minket tévelygőknek látnak, s ha ez a látásuk mély meggyőződésből fakad, még tisztelni is tudjuk. Másképpen állunk azonban azzal a megjegyzéssel, *mely szerint nem irandó a magyarság javára az, hogy az unitárius és magyar: ez a kettő együtt jár.* Ilyen megállapítást csak az tehet, aki bizonyos rosszindulattal tekint mindazokra a magyarokra, akik nem az ő vallását követik, vagy pedig, aki nem ismeri az unitárizmus örökös tépelődését, törekvését a magyarság felemelésére és nevelésére. Az unitárizmus soha sehol sem volt a magyarság kárára, amint pedig a fentebbi megjegyzés alapján gondolni lehetne. Az unitárius falvak — ezt elfogulatlanul mondhatjuk, — magukon viselik vallásuk szelleméből eredő nagyvonalúságot, rendet és jólétet, anélkül, hogy a hívek ne hinnék és hirdetnék a tapinthatókan túl lévő dolgoknak reálitását se ne lennének meggyőződve az érzékieken felülálló Isten létezéséről. Hitrombolást, hitetlenséget a kritikus sehol sem találna köztük nagyobbat, mint a saját felekezetbeli között, legfennebb sok szép hangzású, de inkább csak a felszínt jelentő szavakat nem találná meg, melyek másutt sem a lélek mélyéről erednek. Szerintünk a magyarság javát szolgálja mindaz, ami a tudatlanságot eloszlatja, s a társadalmi különbségeket azáltal tünteti el, hogy nem leereszkedik, hanem azokat emeli fel magához, akik alant vannak. Ezt tette az unitárizmus már akkor is, mikor a többi felekezetek a néppel való foglalkozást még bűnnek tartották, és már a XVII-ik században az unitárizmus az, melyet katholikusok és reformátusok egyaránt azzal vádolnak, „megrontja a népet, mert iskolákat nyit számára".

Mi sem akarunk vitát provokálni, s elismerjük, hogy hitfelfogásbelileg két világ feszül „szemtől-szembe" egymással, amelyek közül természetesen mindenki számára a maga világa az igazi, de az ellen már erélyesen tiltakozunk, hogy vallásunk valamennyiben is kárára lett volna a magyarságnak.

B. A.

TÓPARTI IBOLYÁK...

A zöldülő kertek alatt
Bimbótáró napfény révén,
Megállok egy kis kerek tó
Kék ibolyás partja szélén.

A tópartján öreg fűzfák,
Éledeznek a napverőn.
Fölmelegszik bennem a szép,
S fiatalos lesz az erőm. —

Új élet kél fűben, fában,
Madár-szivben, ember-vérben.
Imádságos kedvem kerül,
Hogy még egyszer tavaszt értem.

Köszöntöm mi ujra éled:
A szerelmet, édes álmot.
S valamiért szedegetem,
A tóparti ibolyákat?!...

IZSÁK DOMOKOS.

GONDOLKOZZUNK RAJTA

SZÁMOK MAGYAR ERŐ

1941-es népszámlálás még mindig feldolgozás alatt áll. Nem régen a Statisztikai Hivatal közölte a thj. városok lakosságának felekezeti megoszlását. E szerint az erdélyi városokban az unitáriusok a következő arányban fordulnak elő: Kolozsváron van 4124 lélek, azaz az összlakosságnak 3.7 százaléka, Nagyváradon 301 lélek, az összlakosságnak 0.4 százaléka, Marosvásárhelyen 1840 lélek, az összlakosságnak 4.1 százaléka és Szatmárnémetiben 32 lélek. Az 1941-es népszámlálás alapján az országban élő unitáriusok lélekszáma 57.912, vagyis az ország összlakosságának 0.4 százaléka.

Látszólag ezek a számok nem lelkesítők, hanem inkább lehangolóak. De ha egy kicsit elgondolkozunk fölöttük, talán akkor igen sok biztatást, öntudatot és reménységet adnak. Először is megállapíthatjuk, hogy az unitárizmus különösen városon rohamosan terjedt. Hiszen csak Kolozsváron az 1936—37-iki összeíráskor még 2000 unitáriust sem tudtunk kimutatni, bár kétségkívül az akkori lélekszám elérte a 2500-at. Azóta csaknem kétszeresére emelkedett. Vásárhelyen ez a szám egy lelkész szolgálati ideje alatt alakult ki. Maga az egyházközség nem is olyan régen még leányegyházközség volt, ma egyik legszebben virágzó gyülekezetünk. A nagyváradi misszió is alig egy évtizedre tekinthet vissza és a számuk alapján is elég szép eredményt ért el. Szatmárnémeti mindig távol volt az unitárius központoktól, de a nem régen megalakult nagybányai szróványközpont eredményes munkásságától nagyon sokat várunk.

Ami az országos arányszámot illeti, nagy távlatokban tekintve ez sem ad okot csüggedésre. Ferenc József püspökségének első felében az egész akkori Nagymagyarországon az unitáriusok lélekszáma 30.000—35.000-re tehető. Ez a szám azóta, a délerdélyi unitáriusokban gazdag vidékek beszámításával is, csaknem megkétszereződött. Egyrészt tehát az unitárizmus a benne levő új szellemet hirdető erőnél fogva terjed az egész ország területén, másrészt pedig haladó, gondolkozó dogmamentessége alapján úgy látszik, terjedésének legjobb talaját a városok műveltebb rétegében találja meg.

De, amint már sokszor hangsúlyoztuk, az unitárizmus fontosságát nem a lélekszám aránya teszi, hanem az az életben résztvevő szellem, mely egész Erdélyben az unitáriusoknak mindig biztosította a kezdeményező szerepet. Ez a szellem tette lehetővé, hogy arányszámunkat jóval meghaladó aktivitással munkálkodtak mindig a nemzet, az ország lelki és anyagi felemelésén. Éppen ez az unitárius szellem az, mely különösen az erdélyi lelkiségnek sajátos ízt és lendületet ad.

B. A.

A magyar Benyovszky Móric gróf a Csendes-óceánon sok szigetet fedezett fel, ő hódította meg a franciáknak Madagaszkárt, amelynek alkirálya volt.

*

Teleki Sámuel gróf tárta fel a keletafrikai medence északi részét, ő fedezte fel a Rudolf és Stefánia tavakat és sok addig ismeretlen vulkánt.

*

A világhírű magyar selmecbányai akadémia mintájára szervezték meg a párisi Ecole Centralét.

*

A világ első polgári technikai főiskolája Magyarországon volt az 1782-ben megnyitott budai Institutum Gometrikum.

*

A világ legelső láncszerkezetű hídja a budapesti Lánchíd volt. A budapesti Erzsébet-híd pedig a legnagyobb nyílású függőhídja.

*

Az olasz egységért folyó szabadságharcban sok magyar vett részt. Garibaldi oldalán küzdött a bajai születésű magyar Türr István, aki később tábornoki ranggal az olasz király első hadsegédet lett. Tüköry ezredes, — akiről utcát és laktanyát neveztek el Palermóban és akinek emléktáblát is állítottak — ott esett el Garibaldi oldalán.

*

Tóth Ferenc menekült kuruc, tábornok lett és bárói rangot kapott a francia hadseregben. Ő építette a törököknek a Dardanellák erődeit és ő készítette a Szuezi-cstaorna első terveit is.

*

Kempelen Farkas már 150 évvel ezelőtt beszélőgépet és gőzturbinát készített. Ugyancsak ő alkotta a máig is megfejthetetlen sakkozógépet, mellyel az egész világot bámulatba ejtette.

*

A bécsi egyetemnek 1413-tól 1630-ig 139 magyar tanára volt. A prágai egyetemnek a magyar Briccius de Buda volt a rektora 1415-ben.

*

Mátyás király már 1472-ben nyomdát alapitott Budán és ezzel megelőzte Angliát és Svédországot is.

*

A porosz lovasságnak a megalapítása magyar névhez fűződik. Az első porosz huszárezredet magyar huszárokból *Ha*lász Zsigmond alapította.

DEÁK FERENC a képvselőház egyik ülésén látja, amint az egyik jobboldali képviselő átmegy a baloldalra. Deák Ferenc megfogta:

— Kérdeznék tőled, öcsém, valamit, de nem teszem, mert megfelelhetnél rá a bibliából.

— Csak kérdezze, bátyám — sarkallta a képviselő —, mert biz én nem tudom könyv nélkül a bibliát s így könnyen elmaradhat a felelet.

— Hát azt kérdezném — mosolygott az öreg úr —, mit keres Saul a próféták között? S erre te azt felelhetnéd: elindultam keresni az atyám szamarait és íme, megtaláltam őket.

*

Középiskolánikban gyönyörű dolgokat tanítanak a római katonák hősiességéről, erős jelleméről. Pedig, ha ezekről akarunk hallani, nem kell visszamennünk a római világba. A hősiességnek, a jellemnek egész gyűjteménye vonul végig a magyar történelmen. Itt az ideje, hogy végre szétnézzünk a magunk portáján is és ne mindig külföldön keressük csodálatunk tárgyát.

Ne csak azt vegyük észre, amit műveltségünkben a külföldtől kaptunk, hanem legyünk büszkék arra, amit mi adtunk a világnak. Mert ebből nemzeti önérzetet meríthet magának a magyar.

TRAGIKUS VÉGZET JUTOTT osztályrészül a vöröskereszt egyik legismertebb véradójának, Eteley Siegfriednek, akit a háború kitörése óta mindenütt ott lehetett látni, ahol a segítségre szükség volt. A hárminchárom éves fiatal férfi, a Szent László-kórház tisztviselője, mint gazdasági tiszt igen hosszú ideig a kórházvonatokon teljesített szolgálatot. Harminc liter vérnél többet ajándékozott az idők folyamán a kivérzett harctéri sebesülteknek, a kiütéses tifuszos katonáknak s fáradhatatlanul igyekezett még ezen túl is mindent megszerezni a szenvedő hősöknek, amire szükségük volt,, vagy amit megkívántak. Többször érte bombatalálat a vonatot, melyen szolgálatot teljesített, nem egyszer támadták meg a szerelvényt partizánok is, de a háborús veszedelmek valamennyi szerencsétlenségét túlélte Eteley Siegfred. Most, az angolszász terrortámadás a békés Budapesten érte, eredeti állomáshelyén s az egyik bomba, mely a kórházra zuhant, megölte a vöröskereszt lelkes véradóját. Eteley Siegfried után fiatal özvegy és egy árva maradt...

GONDOLATOK

Senkisem gazdagszik meg anélkül, hogy ellenséget ne szerezzen magának.

Nagy embereknek is vannak kis rögeszméik.

Nemcsak a bánat, az öröm elviseléséhez is erő kell.

Ha mérlegeljük a veszélyt, mindig nagyobbnak tűnik fel.

Kedves Barátom!

Nem voltam jól értesülve a multkor, amikor utoljára írtam neked. Nem tudtam arról, hogy bizony Szentlörinczen temettek unitáriusokat is a bombatámadás borzalmai után. Most legújabban hallottam, hogy Brassóban akkor érte hiveinket bombatámadás, amikor éppen templomból mentek haza. Bizony itt is voltak áldozatok. Hősi halottaink is vannak már — a hősök ünnepén a nemzet egész kegyeletével együtt megemlékeztünk róluk. Érezzük, hogy itt-non is, a harctéren is háború van. Nagyon erőseknek kell lennünk lélekben s akkor minden borzalmát el tudjuk majd viselni az elkövetkezendő napokban... Örvendetes hír az, amiről írsz, hogy Keresztúron jártadban láttad az egyházi építkezést. Veled együtt még sokan sajnáljuk, hogy nem lehetett külön épületet építeni, de úgy látszik erre most semmi mód nem volt. A régi épületre felhúzandó emelet azonban igen sok nehézséget fog megoldani ott abban az egyházközségünkben, ahol annyi sok szép intézményünk müködik. Most én is örömmel írhatom neked, hogy kolozsvári templomunkban igen kedves és komoly hangulatban. ünnepélyesen és impozánsan folyt le az áldozócsütörtöki konfirmáció. Látszott minden részleten, hogy gondosan elő volt készítve. Sok minden történik részleteiben szépen és kielégítően ebben a vezető egyházközségünkben s a helyzet mégis az, hogy általában kívánnivalók vannak.

Te azon ne csodálkozz, hogy arra a leveledre nem kaptál választ attól a lelkésztől. A levélre nem szívesen válaszolnak egyesek. Legutóbb egy értekezleten az Egyház hivatalosai előtt egy olyan jelentést olvastak fel, melyből kitünt, hogy a hiterősítő napokról a lelkészek hatvan százaléka nem küldött be semmi jelentést. Bírság fog következni az bizonyos, de ezen túlmenően is kell következzék valami, mert az ilyen lelkiismeretlen magatartás lehetetlenné teszi a nevelői munkát s általában az egyházi közigazgatást. Nem sokat várhatunk iskolázatlan hiveinktől, ha magunk is csak ennyire vesszük komolyan kötelességeinket.

Ha elmész Árkosra a kettős lelkészi ünnepségre, mondd meg mindkét kollegának, hogy őszintén és mélyen sajnálom, hogy nem tudtam elmenni arra. A búcsúzó lelkészben becsültem a szorgalmas, negyven esztendő után sem lankadó jó unitárius pásztort, a beköszöntőben a szerény magatartásu, de alapos készültségü kollegát, aki ambicióval fog majd továbbmunkálni a rendezett gyülekezeti életben .Hiszem, hogy minden háborús nehézség ellenére is nagy és népes ünnepség lesz ezen a vasárnapon s a könnyek és a mosolyok, a búcsú és a köszöntő meghitt hangulatában tovább izmosodik az unitárius közösségi élet.

Szeretném, ha következő leveledben részletesen írnál arról, hogy kik háborogtak multkori írásomért. Neked csak újra azt írhatom, hogy azok valóban ögy beszéltek.

— *is.* —

Kérjük kedves előfizetőinket, hogy a címváltozást a lap kiadóhivatalával szíveskedjenek közölni

„SZÓRVÁNYALAP"

Id. Székely M.-né 1 drb. törlő, özv. Biró I.-né 1 drb. törlő, ifj. Székely M.-né 1 drb. törlő, Székely J.-né 1 drb. törlő, Biró M. köházi 1 drb. törlő, Biró Zs. 1 drb. törlő, Biró M. felső 1 drb. törlő, ifj. Gál M.-né 1 drb. törlő, Biró Jánosné torás 1 drb. törlő, özv. Biró B. Jánosné Felsőrákos 1 drb. törlő, Fitori M.-né Felsőrákos 1 drb. törlő, Bodor F. Vargyas 20.—, Kisgyörgy S. 12.— Fekete L.-né 10.—, báró D. F.-né 50.—, Dobai S.-né özv. 20.—, Kovács S. 10.—, Kádár L. 20.—, Borbáth L. 10.—, Gálffy F. 10.—, Imecs S. 10.—, Bencze Gy. 20.—, „Hangya" 25.—, vargyasi unitárius hivek kisebbadománya 420.40, Fitori A. 10.—, Veress B. Árkos 100.—, Végh B. 30.—, Imreh D. 20.—, Veress S. 50.—, ifj. Barabás P. 10.—, özv. Barabás S.-né 10.—, R.-né, Cserei Irén 15.—, Sebestyén P. 10.—, Barabás K. 10.— Gelei S. 10.—, Boga L. 20.—, Kiss István 10.—, Ütő S. 10.—, Ütő E. 10.—, Lőrincz J. 25.—, Balogh K. 10.—, Domokos G. 10.—, Domokos A. 10.—, Duka J.-né 10.—, vitéz Tóth M. 10.—, Véress S. 25.—, ifj. Kurta K. 10.—, Kis F. 10.—, Sebestyén I. 10.—, Tóth V.-né 20.—, Tóth K. 10.—, Incze B.-né 10.—, Incze E. 10.—, Kurta S. 15.—, Ördög L. 10.—, Váradi M.-né 10.—, Incze K. 20.—, Göncz P. 10.—, id. Barabás B. 20.—, Gyulai K. 10.—, Kisgyörgy V. 10.—, Solymosi A. 10.—, vitéz Gelei F. 10.—, Kiss E. 10.—, Dalström K. 10.—, Nagy D. 10.—, Domokos A. 10.—, Árkosi unitárius egyházk. hivei 361.—, báró Szentkereszty B. 50.—, Zágoni L. 10.—, Sepsiköröspataki unitárius egyh. 100.—, Székely K. lelkész 20.—, Bedő B. 20.—, Kiss Gy. 20.—, Ütő F. 10.—, ifj. Bedő J. 10.—, Imreh L. 10.—, id. Bedő I. ny. tanító 20.—, Szabó D. 20.—, Költő L. 10.—, Kala B. 15.—, Imreh J. 10.—, Téglás V. 10.—, Költő J. 10.—, özv. Költő G.-né 10.—, ifj. Téglás B.-né 15.—, Költő A. 10.—, Költő B. 10.—, Para I. 10.—, Bedő B. 10.—, ifj. Bedő B. 10.—, Költő A. 10.—, Boc I. 10.—, Költő J. 10.—, ifj. Bedő F. 10.—, Költő B. 10.—, Bedő Á. 30.—, Para S.-né 15.—, Para I. 10.—, Kiss A. 20.—, Veress F. 10.—, Költő G. 20.—, Hadnagy F.-né 20.—, Kicsi B. 10.—, Németh J.-né 10.—, Tóth J. 10.—, Para Mária 20.—, Lázár D. 10.—, özv. Bedő J.-né 10.—, Molnár S. 10.—, Tóth S. 10.—, Tóth D. 10.—, Sepsiköröspataki hivek kisebb adománya 111.60, Kálnoki unitárius egyház 50.—, Kiss T. 10.—, Hosszú F. 10.—, Ütő I. 10.—, Bedő L. 10.—, özv. Ütő G.-né 10.—, Ütő Á. 10.—, Régeni Á. 20.—, vitéz Gyöngyösi G. 10.—, ifj. Kiss Lajos 10.—, Kiss A. 10.—, id. Kiss L. 10.—, Téglás B. 10.—, Incze J. 10.—, Varga Gy. 10.—, Bedő D. 10.—, Mihály J. 10.—, Kálnoki unitárius egyházi híveink kisebb adománya 54.50, Mihály Anna egy urasztali terítő. Minden pénzadomány a Gondoskodó Hitelszövetkezetbe küldendő, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 18.

NYUGTÁZÁSOK ebből a számból Rázmány Mór betegsége miatt (sikeres operáción már túl van) kimaradtak. A jövő számban természetesen jönni fognak. Ezúton is kérjük hátrélokasinkat, szíveskedjenek beküldeni az évi díjat, mert a nyomdaköltségek feltétlen kiegyenlítésre várnak. Az előfizetőink kérjék meg lelkészeinket s ők bizonyára szívesen fogják postázni a díjakat.

KERESEM nagyszüleim, Kari Ferenc és Inke Juliannának házassági levelét. Kari Ferenc ref. vallású volt és 1822 körül született. Inke Julianna unitárius vallású volt és 1824-ben Bölön községben született. A házasságkötés ideje 1842—1852 között lehetett. A megküldött házasságlevelet 50 P-vel díjazom. Dr. Károly Ferenc pénzügyi főtanácsos, Budapest, Pénzügyminisztérium.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

1. *Abrudbányai ö. Pécs:* Sajnálom, hogy a versbe értelemzavaró hibák csúsztak be. Még egyszer leközölni nem tudom. A Ghandi-verset átadtam a Keleti Ujságnak s az már lehozta.

2. *Ferencz József Debrecen:* A beküldött kéziratot hozni nem tudtam, közben beérkezett a másik. A jövő számban várom híreidet.

3. *Szerkesztőbizottságunk* tagjainak üzenem, hogy szívesen vennék több támogatást.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapító tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

HÁTRALÉKAIDAT SZÍVESKEDJ RENDEZNI!

Szerkesztő: Dr. Abrudbányai János.
A kiadásért dr. Bodor András felel.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

Unitárius Közlöny LIV. évf. 5. sz. 1944. május
Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9 szám
Minerva Rt. Kolozsvár. 5268. F. v.: Major József

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

OLVAS A FALU

Azt akartuk, hogy a kecseti református, a kénosi unitárius s a zetelaki katholikus székely is megérezze, hogy a könyvnap hozzá is szól. Udvarhely vármegyében nyolc községben volt első kísérletképen könyvnap. Nálunk Kénosban június negyedikén. A könyv, az írás, a betű szerepéről, építéséről szólt a délelőtti predikáció. Délután aztán a templomkapuban kitárult a könyvessátor. Mosolygós arcú székelyruhás leventeleányok árulták, leltározták a „portékát" s ők vételezték be s vezették be a „listyába" a bevételt. Mikor gyérült a „sokadalom" ezüstösen csendült fel a pattogó nóta, amelybe a legények sem állhatták meg, hogy bele ne kapcsolódjanak.

Filmreváló édes kép volt, amikor a kis elemisták a „tetthelytől" nehány lépés távolságra komolyan számolgatták ki a „bukszák"-ból a pénzt s összepótolva biztosították a vételárat, majd nagy fontoskodva az asztalhoz léptek s vásárlói mivoltuk komoly tudatában válogattak s tanácskoztak. Egy-egy vásárlás után a szomszédos kapualjban széles karéjba csukorodtak a vásárló körül alaposabban szemügyre venni a könyvet s újabb vásárra indulni. Örömmel láttam, milyen bizalommal fordulnak a diákokhoz tanácsért, milyent, melyiket vegyék s a vakációzó diákok milyen készségesen magyaráztak. 58 azaz ötvennyolc darab könyv cserélt gazdát s jutott oda, ahol legjobb helyen van, népünk kezébe. Nem egy könyv közülük 12—15 pengős is volt.

Olyan volt az egész, mint egy hihetetlen, de mégis valóságos drága álom. Talán túl sokat is hangsúlyozták, hogy mekkora a szakadék a középosz-

EGYEDÜL VOLTUNK

A legutóbbi hetek nagy társadalmi változásaiban az elevenéletű magyar sajtóban egyik oldalon éppen úgy, mint a másikon lázas ügybuzgalommal méregették, hogy melyik mozgalom mennyiben járult hozzá a magyar nemzeti élet szellemének megtisztításához s amikor ezekről szóltak, előszeretettel használták ezt a kifejezést: „egyedül voltunk"... akkor amikor ezt, vagy azt a kérdést a közvélemény elé tárták. A magunk részéről egyházi lapunk hasábjain nem kívánunk belekapcsolódni ebbe az igen érdekes, sok tekintetben azonban nem építő vitába, de a kifejezést elkölcsönözzük, mert igen nagyon kínálkozik magyar unitárius ügyünk és álláspontunk őszinte feltárására...

A zsidókérdés mai állásában őszintén hívő és becsületesen vallásos magyarok, kik különböző keresztény felekezetek közösségében megismerték és megszerették az evangélium tanításainak emelkedett szellemét és vigasztaló erejét, keserű kifakadással panaszolják írásban, vagy szóban, hogy az Egyházak főpapjai, vezetői olyan mértékben és arányban fordítanak gondot a *„keresztény zsidók"* helyzetére, hogy az már nemzeti szempontból egyenesen aggodalmas. *Baky* László államtitkár legutóbb Kolozsvárt tartott beszédében elmondta, hogy közvetve, vagy közvetlenül igen sok esetben kellett visszautasítson magas egyházi méltóságok részéről történt közbenjárást. Nagy magyar öntudattal és keserűséggel mondta el, hogy mennyivel megnyugtatóbb lenne, ha ezzel a nagy energiával egyesek szegény magyar családok, hadirokkantak, árvák, vagy özvegyek ügyét karolnák fel s a keresztény emberiesség nevében és szolgálatában merőben nemzeti missziót végeznének.

Amikor az ilyen és ehhez hasonló megjegyzések elhangzanak s amikor ezek minden esetben általánosan látszanak érinteni minden keresztény felekezetet, mi unitáriusok mindannyiszor szerény öntudattal nyugtatjuk meg magunkat, hogy reánk ez nem vonatkozik, bennünket ez nem érint. Ez a befelé való megállapítás azonban csak önmagunknak szól, de nem azoknak, akik — természetesen — bennünket is egy mértékkel mérnek más közösségekkel. Nem kezünket mossuk Pilátus módra, nem hivalkodni akarunk s világért sem propaganda-jelleggel említjük fel ezuttal, hogy mint sok egyébbel küzdelmes történetünk rendjén, úgy ezzel a küzdéssel is teljesen egyedülálló helyzetben vagyunk...

A tizenhetedik század elejétől fogva ismerjük a zsidókérdésből reánkháruló kelletlen és nehéz gondokat, hiszen voltak évtizedek, amikor Egyházunk szinte egész létét fenyegette az. Akkor „szombatosság" köntösében ismertük a dolgot s hogy rajtunk, feltörekvő, lendületes erejű vallásos mozgalman nagyot üssenek, következetesen azzal vádoltak, hogy mi unitáriusok „zsidózók" vagyunk. A szigoru oknyomozó történelem vitán felülállóan megállapította azóta, hogy összesen annyi közünk volt a szombatossághoz, hogy az az *Ősi* András, aki a feljegyzések szerint „addig olvasta a Bibliát, amíg kitalálta a szombatos vallást" — eredetileg unitárius volt. Éppen ezért egyes irodalmárok és esztétikusok hiába újítják fel ezt a ronda vádat ellenünk. Egyházunk történelemkönyvei feljegyzik, hogy *„az 1610-ben Kolozsvárott tartott zsinaton az Egyház a*

tály és a nép között s bizonyos körök szerették fennen hirdetni, hogy a könyv csak szűk, felsőbb körök kiváltsága és igénye. Ezek a falusi könyvnapok elevenen rácáfoltak mindezekre. A tapasztalatok szerint a könyvnapot kellő előkészítéssel minden faluban ünneppé, eleven, valóságos kultúrtényezővé lehet tenni s ebben egyházunk úgy az előkészítő munkával, mint nyomtatott írásaival, könyveivel fokozottan ki kell vegye a részét. k. j.

ERDÉLYORSZÁG

Bölcsen alkotta az Isten
Kis Erdélyországot,
Hatalmas szikla koszorú
Védi a rónákat.

Susogó erdőket plántált
A hegyek hátára,
Tündérországot teremtett
Székelyek számára.

Szépen kanyargó völgyeken
Csörgedez a patak,
Máshol égnek meredeznek
A nagy sziklafalak.

Alvó tűzhányók peremén
Susog a zöldfenyő,
Ezer színben pompázik lenn
A völgyben a mező.

Ha végig söpör a szellő
A nagy erdőségen,
Titkos hangon zúg az erdő
Mindig úgy mint régen.

Ez a hazád székely testvér!
A hegyek ölében,
A hatalmas világnak
E kis szögletében.

EGYED MÓZES*

* A vers írója oklándi legény.

szombatosokat kebeléből kizárta". A nyolc évvel később *Erdőszentgyörgyön* tartott zsinaton pedig teljesen tisztázta magát az ilyen vádakkal szemben, de sok kényszerítésre sem volt hajlandó lemondani arról a hitebeli álláspontjáról, mely szerint Jézust prófétának, mesternek, apostolnak tartja, ki földi apától és anyától születve, őszinte, lelki kapcsolatot tartott fenn mindannyiunk mennyei Atyjával s ennek eredményeképpen páratlan életismeretre, igaz bölcsességre és lángoló emberszeretetre tett szert. Cselekedetei nem csodaszerű, rendkívüli hatalom alapján valók, hanem a valláserkölcsi törvényeket maradéknélkül betartó és istenfiúságra törekvő ember életéből fakadók... Talán azért, mert nehéz történelmi harcunkban egyedül minket akartak keresztrefeszíteni a „zsidózás" vádjával, talán ezért voltunk egyedül az alakuló magyar életben, akik a zsidókérdés friss megfogalmazásának hajnalán félreérthetetlenül leszögeztük álláspontunkat minden keresztény felekezettel szemben és előtt. Történelmi jelentőségű volt Egyházunk főtanácsának 1941 november 17-én tartott azon gyűlése, melyen elhangzott indítványra az Egyházi Képviselő Tanács előzetes hozzájárulása után így határozott: *„Tekintettel a Magyarországi Unitárius Egyház kimondottan magyar nemzeti jellegére, teljesjogú egyháztag csak az lehet, aki az érvényben lévő állami törvények értelmében zsidónak nem tekintendő"*. Egyedül voltunk ebben akkor és egyedül állunk ezzel ma is. Ennek a határozatnak folyományaként mondja ki az Egyházi Képviselő Tanács még abban az évben 1011. számú határozatában, hogy *„E. K. Tanács az egész Egyház területén magának tartja fenn a zsidók felvételének jogát"*. Egyedül voltunk tehát abban, hogy az egyes egyházközségek lelkészeitől az átvétel jogát megvontuk azért, hogy itt fenn a legfensőbb végrehajtó szerv belső megállapodás után minden esetben megtagadja az áttérni szándékozók átvételét. És azóta következetesek voltunk minden felmerülő esetben s e határozatok szellemében döntöttünk nem azért, mert a keresztény lelkiség hijával voltunk, hanem azért, mert határozottan hozzá akartunk járulni a magyar nemzeti gondolat erőteljes kialakításához.

Egyedül voltunk mi unitáriusok az új méretekben felmerülő ügy megítélésénél s amikor a „kivételezések"-hez szükséges támogató aktákat gyüjtők minket is megkerestek 1944 május 11-én, így határoztunk: *„E. K. Tanács megállapítja, hogy az Egyház hivatalból e kérdéssel egyetlen hivatali fokon sem foglalkozik s ha valaki bármit is tesz, azt mint magánember a saját felelősségére teszi"*...

Egyedül voltunk legkisebb keresztény felekezet létünkre, kik nyiltan és kertelés nélkül beszélni tudtunk és beszélni mertünk e súlyos horderejű ügyben. Nem kivánunk ezért senki részéről elismerést, jó szót, vagy vállveregetést, pedig három éven át burkolt és nyilt fenyegetések idején sokszor jól esett volna a több megértés egyesek részéről. Nem kivánunk ennek alapján előjogokat sem igényelni egyetlen fórum előtt sem, de magyar keresztény öntudatunk büszke önérzetével kérünk mindenkit, vegyék tudomásul a Magyar Unitárius Egyház egyedülálló állásfoglalását s félre nem magyarázható nemzeti meggyőződését.

Abrudbányai János dr.

KÉNOSI IFJÚSÁGUNK

...

A KÖNYVNAPON

MÁSOK RÓLUNK

Márkos Albert ny. tanár tb. igazgató az „Erdélyi Ritkaságok“ sorozatban sajtó alá rendezett egy 1734. évből származó Kolozsvár leírást, melyet három akkori városi tanácsos szerkesztett. Az igen értékes írást ugyancsak ő látta el bevezetéssel és jegyzetekkel. Ezúttal nem kívánjuk részletesen ismertetni az élvezetes leírást, csupán idézzük e munkából az egyik részletet, mely bennünket unitáriusokat igen érdekel. „Az unitárius vallás keletkezése“ cím alatt ezeket olvashatjuk:

a) egyházi tekintetben.

Az unitárius vallás Kolozsvárt 1540 körül kezdett terjedni, s öt év leforgása alatt a már akkor római katólikusnokból lutheránussá lett város egészen unitárius vallásra tért át. Terjesztésében sokat buzgólkodott egy pár férfi; legtöbbet Dávid Ferenc, ki egyébként bizonyos hittételekben eltért az unitáriusoktól. Ő, amint mondják, fölállott egy kerek kőre, mely most a Torda-utca tulsó szögletén áll, arról hosszasan prédikált, úgyhogy az őt hallgató népnek, sőt a város akkori első papjának, Helti vagy Heltai Gáspárnak helyeslő tapsolása közben a föntemlített még egészen el nem kéket neki fölajánlották. Így aztán az egész várost a maga és hittestvérei vallására térítette, melyet a gyulafehérvári vitatkozás után unitáriusnak neveztek el. Ezután már nemcsak a papi lakás és a nagytemplom maradt a most már unitárius vallást követő nép kezén, hanem a templom körül lévő műhelyek és boltok is, valamint a szomszédos, nagyobb részben akkor épült kisebbik templom, mely most elhagyatva áll, és csak a megrongált falai láthatók. Később aztán sokféle viszontagságok után 1716 május 30-án, ezeket a templomokat, továbbá a külvárosi, úgynevezett Szentpéteri templomot, melyet nagyrészben az unitáriusok építettek, valamint a mellette lévő iskolatelket, azonkívül a városban lévő kőházukat, erős katonai karhatalommal, amelynek hatalmaskodását az unitáriusok három napig tűrték, a tiszteletes római katólikus vallás részére juttatták. Az unitáriusok pedig kénytelenek voltak istentiszteleteiket hitfeleik magánházaiban végezni, melyek semmiképpen nem voltak alkalmasak a hívők befogadására.

HŰSÉG ÉS MUNKA

DR. OSVÁTH GÁBOR egyházi tanácsos, hódmezővásárhelyi városi tanácsnokot, a m. kir. belügyminiszter Cegléd város polgármesterévé nevezte ki. Új munkakörében szeretettel üdvözöljük.

DR. KÁDÁR ATTILA. Örömmel értesültünk, hogy Kádár Attilát, Kádár Kálmán egyházi tanácsos fiát a kolozsvári Ferencz József Tud. Egyetemen a jogtudományok doktorává avatták. Sok szerencsét kívánunk a harctéren küzdő ifjú barátunknak.

EGYED MIKLÓS, dr. Egyed János tb. vármegyei főjegyző, debreceni egyházközségünk gondnoka fiát, a debreceni egyetemen cum laude fokozattal a napokban avatták az orvostudományok doktorává. Az ősi nemzetség fiatal sarját szeretettel köszöntjük.

SZÁSZ DOMOKOS örökös főtanácsi tag afiát a Kormányzó Úr Őfőméltósága azzal tüntette ki, hogy neki a *posta forgalmi igazgatói címet és jelleget adományozta.* Ez alkalomból őszinte szeretettel köszöntjük.

BENCZE MÁRTON lelkészképesítő vizsgát tett lelkészt Főtisztelendő Püspök úr július hó 1-től a budapesti Misszió Házhoz h. lelkésszé és a dunatiszaközi szórványegyházközséghez tartozó dunapataji leányegyházközség s. lelkészévé nevezte ki. Új munkakörében szeretettel üdvözöljük.

SZOLGA FERENC lelkész, aki közel két évig látta el a dunapataji beszolgáló s. lelkészi tisztet, június 18-án búcsúzott el gyülekezete tagjaitól.

KÉNOSBAN július 2. és 9-én Simén Dániel teol. tanár predikált, aki ezt megelőzően Korondon is több alkalommal szolgált.

VITÉZEINK

Vitéz Andrásy Gyula 1894. június 27-én Sepsikálnokon született, iskoláit Kolozsvárt végezte. 1914-ben önként jelentkezett katonai szolgálatra, 1915. június 12-én az első isonzói csatában megsebesült. Innen az orosz, majd ismét az olasz frontra került, hol különböző csatákban védekező és támadó mozdulatokban önfeláldozó módon harcolt. Később a francia harctér verduni szakaszára került, hol fogságba esett. Innen 1919. novemberében került vissza Kolozsvárra. A negyvenegy hónapi harctéri szolgálat alatt előbb hadapród, majd 1916-ban hadnagy lett, ez év májusában a Kormányzó úr a címzetes főhadnagyi címet adományozta részére. 1942. novemberében avatták vitézzé, miután hivatalos megállapítást nyert, hogy hazafias és hűséges frontszolgálata rendjén a signum laudist, a nagy ezüst vitézségi érmet, Károly csapatkeresztet, stb. megszerezte.

A megszállás évei alatt húsz esztendőn át az ifjúság testi nevelésével foglalkozott és ezt mindig a legízzóbb nemzeti öntudattal és elszánt magyar érzéssel csinálta. Most a Ferencz József Tudomány Egyetem Gazdasági Hivatalánál dolgozik mint almérnök, de igazi munkáját a nemzeti szellem és egészséges közélet megteremtése rendjén végzi.

Vitéz Fazakas Mihály főtörzsőrmester, miklósvári leányegyházközségünk tagja és 1929. évben történt megalakulása óta gondnoka. Ürmösön született 1887-ben, katonai szolgálatát 1905-ben kezdte meg. Az 1914-es világháborúba mint továbbszolgáló őrmester vonult be. Először az orosz frontra vezényelték, hol hosszú ideig igen nehéz ütközetekben harcolt, azután az olasz frontra került, hol hősi magatartásával felettesei elismerését többször elnyerte. Egyik legnehezebb vállalkozása volt, amikor egy folyóparton 30 km-es járőrszolgálatot teljesítve, nagyon értékes földerítést végzett, ekkor lett főtörzsőrmester.

A nehéz csaták egyikében megsebesült, de újra első vonalba került. Kitüntetései a nagy ezüst vitézségi érem, a kis ezüst vitézségi érem, a bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem.

Vitéz Fazakas Mihály a miklósvári leányegyházközségünk ügyeit megválasztása óta igen nagy szorgalommal és ügyszeretettel intézi s minden igyekezettel azon van, hogy az ottani kis nyájat egybetartsa. 1926-ban költözött Miklósvárra, hol ma is gazdálkodással foglalkozik. Értékes munkát végez nemcsak gazdasági téren, de a magyar társadalmi életben is.

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

BIHAR

Piros pünkösd napján mult egy éve új papot kapott a most tíz éves eklézsiánk, amelyből különösen Komjátszegi Géza lelkész 1936 nov. óta szorgalmasan végzett látogatásai nyomán kisarjadott a ma már ez év januárja óta velünk együtt kongruásított egyházközségünk Nagyváradon is. Így tehát ma Bihar nagyközség unitárius eklézsiája, ami az egész vármegyére szóló szórványegyház, a lányával: a nagyváradi eklézsiával együtt — itt 499 ,ott 432 — 931 lelket számlál állami statisztikai adatok szerint.

Háromszázhetvenöt (375) évvel ezelőtt volt a nagyváradi disputa néven ismert vallásvita Váradon, ahol János Zsigmond, az utolsó magyar vérű magyar királyunk is hitet tett unitárius: magyar vallásáról. És az akkori ref. pap feljegyzése szerint 3000 lélekkel alkották meg az unitárius egyházat Váradon. Ez a magyar vallásos lélektábor, ha a sok véres üldözés következtében más nevet vett is fel, azóta is megmaradott ugyanannak. S amikor 1930-as évek elején az akkori bihari ref. pap — az ellene emelt vádak között ez is szerepelt — román nyelvre fordította a ref. esketési szertartást és magyarul tudó párokat román nyelven esketett a templomukban, ez a magyarságukat ért sértés váltotta ki azt a megmozdulást, hogy a legmagyarabb és a magyar földről világvallássá nőtt vallásunkhoz csatlakoztak 2 évi felekezeten kívüliség után Bihar legtekintélyesebb gazdái 1934-ben és később más községek előkelői is.

A bihari unitáriusok 10 kemény éve utolsóján kapták hetedik lelkészüket (első volt Rázmány Mór, Komjátszegi G., Vince L., Gálna S., Komjátszegi másodszor, Mátyás Gy.) most éve pünkösdkor. Első kötelességük volt a hivek számát hitelesen megállapítani. A pontos adattal kérték VI/15-én és meg is kapták az állami fizetéskiegészítést (kongruát), sőt Váradot is magukkal vitték. Utána VII/8-án földet kértek és már szepemberben 5 hold 1000 négyszögöl földet vetettek be az eklézsiának. Ugyancsak telekkönyveltették az 1935-ben ajándék útján kapott, de visszavenni szándékolt 2 hold 672 ölet kitevő termőföldüket is.

Így aztán a már 1934-ben id. Szabó József mostani gondnok részéről ajándékozott és akkor rögtön az eklézsiára táblázott most Horthy-út 9. sz. alatt az ott talált téglaanyagból felépített tornyos templomuk telkének 97 négyzetével együtt 8 hold 162 öl földjük is van.

Ezzel a híveknek „első (bibliai) lankadni kezdő szerelme“ ismét lángra kapott és folyik *az önkéntes adakozás, amellyel fenntartotta és tartja magát eklézsiánk.* Hosszú volna az önkéntesen hozzánk csatlakozók és az eklézsia fenntartására önkéntesen adakozók névsorát aranykönyvükből felsorolni. Áldott emlékű idők azok, amikor saját kezükkel építették s ma is csinosítják templomukat s igyekszenek, hogy a község legszebb rózsái a templomuk kertjét és az Úrasztalát díszítsék.

Megható az a szeretet is, amikor ezek az unitáriusok sátoros ünnpeken messzi községekből kocsival is eljönnek, hogy együtt élhessenek a szent jegyekkel az Úrasztalát körül álló testvéri láncban. Ennek a testvéri érzésnek pendántja az, amikor lelkész az 59 községben szétszórt testvéreket otthonukban tudja felkeresni s imádkoznak együtt a Magyarok Istenéhez. Így volt már Berettyóújfalu, Nagyszalonta, Érmihályfalva unitáriusainak úrvacsorázása.

Nehéz időket élünk. Szószerint teljesedik be napjainkban Máté evangéliuma 24. részének a jóslata, ahol még az is meg van írva, hogy a városból kimenekülnek falura. De akármily nehéz testi éltünk is legyen, mink: a magyar vallásúak (unitáriusok) nem feledkezünk meg arról, hogy egyházunk mögött 375 év áll, amely idő alatt elevenen nyúztak meg és sütöttek szószerint hitünkért, mégis a Jézus szerint Miatyánk imát mondó Egyistentvalló Magyar vallásunk ma a világon mindenütt ott van s miután a modern tudományos haladással semmiben sem ütközik össze — szűztől születés, testi feltámadás, szentlélektől fogantatás stb. dolgokat nem tanít — mindenütt jóhangzású és szívesen várt vendég a mi vallásunk és annak kerete az egyházunk.

Az egyházközség gondját Id. Szabó József gondnok és lófő köröspataki Kiss Károly lelkész viselik szívükön.

Ünnepi gyülekezet a templomszentelésen.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

HITET ADUNK!

Jó Istenünk, gondviselő édes Atyánk! Nehéz időkben, a küzdelem és harc óriában gyermeki alázattal borulunk le előtted s kérünk áldd meg életünket, tiszta szándékunkat és őszinte törekvésünket. Maradj velünk addig, míg vallásos közösségünktől távol Feléd irányítjuk lelkünket s a Te közelségedben kérdéseinkre feleletet keresünk. Ámen.

„Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.“ (Mt. V. 48.)

Mit szeretnénk adni mi magyar unitáriusok a mi forrón szeretett, édes magyar nemzetünknek, ezer év küzdelmének tüzében megedződött s új ezerévekben továbbélő, szent hivatását teljesítendő drága hazánknak: *Magyarországnak.*

Hitet adunk, Istentől kapott saját hitünket, a Jézus és a Dávid Ferenc erős hitét — abban, hogy a tökéletesen jó Isten mellett az ember s így a *magyar;* a világ s így *nemzetünk* is feltétlenül jóra van elhíva. Nem bűnös tömeg, nem „perdita massa“ a mi fajtánk és nemzetünk, hanem egyesen letéteményese az Isten-országának!

A világ életét nem lehet másképpen jól megélni, csakis a *szerves kialakult nemzetek közössége útján.*

Az ember földi célja nem lehet más, mint egy fenkölt, tiszta gondolkodású és nemesen élő *emberiség* kifejlesztése, megalkotása. Ez az emberiség azonban csakis a hivatásuknak élő, különböző nemzeteknek szerves élete által valósulhat meg. *Nem világbirodalmak,* hanem sajátosan élő *nemzetek* alkothatják azt a világot, amelyben megvalósulhat a kölcsönös megbecsülés alapján a testvéri szeretetnek az a formája, amely az Istenországának a velejárója, vagy akár alaptörvénye.

Nemzetünk magyar fajunknak a történelem kohójában kikristályosodott állapotát mutatja s mint Istentől kapott hivatással bíró, szerves emberi közösség, arra van hivatva, hogy a Kárpátok között, a folyók, rónák és bércek gyönyörű világában, a haza földje által adott lehetőségek mellett megvalósítsa a hozzá illő szent feladatot: tegye, változtassa es alakítsa át Magyarországot Isten-országa szerves részévé!

Minden nagy küzdelem, ha egész lélekkel vívja azt a nemzet, közelebb viszi fiait eme szent hivatáshoz.

Aztán hitet adunk nemzetünknek abban, hogy a világ élete a maga egészében mégis csak előhaladást, kialakulást, fejlődést mutat. Még az időnkénti visszaesésnek látszó tény is, maga a háború is, végeredményben az előre haladást szolgálja.

Törekedjünk fenkölt szellemmel így szemlélni az élet eseményei ne pedig — mint eddig tevők — szörnyű tragédiákban, melyeknek kínjában megöregedik az emberi lélek! Szüntelen azt nézzük, hogy a gyenge, erőtlen *kezdethez* képest mennyire jutottunk előre s hagyjunk fel ama hamis szemlélettel, amaz alsóbbrendű gondolkodási formával, amely mindenben egy tökéletesálapotból való lebukást keres és talál s ezáltal átokká teszi az ember egész életét.

Igenis, *fejlődés, tökéletesedés* az élet igazi formája s fajunk és nemzetünk is fejlődésre van Istentől elhíva. Ehhez a fejlődéshez súlyos, nehéz, küzdelmes utak vezethetnek; de a küzdelmeket erős hittel, feltétlen kitartással a végsőkig vállalnunk kell. Nemzeti küzdelmeink nyomán kivirágzik nemzeti életünk *örök fája.*

Testvéreim! Nagy küzdelmeink közepette emelkedjünk lelkünkben történelmi magaslatra s hallgassuk meg az örök magyar kiáltó szókat: a Kárpátok zengik, a Duna és a Tisza harsogja, a róna üzeni, a hegyek tapsolják, a csermely csobogja s a szellő suttogja: Hiszek az Istenben, hiszek a hazában, hiszek az isteni örök igazságban, hiszek Magyarország szent hivatásában!

Örökkön örökké: Ámen!

Dr. Kiss Elek.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

A: Alig vesz észre a Tiszteletes úr, úgy siet.

Én: Valóban sietek, András, de arra mégis csak szakitok időt, hogy nehány szót beszélgessek magával.

A: Nem szólítottam volna meg, de újra van egy kérdésem, amit szeretnék megmagyaráztatni. A multkori beszélgetésemet elmondtam otthon az én bányatársaimnak s közülük egyik, egy nem unitárius barátom azt mondta, hogy ha Isten reánk bízta életünk irányításának nagy részét, ha sorsunkért mi vagyunk felelősek, akkor van-e valami jelentősége az imádkozásunknak?

Én: Gondoltam arra, András, hogy ez a kérdés felvetődik.

A: Nem igen tudtam megfelelni erre s azért állítottam meg egy nehány szóra.

Én: A legtöbb ember úgy képzeli, András, hogy imádkozásával az Isten akaratát tudja megváltoztatni. Ebben mi unitáriusok nem hiszünk, de hiszünk abban, hogy minden őszinte és bensőséges imádság után, melynek rendjén lelkünk és Isten között közvetlen és termékeny kapcsolat teremtődött, hisszük, hogy minden ilyen imádság után mi magunk változunk meg. Olyan lelki magaslatra érünk, honnan a dolgok, a bajok, a nehézségek másként látszanak.

A: Igen, hallottam egyszer otthon Mészkőn, hogy a Tiszteletes úr azt prédikálta, hogy mi unitáriusok nem azt kérjük, hogy az élet nehézségeinek meredek, sziklás hegye eltünjön elölünk, hanem azt, hogy mi képesek legyünk azon átmenni.

Én: Látja, András, mégis csak érti maga azt, amit én mondok. Az imádkozás erőt ad és ez mindenre képesít. Ha ilyen, Istennel való találkozáskor vettünk magunkhoz erőt, akkor nem szükséges, hogy kedvünkért változzanak meg csodás beavatkozásra az életkörülmények. Azokat mi a belső erőnk és fokozott hitünk alapján megváltoztatjuk majd.

A: Ezzel is úgy vagyunk, mint a nap és föld esetével. Az emberek milliói ma is úgy látják, hogy a nap „kel“ és nyugszik“ — tehát a nap forog, pedig az igazság az, hogy a föld forog a világegyetem egyetemes és rendszeres törvénye szerint. A nap a központi meleg erőforrás s onnan sugárzik ki minden.

Én: Igen, Isten a mi életünk napja s a reánkható lelke segít bennünket mozgásra. Mi mozgunk, mi változunk, mi alakulunk az imádság után és nem Isten. Valaki azt mondta, hogy a vallás nem egyéb, mint állandó áldozat. Az igazán vallásos ember ugyanis minden imádkozás alatt feláldozza a régi önmagát ,hogy megújuljon. Minden imádság alatt levetünk egy régi köntöst, amely viseltes, kevésbbé tiszta s talán szakadozott s aztán újat, tisztát öltünk magunkra. Jézus az ilyen ruhát „mennyegzői“ ruhának nevezte.

A: Aki tehát bensőségesen nem imádkozik, az nem képes a saját életét jól irányitani s nem képes sorsát szerencsésen és eredményesen kovácsolni s így mégis csak kezünkbe adta Isten életünket. — Köszönöm Tiszteletes úr, áldja meg az Isten.

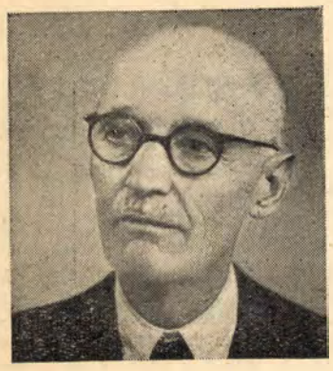
Én: Isten áldja meg, András.

„Is“.

EGYHÁZÉPITŐK

ÁLDOZAT

Akármilyen messze dobja az embert életsorsa a szülőföldtől, mégis, mégis az a mágnes, ami benne van, visszaparancsolja oda, hol született, gyermekjátékot játszott, ifjúi álmokat festett, oda, ahol a szülők sírja domborodik s áll a büszke torony hó-

fehér templomával, **Farczádi Sándor** besztercei ny. vm. irodaigazgató afiát is a homoródszentpáli mezők, erdők, hegyek, lankák, emberek, temető, templom s azokhoz füzött régi, drága emlékek, július 1-én visszahozták a kis faluba. Idős ember már, de lelkében, szívében örökifjú. Tud még szeretni, lelkesedni a multakért, a jelenért. Le tudja tenni az áldozati oltárra azokat a guruló aranyakat, melyekért sokan megtagadnak mindent. És letette az 1500 P. alapítványát, mint ahogy cselekedte Besztercén, azzal a kéréssel, hogy ennek a pénznek a kamatjából a templom mindenkor jókarban tartassék s az egyházközség a fennmaradó összegből évente a homoródszentpáli kis temetőben nyugvó, hőn szeretett szülők sírját rendezze, gondozza.

Ezt a jó embert szívből köszöntjük s köszönti különösen a homordószentpáli unitárius egyházközség s odaállítja ezrek, vagy milliók elé, hogy tanulják meg töle, miképpen kell áldozatot hozni azokért, akiknek a legtöbbet köszönhetünk ezen a világon, az Istennek és a szülőknek.

SZÉKELYKERESZTÚR TÖRTÉNETE (Orbán János) című értékes könyv egy-egy példányát ajándékozta és küldötte meg Lőrinczi István nyugalmazott hittantanár a születése helyén levő egyházközségnek, Szentábrahámnak, volt szolgálata helyén levőknek, Kénos, Székelyudvarhely, Felsőrákos, Székelykeresztúr egyházközségeknek az egyházközségi könyvtár részére. Amint a Kénosba küldött példányon írja: „Hálás szeretettel és emlékezéssel küldöm annak az egyházközségemnek, amely 1888 novembertől 1892 év április haváig ifjúságom idejében kitüntető figyelemmel és szeretettel nevelt, emelt lelkészi pályámon. Sokat köszönök — ha voltak munkámnak sikerei, lelkemre gyakorolt befolyásának".

A SZÉKELYUDVARHELYI LELKÉSZKÖRNEK rendes gyűlése volt Oklándon május 25-én. A kebli ügyek a dolgok megtárgyalása után Zoltán Sándor tartotta meg „A Krisztus eszme unitárius megvilágításban" című előadását. Az előadás egy az egyházunkban már régóta lappangó kérdés tisztázását tűzte ki célul. Egy olyan kérdését, melynek egyik pólusa a teologián négy évtized óta az újtestamentumi tanszék betöltője által megtestesült rideg racionilazmust jelenette, mely a mester nyomán számos tanítvány lelkében is gyökeret vert. Másik pólusának az egy évvel ezelőtti főtanácsi szónok megnyilatkozása tekinthető, amely egyházi lapjainkban élénk hozzászólásokat és vitákat váltott ki. E jelenségek azt mutatják, hogy bizonyos vallásos alapfogalmaink éppen mint a politika, diplomácia, hadviselés elgondolásai és módszerei alapvető változásokon mentek keresztül, átértékelődtek. Ez az újraértékelés természetes folyamata a szellemi s a lelki világnak s éppen az lenne beteges tünet, ha egyházunk lelki és szellemi tárában nem volna meg a kellő rugalmasság és hajlékonyság ezek felfogására és kifejezésére. *k. j.*

TUDÓSÍTÁSOK - ÉRTESÍTÉSEK

A DEBRECENI UNITARIUS szórvány egyházközségben és a hozzája tartozó miskolci szórványban a legutóbbi bombatámadásoknak hála Istennek nem volt unitárius áldozata, bár híveink közül többen jelentős anyagi kárt szenvedtek. Dávid Istvánné füzesgyarmati afia a debreceni bombakárosultak javára 10 pengőt, ugyanerre a célra Blaskovits Mihály debreceni presbiter afia 30 pengőt adományozott.

KORONDON a szokásos unitárius búcsút augusztus 6-án, vasárnap tartják a havason. D. e. istentiszteleteket tartanak, l. u. az ifjúsági egyesület rendez ünnepélyt .Az előkészítést Gyulay Árpád és Dimény András lelkészek végzik.

SZOVÁTAI LELKÉSZ-szövetségi üdülőnket a hatóság honvédüdülésre lefoglalta, de az emeleti szobákat meghagyta. Érdeklődők forduljanak Benedek Mihály székelykáldilelkészhez.

„KOLGYARY ILDIKÓT eljegyezte vitéz NYIREDY SZABOLCS okl. vegyészmérnök". Az ifjú párt szívből köszöntjük s részükre Istentől boldogságot kérünk.

SZÉKELYKERESZTÚRON a régi kollégiumban serény munka folyik. A második emelet építkezését Isten segítségével augusztus végére befejezik. A jövő iskolai évben a gazdasági iskola és internátusa a földszinten, a gimnázium internátusa az I. és II. emeleten kap elhelyezést.

SZENTMARTONI KÁLMÁN atyánkfia, tanügyi főtanácsos „Székely népmesék" címen ritkaszép eredeti székely népmeséket gyüjtött össze. Sajtó alá rendezte s a napokban művészi színes képekkel ellátva könyv formájában jelenik meg. Olvasóink figyelmét már most felhívjuk az igen értékes olvasnivalóra.

JÚLIUS hó 9-én Ürmösy Gyula lelkész tábori istentisztelet keretében keresztelte meg Kovács Endre gyímesközéplaki áll.-főnök 3-ik fiát, Jánost.

A HÁROMSZÉKI lelkész-egyesület minden hónap első hétfőjén tartja értekezletét és a liturgia-reform kérdésével foglalkozik.

Nagybányai lelkészi hivatalunk címe megváltozott. Új címe: Kossuth-utca 27.

A légiveszedelem elől falura telepített kolozsvári elemistáink kedves és jóhangulatú kirándulást rendeztek.

UNITÁRIUS HIREK

JÚLIUS 10-én hétfőn volt a *Székelyudvarhelyi Egyházkör* évi esperesválasztó közgyülése, melyet nagy érdeklődés előzött meg.

Csíki Albert felügyelő gondnok megnyitójában azokra a küzdelmekre irányozta a figyelmet, amelyektől még e templomi csendességben sem tudunk megfeledkezni, melyek kimenetelétől függ jövendönk alakulása.

Simén Domokos közügyigazgató bensőséges imája után megalakult a gyülés s a tárgysorozat elfogadása után sor került az egyes évi jelentésekre. Nagy érdeklődés kísérte Bálint Ödön esperes évi jelentését, melyből tisztán kirajzolódott az elmult év esperesi es köri tevékenysége, sőt egyuttal 9 évi esperessége távlataira is kitekintett. Amint mondotta, nyugodt lélekkel teszi le megbizatását azzal a gondolattal, hogy a reábízott kör esperessége 9 éve alatt nem hanyatlott, hanem a nehéz idők dacára úgy lelkiekben, mint anyagiakban erösödött. Őszinte és elismerés kísérte a jelentést s a jelenlevő egyházi főjegyző a főhatóság munkájában tapasztaltak alapján is hangsúlyozta Bálint Ödön esperesi szolgálatának nagy értékét. A nevelésügyi kérdések részletes, beható megtárgyalása után, különös figyelmet keltett Imre Lajos hitoktató lelkész indítványa, mely egy unitárius jelvény viselését indítványozza iskolás növendékeink és ifjaink számára, mely egyfelől egyházunkhoz tartozásra emlékeztessen, másfelől elejét vegye más egyházak ilyen irányú hódító szándékú törekvéseinek. Közgyülés az indítványt melegen felkarolta s indítványtevő indítványának egész terjedelmében való helyet kér egyházi lapjaink hasábjain.

Az Istentisztelet során a kijelölt szónok: Késmárky Miklós helyett, ki Balatonlellén leventevezetői tanfolyamon van, Zoltán Sándor h. szentmártoni lelkész, teol. m. tanár predikált, énekvezéri teendöket Bencze Gyula vargyasi énekvezér végezte.

Választások során 1945—50. évekre esperes lett; Bálint Ödön, jegyző Vári Domokos, közügyigazgató Simén Domokos, pénzáros Báró József, jogtanácsos Dr. Csíki Andor, *nevelésügyi bizottság* elnöke: Bede Emil, a bizottság tagjai: Asztalos Ferenc, Kádár Lajos, Nagy Sándor, Imre Lajos, Bálint Albert, Pál Mihály, 1945—47. évekre a *fegyelmi bíróságba* rendes tagok: Kelemen Imre, Bardócz Béla, póttagok: Pap Ferenc, Lőrinczy Mihály. *Közigazgatási Bíróságba* rendes tagok: Kővári Jakab, Bencze Dénes, póttagok: Szabó István, Benczédi Ákos, *Véleményező bizottságba;* elnök: Csíky Albert, tagok: Kelemen István, Simén Domokos, Kelemen Imre, Fülöp Domokos, *Missziói bizottságba;* elnök: Báró József, tagok: Kiss Sándor, Késmárky Miklós, *Pénztárvizsgáló bizottság;* elnök: Sigmond József, tagok: Bálint Albert, Domby Mózes.

Választások lezajlása után a gyülés foglalkozott Késmárky Miklós indítványa során a leventelelkészek kérdésével s gyülés megdöbbenéssel értesült arról, hogy az egyházkör területén még görög keleti lelkészt is neveztek ki levente lelkésznek, csak unitáriust nem. E tárgyban való sürgös orvoslást főhatóságunk utján kér.

A Hymnusz eléneklésével a késő délutáni órákban ért véget a mindvégig emelkedett szellemü, mai időkhöz méltó tisztújító nagygyülés. Vendégeink közt szeretettel üdvözöltük Dr. Kiss Elek egyházi főjegyzőt, Simén Dániel teol. tanárt, Ferencz József debreceni lelkészt, Dr. Mikó Imre iskolafelügyelő gondnok, országgyülési képviselőt, kik megjelenésükkel s tartalmas hozzászólásaikkal összejövetelünk fényét s jelentőségét emelték.

K. j.

*

A SZÉKELYUDVARHELYKÖRI DÁVID FERENC EGYLET folyó hó 9-én tartotta évi rendes közgyülését Homoródszentpálon. Ragyogó szép időben színültig megtelt a százéves szép templom a közelről s távoldól összegyült közönséggel.

Az istentiszteleten Asztalos Ferenc felsőrákosi énekvezér orgonázott s vezette az éneket. Kelemen István felsőrákosi esperes lelkész imádkozott és prédikált.

Báró József elnök nyitotta meg a müsoros részt. Megnyitójában reámutatott azokra a nagy férfiak sorozatára, kiket egyházunk nevelt a nemzet s az emberiség életének gazdagítására.

Zoltán Judit művészi szavalata után Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző D. F. egyleti ü. v. alelnök a szószékből tartott széleslátókörü, magával ragadó előadást a ma küzdelmének értelméről, azokról az értékekről, melyek el nem veszhetnek még a mai rettenetes világégésben sem s mindenkit ezeknek az értékeknek a szolgálatába hívott és szólított.

Zoltán Aladár gyönyörü orgonajátékában egy sokatígérő ifjú művésztehetség bontogatta szárnyait. A híres homoródszentpáli D. F. Dalárda a népi közösség művészetének mély, tiszta tengerszemébe irányította figyelmünket összhangzó énekével. Nagy Sándor lókodi lelkész Mécs László és Sértői Kálmán egy-egy versének elszavalásával Isten mélységei s a társadalom megújhodása felé terelte a gyülekezet figyelmét. Úgy tárgyválasztásával, mint a költemények előadásával helyes úton járt.

Könny szökött a szemekbe Lőrinczy Mihály helybeli énekvezér orgonajátékkal kisért énekszámai alatt, melyekben orosz földön küzdő honvédek érzéseit, gondolatait, szülőföldszeretetét tolmácsolta.

Dimény Irma székely leány szavalata, majd a szentpáli dalárda újabb énekszáma, végül Molnár Lajos székely ifjú szavalata ismét népünk művészetét csillantotta meg szóban, dalban.

Kővári Jakab alelnök bezáró szavaiban az ilyen összejövetelek nagy tanulságaira, lelki élményeinek gazdagító voltára, közösségtudatot erősítő tanulságaira mutatott reá s a Hymnusz eléneklésével véget ért a gyönyörü ünnepély.

A hivatalos rész megtárgyalása során, melyen élénk eszmecserére került sor, a gyülés elhatározta, a választmány fokozotabb mértékben való foglalkoztatását, a könyvtár átrendezését, s több gyülés tartását. Fel kell említenie a Krónikásnak, hogy a templom környékének az előtte levő nagy piacnak parkirozása, ami a helybeli költőpap müvészi elgondolása s az asszonyok fáradságának a gyümölcse, mennyire emeli az ilyen alkalmak élményeinek gazdagságát.

*

A DUNA-TISZAMENTI EGYHÁZKÖR 1944. június 29-én Hódmezővásárhelyen tartotta meg évi rendes közgyülését, melyen a nehéz közlekedési viszonyok miatt kevesebben vettek részt a szokottnál. A közgyülés tudomásul vette az esperesi és egyéb jelentéseket, megelégedéssel állapítva meg, hogy a nehéz helyzet dacára az egyházkör élete bizonyos vonatkozásokban fejlödést mutat. A megejtett választások egyhangú eredménye a következő: esperes: dr. Csíki Gábor, köri jegyző: Ferencz József, közügyigazgató: Pethő István, pénztáros: Bencze Márton, köri jogtanácsos: ifj. dr. Kozma Jenő budapesti ügyvéd. Az egyházkör képviselője az E. K. Tanácsban: dr. Csíki Gábor. A köri közgyülés alkalmával tartott istentiszteleten Gálna Sándor polgárdii lelkész és Kálnoki Kis Dániel orosházi énekvezér szolgáltak.

*

A háromszéki Unitárius Egyházkör évi rendes közgyülését július hó 27-én tartja Sepsiszentgyörgyön.

A HAZÁÉRT

NAGY ZOLTÁN századosi rangban tényleges tábori lelkészi szolgálatot teljesít. Eredményes és hősi teljesítmény volt az a frontszolgálat, melyről nemrég tért haza. SIMÓ ATTILA főhadnagyi rangban most van kint az arcvonalon, teljesíti hűséggel és bizalommal hazája és nemzete iránti kötelességét. Újabban Ferencz József, Lőrinczi Mihály, Ürmössy Gábor és Szász Dénes lelkészeink vannak átképzésen s négy teológusunkkal együtt katonáskodnak.

A kolozsvári helyőrségi kórháznál beosztott lelkész katonáinknál tett látogatást lapunk szerkesztője. Ebből a alkalomból készült ez a kép. A fiúk jókedvüek és boldogak, hogy nemezetüknek és Anyaszentegyházuknak így lehetnek szolgálatára.

SZÉKELY KATONA

A HŐSÖK egyáltalán nem azok, kiknek életüket s mindenüket mások ütik ki kezükből, hanem azok, kik ezt mind maguk odaadják. Róluk, igaz, hogy nem értékelik az életet becsületüknél többre; róluk igaz, hogy nem okoskodnak s nem alkusznak, s hogy nem latolgatnak s nem kérdezik, hogy miért és minek, hanem természetesnek tartják, hogy a katonának így kell tennie, annak az életét oda kell adnia. Aki sokat kérdez, az nem tesz, aki sokat latolgat, az nem ad; aki sokat okoskodik, hogy minek adjon é p p e n ő, s miért nem más, s hogy miért adja oda ő azt, ami neki ér legtöbbet, s... hogy érdemes-e megmegszakadni egy esküért, mely szó... szóval, aki az agytekervények tömkelegébe téved, annak nincs ideája, az csak a kétely medúzafejével találkozhatik s trotli lesz belőle. Aki következtetésekkel akar ihleteket kritizálni, vagy éppen helyettesíteni, abban nincs meg az erkölcsi temperatum érzéke;

Az ilyen nem hősnek való! Nem a férfiak fajtájából — a nagyakaratúak véréből! Akik abból valók, azok harcolnak s küzdenek, ahogy az Isten akarja; azok sebet kapnak s tűrnek, ahogy az Isten akarja; azok tudnak adni vért s életet s nem mukkannak, mert azt az Isten így akarja. (Prohászka)

Ahol ezelőtt 30 esztendővel az apák állottak őrt: a Keleti Kárpátok előterében, most a fiak harcolnak a bolsevizmus ellen. A székely katona akkor is megmutatta erényeit s most sem tagadja meg önmagát. Vállalkozó kedv, bátor magatartás, egymásért való hősies önfeláldozás jellemzi a harcban lévőket. Közben állandóan hazagondolnak, leveleikben bíztatnak, bátorítanak. Azt írja egyik hívem: Béla Ferenc szkv. június 4-én a tábori lapon:

„Innen a messzi földről is felkeresem kis falum népét és üzenek a tiszteletes úr által. Üzenem, hogy ne féljen és ne csüggedjen kis falum népe, mert itt él a kis fehér házak emléke, ahol nevelkedtünk, ahol egy mult maradt mögöttünk. És most ez a sors mást parancsol, meg kell védenünk hazánkat, otthonunkat és a mi legszebb országunkat, a Kárpátok közit és ott élő népének a becsületes hírnevét. És amíg így gondolkozik minden magyar ember, addig a magyar fegyvernek veszteni nem szabad. Ezt üzeni egy őrt álló magyar honvéd".

Június 4-én írta ezeket a sorokat, amelyek nyomán valami meleg érzés járta át egész valónkat. Szinte a jézusi bátorítás csengett a fülünkbe: Mit féltek óh kicsinyhitüek, amíg mi itt vagyunk?! S ez a székely honvéd-szakaszvezető levele írása után 5 nappal kimagasló vállalkozás után hősi halált halt. Köszönő soraimat már nem kaphatta meg. Izenem azért a lelkének, hogy üdvözletét átadtam a kicsi falu népének s át kívánom adni a legnagyobb nyilvánosságnak is. A lelkesedőknek, hogy még jobban lelkesedjenek, a gyávákodóknak, hogy szégyeljék meg magukat...

Köszönjük neked Béla Ferenc a példamutatást. Ittohn olyan voltál, mint egy szelid leány, odakinn, mint a küzdő oroszlán. A régi hősök emlékoszlopa mellé kopjafát állítottunk s reá sok-sok virágot helyeztünk... reád való emlékezésül, ki úgy szeretted a virágot... E szavak csengtek füleinkbe: „Tudom a te dolgaidat és szeretetedet, szolgálatodat és hitedet és tűrésedet és hogy a te utolsó cselekedeteid többek az elsőknél". (János jel. 2/19.). Hősi vállalkozásáról megemlékezett a rádió is s a Székely Nép június 21-i számában emeli ki példás magatartását.

N. S.

Az alábbi verset ifj. *Vass* Sándor lokodi gazda írta s a hős honvédre való emlékezés alkalmával leánya: *Vass Berta* szavalta el:

Néma csend van, mindenki sír, temetünk egy legényt
Kolomea mellett nyugszik, egy akna tépte szét.
A minap még levelet írt faluja papjának:
Üdvözletét tolmácsolta kicsi falujának.

Édes hazám, kicsi falum, benne jó szüleim,
Ne féljetek, csak bízzatok, az Isten megsegít.
Hős fiatok: apa, testvér, férjetek mind élnek,
Őseinkhez méltóképpen küzdnek a honvédek.

Ágyu dörren, akna robban, szólnak a géppuskák,
Idegen rög szellők szárnyán újra üzen hozzánk.
Édes anyám ne várd fiad, nem mehet ő haza,
Örök szabadságot adott nekem a hazám parancsa.

Ellenség golyója talált együtt, akik valánk,
Nem párnák közt sóhajték föl drága édes anyám.
Jó szüleim, jó testvérek, egész falu népe,
A jó Isten mind áldjon meg, ki könnyet ejt értem.

Sírom messze orosz földön, rá nem borul senki,
Virág helyett fű növi be és fakereszt jelzi.
Más nyelven szól a madár is, pacsirta nem dalol,
Illatos virág nem nyilik elhagyott hantomon.

Életemet föláldoztam szülőm, falum, hazám,
Mikor hősök napja leszen, gondoljatok reám.
Szülőfalum virágjai, legények, leányok,
Jaj, de sokszor, milyen sokszor gondoltam reátok.

Édes anyám, ne sirasson, olyan boldog lettem,
Összeroncsolt hült tetemem újra ép lett mennyben.
Nagy Hunyadi fogja kezem, olyan sok hős van itt,
Kik hazájukért meghaltak együt vagyunk fenn mind

Angyali kar, trombitaszó, csillagok közt élünk,
Ezután nem a harctérről; az égből üzenünk.
Kicsi falum Isten veled teremj új hősöket
Szeressétek s építsétek a magyar nemzetet.

IFJ. DEMETER ATTILA kap. szakaszvezető, székelykeresztúri gimnáziumunk egykori növendéke, dr. Demeter Attila, a kolozsvári járásbíróság elnöke, egyházi tanácsos fia, a keleti hadszintéren hősi halált halt. Vitézül, bátran, magyarul küzdött, mindenütt példát mutatott bajtársainak és nemzetéért hozott áldozatot. Emlékét kegyelettel őrizzük.

OLVASNIVALÓ

MÁRTON KIBÉKÜL AZ ISTENNEL

Lehetett úgy éjfél után két óra, mikor Kozsók Márton hazafelé dülöngött a korcsmából. Megnézte az utat keresztben-hosszában ,de sehogysem akart az ő jussa belőle kikerekedni. Háromszor is nekiment az Abajgó sógor új kapújának s ki akarta vetni a sarkából, merthogy az útnak fele az övé, fele a másé, de ki a fene merte az ő jussát bekertelni? Annak ő ellátja a baját. Úgy odateremti ahhoz a kapulábhoz, hogy megnyekken belé. Mert az útnak fele az övé.

— No, ha a kendé, talpaljon csak haza a jussán s ne döngesse ezt a kaput, mert ha kimegyek, nem köszöni meg a somfanyelet! — Így szólt ki Abajgó sógor s úgy húzta be az ablakot, hogy csörömpölt benne az üvegtányér és hullott körülötte a vakolat.

Kozsók Mártonnak lebicsaklott a feje. Hogy a menykő üssön bele, hiszen ezt a kapulábat tulajdon maga cövekelte ide, vagy mi. De hát az útnak fele az övé s abból nem parancsol Abajgó Tamás.

— Azt a kapuláb teremtésit! Hát nem én cövekeltelek ide téged, te kapuláb? — és nekifeküdt, hogy kidöntse a kapulábat.

A kapuláb nem engedett. Jó keményen le volt az a földbe cövekelve. Kozsók Márton visszahúzódott vagy három lépést, fölemelte az öklét s megfenyegette a kapulábat.

— Azt hiszed, félek tőled? Hát én megmutatom, hogy az Istentől sem félek! — és megindult keresztben — hosszában az utcán. Hogy neki Abajgó Tamás parancsoljon? Hogy útjába merjen állani egy rongyos kapuláb?

— Levágom! Abajgó sógort is levágom... A kapulábat is levágom... Az Istent is levágom!... — lármázott végig az utcán.

Az utcabéliek fölneszeltek a lármára. Aztán csak a falnak fordultak s aludtak tovább. Hiszen csak Kozsók Mártont viszi hazafelé a szusz, amit a kocsmában szedett magába.

Otthon a kapúja előtt megállott.

— Levágom!... Abajgót, kapulábat, Istent, mindent levágok! — és olyat rugott saját kapújának az oldalába, hogy a korhadt kapuláb kidült s a kapú nagy recsenéssel kiterült az udvaron.

Az asszony kiugrott az ágyból a nagy ropogásra s az ablakhoz szaladt. Az ura ott taposta, rugdalta a kapu deszkáját a földön. Nehéz, vaspántos sarka alatt mállott széjjel a korhadt napaszalta fenyő.

— Az Istenért, Márton, mit csinál? Hagyjon békét annak a kapúnak. Jöjjön be. Ne kacagtassa magát a világgal!

— Mit! Ne kacagtassam a világgal? Hát kacag a világ? Levágom! a világot, mindent levágok! — Azzal tántorogva megindult az udvaron.

A szin felé tartott. A szin egyik sarkában volt a favágó tőke és a tőkébe belevágva egy jókora fejsze. A nyele kifehérlett a sötétből.

— Na, fejsze! — mondta neki Kozsók Márton. — Hát most gyerünk. Az a menybevaló Isten reád bízta az igazságot. Az én igazságomat... — és öklével a mellére vágott. — A Kozsók Márton igazságát... Hej, aki áldója van ennek a keserves világnak!... Abajgót, kapulábat, Istent, világot, mindent levágok!

— Az Isten megfizeti, Márton, jöjjön be. Ne csináljon ilyen galibát, hogy a szomszédság összegyüljön a csudájára, — mondta az asszony, ahogy kilépett az ajtón. Megállott a küszöbön s onnan próbált az urába lelket beszélni.

— Mit okoskodik, Márton? Tegye le azt a fejszét s jöjjön be az udvarról. Látja Kerge Gergőék is kinyitották az ablakot s úgy lesnek ideát az utcán. Meg a töltött káposzta is elhül a tüzelőn...

— Mit? Én? Én tegyem le ezt a fejszét? Kivel igazságot szabok a világnak? Te... te... Leváglak!... Le én... Te szemét!...

Az asszony hirtelen beugrott az ajtón s ráfordította a kulcsot. A fejsze a küszöbön csattant, Kozsók Márton pedig megingott a talpán, előre csuklott a térde s könyöke nagyot koppant a kövön.

Feküdt négykézláb a földön, fejét felütötte kinyújtotta a nyakát, szája lefittyedt s úgy bámult meredt szemmel a csukott ajtóra.

— Hm — morgott aztán, mint a medve. — Én tegyem le a fejszét?... Te szemét!... — s tápászkodott fel a földről. A lábszárán, meg a kezenyelén csorgott végig a sár.

— Az útról szedtelek föl ,te szemét!... S én tegyem le ezt a fejszét?... Leváglak!... Abajgót, kapulábat, Istent, világot, asszonyt, mindent levágok!... — És fölmarkolva a fejszét, nekiesett az ajtónak.

Az ajtó recsegett, ropogott; sűrűn csattogott rajta a fejsze és vaskos forgácsdarabok hullottak le róla kívülbelől. Az asszony a szoba közepén állott, szótlanul, sápadtan s úgy nézte, hogyan szakadoznak szét az ajtó deszkái. A csipkés réseken besütött a holdvilág.

A szomszédok összesereglettek a kapú előtt s onnan nézték bámészan, vagy gúnyosan mosolyogva, mit művel Kozsók Márton, de egy sem akadt közülök, aki kivette volna kezéből a fejszét. Kelet felé a Mérke-tető fölött sápadozott az ég. A nagy vackorfáról fehér virágszirmok pillangóztak alá a sárba.

Kozsók Márton káromkodott. Szidta Abajgót, a kapulábat, az Istent, az asszonyt, a világot és mindent, amihez hozzáférhetett. A fejszét belökte az ajtón vágott lyukon s maga is kezdett utána mászni. Bedugta a fejét, a két karját s könyökével próbálta többi felét a feje után vonszolni. A lyuk jó magasan volt az ajtón s ennélfogva bajosan akart a dolog sikerülni. Nyögött, szuszogott, káromkodott, két lábával kalampált a levegőben, rugdalta kívül az ajtót, de csak annyit tudott elérni, hogy a válla belől került ugyan, hanem a másik fele kivül maradt és mint az átalvető, kétfelé lógott a lyukból.

Odakinn röhögtek az emberek.

Az asszony sirva nézte az urát, de nem mozdult. Ha kifogy belőle a szusz, majd csak megesendesedik. Kifogyott belőle a szusz; karja, feje lefittyent, kivül se motolált a lába, térde az ajtó deszkájára csüggedt, szeme a pillák mögé fordult és Kozsók Márton hortyogott keményen, akár a kehes ló. Elaludt a lyukban. Kabátja újjáról a padlóra szívárgott a sáros lé és nyála a sáros lébe csöpögött.

Az asszony fölvette a fejszét, a sarokba támasztotta és odament, hogy az urát kiszabadítsa. Kizárta az ajtót, hátranyitotta a szárnyát, átölelte az ura derekát s cipelte kifelé a lyukból. Nehezen fért ki belőle, különösen a válla, mindazáltal mégis csak kifért. Kozsók Márton képét végig karmolászta a törött deszkavég, egy kicsit mozgolódott is az asszony ölében, de csak engedte, hogy kinyújtóztassa

a kanapén, lehúzza róla az ujjast és lerángassa a lábáról a sáros csizmákat.

Az asszony mérgelődött és restellkedett. Szégyellette a históriát, de tudta azt is, hogyha Kozsók Márton fel talál ébredni, megint nekilódul a bolondságnak. Szinte kapóra jött, hogy az ura kengyele eloldózódott s a kanapé oldalán lógott le a bokájáról. Annak a végét jó erősen odabogozta a kanapé karjához. Majd csak megáll ettől, ha el akar szaladni. Egy pokrócot vetett rá, a másikkal meg betömte a lyukat az ajtón, elővette a guzsalyát és az ablak mellé telepedett, hogy fonogasson a hajnali pirkadásban, amíg egészen megvirrad. A szomszédok hazatakarodtak.

Kis idő mulva Kozsók Márton megint mozgolódni kezdett. Nagyot horkantott s kinyitotta a szemét.

— Hm... hm... — motyogott valamit magában, végén pedig rávágott öklével a falra. Én?... Az Istentől sem félek!...

— Nono, Márton. Attól tán csak illenék féln!?i

— Mit? En? Én félnék az Istentől? Levágom... Az Istent is levágom!

— Hamarabb levágja az magát, ha be nem fogja a száját! Szégyelje magát. Istentelen!!

— Levágom! — ordított Kozsók Márton — az Istent is levágom!

Megfeszítette a könyökét, felállott a kanapén, káromkodott és rettenetesen hadonászott a karjaival. A felesége csitította.

— Legyen esze, Márton!!

— Müit?... Levágom!! — és ahogy megpillantotta a fejszét a sarokban, fel akarta markolni, de csak lebukott a kanapéról. Megkötözött lába fennmaradt a kanapén.

Az sszony eldobta a guzsalyt és odarohant.

Kozsók Márton szuszogott, nyögött a földön, a jobb karja bizonyosan eltört, mert nem birta sehogyse fölemelni. Keservesen nyögött, hogy megesett rajta az asszony szíve s úgy korholta szepegve Kozsók Mártont.

— No úgy-e? Úgy-e, megmondtam, hogy hagyjon kend békét az Istennek.

— Hát jó na! Az Istennek békét hagyok, de... a többit azt levágom!

— Feküdjék le Márton s ha egy kicsit alszik talán egyebet se fog maga levágni, de ha az Isten erőt ad nekem, fogadom magának, hogy azt a bitang pálinkát én „levágom."

Bencze Domokos

IRODALOM

BÖLÖNI FARKAS SÁNDOR: *Az új Erdély hajnalán.* Erdélyi Ritkaságok 15-ik kötete. Bevezető tanulmánnyal ellátta és sajtó alá rendezte: Jancsó Elemér.

Bölöni Farkas Sándor 1835—36-ból való naplótöredékét olvassuk a 65 lapra terjedő könyvben. Mennyiségre nézve nem sok, minőség, tartalom szempontjából annál értékesebb. Jancsó Elemér már a *Nyugateurópai utazás* bevezető tanulmányában mélyen behatolt Bölöni Farkas Sándor lelkébe. Korunkban senkisem értette meg jobban és méltányolta a nagy amerikai utazót, a kiváló férfiút, a sok csalódáson átment nagy szellemet ,mint Jancsó Elemér. Bölöni Farkas Sándor naplótöredékei valóban bizonyságul szolgálnak Jancsó Elemér szép méltatására s úgy érezzük, hogy nagy szolgálatot tett a magyar művelődés ügyének, mikor ezt a nagyközönség elé állította.

E napló a túlérzékeny Bölöni Farkas Sándor lelkivilágának kellős közepébe vezet. Látjuk a kiváló nagy szellemet, mint rajong hazájáért, nemzetéért. Nagyrahivatottságát érzi, tehetségének tudatában van, de nem alkuszik el soha semmit nemzete érdekéből és csodálatosan tiszta erkölcsiségéből. Bécsben katonai iskolában van, de összetűz a magyart gyalázó társaival s otthagyja a pályát, amelyen a magyart nem becsülik meg. A közélet hitványságaira mindenkor megrezdül a lelke s nem hagy egyetlen emberi hitványságot sem súlyos bírálat nélkül.

Sikerei, hiszen ilyenek is voltak, nem kapatják el. Nem mereng azokon, inkább fél tőlük. Nem szereti, ha nevét emlegetik. A mai széllel-bélelt közéleti emberek sokat tanulhatnának Bölöni Farkas Sándor életéből. Különösképpen igazi nemzeti munkát és a tiszta szerénységet.

A naplókon valami sötét fájdalom borong. Egyéni élete sem volt szerencsés. De azért úgy érezzük, hogy Bölöni Farkas Sándor soral és a sorok közé kívánkozó gondolatok a mai embernek szólanak és hangosan figyelmeztetnek. Valami olyat juttatnak eszünkbe: Magyar, állj hűségesen, egységesen, erős karral, tiszta szivvel és fővel őrhelyeden! Küzd át magad a jobb jövő hajnalára!

Hálásak vagyunk a kiváló tudósnak, hogy a magyar közösségnek éppen most juttatta kezébe ezt az értékes könyvet. Ára 8 pengő. Megrendelhető bármelyik könyvkereskedőtől. Az iratterjesztőtől is.

b. p.

P. SZENTMARTONI KALMAN: *Berde Mózsa* (Történelmi életrajz.) Az elmult évben volt 50ik éve fejedelmi jóltevőnk halálának. Egyházunk bensőségesen meg is ünnepelte ezt az évfordulót. Az ünnepélyen P. Szentmártoni Kálmán tanügyi főtanácsos méltatta nagy jóltevőnket, a társadalmi felelősségtudat megtestesítőjét: Berde Mózsát. A Ker. Magvetőből e tanulságos tanulmány bővített alakban külön lenyomatban is megjelent. A tanulságos füzet betekintést nyujt a nagy Berde lelki világába és fölhívja figyelmünket sok fontos meggondoldásra és teendőre. Ára 2.50 pengő.

LÁSZLÓ TIHAMÉR: *Adatok egy százesztendős fizikai eszköz történetéhez.* Egy hiteles Brassai-reliquia.

A kolozsvári Unitárius Kollégium fizikavegytani szertárában a muzeális értékű tárgyak között van egy fizikai-fénytani jelenségek vizsgálatára szolgáló készülék. Ezt a készüléket a híres tudós, Brassai Sámuel szerezte be ezelőtt 100 esztendővel. A szertár rendezése közben fedezte fel László Tihamér kiváló fizika-kémia tanár. Erről a már elfeledett fizikai eszközről az Erdélyi Múzeum-Egylet felolvasó ülésén előadást tartott László Tihamér tanár. A szakkörökben nagy elismeréssel fogadott tudományos előadás megjelent a „Múzeumi füzetekben" és külön lenyomatban is.

E kiváló tanulmány rendkívül fontos. Bevilágít Brassai Sámuelnek, a természettudósnak életébe, amely éppen oly önzetlen ezen a téren is, mint működésének más terein. Brassairól eddig is sok tanulmány jelent meg. Méltatták mint nevelőt, mint nyelvészt, esztétikust ,bölcselőt, egyházi embert, stb., de legkevésbbé mérték föl a természettudományokban való munkásságát, jelentőségét. Eddigelé inkább csak emlegették a természettudományokban való jelentőségét, de tudományosan nem méltatták. Legalább is nem úgy, amint kellett volna. Ezen a hiányon kezdte meg a segítés munkáját a kitünő fiatal tudós, akiben sok van a Brassai-féle teremtő erőből, mert mintaszerüen rendbehozott szertárában sok fizikai eszközt maga készített el. E tanulmány körében főképpen csak a szóbanforgó eszközről számol be. Brassai óriási természettudományi munkásságát csak felsorolja. László Tihamér nagy szolgálatot tesz a magyar tudománynak, ha az elindult kitünő kezdet után feldolgozza a nagy egyetemes tudós természettudományi munkásságát. Kiváló képességei s e munkában is jelentkező igazi szaktudása feljogosítják erre. Unitárius tanár volta pedig el is hívja erre a nagy feladatra, amelyet csak igazán kiváló szakember oldhat meg.

b. p.

KÉRELEM UNITARIUS SZÉPÍRÓINKHOZ. Hézser Zoltán ref. lelkész szerkesztésében (Budapest, XIV. Telepes-u. 1./b. III. 6.) megjelenik egy protestáns szépirodalmi lexikon. Tisztelettel kérem szépíróinkat, hogy a jelzett lexikon számára 1944 aug. 10-ig küldjék be címemre adataikat: **1. Név (íróI álnevek,** ill. betűjegyek is). 2. Vallás (vallásváltoztatásnál előző vallás is). 3. Születés ideje (év, hó, nap) és helye. 4. Foglalkozása, képzettség. 5. Tagságok, tisztségek, kitüntetések (irodalmi vonatkozásban). 6. Mely lapnak szerkesztői vagy munkatársai. 7. Müveik pontos címe, müfaja, a megjelenés helye, ideje, kiadója, nyomdája, oldal száma; esetleges újabb kiadások; idegen nyelvre fordítások. 8. Müfordítások; ánthológiák, stb. szerkesztése. 9. Előkészületben vagy sajtó alatt levő munkák felsorolása. P. Szentmártoni Kálmán, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9.

AZ IRATTERJESZTŐ értesíti az érdekelteket, hogy az „IMAHOZ" című katona imakönyvnek az ára téves értesítés alapján volt közölve. A valóság az, hogy az imakönyvnek ,nincsen ára. A hadiárvák javára azonban önkéntes adományok elfogadhatók az imakönyv adományozása alkalmával. Azoknak, akik már eddig a téves intézkedés miatt fizettek az imakönyvért, kivánatra a befizetett összeget visszaadjuk. Amennyiben valaki nem kívánja a visszatérítést, vagy önként kifejezi azt a kivánságát, a befolyt összeget a hadiárvák javára fordítjuk.

AZ 1945. ÉVI UNITARIUS NAPTAR szerkesztését a Dávid Ferenc Egylet választmánya újra Ferencz József misszlói lelkész, teol. m. tanárra bízta.

GONDOLKOZZUNK RAJTA

SZÁMHASONLÍTÁS ISKOLÁINK

Érdekes megfigyelni, hogy az unitáriusságnak a városokon való térfoglalása nem mindig van összefüggésben a városokon lakó unitáriusság lélekszámával, vonatkozik ez elsősorban a szórványokban élő hívek gondozás alá vonására. Nehány olyan városban, melyekben az 1930-as évek körül megkezdődött a rendszeresebb szórványgondozói munka istentiszteletek tartásával, 1910-ben több hívünk élt, mint 1930-ban: Miskolc, Pécs, Sopron. Nehány lélekkel él több unitárius 1930-ban, mint 1910-ben. Győr, Kecskemét városokban, s míg a sokkal kisebb lélekszámmal bíró s távolifekvésű Sopronban tartanak évente rendszeres istentiszteletet, a Polgárdihoz közelfekvő és Budapestről is könnyen megközelíthető Székesfehérváron, melynek népessége 10 lélekkel nagyobb, mint Soproné, sohasem tartottak unitárius istentiszteletet.

A' vidéki városokban, s elsősorban a nagyobb városokban tartott unitárius istentiszteleteknek pedig a városban és környékén lakó unitáriusság megtartásán felül propagatív értéke is van, még akkor *is,* ha a város másvallású lakói nem jelennek meg tömegesen az unitárius istentiszteleten, s csak a helyi újságokban olvassák, s hallomásból tudják meg, hogy városukban is unitárius istentiszteletet tartottak.

Amikor az 1900. évi népszámlálás adatait részletesen feldolgozta a Központi Statisztikai Hivatal, az adatközlés mérlegelése után a cikkíró a következő megállapítást teszi: „1869 óta valamennyi felekezetnél növekedett a városlakók aránya" s írja tovább leginkább „a tiszta magyar unitáriusoknál, kiknek városokba tódulása még a zsidókét is meghaladja, az unitáriusok száma ugyanis a városokban 1869 óta 138%-al növekedett, míg a zsidóké 133.4%-al." Sajnos, hogy e megállapítás az 1900-as évektől kezdve már nem maradt helytálló, mert ahogyan gyarapszik a zsidóság százalékos térfoglalásának az aránya a városokban az unitáriusság százalékos térfoglalásának rovására, úgy szaporodnak a magyar unitáriusok sorai az amerikai kivándorló hajók harmadosztályú, fedélzetalatti, napot nem látó utasai között.

Magyar arányszámunk is ezekben az időkben ekkor még az összes felekezetek között a legjobb volt. Az unitáriusok közül százalékban kifejezve magyar

1880-ban:	97.67
1890-ben:	98.31
1900-ban:	99.07

a sorban utánunk következő reformátusok százalékaránya ugyanezen években

1880-ban:	97.58
1890-ben	97.78
1900-ban:	98.06

Ebben az évben a századforduló idején éri el a római katolikusok között a magyarok százaléka az 50.76%-ot, az evangélikusoké körében pedig a 28.03%-ot.

Százalékarányunk olyan mértékben romlik, amilyen mértékben felszívunk a városokban idegenszármazású népelemet.

Ferencz I.

IMA A HAZÁÉRT

Istenünk jó Atyánk hallgasd meg kérésünk
Oh ne hadd el soha a magyar nemzetünk
Ki csak azért harcol, hogy jogait védje,
Kérünk fegyverünket vidd győzedelemre.

Annyi szegény özvegy, annyi árva várja
Legyen meg a béke, népünk boldogsága.
Kérünk oh ne hagyj el, imánkat hallgasd meg
Hiányunket tápláljad, reményünket tartsd meg.

Nem földért harcolunk, nem hatalmasságért.
Csak az ezeréves régi határokért
Melyeket megjelölt egykor nagy királyunk
Kardunkkal, vérünkkel védeni akarjuk.

Amíg tart az erőnk, amíg ver a szívünk
Hitvány ellenséggel bátran szembenézünk
Magyarok Istene csak Te maradj velünk
S virrad reánk hajnal, soha el nem veszünk.

CSIKI JÓZSEF*

* Bágyoni menekült földmíves atyánkfia.

Baky László államtitkár Kolozsváron július 16-án azt mondta, hogy a felekezeti iskolák nem szolgálják a nemzeti megerősödés ügyét. Szerinte ezek „tradicionális intézmények", melyekhez bizonyos szentimentálizmus tapad. Erdélyben ezt a kérdést minden magyar másként látja. Az erdélyi magyar felekezeti iskolák hosszú évszázadokon át a magyar nemzeti művelődés szilárd és biztos erődítményei voltak és nemzetpolitikai jelentőségük mindig a történelem megpróbáltatásai közepette jutott fokozottabb jelentőséghez. A trianoni sorsba jutott erdélyi amgyarságnak éppen az volt a legnagyobb szerencséje, hogy iskolái voltak, függetlenül az állami gépezettől. A felekezeti iskolák egyik napról a másikra fontos, sőt a legfontosabb nemzetpolitikai tényezőkké léptek elő s nemcsak végvárai, de be nem vehető erődjeivé váltak az erdélyi magyarság megmaradásának.

Itt Kolozsvárt tehát értetlenül fogadták a nagyhorderejű kijelentést. Erdély fővárosában ezt a kérdést egészen másként ítélték meg, s ez a megítélés nem felekezeti szűklátókörüség, hanem messzetekintő nemzetpolitikai elv, melyhez hozzányúlni ma nem volna szerencsés dolog. Amilyen szívesen hallgattuk az államtitkár úr egyéb vonatkozású fejtegetéseit — éppen annyira gondolkoztatott az, amit felekezeti oktatásunkról mondott.

IMRE ISTVÁN közgazdász, sepsibodoki lakós, unitárius afia, aki a kolozsvári gimnáziumunkban több évig tanult, később a ref. vallásra tért át és a brassói ref. kereskedelmi iskolába iratkozott be s ösztöndíjat élvezett, majd visszatért az unitárius vallásra, júniusban házasságot kötött és katholikus menyasszonya, ill. felesége javára reverzálist adott.

„Nincs okunk félteni az új idők szellemétől az Istenhitet és vallásosságot. Vannak talán fájdalmas ütközések, de a történés mélyén meg lehet hallani az új világ lelkének összecsendülését az örök igazságkeresés lelkével." (Imrédy).

A sepsiszentgyörgyi unitárius nök szövetsége a honvédnap alkalmával meglátogatta a sebesült katonákat és 1800 darab cigarettát és 109 szeretetcsomagot osztott szét.

A brassói légitámadások alkalmával a következő unitárius atyánkfiai haltak meg:

1. Bedő Béla mozdonyvezető, 47 éves, április 16-án;
2. Bartha Jakab kádár, 56 éves, május 6-án;
3. Özv. Szász Istvánné, sz. Bordás Ágnes, 46 éves;
4—5. Fillier Gyuláné és leánya, április 16-án.

Kedves Barátom!

Irásodat mutattam a szerkesztőnek, de kifogásolta abban azt a részt, ami a keresztre vonatkozik. A vallásos lelkiegység valóban feltétele a nemzeti összefogásnak, mi unitáriusok azonban mégsem kezdhetjük azzal, hogy a kereszt jelvényét magunkévá tegyük. Ha ebbe a keresztény szimbólumba nem úgy kapcsolódna a megváltás gondolata, mintahogy az századokon át kialakult, akkor könnyebb volna a dolog. Ha a kereszt egy eszményi élet, egy diadalmasan megharcolt élet hősi megpecsételése, ha a kereszt egy nagyszerü élet legdöntöbb mozzanata, ha a kereszt a tökéletesedésre törekvő élet küzdelmeit jelképező jegy, vagy emlék lehetne — akkor boldogan tudnánk magunkévá tenni azt. Egyebekben a szerkesztő igen jónak tartotta írásodat.

Különösnek tartom s bizonyára az is, hogy Udvarhelyszéken szeretnének nem tudomást venni arról, hogy mi is ott vagyunk. Az egyházközi gyülésen panaszolták fel, hogy lelkészeink közül egyenetlen egy sem lehetett levente-lelkész. Egyik székelyföldi ujságból pedig a Székelykeresztúron tartott és a leányleventék országos vezetősége részéről rendezett vezetőnői tanfolyam előadói között egyetlen unitáriust sem fedeztem fel. Olvasd csak végig az egész tudósítást és észreveszed, hogy a tanfolyam előadóinak kiválasztásánál a legunitáriusabb vidéken egy igen lényeges dologra nem kivántak figyelemmel lenni. (Székely Szó, júl. 8.).

A Duna-Tiszamenti Egyházkör közgyülésén nagyon kevés lelkész vett részt. Nem tudom, véletlen dolga az, vagy egyéb körülmények játszottak kézre, de megnyugtatóbb lett volna, ha egy teljesebb közgyülés választja meg az új tisztikart. Csiki esperes megválasztása különben majdnem egyhangú volt.

Jól hallottad, Mester Miklós valóban nagy megértéssel fogadta Egyházunk több jelentős kérését. Legutóbb sikeresen tárgyaltunk az 1943-as és 44-es költségvetési hiány ügyében. Ekkor mondta ő egy magasrangú miniszteriális tisztviselőnek, hogy **„az unitáriusoknak mindent meg kell adni, mert megérdemlik"**. Igazán jól esik nekünk az ilyen kijelentés, mert a történelmi századok és a mostani idők nem igen becéztek bennünket. Különben vitéz Imrédy Béla közgazdasági miniszter úr is közbenjárt, hogy jogos kéréseinket teljesitsék s amikor valaki a kért összegeket mutatta neki, azt a kijelentést tette, hogy **„ez a dolog menni fog"**. Nekem más a véleményem abban a nyárádremetei reverzális ügyben. Lehet, hogy lelkészünk jogilag mindent nem vett figyelembe, azonban tiszteletreméltó az a szivós törekvés és az az öntudatos és következetes unitárius magatartás, mellyel megtartani akart távozni akaró lelket. Ezt a munkát csak igy lehet végezni. Ennek a lelkészünknek különben a hatóságokkal nem ez az első összeütközése, ebből én kárára nem kívánok megállapitani semmit, ellenkezőleg azt hiszem róla, hogy magyar unitárius népéért őszinte lélekkel és igaz meggyőződéssel harcol.

A keresztúrköri D. F. Egylet közgyülésen találkozunk. Szeretettel köszönt

„is"—

NYUGTÁZÁS

Az Egylet pénztárába folyó év június 15—július 20-ig az alábbi díjakat fizették be:

I. *Alapitói díjba:* Rostás Dénes Bölön 57.70, Hadházy Sándor 13.34, Benczédi Pal 66.67, Dr. Demeter Attila 10.—, Dr. Ferenczy Sándor 10.—, Simén Dániel 50.—, Gálffy Zsigmond 20.—, D. F. I. Egylet 40.—, Bajusz János 23.—, Tana Ferenc 61.—, Demény Andor 83.34, Uzoni Imre 83.34, Szabó József 26.67 P, Kolozsvár. Katona Sándor Vámosláz 100.—, ifj. Kelemen Sándor Bánffyhunyad 100.—, Dr. Kovács Shárdy Szabadka 100.—, Dr. vit. Fekete Sándor Sepsiszentgyörgy 100.—, László Péter Medesér 10.—, Debreceni Unit. Egyházközség 40.—, Dr. Kálnoki Kiss Jenö Bpest 67.50, Kriza Kálmán Pétfürdö 50.—, Dr. maksai Barabássy Albert 50.—, Dr. Gálfalvy György 65.— P, Marosvásárhely. Boros György 33.34, Geréb Zsigmond 30.—, Dr. Fazakas Miklós 37.—, Dr. vit. Elekes Domokos 30.— P, Székelykeresztúr. Tana Sámuel Sepsiszentgyörgy 66.67, Dr. Székely Ákos Mármarossziget 50.—, özv. Imreh Zsigmondné Kibéd 14.—, Deák Sándor Szováta 40.—, Szabó István Homoródszentpál 67.—, özv. Malviánszky Ferencné 12.—, Téglás József 50.— P, Székelyudvarhely. László István Etéd 67.—, Dr. Abrudbányai Ede Tötör 50.—, Soós András Kisborosnyó 83.44, Pap M. Gábor Homoródszentpál 66.66, Kozma Miklós Homoródalmás 33.—, Kisgyörgy Imre Bölön 83.34, Unit. Egyházközség Árkos 66.68, Unitárius Egyházközség Nagyajta 66.67, ifj. Darkó Lajos Nagyajta 20.— P.

II. *Tagsági díjba:* Löfi Gy., Dr. Elekes Ernőné, ifj. Kovács E., Raffay A., Gálfi Sárika, Dr. Varga Béláné, Türkössy S., Dr. Gyulai Z., özv. Kovács Imréné, Agyagási Sándorné, Dr. Mikó L., Dr. Mik L.-né, Kolozsvár 1944-re, Bálint Ö. Karácsonyfalva 1944-re, Sebe F., Kadács 1943—44-re, Ütö L. Székelykeresztúr 1943—44-re, Gálna S. Polgárdi 1940—44-re, Nemes M. Mezőbánd 1944-re, A. Gönczy Irén Tarcsafalva 1944-re, Filep J. Baja 1944-re, Pál Miklósné Szeged 1945-re, Gombos Eszter Bpest 1944-re, Imreh J. Alsódabas 1944-re kieg., Dr. Semeridy S. Bpest 1944-re, Kelemen B. Bpest 1944-re, D. F. I. Egylet és Nőszövetség Homoródszentpéter 1944-re, Fodor D. Tahitófau 1944-re, Dombi Juiánnla és Berta Homoródszentmárton 1944-re, Toók M. Nagyajta 1944-re, Benke J. Kisilva 1944-re kieg., Patakfalvi Zs. Etéd 1944—45-re, Lukácsi F. Székelyszentmiklós 1943—44-re, Kádár L. Székelykeresztúr 1944-re. Imreh Domokos Árkos 1944-re, ifj. Bartha L., id. Barta L., Bihari S., id. Darkó L., Gazdagok, Gyulai Ilona, Dr. Szász F., Taar G., Nagyajta 1944-re, Kiss T. Kálnok 1943—44-re, Lörinczy Géza Nagybánya 1944-re.

III. *Előfizetési díjba:* Bölöni előfizetők: Bedő F. 1944-re, Bedő S., Berecz B., Berecz T., Biró B., Boda D., Gazdag M., Gergely A., Gergely Gy., Kisgyörgy S-né, ifj. Kisgyörgy S., Lszló F., Léta S., Löfi Ö., id. Máthé E., id. Mikó F., ifj. Mikó F., Nagy S., Pál I. — Kisutcai, Pál T.-né, Szabó I. Józsefé, Szolga S., Tamási S., Tana Alb., Tana B., Tana G., Tana J., Tana L., Varga J., Varga L. Lajos 1943—44-re, D. F. E., D. F. I. E., Unitárius Egyházközség 1936—44-re, Deák S., Gazdag J., Kis L., Kozma S., Máthé I., Máthé I., Mikó S., ifj. Pál M., Pál G. 1944-re, Pál I. Agyagási, Szabó I. Tamásé, Vajda I. 1942—44-re, Kun I. Istváné Kolozs 1944-re, Nagyernyei Leányegyházközség 1940—44-re, Medeséri előfizetők: Bartalis L., Márton F., id. Pál J., Varga A., 1943—44-re, Bálint J. 1944-re, Fazakas Gy. Györ 1944-re, László S. Jobbágyfalva 1940—43-ra. Árkosi előfizetők: Benkö A.-né, Köntés Ilona, Verecc B. 1940 44-re, Kiss E. 1941—44-re, Dancs L., Gyulai Z., Kiss F., Kurta L., Nagy D. Sebestyén P., id. Sebestyén S., Tóth V., Ütö S., 1943—44-re, id. Barabás L., Cserei Gy., Duka J.-né, Gelei S., Lörincz Gy.-né, Ütö B., Veres S., 1944-re, Dahlstrüm K.-né, Domokos A., id. Incze K., 1943-ra, Marosi A., Maroshévíz 1944-re, Dr. Joszipovich I.-né Györ 1944-re, Oláh M., Jákóhódos 1943-ra, Kozma D.-né Firtosmartonos 1940 44-re Dávid I. Füzesgyarmat 1944-re. Nagyajtai előfizetők: Benedek Gy., Benedek L. A., Darkó Gy., Dombi M., Ferenc J., Gocsmán Gy., Lengyel I., Lőrincz I., Magyarosi S., vit. Péterffy D., özv. Péterffy L.-né, ifj. Péterffy I., Pozsonyi Gy., Rétyi S., ifj. Simon J., ifj. Szebeni Gy., Tikosi J., Vajda S. 1944-re, özv. Györke B.-né 1943—44-re, Péterffy A. Toók A., 1944—45-re, P. Buzogány L., Kecskemét 1943—44-re, Szabó J.-né Sepsikörösпatak 1943—44-re, Kálnoki előfizetők: Bedő D., ifj. Bedő L., Kiss A., ifj. Kiss L., id. Kiss L., Kiss L., Szabó Gy., Téglás A., Téglás B., Ütő S. 1940—44-re, ifj. Bedő B.. Ütő G.-né 1943-ra, Gyöngyösi G., Kisgyörgy L., Mihály J., Szabó L., Ütö I., Vaska M. 1943—44-re, Incze J.-né 1942—44-re, Régeni A. 1930—44-re,, Missziós példk. kért Nagybánya 1943—44, Bod P.-né, Gagyi I., 1943 44-re, Kovács J., Székely Ferenc Nagybánya 1944-re.

Kolozsvár, 1944. július 20.

Rázmány Mór
pénztárnok.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapitó tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

HÁTRALÉKAIDAT SZÍVESKEDJ RENDEZNI!

Szerkesztő: Dr. Abrudbányai János.
A kiadásért dr. Bodor András felel.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

Unitárius Közlöny LIV. évf. 7. sz. 1944. július
Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9 szám
Minerva Rt. Kolozsvár. 5859. **F. v.: Major József**

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

A KAPERNÁUMI

százados jutott eszünkbe, amikor a Székelyhadosztály vezérkari főnökének, Kozma Ferenc százados atyánkfiának hozzánk intézett levelét olvastuk. Jézus vallomása szerint egy egész országban nem talált akkora hitet, mint abban a katonában, abban a századosban, ki szenvedő szolgája meggyógyítására hívta a Mestert. Járultak elébe mások is, magas méltóságok, vagy alázatos, hívő emberek, számára azonban ritka volt a pillanat, amikor egy kemény katona vértezetével elébe járul, s nem a maga, hanem önzetlenül más részére kér támogatást.

Százados úr! Te harcoló katonáid, magyar véreink részére kérsz lelki segítséget. Betűt, s a betűn át vallásunk lelkét, bízó, vígasztaló hitét, az együttérzésnek tiszta hangját kéred. Akarod, hogy az otthon megtartó ereje a Kárpátok lejtőin felgyúló tábortüzek hangulatába belevegyülve — egybekapcsolja a harcbainduló honvédet azokkal, kik itthon imádkoznak s dolgoznak érte. Hidd el őszinte büszkeséggel tölt el bennünket, hogy Ti odakint a poklok sötét kínjai között is Istenre gondoltatok s lelketekből a halál, a vér és a fájdalom meg-megújuló tusája imádságot sajtol. Szent megnyugvás költözik belénk, hogy Ti Bibliát s egyházi újságot akartok. Biztatás számunkra, hogy ott, hol veletek szemben templomot romboló, Istentgúnyoló, imádság helyett káromlást ontó hordák állanak, ott a magyar lélek vallásos tisztasága áldottabb eszmények édes nyüge alatt ölel magához minden itthoni értéket és emléket.

Boldogan küldjük el nektek törékeny írásaink halványerejű vallomásait, de attól félünk, erőtelenecknek fogjátok találni azokat. Amint írod — szerte e hazában nagyon sok olyan megnyilvánulás van még, amelyekből azt lehet kiolvasni, hogy sokan nem döbbentek még rá arra, hogy milyen írtózatos nagy kér-

KERESZTÉNY VAGY KERESZTYÉN?

Látszólagosan „betűharc" dúl a két kifejezés hitvallói között, holott a különbség éles és lényegbevágó A látszólagos különbség a magyar nyelv kifejező készségének gazdagságára vezethető vissza s nyelvtudósok kötelessége lenne kideríteni, hogy nyelvtani szempontból melyik kifejezés ősibb és helyesebb: *a keresztény-e vagy a keresztyén!?* A lényegbevágó kérdés már teológiai s így a mi reszortunkba tartozik.

A „keresztény" elnevezést a róm. katolikusok és unitáriusok használják, míg a „keresztyén"-t az evangélikusok és reformátusok. Feltünhetik valakinek, hogy mi, akik történelmileg a protestánsok nagy családjába tartozunk még az egyetemes nevezetre vonatkozólag sem követjük őket, helyesebben nem osztjuk a felfogásukat, hogy miért nem, annak meg van a maga tiszta, igaz értelme.

A „keresztény" szó róm. katolikus felfogás szerint Krisztus keresztjének a tényére mutat s azt jelenti, hogy e kereszt nélkül nincs megváltás és nincs üdvözülés. A kereszt tehát az egyetlen, a központi szimbolum, jelképe annak a ténynek, mely szerint Krisztus, Istennek egyszülött fia leszállt az égből, hogy a bűnös embert vére árán megváltsa. Az ő ártatlan halálán átragyog a kereszt ténye, egy jel, amelyben a monda szerint nemcsak Nagy Constantin győzött, hanem minden igaz hívő győz a bűn hatalma felett s ez által elnyeri a túlvilági élet, üdvözült élet jutalmát. Ezért látunk keresztet minden katolikus templom tornyán, katolikus házak tetején, iskolák, középületek helyiségeiben, emlékérmen, nyakláncon, ezért vet keresztet az imádkozó katolikus tiszta áhitatból, vagy babonásan a kísértetekkel való harcában. A kereszt terjesztése „érdemszerzés" s innen ered sok kellemetlen küzdelmünk az elfogult fanatikusokkal, amikor állami középületeinkben vagy állami iskolába járó gyermekeinket erőszakkal elárasztják kereszttel vagy keresztvetéssel; mondván, hogy ártatlan és jelentéktelen eljárásról van szó, holott minden ilyen erőszakoskodás egy-egy mérsékeltebb inkvizicióra emlékeztet.

Unitárius szemszögből nézve a kereszt nem a megváltás jelképe, hanem inkább az élet terhe. Minden éltnek meg van a maga keresztje. Jézus mondotta: „Valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát s vegye fel az ő keresztjét..." Ez a teher azonban jézusi értelemben véve nemcsak súlyos, hanem gyönyörüségs is. Az anyaságnak is van terhe, valamint a hazafiságnak. De kérdezz meg egy mély szívű asszonyt vagy egy zágoni Mikes Kelemenhez hasonló sóvárgó lelket, mennyiért cserélné fel az anyaságát vagy a hazafiságát!? A kerszt-ténye Jézus életében és halálában egyképpen jelentőséget nyer s jelentősége az, hogy Jézus, a názáreti ácsmester fia *kereszteljes életet élt és kereszthalált halt az igazságért.* Jézus élete jelentőségteljesebb volt az ő keresztjénél, amintahogy mindannyiunk élete több, mint az élet keresztje, mert ahol ez megfordítva áll, ott az élet összeroskad, s az ácsmester fiának élete arra int, hogy vállainkon a kereszttel legyünk méltók őhozzá, hiszen ő *az út, igazság, élet.* A mi hitünkben tehát nincs megváltó szerepe a keresztnek, a kereszt inkább pecsét, pecsétje annak a szent hitnek, meggyőződésnek és akaratnak, hogy mi a Jézushoz hasonló életet akarunk élni. A „keresz-

dések kerültek kockára ezekben a súlyos időkben. Sokan nem tudják még igazán értékelni azt a sorozatos hősi dicsőséget, melyet Ti a Székelyhadosztály legénységével arattok, drága nemzetünk önfeláldozó védelmében. Félünk attól, hogy a sűrűbb érintkezésben megérzitek, hogy azok, kik itthol kaptunk ezidőszerint beosztást, azok gyengébb, szétesőbb lelkitartalommal állanak, mint Ti odakint, kit elsősorban testi erőtök megsegítésével tartjátok az ezeréves ősi határ harci vonalát. Aggódalommal gondolunk arra, hogy a sorokból, vagy sorok mögül meglátjátok az üres templomotokat, a léleknélküli imádság mozdulatait, vagy azt, hogy egy „zavaróepülés" olykor elégséges arra, hogy lemondjuk templombavezető útunkat. Nem szeretnők, ha megtudnátok, hogy míg odakint egységes akarattal, haláltmegvető bátorsággal éjjel és nappal véres virrasztással vagytok — addig mi itthon apró vitákkal — részekre szakadva nem vagyunk képesek felismerni az egyetlen helyes útat, s nem tudjuk teljes erőnkkel támogatni nagy harcaitokat.

Éppen ezért ne vegyétek rossz néven, hogy a Veletek való érintkezést azért fogjuk szorosabbra venni, hogy Ti segítsetek rajtunk. Azért, hogy gyáva, reménytelen életünk, szétomló, minden kis hírre, kétségeskedő lelkünk bízó életetek érintésére megépüljön és határozottabbá váljék. Megkeresünk Titeket, hogy apró áldozatoktól húzódozó, újra, meg újra zúgolódó magatartásunkat elöntse a pír, ha benneteket a hazáért, az otthonért, érettünk hősi lendülettel, önfeledten a halál tüzei felé menetelni látunk. Meg vagyunk győződve, hogy Ti védítek meg hazánkat, s Ti adjátok vissza belső, itthoni életünk bízó hitét és cselekvésre indító reménységét is. Ezért szorosabban mellétek állunk és igyekezni fogunk minden mozdulatotokra éberen figyelni.

Köszöntjük harcoló bajtársainkat, atyánkfiait s a többieket mind — többször fogunk imádkozni érettük és éretted ősi unitárius család fiáért, akiért külön is büszkék vagyunk.

A. J. dr.

SZEPTEMBER 1.

Ködös nyárvégi reggel...
Kinézel bús szemekkel,
s valahol künn a fák közt —
s valahol benn szívedben
jelentkezik szeptember...

NAGY FERENC

tény" elnevezés unitárius értelmezés szerint nem a Krisztus keresztjének hatalmát, illetve annak tényét domborija ki, hanem arra a lelki közösségre utal, amelyben a tagok Jézus tiszta tanítását elfogadják s az ő példája szerint kivánnak élni. Mondanunk sem kell, hogy mi a kereszténység lényegét, amint azt egy megelőző cikkünkben kifejtettük, nem az ú. n. keresztény hagyományban, hanem Jézus tiszta tanításaiban s az ő igaz emberi életében látjuk.

A „keresztyén" nevezet a latin „Cristianus", „Krisztus-követő" magyar megfelelője. Az általunk ismert európai nyelvek szintén a „Cristianus" latin formából származtatják a keresztény nevezetüket. Teológiailag szólva helyesen járnak el a reformátusok és lutheránusok, amikor Krisztuskövetőknek vallják magukat. Ők valóban elfogadták a dogmák Krisztusát, ki Istennek egyszülött fia, a Szentháromságnak egyik tagja, az Anyaszentegyháznak feje, aki ugyancsak vérével váltotta meg az ősbűnben szenvedő embert, hogy méltó lehessen Isten ingyen kegyelmére. Az ő lelki megújulásuk ebben a Krisztusban van s ők ennek a követői.

De hogy a latin cristianus szót miért kellett a magyar keresztyénre fordítani, ehhez már nem találjuk meg könnyen a helyeslő feleletet. Merthogy a latin Sebastiánból magyar Sebestyén lett, pari passu, nem magyaráz meg mindent. Igy tehát az a szerény érzésünk, hogy a disztinkció kedvéért bizonyos erőszak történt magán a magyar nyelven.

Visszatérve a teológiához, mi, unitáriusok nem Krisztust vállaljuk és követjük, hanem Jézust. Krisztus — magyarul úr, fölkent, stb. — a fogalom Pál apostoltól a niceai zsinatig több évszázados teológiai spekuláció szüleménye, — áthidalhatatlan messzeségben áll az Evangéliumok nemesen egyszerű, de fenséges emberideáljától, Jézustól. S éppen azért, ha a „keresztyén" kifejezést nyelvtanilag helyesnek tartanók, teológiai értelmét úgy sem fogadhatnók el.

Összegezve az elmondottakat: a róm. katolikusok „keresztény" nevezeten a kereszt megváltó tényét értik, szerintük keresztény az, aki ebben hisz. Reformátusok, lutheránusok „kersztyének"-nek; Krisztuskövetők s felfogásukban épp olyan kizárólagosak, mint a katolikusok, mondván, hogy aki nem Krisztus-követő, az nem keresztény. Az unitáriusok egyetemesebb alapon állva s megértőbb álláspontot képviselve „keresztény"-nek neveznek minden embert, aki e lelki közösségbe tartozik, amelyben a tagok Jézus tiszta tanításait elfogadják s azok szerint kivánnak élni.

Simén Dániel.

Komjátszegi menekült atyánkfiai arató kalákát rendeztek Mezei Sándor kicsi birtokán a feleki oldalon.

CSELEKVŐ UNITÁRIZMUS

Mi a cselekvő unitárius ember hivatása? Röviden: a Jézus parancsolatai szerint, a Jézus szellemében való élet. A cselekvő unitárius ember szereti Istent. Imádkozik, dolgozik, hisz és remél. Buzgón látogatja az Isten házát. Nem csupán azért, mert ez így illik, így szokás, hanem azért, mert érzi, hogy a gyarló, múlandó embernek időnként komoly, őszinte, alázatos beszéde kell hogy legyen a világot és emberi életeket kormányzó és azok felett ítélkező örökkévaló Istennel, a szerető, gondviselő Atyával. A cselekvő unitárius ember szereti ezt a földi életet. Itt, a földön akarja lelkében megépíteni az Isten országát. A cselekvő unitárius ember úgy cselekszik másokkal, mint önmagával. Másszóval szereti felebarátját, mint önmagát.

A cselekvő unitárius ember türelmes, de semmi körülmények között nem adja fel azt, ami az övé, főképpen nem teszi alkú tárgyává ősei hitét és saját meggyőződését. Öntudatos unitárius életet él. Tudja, hogy miért unitárius, tudja, hogy mint hívő unitárius ember juthat legközelebb a názáreti Jézushoz. Reverzálist nem ad, mert nem adhat. Egyszerűen nem engedi öntudatos unitárius volta. Hitéhez meggyőződésből, rendületlenül ragaszkodik. Nem csupán azért, mert a konfirmálás ünnepi óráiban ezt fogadta és ezt a fogadást meg nem szegheti, hanem azért is, mert érzi, hogy igazi unitárius ember másként nem is tehet. Ezt különösen hangsúlyoznunk kell szórványainkban és azokban a gyülekezeteinkben, ahol vegyes a lakosság vallási megoszlása és ahol éppen ezért fokozott erővel kell védelmezni az unitárius hitet és őrködni annak megmaradása felett.

A cselekvő unitárius ember rendületlenül hiszi, hogy nincs messze az az idő, amikor — amit közel 400 évvel ezelőtt országgyűlési törvény biztosított — a szabad vallásválasztás joga magyar nemzeti életünkben a gyakorlati életben is megvalósul. El kell jönnie annak az időnek és az idő már nem lehet messze, amikor, aki unitárius gondolkozású és unitárius szellemben él, unitáriussá lesz a valóságban is. Hány ezer esetben hallunk magyar embereket úgy nyilatkozni, hogy ők lélekben unitáriusok, de ténylegesen más felekezetűek maradnak. Nekünk nem tiszteletbeli unitáriusokra van szükségünk. Minden lehetőt el kell követnünk annak érdekében, hogy aki lélekben, meggyőződésében, életfelfogásában unitárius, az vonja le az abból folyó egyenes következtetéseket és a valóságban is legyen unitáriussá, gyülekezetünk rendes tagjává.

— *K. L. dr.*

HITVALLÁS

Múlt számunkban röviden hírt adtunk arról, hogy dr. Osváth Gábor, Czegléd megyei város főpolgármestere lett. Édes apja, *Osváth Gábor* kiváló törvénytudó, törvényt betartó és betartató esperes volt. Nagyatyja Osváth Márton, kobátfalvi körjegyző volt, nemcsak kiváló közigazgatási ember, hanem 9 községből álló körének valóban gazdasági, jogi, erkölcsi és társadalmi vezetője. Innen örökölte dr. Osváth Gábor azt a közigazgatási érzéket, amely hódmezővásárhelyi 21 évcs közigazgatási pályáján oly nagy tiszteletet és elismerést szerzett neki. Beiktatása napján Czegléd, Kossuth városa, nagy szeretettel s bizalommal fogadta. Beiktatásán Osváth Gábor dr. polgármester, a következő szavakat mondotta többek között: „Mikor Czegléd megyei város polgármesteri székében tollat vettem a kezembe, annak első betűjét is jó Anyámhoz intéztem, s általa küldtem egy szál virágot a drága jó Apám sírjára, mert úgy éreztem, hogy csak akkor tudom azzal a szeretettel hirdetni és az igazságot megrögzíteni, ha első gondolatom és köszöntésem azoknak szól, akiknek Isten után köszönhetem létemet, s akik Isten és emberek iránti szeretetet csepegtették lelkembe és igaz magyar kötelességtudásra neveltek. Azt tartom, nincs a földnek nagyobb terhe a hálátlan gyermeknél, mert az nem tud kiegyensúlyozott lenni önmagával.“

(b. p.)

V I T É Z E I N K

Vitéz Gyarmathy Lajos tüzérfőhadnagy, 1894 március 17-én Siklódon született földmíves szülőktől. Iskoláit Székelykeresztúron és Székelyudvarhelyen végezte. 1914-ben vonult be katonának s a tiszti vizsga letevése után elsőször az orosz, később az olasz harctéren teljesített szolgálatot, mint ütegének állandó földerítő tisztje. Vitéz magatartása elismeréseként, a nagyezüst vitézségi éremmel, később a signum laudisszal a kardokkal, majd 1917-ben, az előnyomulásnál szerzett kiválóan merész földerítésért, amikor saját járőreinket megelőzve elsőként hatolt be az ellenség állásaiba és onnan visszatérve, értékes jelentéseket hozott. Ennek a fegyverténynek elismeréseképpen a harmadosztályú katonai érdemkeresztet a kardokkal juttatta neki a császár.

Gyarmathy Lajos a megszállás alatt otthon, falujában gazdálkodott, s fejtett ki egyházi és kulturális téren nagyértékű munkát. Népe sorsán aggodó lelke mindig azért a szabad magyar életért küzdött, aminek eljövetelét otthon, falujában, még olyan sokan várják, s aminek megvalósulásáért ő most is, mint hűséges katonatiszt harcol.

Vitéz Szathmáry Márton szakaszvezető Sinfalván 1890-ben született ,szülei földmívesek voltak. Katonaéletét 1911-ben kezdte. Ekkor Hercegovinába vonult be a vártüzérekhez. A nagy világháború kitörésekor már, mint tizedes került a szerb frontra. 1915 október hetedikén géppuskával átkelt a Száván s nagy golyózápor ellenére, teljesítette a parancsot. Ekkor szakaszvezetővé léptették elő. Amikor később, egy komitácsi bandát leplezett le, a kisezüst vitézségi érmet kapta. 1916-ban oroszfrontra került, hol egy támadás alkalmával, saját felelősségére szakaszát rohamra vezette s eredménnyel zárta a kilátástalannak látszó hadmozdulatot, csapatát egy gyűrűből kisegítette. Ezért a teljesíményért a gyalogezred parancsnoka az első vitézségi érmet neki adta. Később oroszfogságba került, hol keserves körülmények között, tizennyolc hónapot töltött.

Az összeomlás után haza került falujába, s régi mesterségét folytatta, kosárfonó lett. Becsületesen és szorgalmasan élt, egy pillanatig sem szűnve meg bíztatni barátait és övéit, hogy lesz még feltámadás. A felszabadulás után Kolozsvárra került. Iparát itt folytatja. Tevékeny részt vett a kolozsvári tűzharcosok megszervezésében.

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

NAGYBÁNYA

Nagybánya sz. kir. megyei város Szatmár vármegyéhez tartozik. Szatmárnémeti felől a Szamos folyó mentén

A gyülekezet többször kirándul a birtokra.

a hegyek felé nyúló alföld már elmarad az egyre dombosodó vidéken, mielőtt Nagybányát elérné, de a várost övező hegyekről szép kilátás nyilik a lankás déli oldalra. A várost észak felől a Kereszt-hegy és Virág-hegy ékesíti, a vidék jellegzetes kúp-alakú hegy képződésével. Távolabb a háttérben van a Rozsály, mely a fernezelyi völgyön át küldi örökké szél-fúvását a városba, míg még távolabb a Gutin-hegység majdnem egész éven át havas csúcsai tekintenek hideg komolysággal a városra.

Nagybányát valamikor várfalak övezték, védve aranybányáit, pénzverdéjét s gazdag polgárait. A vár nyomai ma is felismerhetők várfalmaradványokban, az utcáknak a várfalvonulathoz való alkalmazkodásában s a még ma is fennálló kisebb-nagyobb tornyokban. A Szent István nevet viselő évszázados torony a város egyik legértékesebb festői szépsége.

A szépségnek klasszikus megjelenési formái, olaszhon különleges ég-kékjét az országban egyedül képviselő nagybányai égbolt s ezen szépségeknek Thorma János, Réti István, Ferenczi Károly, Hollósi Simon stb. neves magyar festőművészek ecsetje nyomán való megjelenése tették a várost magyar Barbizonná s egyben a magyar festő művészet világhírneve kisugárzása központjává.

A városban a lutheri reformáció jelent meg elsőnek, közvetlenül a németországi elterjedés után, úgy, hogy 1547-ben már lutheránus szervezkedés indul meg itt, mely hamarosan az egész város lakosságát magába öleli. Az 1560-as években már református egyház létezéséről vannak feljegyzések. Ez a magyar, az előbbi a még el nem magyarosodott német lakosságot számlálja tagjai sorában. Az ellenreformáció során a protestánsok sokat szenvedtek, papjaikat elűzték, sokáig pap nélkül voltak.

Ma a város lakói közül kb. 9.000 róm. kath., 6.500 gör. kath. 4.000 református, 250 ev. lutheránus és 172 unitárius van.

A Nagybányai Unitárius Szórvány-egyházközség a bécsi döntés eredményeként jött létre. 1940. aug. 30 előtt alig 6—8 unitárius élt a városban, mely szám azonban a döntés után rohamosan emelkedni kezd. A megszállás alatt maradt déli részről sok menekült telepedik le a városban és annak környékén, mert a gyorsan fejlődő iparvidék biztos megélhetést nyújt nekik. E menekültek közt sokan vannak híveink is.

Az unitárius matiné után a kert fái között uzsonnáznak a rendezők.

1941. jan. 18-án a hívek leányegyházközségi alakuló közgyűlést tartanak, melynek előkészítésében Erdős Mihály ügyvéd, tordai kántorunk fia, Kovács Dezső városi mérnöki hivatali tisztviselő és Suka Sándor volt lupényi egyh. közs. gondnok fáradoztak legtöbbet. Ők hívják fel Egyházi Központunk figyelmét a nagybányai unitárius hívek lelki gondozására. Teológai Akadémiánk tanárai és hallgatói többször szállnak ki ezután istentisztelet tartásra. Az egyházközség tényleges megalakulása 1942. április 5-én volt, amikor a bukaresti unitárius egyházközség megszünése után hazatérő Lőrinczy Géza teol. magántanár, püspöki megbízás alapján, a hivatalos alakuló gyülést megejtette. Az akkori 60—70 lélekszám időközben újabb menekülteknek a városban való elhelyezése útján 170-re emelkedett. A magyar szórványmunka jelentőségének felismerése lehetővé tette az államsegély elnyerését s az első időben megnyilvánuló hideg közöny, sőt egy — időközben menesztett — városvezető ellenséges magatartása folytán megindult hideg magatartás is felengedett egyházközségünkkel szemben s lelkészünk kitartó munkája nyomán megindult az egyházközségi élet. A város 1943. októberében templom és papilak céljára egy 280 négyszög öl területü telket (a városnak egy kis terét) adományozta az egyházközségnek s az egyházközséget városi költségvetés útján is támogatásába vette. A Földmívelésügyi Minisztérium 1944. júliusában egy 13 holdnyi gyümölcsös és szántóból álló ingatlant adott a szokásos fizetési feltételek mellett nagybányai egyházközségünknek, mely így lassankint anyagilag is megerősödik. Az új „birtok"-ot a hívek nagy szeretettel fogják körül.

A nagybányai központhoz, mint anyaegyházközséghez tartoznak a szatmári-, máramarosszigeti- és felsőbányai leányegyházközségek, valamint több mint 30 szórvány. Az egyházközség lélekszáma az egész területen meghaladja az ötszázat.

A lelkész igen sokat fáradozik azért, hogy a nagy szórványterületen ébrentartsa az egyház iránti ragaszkodást s a tiszta vallásos buzgóságot. A maga részéről közvetlenül bekapcsolódott a város kulturális életének munkájába s ezáltal is szolgálatot tesz annak a keresztény gondolatnak, mely egyúttal hűséges nemzetszolgálat.

A bányász gyülekezet sokat imádkozik és sokszor énekel.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

A KÁNAI MENYEGZŐ IGAZSÁGA

Örökkévaló Istenünk, szerető édes Atyánk! Jöjj közel hozzánk, míg a Te dolgaidról gondolkozva, magunkat erősítjük. Add reánk áldásodat s lelkednek bizalmat, hitet és reménységet sugárzó szépségét, hogy nehéz időkben jó munkásai lehessünk Országodnak. Ámen.

Elolvasandó: János ev. II:1—11.

A kánai menyegző némelyek számára való történet, másokéra tanító példázat. Akik való történetnek hiszik: igazi csodát látnak benne; akik példázatszerűen fogadják: csodás igazságot merítenek belőle. Keressük meg, unitárius módon, a kánai menyegző igazságát. Lássuk, mit nyújt gondolatainknak ez a példázattá szépülő történet.

A kánai menyegzőről első sorban az juthat eszünkbe, hogy a mi életünk is olyan menyegzőnek látszik, amelyről elfogyott a bor. A menyegző helyett itt kifejezőbb a lakodalom szó, s mi, az élet lakodalmának vendégeiként ezeréves gyakorlattal ürítettük a felszínes, könnyedséget hazudó, eltévedt álmainkban uralkodó élet poharait s beleéltük magunkat abba, hogy gyengébben-jobban, de mindíg ki fog szolgálni minket... S hogy elfogyott a bor, először hinni sem akartuk, azután a mindenéből kiett házigazdát: az életet szídtuk, s később, mikor hozánk fordult segítségért, hogy vedreit új erőt adó tiszta vízzel töltsük meg: csak alig-alig állunk munkába s kedvetlenül hordozzuk terheinket, mert a bortól megmámorosodott ajkaknak és szíveknek nem ízlik már a tiszta víz; a felszínes álmok után nem tudjuk beleélni magunkat a leegyszerűsödött és forrásaihoz lemélyült életbe... Bizony, ezek a háborús évek kiráztak mindent az életből, ami nem tartozik komolyan és feltétlenül hozzá s mi, akik évek hosszú során inkább ezekhez tartoztunk, nem érzünk rokonszenvet a hazudt szépségeitől megfosztott élet iránt. Mindaz, amit a mai élet követel tőlünk, úgy vesszük, hogy túlsok és mégis hiábavaló: a harc, az egyszerűség, a tiszta áldozat, a mértéknélküli odaadás... Vendégek voltunk egyszer s ingyen nyujtotta mámorító borát... most sokat fizetünk s mégis csak vizet ad nekünk... Ugye, mennyire hasonlít az életünk ahhoz a régi menyegzőhöz, amelyen elfogyott a bor?!

De a kánai menyegző igazsága csak most következik. Mert eszünkbe juttatja, hogy van valaki, aki a vizet borrá változtatja, az előbbinél sokkalta jobb borrá. Ez a valaki: Jézus, a jézusi hit és szeretet. A hit, mely azt sugja nekünk, hogy az Istenéi vagyunk, s az Ő magasztos terveiben mozgunk és haladunk. S a szeretet, mely szívet ad a munkának, dalt az odaadásnak, s felölel mindent, amivel beletartozunk az Isten országába. A jézusi hit és szeretet olyan vegyioldatot önt bele napjainkba, hogy földre görnyedt életünk attól újra felemelkedik s csak most jövünk rá, mi is az élet igazi bora, mámora. Ha a Jézus szemeivel nézzük életünket: boldogan rájövünk, hogy a mélységeivel előpatakzó élet a medréért megtett minden ásónyomásért az örök élet italával fizet. Ez a kánai menyegző igazsága. S hogy ez az igazság életet nyerhessen, testet öltheseen életünkben: meg kell hívnunk Jézust, a hitet és a szeretetet az élet menyegzőjére.

Nem hiábavaló dolog, hogy az életünket menyegzőhöz hasonlítottuk, mert vannak, akik nem tudják és nem érzik, hogy az élet menyegző, melyen az emberi lét frigyet köt az örök élettel. De akik megérzik, hogy az örök élet lovagja az isteni értékek ragyogásától ékesen menyegzőjét üli a földi léttel, azok bizonyára meghívják Jézust a menyegzőre s nem esnek kétségbe, ha elfogyatkozik az a bor, mely a puszta anyag kábító párlata, hanem dolgoznak azért, hogy érdemesekké váljanak az örök élet italára...

Most, István király napja körül van valami, ami a kánai menyegző igazságát még jobban a miénké teszi. Mert mi magyarok ezúttal egy másik menyegzőnek is a résztvevői vagyunk, annak a menyegzőnek a részesei, amelyet népünk tart hazánk földjével. Ezer éve annak, hgoy a Kelet távolából felbukkant turáni lovas beleszeretett a Dunatiszatájba s István király, az ezerév hajnalán, megérezte a szent menyegző parancsát s meghívta Jézust, hogy ennek az örökre szóló frigykötésnek segítője és elmélyítője legyen a hit és a szeretet. A kánai menyegző igazságát mi is vigyük bele az Isten országa mintájára felépülő Nagymagyarország velünk és általunk a jobb jövő felé induló történetébe.

Nagy Ferenc.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

Én: Valami árut hozott a piacra, András, hogy ma újra itt van?

A.: Miféle árut hozhat egy bányásznember, Tiszteletes úr, én a piacon csak veszek, minden szegény ember ezt teszi.

Én: Jó hogy van hozzá pénze, ha nem volna nem vásárolna.

A.: Bizony kevés van, Tiszteletes úr, azaz, hogy van belőle elég, csak nem igen van szaporája. Van-e valami jó hír?

Én: Mindig van jó hír, András, csak tudni kell meghallani azt.

A.: Nekem a társaim mindig azt vetik a szememre, hogy én mindig csak jó híreket viszek haza. Bosszantanak, hogy ez a természetem is azért van, mert unitárius vagyok!

Én: Miért bosszankodik maga ezen. Lehet, hogy igazuk is van azoknak az embereknek. Az unitárius ember vallása, hitelveinek megfelelően hisz abban, hogy Isten jó világot teremtett. A lehető legjobbat. Hisz abban, hogy Isten tovább teremti azt s így a világ csak jobb lehet. Semmiképp sem indokolt azért rossz híreket mondani. Hagyja a rossz hírmondást azoknak, akik meg vannak győződve arról, hogy a világ is, az ember is rossz.

A.: Hát az ilyenek nem sokat remélhetnek a jövőtől. Emlékszem, úgy tanultuk a Kátéból „Istennek e földön legnemesebb teremtménye az értelemmel, a szabadakarattal és lelkiismerettel felruházott ember".

Én: Látszik, hogy konfirmálás után is forgatta a Kátét... Nem jelenti ez azonban, hogy ez a *„nemes teremtmény"*, az ember időnként ne hibázná el a dolgot. Mivel van értelme értékelni tudja az egyes dolgokat értékelni pedig annyit tesz, mint válogatni, méregetni, az értelemmel a választás is együt jár, egyik irányt, vagy egyik cselekedetet választja az ember, a másikát nem — szabadon választja.

A.: S ha nem választ jól az ember, akkor a lelkiismerete mondja meg?

Én: Igen, András, a lelkiismerete, az a benső bíró, mely öröm vagy fájdalom érzésben nyilatkozik az ember kebelében, aszerint amint jól, vagy rosszul cselekedtünk.

A.: A lelkiismeret szava ilyenformán szinte a legfontosabb dolog a világon. Ez majdnem az Isten hangja.

Én: Aki erre hallgat, mindig igazat tud meg s mindig őszinte tanácsot kap.

A.: Én ezekután úgy látom, hogy az emberi lelkiismeret értékében mi unitáriusok bizunk a legjobban s vallásunk természete szerint mi kell törődjünk azzal leginkább, mert számunkra irásoknál, írott törvényeknél, szokásoknál fontosabb az, amit lelkünkön át a mindig velünk levő Isten beszél...

Én: Magából kész pap lesz, András, ha hosszasabban beszélgetünk... De most elköszönök, mert utaznom kell. A Székelyföldre megyek...

A.: Jó útat, Tiszteletes úr. A viszontlátásra.

— *is* —

A HOMORÓDFÜRDŐI UNITÁRIUS BÚCSÚT augusztus hó 20-án tartották. Lelkészi teendőket Lőrinczy János, az énekvezérit Szabó László, Abásfalva belsőemberei végezték. Az istentisztelet után műsoros ünnepély volt.

EGYHÁZÉPITŐK

Dr. Pap Ádám kir. járásbíró az 1943. febr. 7-én megalakított *dési* szórványközpont lelkes gondnoka. Buzogány Kálmán elkész nagy buzgósággal látogatja, szervezi nagy kiterjedésű szórványait, de munkájának csak akkor lehet állandó eredménye, ha ilyen *világi „pap"* áll a gyülekezet középpontjában, mint *dr. Pap Ádám* járásbíró, aki fáradtságot nem kímélő odaadással gondozza dési és környékén lévő híveinket. Mint jellemző tényt följegyezzük, hogy a nyáron egyik vasárnap, a máshol elfoglalt Buzogány Kálmán helyett lelkészi szolgálatot teljesítő Benczédi Pál teol. tanárt felségével és egyik buzgó hívünkkel elkísérte az 5 km. távolságra fekvő Kozárvárra, egyik egyszerű sorsban levő hivünk kis gyermekének megkeresztelésére. Az istentiszteletre a szedi s mindent megtesz az unitáriusok összetartására. A városban tisztelet és szeretet veszi körül s ezzel is híveket mindenkor gondosan össze előnyére van az unitárius ügynek.

Dr. Pap Ádám különben az anyatejjel szívta magába az egyház és a magyar ügy szeretetét. Kobátfalván született. Édesapja testvére Pap Mózes keresztúri gimn. igazgatónak. Középiskoláit Székelykeresztúron végezte. Jogot végzett a Pázmány Péter tudomány egyetemen. Kecskeméten Buzogány Lajossal együtt szervezték meg a ma is virágzó szórvány-gócpontot. Itten hittant is tanított teljesen díjmentesen. Pétervásáron a protestánsoknak volt megbizott gondnoka. 1941-ben kérelmére Désre helyezték át, ahol Ostor Győző közjóléti szövetkezeti igazgató közreműködésével megalakította a dési unitárius egyházközséget, melynek gondnokává is választották. Ilyen buzgó unitárius gond mellett épül a magyar unitárius jövendő.

ÖZV. KÁDÁR JÓZSEFNÉ boldogult férje, a kitűnő tudós, történetíró, nevelő és nagy unitárius emlékére dési egyházközségünk részére a „Vallásszabadság kihirdetése a tordai országgyülésen" című értékes nagy képet ajándékozta. Kádár József polg. iskolai igazgató mint nevelő és történettudós Désen rendkívül nagyértékű nemzeti munkát végzett. Megírta 7 hatalmas kötetben Szolnok-Doboka vármegye történetét, a megye neveléstörténetét, a dési ref. egyház történetét. Mint unitárius olyan munkát végzett, mint Orbán Balázs és Jakab Elek, akik soha semmi külső körülmény kényszere alatt sem hallgatták el unitárius meggyőződésüket. A dési unitárius növendékeknek életében ö volt a vallástanáruk, az általa rajongásig szeretett unitárius eszmének pedig igaz és minden oldalról megbecsült képviselője. Áldott legyen a pillanat emléke felelevenítésénél; Isten áldása legyen a jókedvü adakozón!

A SZÉKELYKERESZTÚRI KÖRI gyülésen a volt tisztikart egy újabb szolgálati időre egyhangú lelkesedéssel választották meg. A gyülés lefolyásáról részletesebb tudósitásunk nem érkezett s így arról bővebbet mi nem tudunk. Köszöntjük az új bizalmat megérdemelt vezetőket.

A SZÉKELYKERESZTÚRI GIMNÁZIUMUNK szép és eredményes munkájának legjobb bizonyítéka az a sok elismerés és kitüntetés, melyekben az utóbbi időkben részesül. Legújabban az intézet két érdemes tanárát, illetve igazgatóját: *Péter Lajos* igazgatót és dr. *Szolga Ferenc* tb. igazgatót tüntették ki. Péter Lajos igazgatónak a tanügyi főtanácsos-igazgató, dr. Szolga Ferenc tanár-tb. igazgatónak tanügyi főtanácsosi címet adományozott a vallás- és közoktatásügyi minisztérium. E kitüntetés mindkettő részére egy hosszú élet áldozatos munkájának elismerése. Péter Lajos mindig a tettek embere volt, az erő, amely súlyos, nehéz években helyt állt s biztosította a gimnázium fennmaradását. Kemény akarata a mostani szükölködő háborús években is otthont, jövendőt épít sok székely tanuló számára. Dr. Szolga Ferenc a lelkek, a jellemek építője volt egész életében, ki szigorúsága mellett is bölcs nevelésével, ki szigorúsága mellett val beleférközött tanítványainak lelkébe és örök útmutatóként vezette őket. E jól megérdemelt kitüntetéseknek őszintén örülünk és mindkettőjüknek szívből gratulálunk.

BALINT DOMOKOS, a kolozsvári gimnáziumunk számtantanára a tavasz folyamán hirtelen súlyos beteg lett. Közben úgylátszott, hogy teljesen felgyógyul s már az érettségi vizsgálatokon, gyengélkedő állapotban ugyan, de résztvett. Most szomorúan értesültünk, hogy állapota rosszabbodott és egyévi betegszabadságot kért, amit az egyházi főhatóság meg is adott. Kérjük Istent, adjon számára minél hamarabbi teljes felgyógyulást, hogy gimnáziumunk ismét visszanyerhesse ezt a sziklaszilárd hitü, önálló, egyenes gondolkozású tanárát.

ALAPÍTÓ LEVÉL

A szülőföld és a vallás iránti hűség drága példája az a hagyaték, mely az Egyházi Képviselő Tanács legutóbbi gyülése határozata értelmében mostmár jogerősen a bölöni egyházközségünk tulajdonába megy át. Néhai Tóth György kuriai bíró, egyházi szervezetünk és jogalkotásunk irodalmának nagy munkása szülei emlékére *„Tóth György és neje Rab Anna alapítvány"* címen k. b. 13 hold szántó, illetve erdő birtokot, továbbá egy szép belsőséget és a rajta levő épületeket hagyta az alábbi elgondolással:

„Az alapítvány célja annak jövedelméből Bölön és Nagyajta községek nagy elődeink által megszerzett jó hírnevének és értékének öregbítése, sokasítása. E célból a mindenkori jövedelem felhasználandó:

a) Elsősorban a bölöni születésü, unitárius vallású — testileg egészséges — ép szellemü — úgynevezett őstehetségü — érdemes főiskolai tanulók jutalmazására és segélyel támogatására. Több alkalmas jelentkező esetén elsőbbséget élveznek a szegényebb sorsúak s több gyermekes családok főiskolai tanulói.

b) Ha egymást követő két évben nem lenne Bölön községből a fenti feltételeknek megfelelő érdemes főiskolai tanuló, az esetben az alapítványi vagyonnak az évi jövedelmeiből alap létesítendő az alapítványi épületek karbantartására és közterheik fedezésére.

Elmondja az alapítólevél, hogy amennyiben később sem kerülne Bölönből alkalmas tanuló úgy egy nagyajtai főiskolai tanulónak adandó oda az alapítvány jövedelme.

Legyen áldott az alapítványtevő emléke s buzdítson sokakat áldozatkészségre . . .

UNITÁRIUS HIREK

HADRAKELT SZÉKELYEK BIHARBAN

Mintegy 120-an aug. 13-án délelőtt Istentiszteleten voltak tornyos kis templomukban. Nemcsak ők, hanem 3 zászlós tisztjük is unitáriusok voltak: Kovács Péter fiátfalvi, Pálfi Sándor udvarhelyi énekvezértanítók és dr. Máthé László oklándi ügyvéd. Két előbbi ült az orgonánkhoz s volt oly öröme a most cséplési nagy munkában élő bihariaknak is, de a hadra kelt székelyeknek is, aminőt falaink ritkán látnak. Templomozás után fényképeződtünk. Hadd legyen képekben is emléke annak, hogy a székely unitáriusoknak nagy örömük volt ősi unitárius énekeket énekelni együtt itt: az Alföld peremén magyar unitáriusokkal, akik csak alig tíz éve saját kezeikkel építették templomukat.

Sajnos örömünk csak délutánig tartott, mert jött a parancs és éjfél előtt ment a székely had északfelé. Imádságunk kísérje őket s hozza vissza a Magyarok Istene minél előbb.

Több kedves jelenetből kettő ragadta meg figyelmünket. Az egyik az, hogy Gyerő Mihály szkv. (Ürmösről) Bibliát nem, de elővonta a csinos unitárius katonaimakönyvünket, amelyiknek címe: IMÁHOZ! A másik pedig az volt, hogy a keresztelést a templomba végző paphoz hozzálép az egyik öles határvadász s ezt mondja: Engem is így keresztelt meg most 30 éve Vulkánban a tiszteletes úr, mert és Koronka Mihály vagyok, most gagyi Hangyás.

Az idő szalad, de az unitárius Magyarok szíve, egymáshoz való ragaszkodása megmarad. Ime az unitárius összetartás munkája Biharországban 1944-ben 375 évvel a nagyváradi disputa után, ahol a magyar vérü unitárius magyar király is misszionáriussa volt a magyar vallásnak.

HONVÉDNAP MEDESÉREN

Július 16-án Pálffy Albert helybeli lelkész „a te hited megtartott tégedet" alapján arról a törhetetlen magyar hitről beszélt, amely áldozatkészséggel párosulva, győzelemre hevíti a harcmezőkön küzdő honvédet és a belső frontonbarázdákon verejtékező munkást. Vér és verejték! Mindkettőnek hullania kell a magyar győzelemért.

A honvéd a harcmezőn, a munkás itthon hozza meg áldozatát. Küzdjünk, dolgozzunk és rendületlenül higgyünk a magyar igazság győzelmében.

Dr. Kiss Elek püspökhelyettes, főjegyző, világtörténelmibeállításban tárta fel a jelenlegi óriási világháború célját s abban a magyar nemzet kultúra, nemzetvédő áldozatos szerepét.

Báró József városfalvi lelkész Kölcsey száz esztendős magyar imádságáról: a Hymnusz-ról emlékezett meg.

Ez az imádság adott és ad erőt a megpróbáltatások nehéz idején, s bizzunk benne, hogy a Magyarok Istene meghallgatja lelkünk mélyéről fakadó imádságunkat, s a sok balszerencse, viszály és szenvedések után, hoz reánk boldog újesztendőt.

Pálffy Pál gimn. tanuló a Szózatot, egy leventeleány a Himnuszt szavalta, mély átérzéssel és közvetlenséggel.

Az előadások között orgonakísérettel Gál Béla énekvezér neje énekelt három háborús dalt, nagy hozzáértéssel. Az ünnepély Himnusszal zárult be.

Ez az ünnepély az élő virágokkal feldíszített templomban megjelent szép gyülekezetre hiterősítő, áldozatokra buzdító, egyház- és nemzetépítő hatást gyakorolt. Hős katonáinkért, a győzelemért imádkoztunk, bízván, hogy a magyarok Istene meghallgatja magyar népe imádságát.

Jelenvolt.

AZ UDVARHELYVIDÉKI *Dávid Ferenc Egylet köri választmányának* augusztus 7-én gyülése volt Oklándon. Báró József elnök megnyitójában rámutatott arra a fontos munkakörre, ami a választmány kötelessége ,amely a helyes célkitüzésben és a célhoz vezető útak megtalálásában áll.

A gyülés foglalkozott a következőkkel:

1. A mult évi köri egyleti munka számbavétele.

2. A jövő évi munkaprogram megbeszélése.

3. Évente legalább két köri műsoros közgyülés tartása különböző egyházközségekben felváltva.

4. Örömmel állapította meg, hogy az U. Közlöny népszerűsége az elmult félévben különösen népünk körében rendkívüli módon fokozódott. A Közlöny ezt az érdeklődést méltán megérdemli s ezért annak további felkarolását határozza. Ennek mintegy látható kifejezéseképpen maga a köri egylet is belép az U. K. alapító tagjainak sorába s 100 pengő alapító díjat fizet be a Közlöny pénztárába.

5. Ezzel szemben szomorúan állapítja meg, hogy még mindig akadnak úgy világi, mint egyházi vezető embereink, akik többszöri felszólítás dacára is több évre visszamenőleg hátralékban vannak a lap előfizetési díjával. Ha ezek mégegyszeri felszólításra hátralékaikat nem fizetik ki, kéri a szerkesztőséget, hogy a lapban tegye közzé az ilyenek nevét és címét.

6. Mindenekfelett fontosnak tartja, hogy a Közlöny minden szórványbeli hívünk kezébe eljusson összetartásunk és vallásos öntudatunk megőrzése céljából. Kéri az illetékeseket,hogy e cél érdekében minden áldozatot hozzanak meg.

7. Megállapította a jövő, szeptember hó 10.-én Oklándon tartandó gyülés műsorát, kijelölte annak szereplőit. E napon az ünnepéllyel kapcsolatban könyvnapot is tart, amelyen egyházunk minden hitbuzgalmi nyomtatványát, ének- s imakönyveit, lapjait könyvessátorban kivánja a közönség elé tárni terjesztés céljából, ezért e munkájához a főhatóság s az iratterjesztő pártfogó segitségét kéri.

MÁRKOS ANDRÁST, MÁRKOS ALBERT TANÁR ÚR FIÁT, az E. K. Tanács a keresztúri gimnáziumunkhoz helyettes tanári minőségben alkalmazta. A tehetséges rajztanárnak gimnáziumunknál való alkalmazása mindannyiunkat boldog örömmel tölt el s eddigi szép munkálkodása a legnagyobb reményekre jogosít. Adjon Isten neki erőt és egészséget, hogy a pályája kezdetén hozzáfüzött szép reményeket, egyházunk és népünk boldogítására, valóra tudja váltani.

A MAROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR aug. 21-én tartotta évi közgyülését Marosvásárhelyen. A jövő számunkban beszámolunk a gyülésen történtekről.

A KOLOZSVÁRI GIMNÁZIUMUNKNÁL MEGÜRESEDETT VALLÁSTANÁRI TANSZÉKRE három okleveles lelkész, vallástanár adta be pályázatát. A gimnázium igazgatósága szótöbbséggel Izsák Vilmos kolozsvári tehetséges s. lelkészt hozta javaslatba az egyházi főhatóságnak. Az E. K. Tanács a javaslatot elfogadta és Izsák Vilmost helyettes tanári minőségben alkalmazta; az egyházi főtanácshoz azonban, amely a tanári tanszékeket végső fokon betölti, a másik két pályázó: Nagy Ferenc irisztelepi és Sebe Ferenc kadácsi lelkészek pályázatát is felterjeszti s így a tanszék végleges betöltése a legközelebbi főtanácsra marad.

A DAVID FERENC EGYLET székelykeresztúrköri fiókegylete aug. 20-án tartotta évi rendes közgyülését, mellyel kapcsolatban műsoros ünnepélyt is rendezett. Az ünnepélyt megelőző istentiszteleten Gellérd Imre segédlelkész mondott egyházi beszédet. Dr. Szolga Ferenc elnöki megnyitója után élvezetes énekszámok és szavalatok következtek. Dr. Abrudbányai János teol. dékán, lapunk szerkesztője, ezen az ünnepélyen előadást tartott. Még visszatérünk a lapzártakor tartó unitárius ünnepségre.

A TEOLÓGIAI ÉRTESITŐRŐL és a székelykeresztúri gimnázium értesítőjéről helyszűke miatt a mostani számban írni nem tudtunk. A következő számban mindkettőt ismertetni fogjuk.

Leányaink az aratóban.

A tábor tagjai belső emberek sírját ápolják.

Egészséges a friss széna illat.

Leányaink szentpéteri gyülekezetünk tagjaival.

AZ ALMÁSI LEÁNYTÁBOR

A kolozsvári unitárius középiskolás leányok munkaközössége 1942-ben azzal a célkitüzéssel alakult meg, hogy egyesitse a különböző jellegü középiskolákban, közép- és szakiskolákban tanuló unitárius leányokat, magyar unitárius öntudatukat nevelje s elökészitse öket az Isten akaratán alapuló cselekvő életre: Istennel a magyar népért. E célkitüzés szolgálatába állitotta az évenként, egyházközségeinkben szervezendő munkatábort. Az elmult esztendőben árkosi egyházközségünkben szervezte meg az első munkatábort. A jelen évben minden háborús nehézség és akadály ellenére is megszervezte második munkatáborát Homoródalmás községben, július hó 11—augusztus hó 4. napjaiban. A munkatábort: Darkó Klára, Magyarody Mária keresk. isk. tanárnök, Sándor Katalin áll. isk. tanitónő és Erdő János vallástanár vezették.

A munkatábor helye az elemi iskola épülete volt. Itt rendeztek be maguknak konyhát, hálót és ebédlőt; innen indultak vidám énekszóval munkába minden reggel. Napi munkarendjük: korai felkelés, istentisztelet, reggeli, munka, ebéd, utána rövid pihenő, majd este 7-ig újból munka. Vacsora után Simén Domokos, az egyházközség lelkészének és Imre Lajos vallástanító lelkésznek előadásait hallgatták Homoródalmás multjáról, népének küzdelmes életéről s az egyházközség fontos szerepéről. Előadások után kialakuló beszélgetések sok érdekes tapasztalatot, élményt, tervet és szükséges tennivalókat vetettek fel, melyeknek épitő hatása nem maradhat el. E beszélgetések során határozta el a Munkatábor Imre Lajos vallástanító lelkész indítványának támogatását, ifjúsági jelvény tárgyában. Hasonlóképen foglalt állást egy tanuló, szegénysorsú, homoródalmási unitárius leánynak óvónőképzői tanittatásának anyagi segitése mellett.

A falu népével való lelki kapcsolat kimélyitésére, a segitő munka mellett, több előadást rendeztek az Országzászló előtt és a közmüvelődési házban. Népdalok, népi táncok, szavalatok, előadások, balladák stb. . . . által kapcsolták egybe a falu népét a munkatábor tagjaival.

Július 30-án a munkatábor tisztelgő látogatást tett Homoródkarácsonyfalván Bálint Ödön esperes úrnál. Onnan Homoródszentpéterre látogatott, ahol Pap Ferenc lelkész, Ádám Dániel tanító, a nőszövetség és ifjúság vezetősége olyan szeretettel fogadta, hogy a homoródszentpéteri tartózkodás minden munkatáborosnak egyik legkedvesebb emléke marad. Résztvettek az istentiszteleten, majd délután a közmüvelődési házban rendeztek szép ünnepélyt. Visszatérőben még megtekintették a homoródszentpáli templomot. A tábort 3 heti időre tervezték. Ez az idő nagyon hamar eltelt. Készülődni kellett haza, Kolozsvárra. Most érezte mindenki, hogy mennyire összekapcsolódott a falu népe a munkatábor tagjaival. Nehéz volt eljönni; olyan sok munka volt még elvégezni való; olyan sok hadbavonult családja várta az önkéntes segitő kezet; annyira megszokták már a vidám, munkás, népünk jövőjében szilárdan bizó unitárius leányokat. Augusztus 3-án búcsúzott az Országzászló előtt, majd a közmüvelődési házban rendezett ünnepély keretében a munkatábor Homoródalmás népétől. Ez az ünnepély felejthetetlen emlék marad minden résztvevő életében. Az ünnepély lényegét és hangulatát Szabó Julia homoródalmási leány alábbi köszöntője fejezi ki:

Kedves Unitárius Leányok Munkatábora,

Kedves leánytestvéreink! Amikor 3 héttel ezelőtt közénk jöttetek, még nem értettük, hogy mit is akartok itt tenni. Ma, 3 heti itteni munkátok után, amikor láttuk azt, hogy mekkora szeretettel kerestétek fel a háborús helyzetben magára maradt asszonyokat, milyen igyekezettel vettétek a kezetekbe a nektek szokatlan munkaszerszámokat és milyen serényen tudtatok dolgozni, hogy kéz legyetek az itthon hiányzó kéz helyett és milyen jóakarattal vettetek körül mindnyájunkat, tisztán látjuk, hogy közöttünk az igazi magyar unitárius testvér akartatok lenni s jólesö örömmel állapitjuk meg, hogy nemcsak a munkátokkal segitettetek nekünk, hanem a jókedvetekkel, a törhetetlen magyar bizalmatokkal és testvéri szeretetetekkel is.

Ünnepély után az egyházközség vezetősége vendégül látta a munkatábor tagjait. Augusztus 4-én befejeződött a munkatábor. Visszatekintve három heti munkájukra, csak annyit mondhatunk: a munkatábor tagjai bizonyságot tettek, hogy az életben nincs megállás s a háborús idők minden nehézségei ellenére is, magyar unitárius hittel vállalták a részvételt az épitő munkában az új magyar élet kialakitásáért. Jó Isten segitse a kolozsvári unitárius középiskolás leányok munkaközösségét célkitüzéseinek megvalósitásában!

VÁRJUK A NAPKELTÉT

Egy régi hajnalon, mikor a sötétség sűrű fátyolát még alig kezdte széttépni a hajnal derengése, apró gyerekágyamhoz lépet nagyapám s gyöngéden felébresztett. Kelj fel, fiacskám, valami nagyon szépet fogok most mutatni neked, olyan valamit, amit csak a nagyon korán kelők láthatnak. Bár nagyon álmos voltam, a kíváncsiságom erősebb volt, mint az álom, s gyorsan kiugrottam ágyamból és sietve öltözni kezdtem. Nagyapó az ágyam szélén ülve nézte, mint öltözöm s mikor kész lettem, szó nélkül megfogta a kezem és elindultunk. A tiszta derült égen már halványodtak a csillagok. A Székelykő mint sötét árnyék meredt az égre s csak tetejét világította meg valami halvány derengés. Mi ketten nagyapámmal lassan ballagtunk végig a kihalt, csöndes utcákon, fel a Felső-utcán s aztán a bércre vezető úton. Némán mentünk felfelé a meredek, kanyargós úton. A falú már alattunk volt a völgyben, mikor megálltunk. Apró házai csak alig látszottak a félhomályban és a ködben, mely úgy úszott a völgy fenekén, mint egy hosszú fátyol, melyet egy-egy alacsonyan repülő tündér von maga után. A hosszú ideig tartó csöndet végre is nagyapám törte meg. „Fiam, — szólott — most olyasmit fogsz látni, amit talán sehol máshol a nagyvilágban nem láthatsz, csak itt szülőfaludban. Egy félóra alatt látni fogod felkelni, lenyugodni és újra felkelni a Napot.“ Én nem szóltam semmit. Gyereklelkemet betöltötte a csodavárás izgalma.

A Feketekő mögött hirtelen lángolni kezdett az ég. A nap már mint óriás lángoló fáklya bukkant elő a hegy mögül. Sugarai ragyogással töltötték meg a völgyet. Ám ez a ragyogás csak pár percig tartott. Hirtelen újra sötétedni kezdett. Az imént még ragyogó napsütést újra a szürkület félhomálya váltotta fel. A nap eltünt a Székelykő óriás csúcsa mögött. A madarak sem énekeltek már tovább. Az egész természet mintha csak ásított volna nagyot, hogy aztán tovább aludjon. Hosszú percek teltek el így némaságban, míg újra világosodni kezdett. A Székelykő csúcsa lángolni látszott. Mintha valami varázsló meggyújtotta volna a köveket. Már nem is bírta a szemem a vakító ragyogást, mikor fenséges pompájában a sziklaorom felett megjelent a másodszor felkelő nap. Az elhallgatott madárkák újra énekelni kezdték az öröm himnuszát s dalolásuk betöltötte az egész völgyet, hirdetve, hogy egy az Isten és minden teremtett lélek dicsérni tartozik őt.

Még sokáig álltunk nagyapámmal némán nézve az ébredő falura, míg kezét a fejemre téve így szólt: Sohase feledkezz meg gyermekem arról, amit most láttál. A nap felkelt és újra elbujt, hogy még ragyogóbban, még tündöklőbben jelenjen meg az égen. Látod ott lenn a sok apró házat? Minden házban egy új napkeltét várnak, mert tudják, hogy csak egy időre bujt el a nap és újra ki kell sütnie. De nagyapám, — vágtam szavába én — hisz már újra kisütött a nap. Nagyapám hosszan rám nézett. Egy más hajnalt, egy más napot várunk mi itt fiam, a magyar szabadság hajnalát, a ragyogó, dicső, szabad magyar napot, melyre itt felettünk árnyék borult.

Azóta sok napkeltét láttam s ahogy teltek az évek, úgy vártam én is mind jobban és jobban az új napkeltét. Egy augusztusi napon végre megjelent az égen az újra támadó Magyar Nap. A falú lakóit végtelen öröm szállta meg. Felnyíltak a tulipános ládák fedelei, s előkerültek a gyönyörű varrottasok, párták, fesingek, hogy díszben köszöntsék a Magyar feltámadás napját. De a ragyogás csalóka volt. A nap felkelt és ragyogott, a falú azonban árnyékba maradt.

Becsukódtak újra a ládafedelek, némely párta, fersing kis batyukba került és gazdájával együtt útra kelt, oda, ahol süt a nap. Engem is így indított útnak nagyapám. Menj gyermekem a napsütésre, mert megöli az árnyék a fiatal virágot, én maradok, mert az öreg fa már bírja a sötétséget. És én mentem és így jött velem az egész falú fiatalsága. Nem volt más batyumba, csak egy kevés ennivaló és egy torockói ruha és ilyen csomagot hozott magával a többi fiatal is. Nem maradtak a faluba csak az öregek. Évek teltek azóta a faluban nem volt, ki vasárnap díszes ruhában templomba menjen. A templom padjaiban nem ültek fiúk, leányok, csak nagyapók és nagyanyók kulcsolták imára reszkető kezüket.

Nincs seküvő és nincs keresztelő a faluban csak a lélekharang szólal meg néha jelezve egy-egy öreg ember halálát. Igy apadnak a lakosok. Egyre több ház lesz üres, egyre több udvart lep el a vadfű, csalán, kóró. Nincs, ki a lehullott cserép helyet új cserepet tegyen. Az elhagyott, üres házak kitört ablakain befuj a hideg szél s az ajtók résein befütyülve gyászindulókat orgonál. Öreg, ősz magyar férfiak és aszszonyok várják haza fiaikat, leányaikat, unokáikat s velük az új világ érkezését.

Mi fiatalok, akik eljöttünk, szétszóródtunk, minden tájra jutott egy-egy kis csoport, mely együtt hordozza a honvágy terhét. Néha-néha összegyülünk, felvesszük nagyanyáink által vart válasingünket, fejünkre tesszük a pártát, mint egy szent szimbolumát az otthonnak. Sokat jelent számunkra ez a ruha otthon is, de itt messze az otthontól mindent... Ezt a pártát viselte dédnagyanyám, nagyanyám, anyám, ezt viselem én is és ezt kell viselje az unokám is. Ez az a kapocs, mely dédanyámat odakötötte a Székelykő lábához és ez az a lánc, mely engem és a többieket is odaköt.

Igy élünk mi! Otthon szüleink, gyerekeik nélkül, itt mi, szülők nélkül s várjuk az egy igaz Istenbe vetett hittel az új magyar hajnalt, mikor hazatérhetünk.

Várjuk a második napkeltét a Székelykő alatt!

„Torockói“.

Valahol Oroszországban *Dr. Iszlai József* sírjánál bajtársai imádkoznak.

A HAZÁÉRT

EMLÉKEZÉS PETŐFI SÁNDORRA

Július 31-én 95 éve múlt annak, hogy a halhatatlan magyar költő a segesvári csatában a hazáért hősi halált halt. Azok közé tartozott, kik nemcsak másokat lelkesítenek, s kik a hazaszeretetről nemcsak himnuszokat írnak, de áldozatos szívvel cselekedni is tudnak, s ha kell halni is azért, ami a legdrágább. A mai nehéz időkben nemzeti kötelesség idézni emlékét a szabadság és honszerelem legnagyobb költőjének s élete fellobbanó lángjánál a hősi helytállás és rendületlen szolgálat lelkét reményre és bizalomra ébreszteni.

Gyönyörű szép ünnepség volt ebből az alkalomból Kolton, hol Petőfi Sándor szerelmes feleségével, Juliával egy nehány örökszép napot töltött. A koltói, kastély szép kertjében, azok alatt a fák alatt, melyeket Petőfi Sándor is látott, a falu népe és a környék magyarsága gyült össze s merített erőt a mai történelem feladataihoz.

EGY GONDOLAT

Egy gondolat bánt engemet:
Agyben, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint virág,
A melyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj Istenem,
Ne ily halált adj én nékem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek köszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le . . .
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép,
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világszabadság"!
S ezt harsogják,

Dr. Abrudbányai János, lapunk szerkesztője, a koltói kastély előtt emlékbeszédet mond Petőfi Sándorról.

BÁNT ENGEMET

Elharsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyon az ifjúi vér ki szivemből,
S ha ajkam örömteli vég szava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudörej,
S holttestemen át
Fujó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engem összetiporva, —
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassú gyász-zenével
És fátyolos zászlók kiséretével
A hősöket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

PETŐFI SÁNDOR.

A mai háborús időkben sok szomorú hírt hoz számunkra is a posta. Ismét búcsúzunk egy fiatal, lelkes, unitárius hivünktől. Dr. Iszlai József, marosvásárhelyi törvényszéki jegyzőtől, kit hazánk hősi védelmében szólított magához az Úr. Szinte nem akarunk hinni a hírnek: lehetséges-e, hogy annyi akarás, küzdés, nehézség után, mikor már boldogabb révbe került életének sokat hányatott hajója, lehetséges-e, hogy éppen akkor legyen egy buta ellenséges golyó áldozata. Mert mi, akik ismertük, tudjuk, hogy mennyit küzdött. Szegénysorsból indult, de tudta, hogy a szegénységet erős akarattal le lehet győzni. Örökös küzdelmében segítette barátságos jelleme, szelíd jószívűsége és Istenbe gyökerezett mély hite. Hagyatéka is, amit nála kaptak, egy unitárius imádságos könyv volt, melyből bizonyára sokszor merített enyhületet. Szeretettel emlékezik meg róla a sok vásárhelyi ismerős és jóbarát, a vásárhelyi „Székely Szó" is. Valahol a Kárpátok túlsó lábánál fekvő sírját szeretettel keresi fel gondolatban minden nap a leánytestvére és a fiútestvére, aki a minap indult arra a nehéz, de dicsőséges útra, melyen ő is járt. Mi is szeretettel gondolunk reá és hiszük, hogy áldozata nem lesz hiábavaló s az ő kihullott vére, mint annyi sok másé, nagy, piros initiálé a megérdemelt, boldogabb magyar élethez. — *rs.* —

IMA A HARCMEZŐN

Mennyei jó Atyánk, kegyelmes Istenünk,
Forró imájával száll hozzád a lelkünk:
Halld meg érző szivünk minden dobbanását,
Fogadd el a lelkünk esdeklő fohászát.

Tégedet keresünk a harcnak mezején,
Tégedet imádunk a csaták idején;
Hogyha fegyverzajban hazánkért csatázunk
Te vagy az oltalmunk, Te vagy erős várunk.

Aki Benned bízik, az nem csalatkozik,
Ha igaz érzéssel Hozzád imádkozik;
Drága, szent arcodat mutasd meg előttünk
Adj erőt, győzelmet, a rossz ellen nekünk.

Nálad nélkül gyengék, erőtlenek leszünk,
A nehéz harcokban könnyen eleshetünk;
Ne engedj elesnünk, kérünk jó Istenünk
Segítsd győzelemre kicsiny, hős seregünk.

Ha benned van hitünk, kegyelmes Istenünk,
E világon senki sem állhat ellenünk;
Mi erősek leszünk, ha Te vagy mivelünk,
Benned bízó hittel győzedelmet nyerünk.

Hogyha ellenünk tör egész világ karja,
S körülöttünk száguld tenger s ég viharja;
Ha szárnyad alá véssz, mi mind megmaradunk,
Mert Te vagy Istenünk, várunk és oltalmunk.

Harcmező, 1944. július 21.

kénosi Sándor Miklós honvéd.

GONDOLKOZZUNK RAJTA

KIK ÉLNEK LEGTOVÁBB?

A „Magyar Statisztikai Szemle“ egyik legutóbbi számában Mazolovszky Sándor dr. igen érdekes dolgozatban fejtegeti, hogy az átlagos emberi korhatár fokozatosan emelkedik. Megállapítja, hogy az emberi élettartam elérhető végső határa nincs pontosan megállapítva. Az 1941. évi népszámlálás adatai szerint hazánkban már 120 éves embert is találtak, ami eddig ismeretlen volt a statisztikákban. Az író szerint a műveltségszínvonal emelkedettsége lényeges kihatással van a hosszú életlehetőségre. Amint írja: *„a köztudomásulag műveltség tekintetében prominens* (első) *helyzetben álló unitáriusok között aránylag lényegesen több az aggkorú, mint a többi felekezetek között. Az unitáriusok ugyanis a aggkoruak között még egyszer akkora arányban találhatók, mint az ország egész népességében elfoglalt arányszámuk. Az evangélikusok és reformátusok is többen, viszont római katolikusok, görögkatolikusok és görögkeletiek kevesebben vannak az aggkoruak között aránylagosan, mint az ország egész népességében. Tekintve, hogy az unitáriusok az ország népességében a műveltségi adatok terén az élen járnak, az evangélikusok és reformátusok a középső helyet foglalják el, míg a többi felekezetek a sor vége felé következnek, nyilvánvalóan kapcsolatnak kell fennállania a kulturális színvonal és a hosszú élet elérhetésének lehetőségei között“.*

Egy svéd tudós a hosszú életkor elérésének vizsgálatánál rájött arra, hogy az aggkoruak inkább a soványak és magasak közül kerülnek ki. Szerinte a mult század eleje felé Svédországban az átlagos férfi testmagasság 165 cm. volt s ugyanekkor az átlagos életkor 47.8 esztendő, ma 175 az átlagos magasság s az életkor 72.2 esztendőre emelkedett.

Általános megállapítás, hogy a hosszú élet elérésének egyik igen számottevő tényezője a mértékletes, a természet követelményeinek megfelelő életmód, az életelvezetnek és munkának tulhajtottságától való tartózkodás, továbbá a növényi eledeleknek a húsételekkel szemben való előnyben részesítése és a dohányzástól való tartózkodás kivált idősebb korban. A földön, az egész világon kereken 2500 olyan ember él ma, aki száz éven felüli. Jellemző, hogy ebből 1200 esik Bulgáriára, arra a kicsi országra, hol az emberek főleg mezőgazdasággal foglalkoznak s elsősorban növényi ételekkel táplálkoznak. A világon a második helyen áll az aggkoruakat illetően Brazilia és Columbia, a harmadik helyen Svédország, a negyedik helyen pedig Dánia áll. *Hazánkban a legtöbb aggkoru ember Udvarhely megyében, a legkevesebb Máramaros megyében van.*

Arra a kérdésre, hogy mi az oka a halálnak, a tudományos kimutatások érdekes feleletet adnak. Egyik tudós szerint százezer halálesetből egy olyan halálozás van, melynél valószínű az aggkori végelgyengülés. A természetes halál, mely a szervezet végelgyengülése következtében áll be, tehát nagyon ritka. Aschoff freiburgi tanár négyszáz 65 évesnél idősebb hullán végzett boncolás alapján 18.5%-nál érelmeszesedés, 7.5%-nál magas vérnyomás, 15.25%-nál az emésztőszervek rákja, 6.75%-nál prostata bántalom, 4.25%-nál tüdőbaj, 3.75%-nál epekőbántalom és 3.75%-nál tüdőgyulladás, 3.24%-nál női nemi szervek rákja, 2.5%-nál sérv volt a halál oka, a többinél kisebb számadatokkal egyéb halálokok szerepeltek. Kitűnik ebből az összeállításból, hogy az öregeknél az érelmeszesedés vezet a halálokok között, *természetes végelgyengüléses halál alig fordul elő, a halál közvetlen oka valamely betegség* szokott lenni még akkor is, ha az élőn nem figyelték meg. Végé tehát annak az elterjedt balhiedelemnek és szokásnak, hogy ha valaki 70—80 éves, már ne is menjen orvoshoz. Minden életnél van remény, minden betegnél van segítség. Dr. Reök István: *„A sebész találkozik az Istennel“* című munkájában azt írja: „A természettudományi kutatások évtizedes erőfeszítésének semmiféle olyan biológiai tényt, vagy okot sem sikerült felfedeznie, ami akár az öregedés, akár a halál bekövetkezésének szükségességét bizonyítaná. Ellenkezőleg, a regeneráció, a sebgyógyulás tanulmányozása oda vezetett, hogy a határtalan, az örökös élet természetes“. Rapaics Rajmund szerint „a halhatatlanság az élet alapja, melyet a halál így vagy úgy korlátozhat, de mai biológiai ismereteink szerint kétségtelen, hogy minden élőlényben benne lakozik s uralkodni fog a halálon“. *A. J. dr.*

„DOLGOZNI és munkálni kell naponta szüntelen. Van becse, felette nagy becse a szónak is, nem tagadhatni, de a tett, százezreknek egy célra törekvő tette emelheti ki nemzetünket felette alacsony állásából. Szilárdan meg vagyok győződve arról, hogy országos bajok, szegénység, tudatlanság, általában minden anyagi hiány és szellemi fogyatékosság miatt nemcsak az szenved, aki a bajban már benne van, hanem előbbutóbb belepusztul az is, aki maga gondtalanul élve nem segít kiirtani a bajok gyökereit.“ (Széchenyi.)

ÉRTESÍTÉS

A kolozsvári Unitárius Kollégium gimnáziumának igazgatósága közli az érdekeltekkel: A különbözeti- és javítóvizsgálatok f. év szeptember 1-én, a magánvizsgálatok szeptember 5-én d. e. 8 órakor kezdődnek. Az I.—VIII. o.-ba való beiratkozások szintén szeptember hó 1-én kezdődnek és tartanak szeptember 7-ig bezárólag. Helybeli tanulók személyesen, az I. gimn. o.-ba lépők szülőjük (gyámjuk) kíséretében iratkoznak be; távolabb lakó, vidéki, vagy vidéken tartózkodó bármely osztályba lépő tanulók személyes megjelenésétől eltekintünk és írásbeli jelentkezéssel is beiratkozhatnak, ha a régi tanulók indexüket, az új tanulók iskolai bizonyítványukat, állami anyakönyvi kivonatukat, származási okmányaikat, a 12 évnél idősebbek újraoltási bizonyítványukat a jelentkezési irattal egyidejüleg beküldik. A beiratkozáskor befizetendő, ill. a 957. sz. csekkszámlára beküldendő díjak: beiratási és vegyes díjak 22 P., Horthy Miklós nevelési alapra: jeles- és jórendű tanulók 2.50 P., elégséges- és elégtelenrendű tanulók 5 P., ismétlő tanuló 50 P., javítóvizsgálatot tevő tanuló 25 P.; évi tandíj fele 70 P. Bentlakó tanulókra nézve a fentieken kívül: évi lakásdíj fele 125 P., kaució 10 P., egy havi étkezési díj 90 P., évi teritékdíj 20 P. — Az iskolai év megnyitása szept. 17-én d. e. 11 órakor lesz, a tanítás szept. 18-án d. e. ½8 órakor kezdődik. Bármilyen díjkedvezmény iránti kérés hatósági vagyoni, vagy szegénységi bizonyítvánnyal ellátva a beiratkozás alkalmával adandó, vagy küldendő be. A légiveszély kockázataiért felelősséget senki sem vállalhat s ezért a szülők (gyámok) mérlegelésére bízzuk, hogy gyermekeiket otthon tartják-e, és a tanári kar időnként való írásbeli és személyes utasításai alapján tanulásukról gondoskodnak, vagy behozzák-e az iskolába. Az otthon tanulók is az iskola **rendes** tanulói, akik időnként (pld. 2—3 havonként) bejöhetnek pár napra az eltanult anyagot felmondani, írásbeliket írni, rajzokat készíteni, stb. Esetleg félévenként, vagy év végén díjtalan vizsgát is tehetnek. Tekintettel arra, hogy bentlakásunk üres helyeit egyik állami intézet bentlakó növendékeinek kell átengednünk, a bentlakásban csak olyan saját tanulónknak tartunk fenn helyet, aki szeptember 7-ig feltétlenül beiratkozik s kinyilatkoztatja, hogy szeptember 18-án, a tanítás megkezdésekor, internátusi helyét elfoglalja és az egész iskolai év folyamán bentlakó lesz. A kintlakó tanulókra nézve is köteles beiratkozási idő szeptember 1—7-ig bezáróan. — A Berde-bizottsági tanulók, akik intézetünkben jártak, tanulmányaikat ezután is itt kötelesek folytatni. **Igazgatóság.**

Kedves Barátom!

Egy öregedő atyánkfia levelet írt nekem. Olvasta a Közlönyünk mult számában azt a szomorú hírt, hogy Imre István közgazdász reverzálist adott. Neki rokona ez a fiatalember s nagyon érintette a dolog. Rámutat levelében arra, hogy az „Imreh"-család a reformáció óta az egyháznak mindig hűséges és tántoríthatatlan híve volt; papokat, püspököket adott s ezért neki kimondhatatlanul fáj, hogy ennek a családnak egy sarja engedte megvásárolni meggyőződését. Említi, hogy írt a fiú apjának s megkérdezte tőle: „volt-e tudomásod előzőleg fiad szándékáról s ha igen: nem volt elég súlyú jó édesapai tekintélyed, hogy fiadat eltérítse elhatározásától?"... Hidd el barátom, hogy sok ilyen öntudatos atyánkfia kellene ébresztgesse az olykor szunnyadó vallási tudatot. Milyen kár, hogy annakidején ez az 1909-ben megválasztott tanácsos kimaradt a főtanácsi tagok sorából. Te is ismered őt, hiszen az őszi háromszéki püspöki látogatásnak ő volt a hőse. Ha írsz neki, ne felejtsd megemlíteni, hogy küldeni fogok címére jövőévi naptárt.

Csiki esperes úrnak — ha találod — mondd meg, hogy a szerkesztő a köri jegyzőtől hallotta a hírt, hogy „majdnem minden szavazatot megkapott az esperesi választásnál. Úgy gondolta a szerkesztő is, hogy csak majdnem, mert valószínű, hogy ő nem szavazott magára s így nem lehetett *teljesen* egyhangú, mint azt az espere s úr helyreigazitást kérő levelében mondja. Azt viszont örömmel vesszük tudomásul, hogy a gyülésen meg nem jelent lelkészek közül néhányan lekésték a vonatot s nem egyéb ok tartotta őket távol a gyüléstől.

A hír igaz, hogy Kovács Kálmán tanügyi főtanácsos atyánkfia lemondott egyházi tisztségeiről. Egyházi Képviselő Tanács azonban tekintettel arra, hogy lemondását nem indokolta meg, nem fogadta el s kérte, hogy továbbra is vállalja a lelkes és búzgó tevékenységet Egyháza érdekében, vagy mondja meg, mi az oka annak, hogy annyi esztendő után most ki akar maradni a munkából.

Én nem hiszem, hogy a nyugtalan unitárius lélek erejének javában nyugalomba tudna menni.

Azt hiszem, rosszul vagy értesülve, mert a püspök úr az egész nyáron Kolozsváron tartózkodott s szabadságát nem vette ki. Rendesen és pontosan járt fel irodájába s elnökölt értekezleteken és gyüléseken.

Lapunk szerkesztését tényleg kifogásolták egyesek. Aggodalmaskodtak, hogy annak politikai íze van. A magunk részéről megvagyunk győződve, hogy ilyen történelmi körülmények között a magyar lélek alakulása idején unitárius szempontból is, magyar szempontból is jó iránya van a Közlönynek. Az csak természetes, hogy kivánni valók vannak — hogyne volnának —, de az igyekezet és a szándék tiszta. Az aggódalmaskodók inkább maguk politizálnak s ezért vannak észrevételeik, az ők politikumukért azonban sem a magyar nemzeti helytállás, sem az unitárius öntudatosítás gondolatát nem fogja feladni a szerkesztő. — *is* —

A „Nagybánya és vidéke" írja:

Igazi magas színvonalú kultúrális eseménye volt városunk életének. Az az egy és háromnegyed óra, melyben a termet zsufolásig megtöltő közönségnek része volt, feledhetetlen élményt jelent mindnyájunk számára.

A Petrozsényi Munkás Dalkörének számai bizonyítják, hogy helyes vezetéssel, mily szép zenei életet lehet teremteni. KoromJózsef karmester és a Dalkör tagjai mind kétkezi munkások, akiknek e teljesítménye éppen ezért még jelentősebb.

Dr. Abrudbányai János unitárius teol. dékán előadása, igaz magyar vallástétel volt a helyes magyar életszemlélet és a magyar győzelemtudat mellett. A Küttellányok torockói ruhában bemutatott magyar tánca nagy tetszést aratott.

Pongrácz Mancika énekszámai, egy egyre jobban kiforró művésztehetség értékes megnyilatkozásai voltak, aki előtt még szép jövő állhat.

Lőrinczy Géza nagybányai lelkész saját verseiből adott elő szép sikerrel. E versek is az ő sokoldalúságát bizonyították. Szücs Erzsike, az alig 15 éves táncművésznő táncszámait, szünni nem akaró taps jutalmazta.

Ujdonság volt Köntés Béla nagyváradi unitárius lelkésznek az „éneklő fürészen" előadott énekszámai.

A torockói tánc kettős betanításában Magyari Irma tánctanárnő, az ének- és zeneszámok kíséretében pedig Magyari Rózsika zongoratanárnő nyujtottak értékes művészi teljesítményt.

A Ngaybányai Unitárius Szórványegyházközség értékes munkát végzett e műsoros ünnepély megrendezésével. Az ilyesfajta ünnepségek méltók a mai háborús időkhöz, mivel tanulságosan szórakoztatnak. *S. Gy.*

NYUGTÁZÁS

Az Egylet pénztárába 1944. július 20—1944. augusztus 10.-ig az alábbi díjakat fizették be:

I. *Alapító díjba:* Biró Izsák Szentgerice 66.67, Fogyasztási Szöv. Vargyas 16.66, Ürmössy és Eördögh-cég Budapest 100 P., Dr. Kovács Lajos 20 P., Kun Mihály Kolozsvár 20 P., Bartók Riza Csekefalva 30 P., Máthé Mózes Okland 66.68, Kriza Kálmán Pétfürdő 50 P., Szabó József Kolozsvár 20 P.

II. *Tagdíjba:* Kádár Balázsné Székelyszentmihály 1944-re, Özv. dr. Isakó Andorné Budapest 1944-re, Bedő Árpád Iszló 1944-re, Sallai Sándor, Rátz Sándor Hódmezővásárhely 1944-re, Özv. Pál Mátyásné Kolozsvár 1944-re, Dr. Gyarmathy László Budapest 1944-re, Patakfalvi Piroska Csikszereda 1944-re, Dr. Major Ferenc Sepsiszentgyörgy 1944-re, Szinte Freenc Sepsiszentgyörgy 1944-re, Téglás Dávid Sepsiszentgyörgy 1944-re.

III. *Előfizetési díjba:* Miklós Sándorné Retteg 1944-re, Kun Sándor Kolozs 1943—44-re, sepsiszentgyörgyi előfizetők; Adámosi Mihályné 1943—44-re, Albert Lőrincz 1944-re, Barabás József 1944-re, Barra Ida 1944-re, Bedő Sándor 1944. első félévre, Bodor Sándor 1944-re, Bölöni Imre 1944-re, Deák Ferencné 1944-re, Deák Róza 1944-re, 'Dernes Károly 1941—44-re, Dr. Gothárd Ferenc 1944-re, Göncz Mihály 1944-re, Hudák Erzsébet 1944-re Kis Akos 1944-re, Kis Károly 1944-re, vitéz Dr. Kovács Sándor, Köntés Ernő 1944-re, Köntés Mihály 1944-re, Köntés Sándor 1944-re, Mihály András 1942-re, Neda Ferencné 1944-re, vitéz Papp Sándor 1940—44-re, Dr. Szántó Vitusné 1944-re, Dr. Tana Gyula 1943—44-re, Tóth Józsefné 1944-re, Zoltán Sándor 1944-re, Veress László Kolozsvár, 1944-re, Matskássy Akos Kolozsvár 1944-re, Plugár Györgyné Kökös 1940—44-re, Pálffy József Marosvásárhely 1944-re.

Kolozsvár, 1944. aug. 10.

Rázmány Mór
pénztárnok.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

B. F.: Irásod későn érkezett, a jövő számban hozni tudjuk.

J. D.: Irását a jövő számban hozzuk.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapító tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

Szerkesztő: Dr. Abrudbányai János.
A kiadásért dr. Bodor András felel.
Szerkesztőbizottsági tagok: Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István és Ürmössy Gyula.

HÁTRALÉKAIDAT SZÍVESKEDJ RENDEZNI!

Tek. Dénes Mihály úrnak
~~Dés~~
~~Bethlen tér~~.

Unitárius Közlöny LIV. évf. 8. sz. 1944. aug. Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9 szám
Minerva Rt. Kolozsvár. 6140. **F. v.: Major József**

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A MAGYAR VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

EGYLETI ÉLETÜNK

Az egyház az a szervezet, amelyben a lelki élet minden kívánalma megvalósítható. Valamikor régesrégen az egyház megalakulásakor így fogták fel az egyház hivatását és az egyház tagjainak tevékenységét. Az egyház alakulása idejében minden tag tevékenyen együttműködött testvéreivel az ifjú szervezet és saját üdve érdekében. Természetes is volt ez az együttműködés, mert hiszen csak azok léptek be az egyházba, akiket saját elhatározásukból hitük és benső meggyőződésük arra késztetett. Akiket a hit, remény és a szeretet arra vezérelt. A hittől és testvéri szeretettől áthatott ember a keresztény közösségért, annak előmeneteléért minden tőle telhetőt megtett. Sőt a mai ember előtt szinte elképzelhetetlen, hogy sokan életüket is feláldozták eszményeikért, szeretet közösségükért. A vértanuknak hosszú sorozata a kereszténység történetében a legfölemelőbb példákkal szolgál a mai ember számára is.

A kereszténység megerősödésével, általános elterjedésével a helyzet megváltozott. Az ember már keresztény társadalomban lát napvilágot. Gyermek, ifjú és felnőtt korában is élvezi a kereszténység áldásos, isteni adományát. Sokan még most a vörös rém óriási erőfeszítésére sem gondolnak arra, hogy a társadalomnak lehet más berendezése is. Nem gondolnak arra, hogy más felekezetek küzdenek, munkálkodnak, fejlesztik erejüket, benső életüket s ezáltal kifelé más felekezetekre is hatnak. A szervezett istentelenség pedig óriási pénzt és tevékenységet áldoz arra, hogy a maga céljait elérje s az egyházaktól a híveket elhódítsa.

A mai feladatok elérésére minden keresztény felekezet alkotott belső

TEMETTÜNK

A halál, a temetés nem rendkívüli esemény s hogy mégis írni akarunk róla, csak azért van, mert ahogy temettünk, ez egy kicsit szokatlan a társadalom mindennapi életében. Azt mondják, hogy a halálnak nincsenek fokozatai; nincsen szép halál és rút halál, nincsen jó halál és rossz halál, sem esztétikai, sem etikai értékeléssel nem felmérhető az a fizikai és lelki történés, mely mindannyiszor könnyeket csal a szemébe annak, aki közelében van. A halálnak csak körülményei vannak. És minden esetben ezek a körülmények határozzák meg a fájdalom mélységét, a gyász erejét és ezek a körülmények írják elő, hogy, milyen mértékben tartja fogva lelkünket egy vagy más temetés.

Kolozsváron és több más városban az elmult napokban szokatlan gyászmenetben kísértünk halottakat örök pihenőre. Egyetlen napon százakat helyeztünk koporsóba s tettük azokat hosszú sorba a temető földjébe. Sírtunk, de a könnyeinken át és azokon túl az egész szetartás alatt fogva tartott valami nehéz, nyomasztó érzés. Megtört lélekkel, nehéz fájdalommal álltuk körül a beláthatatlan koporsó sort, de gondolataink mégis összetört édesanyák, darabokra szaggatott ártatlan gyermekek hült tetemén túl fáradtan kergetőztek. Elborult tekintettel, összefacsarodott szívvel gyöngéden öleltük át azokat, kik vigasztalanúl álltak a szabadságra megérkezett katona koporsójánál s velük együtt éreztük a végtelen tragédia kegyetlen játékát s közben gondjaink a hitvány halállal elpusztultak felett némán tornyosultak. Nyomasztó érzéseink, kergetőző gondolataink s nehéz gondjaink a halálgépek szörnyű pusztításainak az ártatlan áldozatai mellett önmagunk felé irányultak. Ott a temetőben, halottakat sirató, szomorú hangulatban belénk döbbent a nagy igazság, hogy tulajdonképen minden temetéskor egy kicsit magukat siratják az élők. Saját sorsuk, saját végzetük rajzolódik fel nehéz, sötét színekben s ezért ernyed el a lélek. Siratjuk magunkat, akik szegényebbek lettünk egy anyával, egy testvérrel, egy gyermekkel, egy baráttal, akiknek életéből ezután hiányozni fog valami és valaki, aki pedig a boldogságot jelentette eddig. Tudjuk, szent meggyőződéssel hisszük, hogy aki elment, akinek sebeit gyógyító írral első segélyben a Gondviselő szeretete részesíti, azt már nem tépik gondok és kínok, az igazi vesztesek mi vagyunk, a temetés súlya ránk nehezedik, kik életben maradtunk.

Ennél a temetésnél, a kolozsvári hősök sírja között minden eddiginél inkább éreztük, hogy rólunk, életben maradt ezerek felől szakadnak fel kérdések az idő végzetes lelkéből. A nyomorú ellenség, ki fizetett bérencein át tömegtemetéseket készít szerte Európa városaiban, itt a magyar földön, a szabadságért annyiszor vérezett, megbünhödött multú nép szerény portáin tulajdonképen nem a holttesteket, a széthulló gyermekkezeket és lábakat számlálgatja, hanem kalmár szemei azt fürkészik, hogy az életben maradottak lelke milyen mélyen rendült meg a borzalmak véres cirkuszának láttán. Az ellenség a berepülés értékét nem annak alapján méri le, hogy egy-egy magyar városban három vagy négyszáz koporsót helyeznek a nemzeti fájdalom és keserű gyász ravatalára, hanem a kiértékelést a megrendült lelkek, az ellenállási erőiben meggyengült belső arcvonal katonáinak új magatartása alapján végzi. Annyit ér

szervezeteket. Ezek a belső szervezetek egyleti élet formájában valósulnak meg többnyire, de megvalósulhatnak az egyház alkotmányához szorosan hozzácsatolt szervezetben is. Ilyen például a protestáns egyházaknál a presbiteri, belmissziói stb. szervek és a különböző egyletek, a katolikusoknál az ú. n. actio catholica.

Az unitárius lélek a hitet az értelemmel, a mély vallásosságot a tudománnyal együtt művelte. Így volt ez mindig és mindenütt. A sok barázdájú Székelyföld ugarain éppen úgy, mint nagyváros akadémiai tagjainál. Az unitárius egyház mindig nagy fontosságot tulajdonított a műveltségnek, mert abban a meggyőződésben volt mindig, hogy a magasabb műveltséggel mélyebb vallásosság jár. Mi tehát a vallásosság művelése mellett a tudásra és ismeretre is nagy gondot fordítunk, mert csak a kettőnek összhangja teremthet egységes lelket.

Így fogva fel a kérdést, mi sem természetesebb, hogy mi nem elégedhetünk meg az egyháznak azzal a tevékenységével, amit az istentiszteletek és más szertartások alkalmával nyerünk az egyházi munkában, az egyház építésében. Ezt megtehetjük, mint presbiterek, ha azok vagyunk, vagy mint egyházközségi tagok, de sokkal nagyobb lehetőség nyílik erre, ha egyleti életben cél- és tervszerűen egységes rendszerrel és módszerrel együtt működhetünk. Erre való az egyleti élet, a Dávid Ferenc egylet körében. Valahogy úgy kell átszervezzük az életünket, hogy a serdülő, fejlődő gyermek, ifjú már egyletbe kerülhessen és egész életében korának megfelelő egyletben működhessék mindaddig, míg a sírba nem megy örök pihenésre. Minden gyakorló lelkész jól tudja, hogy manapság nemcsak egyházi egyletek, hanem nemzeti és gazdasági egyesületek is vannak s a túlsok egylet gyakran megölője az egészséges egyleti életnek. Ez a kérdés a gyakorlati vezetőnek gondot okoz, de a vallásos, egyházi mozgalmat nem lehet figyelmen kívül hagyni. Csak az igazán vallásos ember igazi hűséges fia nemzetünknek. A nemzeti és vallásos érzés a lélek mélyéből fakad, ott van a forása, amely együttesen táplálja az életet, az egyénét éppen úgy, mint a társadalom életét s a nemzeti gondolat mellett táplálnunk kell a vallásit is. Még pedig azt a vallási gondolatot, amely Dávid Ferenc lelkéből származott s amely a magyar lélek táplálására a legalkalmasabb.

Nem lehet tehát a Dávid Ferenc egyletet fölöslegesnek tekintenünk egyházi életünkben. *B. P.*

a gyarmatbirodalmasok gőgös vezérei szemében egy-egy terrortámadás, amennyivel bátortalanabbá, kapkodóbbá tehette az életben maradt milliókat. Nem a megnyílt sírok számítanak, hanem a meghasadt lelkek, nem dermedt tetemek véres tekintete, hanem a könnyes szemek és rémült arcok, melyek siratnak és jajveszékelnek.

Ez az egyetlen vigasztaló ebben a temetésben. Mert aki látta a menetet s aki ott volt a felekezetek papjainak imáit hallgatva a nagy temetésen, az meggyőződhetett arról, hogy az életben maradottak, egytől-egyig, mind tudják, mire megy a kegyetlen játék s láthatta, hogy az összeszorított ajakkal gyászolók elszánt nemzeti ereje az Istenben való bizalom segítségével a vas halál-esőjében megújult és ellenállóbbá vált. Akár áldozatoknak mondjuk az elpusztult százakat és ezereket, akár hősöknek nevezzük őket, egy bizonyos: mi, akik életben maradtunk, tudjuk, hogy onnan túlról, az óceán partjairól azt figyelik ezekben a napokban igazán, hogy milyen gondolatokkal tudunk mi magyarok itt temetni.

Isten az élőknek Istene az evangélium tanúságai szerint s mi életben maradottak az élők Istenéhez fordulunk bízó lelkünk megacálosodott hitével s reménységgel gondolunk arra, hogy a történelem folyamán olyan sokszor temetett népünk nehéz gyásza ezúttal is elmúlik s övéiket siratók, megtört lelkek a hősi ellenállás áldozatos harcában, a jövendő építéséért folytatott megfeszített munkában meggyógyulnak és felegyenesednek. Láttunk már ilyen meggyógyult édesapákat és édesanyákat, beszéltünk velük a temetés után néhány napra s őszinén írhatjuk le, hogy az ilyen háborús módszernek fordított eredménye van. Ezek a magyar városok külsőleg és belsőleg ma már felkészültebben várják a támadó hullámok vigyorgó négerjeit, kik a nyugati kultúra nevében felszabadítani fölénk repülnek. Más gondolatokkal indulunk óvóhelyeinkre, ha megszólalnak a vészt jelző szirénák s más tekintettel tudjuk egymást biztatni, mert a tűzkeresztségen átestünk s mert tapasztaltuk, hogy esetleg megásandó sírjaink mellett nem egy siránkozó, megriadt tömeg könnyezik majd, hanem a büszke nemzet szent gyászában forró elhatározású közösséggé épülnek majd az ezerek.

Temettünk s ha kell, újból temetni fogunk, mert a hely, ahol állunk, nemzeti őrhely, a második, vagy belső arcvonal állása s mi itthon nem akarunk, nem fogunk gyengébb és gyávább katonák lenni, mint azok, kik százszor súlyosabb körülmények között elől harcolnak

Dr. ABRUDBÁNYAY JÁNOS

Az újjáépített gyönyörű kálnoki templom székelykapuja

Imádság és népművészet van ebben a gyönyörű alkotásban

DÉLERDÉLYI HÍVEINK

Keveset tudunk róluk. Mesterséges határokon nehezen szűrődik át az a híranyag, melynek minden foszlánya számunkra édes-bús élménnyé válhatna. Nehéz, egyedülvaló sorsukban, mely nehány éve reájuk szakadt, különösen

elviselhetetlen az, hogy egyhangúbbá, szomorúbbá lettek az utcák, halkabbak a templomi énekek. Azok hagyták ott falujukat, házaikat, szeretteiket, kik éppen a jókedvet, a reményt, az erőt képviselik: az ifjak. Azok mellett a súlyos korlátozások mellett, melyek a kisebbségi magyarra ki vannak ott mérve, még a háborús nehézségek is fárasztóvá teszik az életét. A gazdasági munkák annak ellenére, hogy a munkaerők jórésze nincsen otthon, rendesen folynak s anyagi vonatkozásban általában nem érkezik panasz tőlük. A szövetkezetek korlátozott körülmények között, de munkálkodnak s a faluvezetők mindent elkövetnek, hogy a lehetőségeket ilyen irányban kihasználják. A kultúrházak körül csend van. Az egyházi élet egyleti vonatkozásai teljesen szünetelnek. Vasárnaponként azonban megszólalnak a harangok s akik ottmaradtak, sűrű sorokban keresik fel az imádságházat, hogy együtt legyenek s az áhitat melege, a zsoltár vigasztalása nehéz életük lelkitarisznyáját egy újabb hét vándorlására megtöltse. Különösen sokat imádkoznak azért, hogy a család azon tagjai, kik eljöttek az új népvándorlásban, újra visszamehessenek s újra együtt lehessenek abban a drága közösségben, melybe örökké tartoztak.

A tordai egyházi vezetőség mindent elkövet, hogy a hívek lelki ellátása meglegyen. Gondoskodik a valláserkölcsi nevelésről s azokról az általános kultúrszükségletekről, melyeket még ma is biztosítani kell ott a magyar nemzet fennmaradása érdekében. Bizony sok gyülekezetünk van lelkész nélkül, több iskolánk tanító nélkül — az élet azonban megy tovább.

Kövendi egyházközségünkről kapott értesüléseink alapján tudjuk, hogy onnan egyszázhetvenheten jöttek át. A falu színe virága. Különösen a fiúk. Mondják, hogy fájdalmas látvány ott a vasárnap délután, amikor leányok hosszú sora egy szál legény nélkül bánatosan sétál végig a főutcán. Három és féléve alig volt esküvő a faluban, alig kereszteltek nehányat. Csak a temetések száma és aránya maradt a régi. Olykor eljönnek anyák, hitvesek és gyermekek a feleki határhoz találkozni övéikkel. Könnyek nélkül nehéz végignézni az ilyen találkozásokat.

Az idén 27-en konfirmáltak a szép festményekkel díszített templomban. Virággal díszítették fel minden padját. zöld füvet hoztak a templom földjére s zöldágakat a falu végén levő egyházi erdőből. Gyönyörű volt a templom — mondják — de a könnyek is ezüstösen csillogtak, amikor az ifjú gyermeksereg először érintette ajkához a szent poharat. Imádkoztak ők áldozócsütörtökön sok mindenért, de különösen imádkoztak azért, hogy minél hamarabb együtt lehessenek azokkal, kiket nagyon-nagyon szeretnek. Képet is kaptunk a konfirmáltakról. Bende Béla lelkész kezében a hagyományos csokor, melyet az ifjú sereg hálája kifejezéseként ad át a konfirmálás után. Kedves és figyelmes szokás ilyenkor, hogy a kettőssorba álló konfirmálók a templomkaputól a papiház ajtójáig kísérik azt, aki palásttal vállán, ünnepi érzések között az életre tanácsot adott a nagy alkalommal.

A MENEKÜLTEK egy csoportja virágot helyezett néhai *Tanka Károly* felügyelő-gondnok házsongárdi sírjára. Sok szeretettel és őszinte kegyelettel őrizik emlékét. Egykor községük bírája volt s az alatt a nehány év alatt örökre szívükbe zárták. Kik rendre átjönnek a határon, emberi kötelességüknek tartják ellátogatni a sírhoz s nehány szál virágot helyezni arra.

ŐRSÉGVÁLTÁS ÁRKOSON

Átadom — Átveszem

Írtunk már erről, de a nagyszerű ünnepség után újra visszatérünk erre az egyházközségünkre. Örökre emlékezetes marad minden résztvevő számára a búcsúzás és beköszöntés sok drága mozzanata. Egyházunkat dr. Geley József főgondnok, Csifó N. László egyházi titkár és dr. Kovács Lajos teol. tanár képviselték. Az ünnepség minden mozzanata szépen kidolgozott terv szerint folyt le s megérzett azon, hogy a hívek egyforma szeretettel veszik körül azt, aki távozik és azt, aki érkezik. Megható és bízó erejű beszédek, szívből jövő köszöntők, virágcsokrok tették meleggé, színessé és áhitatossá az ünnepet. Köszöntjük még egyszer a távozó szolgát, aki bizonyára hallja az Isten megnyugtató izenetét: „Jól vagyon, jól, hív és jó szolgám, többre bízlak ezután" és köszöntjük az új lelkészt, kinek vállaira ha nem is szállt galamb, sokan hallották az ünnepség rendjén az imádság templomi csendjében: „Ez az én szerelmes fiam, kiben én gyönyörködöm". És köszöntjük a gyülekezetet, az áldozatkészség és építő erő áldott közösségét, mely annyiszor adta tanújelét nagyszerű unitárius lelkiségének.

A fiatal papnét virággal köszöntik

A keblitanács az új lelkész kocsija után

Lányok koszorúja a díszkapu előtt.

IFJÚ NEVELŐK

ÚJ VALLÁSTANÁROK. Május 25-én a Teologiai Akadémia Vizsgáló Bizottsága előtt *Izsák Vilmos, Nagy Ferenc* és *Sebe Ferenc* lelkészek középiskolai vallástanári vizsgát tettek. A három atyánkfia az ifjú lelkésznemzedék kiváló képviselői. Eddigi munkásságuk és tevékenységük mindnyájunk előtt ismeretes, bízunk abban, hogy bennük komoly, jól képzett és a hivatásuk magaslatán álló egyházi férfiakat köszönthetünk ezután is.

FERENCZ JÓZSEF debreceni lelkészünk május 26-án a történelmi jogi szakcsoport tárgyaiból teológiai magántanári vizsgát tett. A bizottság megállapította, hogy *„A Magyarországi Unitáriusság és az Unitárius Egyházközségek lélekszámának alakulása 1692—1942"* című dolgozatát, „mint úttörő munkát kiválónak tartjuk". Ferencz József mint missziós munkát végző lelkész, lelkiismeretes, mint egyházi szervező, eredményes, mint intézményeinket és egyházi munkásainkat ismerő, egyházi problémáinkat felmérő és megítélő egészen sajátos egyéniség. Az Egyház ma lefolyó küzdelmes történéseit és más, nem unitárius közületekhez való viszonyulását, az állammal való kapcsolatait nálánál jobban kevesen ismerik. Örömünkre szolgál, hogy ilyenirányú tevékenységét öntudatosabbá teendő komoly történelem tanulmányozásába kezdett. Őszinte lélekkel köszöntjük új sikere alkalmából.

TEOL. AKAD VIZSGÁZTATÓ BIZOTTSÁGA előtt *Bencze Márton* és *Gellerd Imre* jeles eredménnyel lelkészképesítő vizsgát tett. Két kitünő teol. hallgató jutott a végső bizonyítványhoz s ezzel abba a helyzetbe került, hogy önállóan irányítson és vezessen egy egyházközséget. Köszöntjük őket.

Velük egyidőben vizsgáztak a negyedévről *Bajor János, Bedő Béla, Péter Ödön* és *Székely Gergely*. Mindannyiuk gyakorlati lelkészi munkát végeznek, vagy katonai szolgálatot teljesítenek.

SZÓRVÁNYAINKBA ÜZENÜNK

TŰZÖZÖN

Jó Istenünk! Mennyei édes Atyánk! Aki velünk vagy minden órán, minden percen, mint áldott Jelenlét; az erőnek és kitartásnak Lelke, jelen vagy a munkában és törődésben; a féltő aggodalomban és a bizakodásban is, légy jelen most miközöttünk a mi csendes áhitatunkban s avasd ezt a békés családi Otthont a Te szentélyeddé. Hallgass meg! Szent Fiad nevében... Ámen.

2 Péter III. 10.

„Az Úr napja pedig úgy jő majd el, mint éjjeli tolvaj, amikor az egek ropogva elmúlnak, az elemek pedig megégve, felbomlanak, és a föld és a rajta levő dolgok is megégnek."

Kedves Atyámfiai! — A bibliai őstörténet szerint ez a világ a Bűn miatt egyszer már elpusztult egy mindent megsemmisítő vízözönben. Az Isten — az Ótestamentom ítélő bírája — megbánta, hogy teremtette az Embert s a hagyomány úgy tartja, hogy csak egy család menekült meg a végpusztulásból a Noé bárkájában. Ezuttal nem kutatjuk, hogy ebben a történetben mennyi a mese és mennyi a valóság; de affelől biztos lehet minden igazi hívő lélek, hogy a Világ lelkiismerete, a mindenható Isten ítélőszéke előtt bűn büntetés nélkül nem maradhat. A tévedést meg kell bánni, a hibát jóvá kell tenni, a kiengesztelődést keresni kell, hogy a megsértett erkölcsi világrend alkotó elemei ismét egymásra találjanak s megvalósuljon az egyes ember kebelében és a társadalmi életben az annyira óhajtott lelki harmónia.

Erre mindenképpen törekednünk kell. Nemcsak elméletben, hanem a valóság-érzet kényszerű parancsának engedelmeskedve; mert az első lépést a megigazgulás útján nekünk magunknak kell megtennünk. Azt a kényelmes megoldást nem választhatjuk, hogy a saját vállainkra nehezedő tehernek egyrészétmásvalakire gépiesen átruházzuk. A megbánás könnyeit nekünk a saját szemünkből kell kisajtolnunk; zaklatott szívünk panaszát nekünk magunknak kell Istennek szent egei felé elsóhajtanunk, ha onnan megnyugtató választ és vigasztaló igéretet óhajtunk alá esedezni. Mert az „Urnak napja" — a nagy számadás órája nem késik soká... Az mindig közel van: az apostol szerint *úgy jő el, mint éjjeli tolvaj,* legszebb álmunkat zavarja meg s féltve őrzött kincseinkkel együtt a lelki nyugalmunkat is magával viszi s védtelen magunkra hagy a kísértések óráján. Jaj nekünk, ha ilyenkor átengedjük magunkat a gyáva kapkodásnak, ide-oda futkosva, a helyes irányt eltévesztve, a saját vesztünkbe rohanunk s könnyelműen másokat is magunkkal rántunk; holott egy kis jóakarattal, az isteni Gondviselésbe helyezett töretlen bizalommal magunkat is, másokat is megvédelmezhetnénk még akkor is, *amikor az egek ropogva elmúlnak, az elemek pedig megégve, felbomlanak, és a föld és a rajta levő dolgok is megégnek..."*

Igen, Atyámfiai! Az özönvíz után itt van a nyakunkon a tűzözön. És ezt nem is egy bosszuálló Isten haragja züditja reánk, védtelen városaink és falvaink ártatlan lakósaira, hanem egy minden emberies érzésből kivetközött marcona ellenség, amely előtt nem szent sem az Isten háza, sem a házi oltár, sem a ringó bölcső, sem a virágos sírhant, csakhogy telhetetlen étvágyát egy modern Moloch féktelenségével kielégítse.

Hallom, ebben a percben is ott járnak a „Duna—Tisza" táján. Közelednek felénk. Itt lehetnek minden pillanatban, megismételve azt a súlyos csapást, amelyet a minap gyönyörű Erdélyünk szépséges fővárosára mértek, szemrebbenés nélkül ezreket döntve gyászba és keserűségbe a jóvátételnek minden reménye nélkül.

Hát csak jőjjenek! — Mi azonban csak dolgozzunk és imádkozzunk továbbra, mint akik meg vagyunk győződve afelől, hogy alva-ébren, élvehalva Isten kezében vagyunk s a reánk szakadt szerencsétlenség nem egyéni, vagy nemzeti bűneinkért kijáró büntetés, hanem csak kemény próba; és ha helyt állunk a mi megbizatásunkban, még látni fogunk szebb és jobb napokat, szivet-lelket megnyugtató és gyönyörködtető békés korszakot, amikor a „farkas és a bárány" egymás mellett jól megférnek az Urnak áldott mezején, és egy kis Gyermek legelteti őket...

Utóima: Adja Isten, hogy úgy legyen! Amen.

J. M.

BESZÉLGETEK ANDRÁSSAL

Én: Hogy úszta meg a multkor a nagy veszedelmet, András?

A.: Amikor beszélgetésünket a légiriadó megzavarta, én egyik főtéri ház óvóhelyére szaladtam s ott éltem végig a nagy támadást.

Én: Végignézte a bombasújtotta helyeket?

A.: Én bizony akkor nem, siettem haza. Gyalog kellett mennem, mert vonat aznap még nem indult. Találkoztam azonban emberekkel és asszonyokkal, akik olyan óvóhelyeken húzódtak meg, melyek felett leomott a ház. Egy életre való beszélni valójuk van ezeknek. Érdekes, Tiszteletes úr, hogy egyesek miként fogják fel a dolgot.

Én: A bombázást?

A.: Nem magát a bombázást, hanem az ember sorsát és helyzetét. Két mérai asszonnyal mentem hazafelé, akik elbeszélték, hogy egyik falubeliük elpusztult a támadás rendjén. Szerintük ezt Isten akarta. Így rendelte el Isten!

Én: Igen, András, van olyan vallás, mely hisz abban, hogy Isten a világon és emberekkel történő dolgokat előre elrendezte s így minden ami történik, az ő akarata szerint történik.

A.: Eszerint tehát senki el nem kerülheti a sorsát! Ha valakire az van rámérve, hogy egy ilyen támadás alkalmával meghaljon, hiába megy, menekül akárhová, úgyis vége?

Én: Akármilyen különösen hangzik, András, azt sokan hiszik, vagy legalábbis sokan magyarázzák így a történéseket. A mi unitárius életfelfogásunk, vallásunk az előre elrendelésben nem hisz. Azt valljuk, hogy minden ember felelős a lépéseiért, tetteiért s a saját sorsát éppen ezért nagy mértékben mindenki maga irányítja. Isten — hitünk szerint — egy kicsit reánk bizta azt, hogy életünkkel, a saját sorsunkkal mit csinálunk. Törvényei vannak Istennek s inkább ezek a törvények azok, melyekkel irányítja életünket. Aki ismeri ezeket a törvényeket s azokkal cselekedetei rendjén számol, az gondosan és felelősségteljesen ügyelni tud önmagára is.

A.: Az ember cselekedetének, magaviseletének nem sok értéke volna, ha igaz volna az, hogy a mi lépéseinket nem mi, hanem Isten, a teremtő határozza meg. Én legalább úgy látom, hogy az embernek Isten adott értelmes lelket s azt azért adta, hogy megfelelően használni tudja. Ha ez nem így volna, az emberektől nem lehetne számonkérni tetteiket.

Én: Igen, András, mi unitáriusok bizunk Isten gondviselésében s hiszünk abban, hogy lépéseinket figyeli s meg vagyunk győződve arról, hogy annak, aki igazán kéri, segítséget nyújt, de érezzük, hogy az életünk alakításának nagy részét reánk, gyermekeire bizta. A saját akaratának egy részéről lemondott a mi javunkra s ezért komoly, nagy a mi emberi megbizatásunk.

A.: Én azt hiszem, Tszteletes úr, hogy ez a hit önbizalmat és erőt ad nekünk ilyen nehéz időkben.

Én: Ez így is van, András! Legyer jó unitárius s a szenvedéseket és nehéz napokat jobban tudja elviselni. Isten áldja meg.

A.: Áldja meg az Isten, Tiszteletes úr!

—is—

ŐRSÉGVÁLTÁS ÁRKOSON

Átadom — Átveszem

Írtunk már erről, de a nagyszerű ünnepség után újra visszatérünk erre az egyházközségünkre. Örökre emlékezetes marad minden résztvevő számára a búcsúzás és beköszöntés sok drága mozzanata. Egyházunkat dr. Geley József főgondnok, Csifó N. László egyházi titkár és dr. Kovács Lajos teol. tanár képviselték. Az ünnepség minden mozzanata szépen kidolgozott terv szerint folyt le s megérzett azon, hogy a hívek egyforma szeretettel veszik körül azt, aki távozik és azt, aki érkezik. Megható és bízó erejű beszédek, szívből jövő köszöntők, virágcsokrok tették meleggé, színessé és áhitatossá az ünnepet. Köszöntjük még egyszer a távozó szolgát, aki bizonyára hallja az Isten megnyugtató izenetét: „Jól vagyon, jól, hív és jó szolgám, többre bízlak ezután" és köszöntjük az új lelkészt, kinek vállaira ha nem is szállt galamb, sokan hallották az ünnepség rendjén az imádság templomi csendjében: „Ez az én szerelmes fiam, kiben én gyönyörködöm". És köszöntjük a gyülekezetet, az áldozatkészség és építő erő áldott közösségét, mely annyiszor adta tanújelét nagyszerű unitárius lelkiségének.

A fiatal papnét virággal köszöntik

A keblitanács az új lelkész kocsija után

Lányok koszorúja a díszkapu előtt.

IFJÚ NEVELŐK

ÚJ VALLÁSTANÁROK. Május 25-én a Teologiai Akadémia Vizsgáló Bizottsága előtt *Izsák Vilmos, Nagy Ferenc* és *Sebe Ferenc* lelkészek középiskolai vallástanári vizsgát tettek. A három atyánkfia az ifjú lelkésznemzedék kiváló képviselői. Eddigi munkásságuk és tevékenységük mindnyájunk előtt ismeretes, bízunk abban, hogy bennük komoly, jól képzett és a hivatásuk magaslatán álló egyházi férfiakat köszönthetünk ezután is.

FERENCZ JÓZSEF debreceni lelkészünk május 26-án a történelmi jogi szakcsoport tárgyaiból teológiai magántanári vizsgát tett. A bizottság megállapította, hogy *„A Magyarországi Unitáriusság és az Unitárius Egyházközségek lélekszámának alakulása 1692—1942"* című dolgozatát, „mint úttörő munkát kiválónak tartjuk". Ferencz József mint missziós munkát végző lelkész, lelkiismeretes, mint egyházi szervező, eredményes, mint intézményeinket és egyházi munkásainkat ismerő, egyházi problémáinkat felmérő és megítélő egészen sajátos egyéniség. Az Egyház ma lefolyó küzdelmes történéseit és más, nem unitárius közületekhez való viszonyulását, az állammal való kapcsolatait nálánál jobban kevesen ismerik. Örömünkre szolgál, hogy ilyenirányú tevékenységét öntudatosabbá teendő komoly történelem tanulmányozásába kezdett. Őszinte lélekkel köszöntjük új sikere alkalmából.

TEOL. AKAD VIZSGÁZTATÓ BIZOTTSÁGA előtt *Bencze Márton* és *Gellerd Imre* jeles eredménnyel lelkészképesítő vizsgát tett. Két kitünő teol. hallgató jutott a végső bizonyítványhoz s ezzel abba a helyzetbe került, hogy önállóan irányítson és vezessen egy egyházközséget. Köszöntjük őket.

Velük egyidőben vizsgáztak a negyedévről *Bajor János, Bedő Béla, Péter Ödön* és *Székely Gergely*. Mindannyiuk gyakorlati lelkészi munkát végeznek, vagy katonai szolgálatot teljesítenek.

UNITÁRIUS HIREK

VÁROSAINK

A mai magyar területen 21 törvényhatósági jogu városunk van, s közülök 6 helyen van lelkészi állomáshellyel bíró gyülekezetünk: Kolozsvár, Budapest, Marosvásárhely, Hódmezővásárhely, Nagyvárad, Debrecen; Szegeden és Szatmárnémetiben leányegyházközségünk van. A fennmaradó 13 városban szórványban élnek az unitáriusok, s közülök 7 városban: Baja, Győr, Kassa, Miskolc, Pécs, Sopron, Kecskemét tartanak környékbeli lelkészeink időnként részükre istentiszteletet. Törvényhatósági jogu városaink közül 6-ban alig van az unitárius életnek valami nyoma.

Ha most az 1941. évi állami statisztika tükrében megvizsgáljuk a törvényhatósági jogu városokban lakó összesen 10.406 unitárius lélek alakulását a következő igen érdekes képet kapjuk: az említett 6 szervezett gyülekezetben él 9980, 2 leányegyházközségben 131, 7 gondozás alatti szórványban 220, 6 gondozás nélküli városban 75 lélek.

Ha a most említett 21 városban vizsgálat alá vesszük, hogy ott hogyan fejlődött és gyarapodott az unitáriusság, akkor az alant közölt táblázat összesítése után a következő fejlődés képét kapjuk:

1869:	1392
1880:	1576
1890:	2608
1900:	3795
1910:	5634
1930:	6590
1941:	10406

A törvényhatósági jogú városokban az unitáriusság lélekszáma 21 év alatt 1869-ről 1890-re megkétszereződik, további húsz év alatt, e megnövekedett szám 1910-re ismét több, mint kétszeressére emelkedik. A fejlődés csúcspontját alkotja az 1910. és 1941. közt eltelt 30 esztendő, amikor ismét megduplázódik a városi unitáriusság lélekszáma. Ha az első adatot az utolsóval egybevetjük azt álalpíthatjuk meg, hogy a vizsgálat alá vont mintegy háromnegyedszázados idő alatt a városokon lakó unitáriusság száma nehány lélek híjjával megnyolcszorozódott. *Ferencz József*

DÉVAVÁNYAN az egyházközség a régi tanítói lakás lebontásából kikerült építési anyag felhasználásával egy szobakonyhás bérlakást épített, valamint egy lelkészi iroda-lakószobát, ahol a füzesgyarmati egyházközségből beszolgáló lelkész otthont talál. Az építkezés végrehajtását a presbiterium élén Borsi János gondnok irányította, aki már mintegy közel negyven esztendeje tölti be a számadó gondnok-pénztárosi tisztet.

FÜZESGYARMATON az egyházközség hívei az egyházi adón felül mintegy 1500 pengő adományt gyüjtöttek össze, s az E. K. Tanácsától kapott 800 pengő segély felhasználásával az iskolát és a lelkészi lakást, melynek egyik fala már ledőléssel fenyegetett, teljesen helyreállították, kitatarozták. Az újított épület is várja az új lelkipásztort a gyülekezettel együtt, mely áldozatkészségre is hajlandó, ha újra állandó gyülekezeti vezetőt kap.

ÚJ KÖNTÖSBEN, SZÉP KÜLSŐ FORMÁBAN JELENT MEG a kolozsvári Unitárius Kollégium gimnáziumának 1943—44. tanévről szóló évkönyve. Az évkönyvet Gálffy Zsigmond igazgató tette közzé és László Tihamér igazgatóhelyettes szerkesztette. Az évkönyv lelkiismeretes pontossággal beszámol egy nehéz háborús iskolai és minden fontosabb mozzanatáról. Először az iskola kötelékeiből eltávozott: Benczédi Pál és Szentmártoni Kálmán tanárokról emlékezik meg meleg szeretettel. Ezután ismerteti röviden a kollégium, majd az elmult tanév történetét. Ebből megtudjuk, hogy ősi kollégiumunk most is mindent megtesz, hogy a valláserkölcsi, hazafias és esztétikai neveléssel ifjúságunkat felkészítse az életre. Az ifjúság hazafias nevelése olyan mélygyökerű már, hogy erről ebben az évben is a rádió és más helyi és fővárosi lapok is megemlékeztek. A tanárok iskolánkívüli egyházi, irodalmi és társadalmi munkássága is örömmel tölthet el, mert bár igen sokan közüllök katonai szolgálatot teljesitettek, mégis általában ezen a téren is szép eredményekről tudnak beszámolni. A tanulmányi eredményt vizsgálva általában jónak találjuk. Összesen 18 tanuló kitünővel, 18 pedig jelessel végzett. Az évkönyv gondos összeállításáért László Tihamér igazgatóhelyettest illeti az elismerés.

HALOTTAINK

PAP FERENCNÉ szül. Bedő Sárika tiszteletesasszony, a homoródszentpéteri egyházközség szeretve tisztelt papnéja, ez év március 25-én, hosszas szenvedés után, munkás, áldozatkész életének delén örök nyugalomra tért.

Dr. Kiss Elek theol. ak. tanár, egyházi főjegyző beszédében találóan jellemezte: Milyen kell legyen a jó papné. Milyen gyönyörűséges hivatása van férje mellett a családi életben, a gyülekezet kebelében és a nőszövetség irányításában, vezetésében. E szép, gyönyörűséges hivatásnak egész szívével, lelkével, hogy miként tett eleget Pap Ferencné, előbb kedei, majd hszentpéteri gyülekezet papnéja. Hányszor letörölte a szenvedők könnyeit. Megosztotta kenyerét az árvával, jövevénnyel. Ruházta az elhagyott, sorsüldözött mezitelent. Boldog volt, ha segíthetett másokon. A székely népet annyira jellemző szívesség, házias vendégszeretet volt egyik legszebb, legragyogóbb jellemvonása.

A jó, hűséges asszony felülhaladja a drágagyöngyöket. Koronája az ő férjének.

Egy másik szép vonása volt az egyszerűség. Egyszerű volt beszédében, megjelenésében, modorában, ruházatában, de mindenki előtt helyes, jó példát adó, s tiszteletre és szeretetre méltó. Hívei nemcsak tisztelték, hanem szerették és megbecsülték. Az a két évtized, amit Nagykedében, és nehány év, mit Hszentpéteren töltött, különösen a Nőszövetség tagjai előtt örökké felejthetetlen marad.

A honvágy mindnyájunk szívében nagy hatalom. Az volt utolsó kívánsága, hogy kedves szülőfaluja: Orbénd temetőjében édes szülei porai mellé helyezzék örök nyugalomra.

A korai tavasz szeszélyes a Homoródmentén. Hideg, havas-esős szél vágott végig a hosszú völgyön, de most a zivataros hideg széllel nem törődött Hszentpéter népe, s jó papnéját 13 szekéren zászlókkal díszesen kísérte át az oklándi temetőbe. A falu végén Burján János és Vas Albertné vett érzékeny búcsút papnéjától.

Az oklándi temetőben Dr. Kiss Elek főjegyző hatásos búcsúbeszédén kívül, Kelemen Imre, Csomor Józsefné, Báró József méltatta áldásos munkásságát, felejthetetlen érdemeit.

Szép, munkás volt az élete. Legyen áldott az emlékezete! *Jelenvolt.*

LÁSZLÓ DOMOKOS, a homoródjánosfalvi egyházközség gondnoka, 53 éves korában május 3-án elhunyt. Szegény sorsból nehéz munkával, vasszorgalommal küzdötte fel magát a község legelső gazdái közé. Két ízben vette kezébe a székely ember vándorbotját. Anyagiakban és látókörben megerösödve visszatérve egyházközségében alapítványt tett a hit és erkölcstanban jó előmenetelü tanulók jutalmazására. Felismerve Erdélyben fajunk fennmaradásában az egyházak szerepét, szülőfaluja müemlékjellegü templomának kijavításában éveken át példátmutató tevékenységet fejtett ki. Érdemeinek méltánylásául választották a folyó évben gondnoknak. Temetése május 5-én a szomszéd községek vezetőinek és a község népének őszinte részvéte mellett történt. A példás egyházi munkás és szorgalmas templomlátogató gondnok emléke útat mutat a jövő nemzedék számára s emléke áldva lesz örökké.

INCZEFFY ALBERT egyházi tanácsos, gyógyszerész, életének 74-ik évében Tordán meghalt. Nemcsak a tordai egyházközségi és az ottani köri életben, de egyetemes egyházi életünkben is tevékeny részt vett. Délerdélyi Unitárius Egyházunk nagy gyásszal temette el május 1-én.

A KOLOZSVÁRI EGYHÁZKÖZSÉGÜNKBEN bombatámadás miatti — eddig tudomásunkra jutott — unitárius halálesetek:

1. Kriza Andor 3 éves.
2. Pálffy Gábor 34 éves.
3. Pálffy Sándor 43 éves.
4. Szabó István 27 éves.
5. Gagyi Istvánné 30 éves.
6. Gagyi István hét hónapos.
7. Gagyi Domokos 7 éves.
8. Szakács Mária 35 éves.

(A többieket — s ezek között a tömegtemetésben részesülteket — ezután fogjuk az anyakönyvi hivataltól megtudni.)

NEMZETNEVELÉS

A KULTÚRA NEVÉBEN?

Jaross Andor belügyminiszter, ki a napokban bejárta a székelyföldet, Kolozsváron is megállt s a Mátyás Diákházban tartott beszédében a súlyos bombakárokról emlékezve kijelentette, hogy ha Amerika és Anglia ellenállásra, kemény és elszánt magatartásra, kitartásra akarja nevelni a magyar nemzetet, így csak folytassa tovább támadásait ártatlan anyák és gyermekek, megépített családi fészkek, kórházak és templomok ellen. Elmondta, hogy sújtott városok bármelyikében járt, mindenütt azt tapasztalta, hogy valóban hitében megerősödött és nemzeti elhatározásában öntudatosabb lett minden magyar, amikor azt látta, hogy ezeréves életfáját gyökereiben akarja kikezdeni az ellenség.

Azáltal is maga ellen dolgozik az ellenség, hogy keményebb munkára hajtja a sújtott nemzet fiait, akik testileg és lelkileg kettőzött igyekezettel állanak munkaasztal mellé, hogy az önvédelem szent emberi jogán mindent megtegyenek, hogy az ellenség abbahagyja hitvány üzelmeit. Az a német nemzet, mely esztendők óta százezreket vesztett a bombatámadások következtében, mely legszebb városait, műemlékeit, iskoláit és általában műkincseit romokban heverni látja, az önvédelem jogán dolgozni kezdett s megfeszített igyekezete eredményeként ma már az egész világnak megmutatja, hogy ha ellenségei lábbal tiporták az emberséges hadviselés irott és iratlan törvényeit — s ha sok őszinte kérésre nem voltak hajlandók abbahagyni a rombolás féktelen szellemével, úgy most az önérzetes, élni akaró nép szelleme és teste erejéből kitermelte a leghatásosabb önvédelmi eszközöket, azokat a támadó fegyvereket, melyekkel megreszkettette egész Angolországot. Az ellenség, ki a kultúra nevében, a nyugat fölényes gesztusaival jött — eleven szenet gyüjtött a maga fejére . . .

Mi magyarok már régen megtanultuk, hogy a csapások és szenvedések, új ütések és sebek egy nemzeti közösség élete rendjén feltétlen nevelő hatással vannak s különösen nevelő hatással lesznek most, ha ilyen súlyos körülmények között mégis csak megmaradva vészel át egy egész nemzedék.

Bemutatunk nehány részletet azokból a rombolásokból, melyeket a június másodiki támadás Kolozsvár házaiban és intézményeiben okozott. Vannak itt iskolák, kórházak, Van egy fel nem robbant és csak meghasadt bomba is, mely a nagy magasságból történt esése következtében hasadt meg.

Aztán örök emlékeztetőül gyermekeink, unokáink számára bemutatjuk a hadd lássák meg későbbi időkben, milyen áldozatot hozott a nemzet a maga fennmaradásáért és jövőjéért. Örök figyelmeztetők és felejthetetlen élmények fájdalmas felidézését előidézők lesznek ezek s ezért a nemzetnevelés rovatában ezúttal ennél különb anyagot egyházi lapban nem hozhatunk.

A Marianum mint hadicél

Szemben a lerombolt Ref. Kórházzal

Megrepedt, de fel nem robbant bomba

Kérjük kedves előfizetőinket, hogy a címváltozást a lap kiadóhivatalával szíveskedjenek közölni

JÓZAN MIKLÓS püspökünk a kolozsvári gimnáziumunk érettségi vizsgája alkalmával 100 pengő jutalmat adományozott annak az érettségizőnek, ki a legkiválóbb eredményt éri el. Bizottság ezt a jutalmat *Zsakó János*nak ítélte oda.

BESZTERCEI SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉGÜNK kebli tanácsosa, *Farczády Sándor* ny. vármegyei irodaigazgató, nemes székely áldozatkészségéről tett bizonyságot: 1500 pengős alapítványt tett az építendő beszterceí unitárius templomunk javára. Isten áldása kísérje a jószándékú adakozót.

GYALLAY DOMOKOSnak nemrégen jelent meg egy igen érdekes új könyve *„Egy födél alatt"* címen. Mint mindig minden könyvében úgy ebben is bőven találunk írásokat, melyekben az unitárius székely jellem ereje, melegsége és nagyszerűsége villódzik meg. Hisszük, hogy gyönyörű nyelven megírt könyve a nehéz háborús állapotok ellenére is sikert fog aratni.

AZ IRATTERJESZTŐ kiadványai kaphatók: Budapesten az Iratmisszió-nál, Marosvásárhelyen Derzsy Zoltán könyvkereskedőnél, Székelykeresztúron Ütő Lajos esperesnél, Székelyudvarhelyen a Petőfi könyvkereskedésben, Sepsiszentgyörgyön Ürmösi Gyula lelkésznél. Énekeskönyv is van az említett helyeken.

OLVASNIVALÓ

A FOGOLY

Beharangozták a harmadikat is. Palástját magára öltötte Kerestély Dénes keserűőrvári lelkész és elindult, hogy a vasárnap délutáni „könyörgést" elvégezze. A templom közel volt. A legforgalmasabb utca-részre nyiltak ajtói. A templom előtt ácsorgott, bámészkodott, figyelődött a 15 éves cigánygyerek. Tisztességesen és barátságosan köszönt papjának, de hamisan mosolygott, amikor az mellette elhaladt.

— Jere, menjünk a templomba János! — hívta barátsgosan, jóakarattal a pap.

János csak mosolygott és elhallgatta. Kerestély Dénes bement a templomba. Csakhamar feltünt a felesége is a nők bejárata felől. Gyermekük a középiskolában volt. A háznál nem maradt más, mint a szülőfalujabeli „csaposok", akik tisztálkodtak, beszélgettek, vagy pihentek a nyári konyhában. Itt dolgozták fel a faluban vásárolt szilva- és cseresznyefákat hordócsapnak. Kerestélytől, mint falujok szülöttétől és gyermekkori, ifjúkori jóbaráttól kértek alkalmas helyiséget erre a célra. Az 1930—40-es években jövedelmező foglalkozása volt az téli időben sok falusi székelynek. Kerestély öreg édesanyja is velük beszélgetett az otthoni életről.

Kerestély hamar elvégezte a templomozást. Keveset beszélgetett a templom előtt a férfiakkal. Majd hazament, de amikor éppen tenné le a palástot, jön az egyik „csapos" és jelenti:

— Tiszteletes úr! tessék lejönni hamar, mert foglyunk van!

Kerestély elbámult. Nem tudta mire vélni a beszédet. Még valami madárra vagy valamilyen vadra gondolt. Az is volt. Még pedig: „jó madár."

Belépett a nyári konyhába. Ime! a 15 éves cigánygyerek üldögél a forgácshalom tetején lesütött fejjel. Félve, ijedezve tekintett fel papjára. Talán arra gondolt, hogy most mindjárt jól elpáholják. Az emberek is kíváncsian figyelték Kerestélyt.

— Hát te itt vagy János? Hogy kerültél ide? — szólt Kerestély, amikor jól körülnézett.

A cigánygyerek félénken, kissé szégyenkezve tekintett fel papjára. Majd megszólalt az idősebbik ember:

— Egy madarat fogtunk tiszteletes úr, amíg a templomban volt — kezdte. Ez az! — és rámutatott a fiúra. Árpád mosakodás után éppen törülközött. Törülközés közben kitenkintett a padlás feljárója felé nyiló ablakon. A következő pillanatban nagyot kiált:

— Halljátok-é?! valaki felszaladt a padlás létráján. Menjetek, nézzétek meg, hogy ki az és mit akar?!

Domokos fel is szalad a lépcső felső fokára. Nézeget szét a padláson. Nem lát senkit. Szólongatja. Ne szól senki. „Ott nincs senki," — jelenti.

— Huj az iskoláját! ott hogyne volna?! — kiáltja Árpád, aki közben felöltözött, — hiszen a két szömömmel láttam, amint fölszaladt.

— Erre Árpád veszi gyorsan a csapfaragó fejszéjét és indul, hogy megkeresse, mert annak ott kell lennie. Mi is készenlétbe helyeztük magunkat, ha szükség, ott legyünk. Az egyik kémény mellé meglapulva csakugyan meg is találta a „csóró"-t. Szalonna és kolbász kellett volna neki! Lekent neki egy nehány pofot. Aztán lehozta. Most itt van. Átadjuk a tiszteletes úrnak. Csináljon vele, amit akar.

— Köszönöm, hogy elcsíptétek — szólt Kerestély.

Aztán azonnal arra gondolt, hogy nevelőeszköznek és alkalomnak használja fel a cigánygyereknek ezt a rajtavesztett lopási szándékát.

— Látod János! jobb lett volna, ha a templomba jössz, amikor hívtalak — kezdte Kerestély, — akkor most nem volnál itt. Igen, mert „meg van írva: Nemcsak kenyérrel él az mber, hanem minden igével, amely Istennek szájából származik". Bizony ezzel is kellene élnie, mert különben idejut, ahová most te is jutottál. Jézusnak beszédével kellene élnie, amely beszéd Istentől származott, Istentől való: a gazdagnak, a hatalmasnak, hogy segítse és felemelje a szegényt, a gyengét; de a szegénynek is, hogy megőrizze becsületét, hitét és reményét.

Aztán megkérdezte, hogy miért ment fel a padlásra. A gyakran rosszba sántikáló kamasz fel is tálalt egy nagyszerű képzelő tehetségre való mesét:

— Csendőrök üldöztek, mert Jócsik Istvánnénak kitörtem az ablaküvegét és előlük menekültem oda — mondotta. — Hogy hogyan történt az eset, azt bő részletességgel beszélte el, amikor látta, hogy meghallgatják.

Kerestély megkérte az embereket, hogy ügyeljenek a „fogoly"-ra, amíg az apját idehivatja, miután János a mesét befejezte.

Nemsokára megjelent a gyerek apja. Erős, megtermett 50 év körüli, saját házzal és fél hold kerttel rendelkező ember, cigány-ember. Már évek óta özvegy. Nem tudom: ezért-e, egyébért-e, de néha annyira nekibusult az ivásnak, hogy ilyenkor megfeledkezett gyermekről, mindenről. Most azonban egészen józan volt és ilyenkor a becsület érzése is elevenebben élt benne. Hárman elvonultak a téli konyhába és Kerestély előadta a történteket.

— Azért hivattam le magát, — szólt, — hogy tudjon a fia dolgáról és együttesen legyünk azon, hogy a fiú jó útra térjen. Munkát, szolgálatot kell keresni neki.

— Nézd János barátom, — fordult hozzá — ha te szóltál volna nekem, hogy adjak egy kis szalonnát vagy kolbászt: adtunk volna. Beláthatod, hogy amire mi dolgoztunk rá, amiért mi küzdöttünk, ahhoz nekünk van jogunk. Máskor kérj, ha valamire szükséged van. Eddig is, ha kértél, adtunk. Nem igaz?

— Igaz — felelte János.

Kerestély ezzel be is fejezte az ügyet mára. Látva ezt a fiú apja, elindulás előtt vallatni kezdte fiát. Hogy te miért így s miért úgy? A vallatás eredménye az lett, hogy még ott jól elverte. Kerestély nehezen tudott gátat vetni az apa ki-kitörő haragjának.

János nem javult meg rögtön az eset után, de a javulás útjára lépett. A következő évben konfirmált. A templomba néha elment. A konfirmálás után majdnem minden sátoros ünnepen úrvacsorát vett. Idővel rendes szolgálatot, máskor munkát keresett. Ez biztosította neki a mindennapi kenyeret és a jobb ruhát.

*

Az élet szülte ezt a kis, fájóan humoros történetet. Az ilyen bűnözőnél javulás tényleg érhető el, de a vsiszaesés is igen gyakori. A sajátos egyéni és faji lelkiségen túl a környezet is befolyással van erre. Azért a környezetet is javítanunk kell, ha eredményt akarunk elérni. A környezet alatt nemcsak az embereket, a közszellemet, hanem a gazdasági viszonyokat, a megélhetési lehetőségeket is kell értenünk.

Benczédi Ferenc

FIRTOS

Regék csillogó világából, gyermekkori emlékek színes ködéből kiemlkedve, mint tenger mélyéből felbukkanó korallszikla, úgy állsz most előttem Firtos! Te, az időtlenidőkbe, ködökbe és szelekbe burkolózott, örökké hallgatag, magányos hegy, most is olyan időkmúlásán felülálló arccal fogadsz, mint régen? Ez a változhatatlanság illik hozzád, ki az idő és tér távlatán át megszépültél s olyan mértékben maradtál fiatalnak, mint amilyen mértékben havazta be az idő fejemet.

Igen! Tenger fölött állsz, mely körül, mint megmerevedett hullámok sorakoznak egymás előtt és mögött a székely dombhátak és lankák. Völgyeidben a jólismert falvak, mint tavaszi elvirágzás idejés a futó zápor által elsodort és a mélyedésekben lerakott virágszirmok látszanak.

Legszebb kilátást nyújtó csúcsodon úgy állok szépségektől roskadó gondolataimmal, mint Nóé bárkája állt az egyetlen szilárd ponton, az Ararát hegyén. Innen küldöm a négy világtáj felé emlékezés-galambjaimat és a galambok visszajönnek zöld lombokkal, a szívesen fogadó falvak, tájak, rámváró, hivogató üzeneteivel.

*

Ez itt Kelemen tava,... odább Bodon... és amott Selyem mező... Milyen szokatlan kisméretű minden? Most bekanyarodom a Firtos-útjára. Szokatlan nagy örömök könnyűvé teszik a meredek és vízmosásos úton való feljutást. Lassan járom a fennsík útjait, keresve gyermekkorom lábnyomait s észrevétlenül is símogatom lelkemmel a jólismert tájakat s kutatom benne régi gyermekarcomat. A tágas tetőn megállok az 5—6 szótagot is visszaverő tisztás szélén, kiáltom a régi hóhahhó-t, erőtlen hangom vissza sem jön már.

Keskeny erdőn megyek át, melyen túl magasabban fekvő, napsütéses, virágos havasi legelők várnak, jöttömtől megriadva. Körültem megbujt csend. Északra a székely nép fölött őrködő Hargita áll, az őrökhöz illő mozdulatlanságával.

Majd egy hegynyeregbe ereszkedem le, melyen át a nyugati szelektől űzve, hajtva, mint megvert sereg lopóznak át a felleg-rajvonalak, felhő lábaikat a ködök országútján vonszolva.

Lentről, az aljból legelésző juhcsorda kolompja hallik. Közeledtemre abbahagyják a legelést s hosszasan bámulnak rám. Színehagyott rongyaiban megtalálom a pásztorfiút, ki megnémul s majdnem felfal tekintetével, úgy csodálkozik. Oh! nagy dolog neki embert, más öltözetű idegent látni s más szavakból összetett beszédet hallani. Szinte nem érti az egyszerű szót, vagy ilyen kirándulókat, mint magam is, csak a fejét rázza. A majorház irányát is csak botjával mutatja, melyet beszélgetésünk ideje alatt mellének támasztott, s két kezét annak végére párnaként helyezte.

Még látom az utánnam bámuló és a háromlábú szék biztonságával álló alakját, mikor a major kutyái felverik a megbujt csendet és a havasi nagy békességet meghazudtoló ellenséges indulattal törnek felém. Egy-két riasztó kiáltást küld feléjük a szoborszerű pásztorfiú s már is biztonságérzésekkel haladok a majorház felé.

Deszkaajtó nyílik a széljárta majorház egyik sarkán s jószívű bíztatás után már benn ülök egy futtában megtörült háromlábú széken. Jó szót, illatos dohányt, savóba bőven tett friss ordát adva, cserélve és fogyasztva hagyom el ezt a havasi mozgó szállást, savón nevelt állataival s különös havasi hangulatával.

Előttem a földig leomlott, félköralakú vár, tünedező alapfalaival, a sáncokba omlott mohos köveivel. Bent a falak mentén, épületek sejtett alapzatai körül kincskeresők által ejtett mély sebek, barlangszerű földalatti műveletek láthatók. Ezeket állítólag többen összeállva éjjel-nappal ásták, hogy megtalálják a nép ajkán soha meg nem haló aranyakat, melyeket a vár lakói rejtettek el ide, valahová.

Az itt-ott látható, kisebb-nagyobb mélyedések csakugyan épületnyomok lehettek. Megállapítható, hogy hol volt a várkapú, az őrtoronnyal, a kápolna, a várkút, a gyakorlótér, melyet ma játszótérnek nevez a szájhagyomány, a veteményes kert, melyben ma is tenyészik az egres, a várpince bejárata a Kokojzadomb alatt, melyben senki által soha nem látott, de a nép hitében elevenen élő kinscek-kincse van elrejtve.

Rege, monda, hagyomány, történelem s az ősapák után szájról-szájra adott mesék egybefolynak itt, s ezer kérdésre ezer hallgatás a felelet.

Magambahullva, szinte eszelősen járom az erdővel körülnőtt kis fennsíkot, s újra hallom, amiket gyermekkoromban titokzatosan mondtak nekem a várral kapcsolatban.

Azt mondták, hogy a mi kis falunk kisebbik harangja, s a szomszéd falu legelső orgonája a kápolnából valók voltak; hogy az egész környéket magáénak mondó dúsgazdag és hatalmas úr élt itt a várban idők előtt több fiával, kiknek halála előtt így hagyakozott: első fiának Etéd felé mutatott, e tiéd, (innen a falu neve Etéd), második fiának így szólt Küsmöd felé mutatva: kis mód, de nem járs vele rosszul, (innen a falu neve Küsmöd), a harmadik örökös e szavakkal fordult atyjához: adj, ha fiadnak ismersz, nekem is, (innen a falu neve Atyha), a negyedik fiú mohón leste atyja minden szavát, alig várta, hogy megtudja, mit hagy neki, de az apa gondolatokba merülve hallgatott, mire türelmetlenül kérte fia: szólj apám már hozzám is! Szólok ma fiam, csak hagyj már gondolkoznom, miközben egyik falu felé mutatott, (innen a falu neve Szolokma), végül a legkisebbik Énlaka felé mutatva ezt a falut kérte örökségképpen, mire apja indulatosan így kiáltott rá: ezt nem adom, mert itt én lakom, (innen a falu neve Énlaka).

Azt éppen nyitvafelejtett szájjal hallottam, hogy a vár kútjába bedobott élő ruca, a vár alatti patakszerű forráson bújt ki.

Úgy érzem, most is nyitva felejtem szájamat ennyi szépség felvonulásán, besüppedt szemem úgy ragyog és szívemet úgy hallom verni, s csodálkozásom is olyan lélekzetelállító, mint akkor. Szeretnék itt maradni,... soha el nem menni... Szeretnék a körülöttem folyton körberepülő sassal egy kicsit megbarátkozni, öreg, odvas bükkfákon a fürge peléket kilesni, a Sóvidék falvainak, az atyhai, etédi, sófalvi, korondi templomok estéli harangjainak ideszűrődő foszlányait elfogni, az éjszaka neszezését kihallgatni, a begurított szikladarab robaját visszafojtott lélekzettel figyelni, a pihenő nyáj éjszakai lihegését, a kutyák csattanásszerű ugatását magammal vinni s a napos délelőttökön nap-nap után megjelenő, népes és vidám kiránduló társaság nótás, kacagó és színes csoportjában gyönyörködni.

Hiába marasztal egyfelől a belső átélések, másfelől a természetnyujtotta szépségek lenyügöző varázsa, a szédítő mélységek fölött kiugró várfokról még egy búcsúpillantást vetek a tájra s lassan rákanyarodom a kirándulók és turisták verte, — le a vár alá —, a forráshoz vezető csapásra. Áfonyát szedek, fák, bokrok ágaiba fogódzom, csúszó lépésekkel, keskeny gerincen óvatosan haladok lefelé. Vastag avarpárnákon, kőfolyásokon, süppedő víznyelőkön, majd málnabokrok között vezet a nyom, a patakhangu forrásig.

A forrás körül épen olyan mozdulatlanul abban a helyzetben guggolnak a kisebb ház-boglya-kemencealaku legördült sziklák, mohával benőtt alakzatai, mint régen, csak az akkori bokrok hatalmas fákká nőttek. Vagy a szikladarabok lettek kisebbek? A katlanszerű környezetet csobogó hangjával egészen betölti a jéghideg forrás zuhogása,

s fennt, a roppant magasságokban úgy látszik a vár, mintha a felhőkkel társalogna. Szellő sem lebben, falevél sem mozdul... Különösvirágu havasi növények levele is csak akkor rezdül, ha rászáll az üvegtestű szitakötő.

Felkeresem a régi tűzhelyet, melynek meg-megújuló fekete üszkei mutatják, hogy azóta sokszor és sokan gyujtottak e helyen tüzet azok, kiket titokzatos postán, titokzatos betűkkel írott levélben hívott meg Firtos, kik itt áldoztak a természet ezerszínű szépségeinek, a szülőföld szeretetének, a nyárnak, az emlékezésnek és az ifjúságnak, mint most én.

Járom a tisztást környező erdőt, s szeretnék rátalálni gyermekkorom dalos, tréfás hangulatainak buvóhelyeire. Pedig tudom, hogy még sok és megindító szép emlék vár rám hazamenőben. Már a nyugati égbolton a nap is siet lehajtani fejét biborszegélyű párnáira, mégis száraz rőzsét keresek s fellobbantom — régi helyén — a tüzet. Csak úgy, emlékezésből, vagy szokásból, vagy a lelkemben lezajló szertartás kifejezése képen? Nem tudom, csak azt érzem, hogy ezt meg kell tennem.

Nézem a lobogó lángot, annak játékát, s benne a régi kirándulások résztvevőinek elmosódott kedves alakjait és éltem sokarcú jeleneteit. Az Életet, kevés könnyű és sok nehéz kérdéseivel, feleletével. Mit is kérdezett tőlem s mire nem tudtam felelni? Vagy ha feleltem, az csak dadogás volt?

Mint szellemidéző a sokatigérő szeánszon varázsigéket mormolok, rég elfelejtett arcokat, jeleneteket idézek a lángból s szomorúan veszem észre, hogy a sok-sok kedves arc jellemző vonása úgy eltünt, mint porzó hóban a madár lábának nyoma, hófuvás idején. Az én arcom sem a régi már... Az idő lábnyomai, mint titokzatos betűk szemeim körül arcomba rajzolódtak... Ezeket csak a nagy hófuvó, a Halál tudja majd elolvasni és elsímítani. De jönnek a megidézett ismerősök világosabb arcvonásokkal; jönnek az ismeretlenek is, kikkel fenn a várban társalogtam s kik a vár elrejtett kincseiről akarnak épen mondani valamit, mikor hirtelen összeesik a tűz, kilobban a láng s a parázs úgy ragyog, mintha a kedves ismerősök és a mesebeli kincseket őrző kerubok szemei maradtak volna ott csupán. Melege felszárítja a szemembe lopódzó könnyeimet s lassan felállok, s mint alvajáró megyek a forráshoz, hol lesbeállva várom elmult ifjúságom fehér rucájának felbukkanását, melyet az Idő az elmulás várkutjába dobott... hiába!

Hűvös fuvallatával rámköszönt az alkony s megyek a folyton emelkedő erdőn, selymes réteken át a firtosi Fehér ló fehér sziklái alatt, hangtalan források mellett hazafelé, a falumba.

Még megsimogatom útközben azt a szikladarabot, Tábiás követ, mely a néphit szerint a tündérek csodaszép kocsija volt s mely azért vált sziklává, mert egyik megejtően szép, holdvilágos éjszaka, mikor a várból mulatni mentek a vidékre, vagy valamelyik szomszédvárba, kakasszó előtt nem érték el a várat s a tündérek átka beteljesedett rajtuk. Kocsijukból most csak az ülés és felhuzott ernyőjének tömege látszik ki a földből.

*

A hazakísérésemre mellémszegődött tündérsereg, mint látomás tűnik el kicsiny székely falum estharangja szavára.

Ez a hang hazahív, haza a falumba s majd álomba ringat, ... mint régen... mielőtt elküldött az Életbe, ...oda, honnan csak behavazott fejjel, fénytelen szemekkel, roskadó vállakkal és lassu járással térhet meg a vándor.

József Dezső.

A SZALONNÁS PAPIR

Az utcai sárban forgatta a szél,
Én megláttam s rohantam utána.
Valaki szalonnát evett belőle, —
S hogy eldobta, nem világ csodája.

Fölvettem. Sáros oldalát megtörlém;
A napfényen szárítám fehérre.
Mohó vággyal forgatám, erre, arra,
Valaki verset, szépet írt beléje...

Aki a szalonnát megette — talán
Italra gondolt,... vagy egyéb másra...
Lelkéről egészen megfeledkezett.
Ezért került az írás a sárba.

Olvasám, — szép vers, — gondolkozám tovább.
Nekem most nincs ennivalóm semmi.
De tán nekem is kell, hogy táplálkozzam, —
Vers-éhes lelkemnek adtam enni.

...Egy papirból két ember falatozott:
Egyik szalonnát, a másik verset.
Egyik a mulandót táplálta, — míg a
Másik az örök létűt, — a lelket.

IZSÁK DOMOKOS

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLEGIUM GIMNÁZIUMÁNAK igazgatósága pályázatot hirdet egy vallástan, egy latin-magyar és egy francia-magyar szakcsoportú rendes, vagy helyettes tanári állásra. Pályázhatnak megfelelő képesítésű tanárok. Rendes tanár csak unitárius vallású lehet. A szabályszerűen felszerelt kéréseket f. év július hó 15-ig kell az igazgatósághoz benyujtani. Az állásokat f. év szeptember hó 1-én kell elfoglalni. A pályázati kérésekhez a származásra vonatkozó okmányokat is csatolni kell nagyszülőkig bezáróan. Javadalmazás az állami tanárokéval azonos.

RAKÉTAKKAL KÜZDENEK A JÉGVERÉS ELLEN NÉMETORSZÁGBAN. Régen, amikor az emberek még hittek a varázslatokban, szentelt ágyúgolyókkal próbálták a viharfelhőket szétkergetni. Ez a felhőlövöldözés még ma is járja egyes hegyvidékeken, természetesen minden különösebb hatás nélkül. Egész más a helyzet azonban a Németországban sikerrel alkalmazott úgynevezett „jégrakéták"-kal. Olyan röppentyük ezek, amelyeknek a hegyében robbanótöltést helyeznek el. A röppálya legmagasabb pontján a robbanóanyag explodál, s jelentős rést vág a jégfelhőn, amelybe a szél most már bele tud kapaszkodni. A szél azután széttépi a felhőt, mielőtt még más vidékekre sodorhatná. Így a rettegett jég helyett többnyire csak eső hull alá, sőt a rakéta hatására a már eleredt jégeső is rendes esővé szelidül. (MNK.)

FIGYELEM! Sinczki József, született Kolozsvárt 1826-ban és Késmárki Rozália, született Kolozsvárt 1830-ban, unitáriusok „Házassági levelüket" kérem. 1850-es években kötehettek házasságot. Származás igazolására szükséges. Cím: Málnási János áll. el. isk. igazg. Ambrózfalva (Csanád m.). Utánvéttel kérem.

Kedves Barátom!

Őszinte fájdalommal olvastam leveled azon részét, mely a fiatal „művész úr" dolgaival foglalkozik. Határozottan megdöbbentő jelenség, hogy egy [illegible] fiú, ki állandóan kedvezményeket élvezett iskoláinkban, olyan nyilatkozatokat tegyen az unitárius lelkésszel kapcsolatban, amilyent tett. Pesti zsargonnal úgy mondják az ilyenekről, hogy „elkapta a gépszíj"... Hirtelen alakultak ki a „művész úr" nézetei bizonyos dolgokról s éppen ezért amiket mond éretlen gondolkozás szüleménye. Én a magam részéről a művészetét sem értékelem igen magasra, igaz, hogy mindössze egy hősi emlékmű faragványát láttam, de ez a két fa ember ott egymás mellett szerintem olyan mint két szörnyszülött. Érdekes különben, hogy ez a fiatal „művész" abban a „Györffy Kollégiumban" töltött bizonyos időt, melyet a Kormányzat legutóbb szükségesnek látott kormánybiztossal ellátni. Beszéde és kijelentése nagyon rózsaszínűek, sőt olykor egészen a „vörös"-be hajlik. Lelkészeink figyelmét, de a hatóságok figyelmét is fel kell hívnunk erre a fiúra, mert a keresztény gondolatnak kárt tehet. A javasolt módszert a magam részéről nem ajánlom. Ahogy érlelődik az élet, csendesen rendben addig kell azonban vigyázni reá.

Ami a „Székely Nép" június 7-én megjelent számában olvasható, az valóban felháborító. Szerinte Bözödújfaluról írja: „úgy ül itt az elmult század nyomása a Dávid Ferenc pálfordulásai óta felforgatott, megbolygatott lelkeken, mint az átok". Nem kell azonban sokat törnünk a fejünket, nogy az ügyetlen riporter, aki megvallja, hogy „hozzávetőleges adatokból" dolgozik, kitől kapta az impulzust a cikk megírására. Elmondja, hogy a plébános kocsiján hagyta el a falut. A baj csak az, hogy illő választ nekünk unitáriusoknak még mindig nem lehet adni ezekre a szemtelen megjegyzésekre, de reméljük ad majd a jövő, mely felfogásunkat és meggyőződésünket igazolni fogja. Azt hiszem nem kell sokat törődnünk az ilyenekkel, ügyelnünk kell azonban arra, hogy észrevegyük és meglássuk ezeket.

Igen, azt jól hallottad, hogy nagybányai egyházközségünk egy szép házastelket kapott. Lelkészünk már át is költözött az új lakásba. Gondolom ez meg fogja szilárdítani ottani egyházközségünk helyzetét.

A lelkészünkkel kapcsolatban írt dolog kényes ügy. Annyi bizonyos, hogy szorgalmasan és szakszerüen dolgozott s az a nyúl-állomány, amivel rendelkezik szép kicsi vagyon. Az is javára irandó, hogy a falusi lakosságnak példát mutat arra, miként lehet mellékjövedelemhez jutni. Nem hiszem azonban, hogy egyházi főhatóságunk belemenne abba, hogy részére különleges iparengedély megszerzésére engedélyt adjon. Jobb is volna, ha a kereskedelmet a Szövetkezet utján bonyolítaná le, hiszen azt is olyan jól irányítja és vezeti.

Végül is [illegible] egy kedves hírt is. Lapunk [illegible] jának felesége egy egészséges fiú gyermeknek adott életet. Mindketten jól vannak és egészségesek. Az apja igen sokat dicsekszik a fiával, de ez már ilyenkor így szokott lenni. Jól fog esni, ha Te is elküldöd részükre szerencsekívánataidat.

Szeretettel köszönt — *is* —

AZ IRATTERJESZTŐNÉL a következő arcképek kaphatók darabonként 40 fillérért: Ferencz József, püspök, Boros György dr. püspök, Varga Béla dr. püspök, Józan Miklós püspök, Brassai Sámuel dr., Jakab Elek, Simén Domokos. Ezek nagyobb, mülapszerü képek, tantermek, művelődési házak, lelkészi irodák stb. falára különösen alkalmásak és szükségesek. Ezeken kívül a következő levelezőlapok kaphatók darabonként 30 fillérért: Ferencz József, Dávid Ferenc emlékmü, Dévai vár, Segesvári templom, Magyarkúti nyaralótelep, Tordai országgyülést ábrázoló képek.

NYUGTÁZÁS

Az Egylet pénztárába f. év ápr. 15-től június 15-ig az alábbi dijakat fizették be:

I. Alapitó dijba: Dr. Kovács Lajos 15 P., Kun Mihály 5 P, dr. Gelei József 100 P, Kolozsvár; Barla Dezső Nagyvárad 100 P, László Péter Medesér 10 P. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta 67 P. Dr. Abrudbányai J. 95 P. Unit. Teol. Akad. 83.34 P.

II. Tagsági dijban: Bányai Sándorné Dés, 1937—44-re, Ürmösi József és Józsefné 1944-re, Dobay Dezsöné 1944-re, Zsakó Zoltán 1943—44-re, Rácz István 1944-re, Nagy Géza 1943—44-re, Nagy Kálmán 1944-re, Tóbiás József 1944-re, Kovácsi Pál 1940—44-re, Kerestély Zsigmondné 1944-re. — Ferenczy Ferenc Telekfarka 1944-re, dr. Orbok Gyula Dés 1944-re, vitéz László Árpád Kassa 1944-re, Borbély Anna Borsaujfalu 1944-re, Vass Dénes Marosvásárhely 1944-re, Deák Sándor Szováta 1944-re, Fodor Domokos Recsenyed 1943-ra, Bartha Ferencné Dabjon 1944-re, — Székelyudvarhelyi tagok: Szent-Királyi Kálmán 1943—44-re, dr. Tibáld Miklós 1943—44-re, özv. Dobay Istvánné 1943-ra, Németh Albert 1943-ra, Csiky Albert 1943-ra, dr. Csiky Andor 1944-re, dr. Gálffy Zoltán 1944-re. — Ifj. Péter Ödön Bordos 1944-re, Pál Miklósné Szeged 1944-re, Katona József Tarcsafalva 1941—44-re.

III. Előfizetési dijba: Kozma Miklós, id. Ferenci Lajos, id. Kerekes István Nagyajta 1944-re. Kolozsvári előfizetők: Székely András 1944-re, Pálffy István 1943—44-re, Gyöngyössy József 1944-re, Blényesi Vilma 1944-re, Kovács Jenő 1944-re, dr. B. Gál Margit 1944-re, vitéz Nagy Sándorné 1944-re, Tatár Ferenc 1944-re, Borbély Ferenc 1943—44-re, Balázs Györgyné 1944-re, Fogarassy Vilmosné 1944-re, Emmerth Béláné 1944-re, Almási András 1944-re, Irimiás Gyula 1944-re, Szabó Sándor 1944-re. — Id. Gál Elekné Nyárádszentlászló 1944-re, Antonya Mihály 1943—44-re, Zsiga Erzsébet 1944-re, Sepsiszent-György. Tőzsér János Nagyvárad 1940—44-re, Kiss Sándor H.-jánosfalva 1944-re, M. Berei Ilona 1942—43-ra, Marosi József 1942—44-re, Csegezi Ferenc 1944-re Rava.

Ürmösy Tivadar Sóstóhegy 1944-re, M. Lőrinczy Ilona Ny.-szentlászló 1941—44-re, Imre József Kolozs 1944-re, özv. Szabó Mózesné Lővéte 1941—43-ra, Mihály Ferenc Fehérgyarmat 1944-re, Boros Elek Gagy 1942—43-ra, Fóris I. Zoltán Szentkeresztbánya 1944-re, Lőrinczy József Felsőszirágy 1944-re; Varga György 1944, Székely Zoltán 1944-re Dés. Dr. Bálint Dezső M.-vásárhely 1944-re, Pálffy Géza Füzesgyarmat 1943—44. Dr. vitéz Péter Aladár Orosháza 1944-re, id. Magyari Sándor Recsenyéd 1944-re, Csipkés Elek Hencida 1944-re. — Székelyudvarhelyi előfizetők: Kun Ádám 1944-re, Szabó András, özv. Lőrinczy Béláné, Balázs János 1943—44-re, Fekete Béniám, Gidó Domokos 1943-ra, Pap Mátyás 1941—42-re, Pál Mihály, özv. Fekete Ferencné, Bartalis Erzsébet, Incze Sándor, Radnai János, özv. Györffy Istvánné, Szabó Dénes, Révész Tamás, Szabó Gyuláné, Béres Miklós, Fülöp Gergely, dr. Bakó Árpádné 1944-re. — Dr. Egyed János Debrecen 1944-re, Kelemen Jenő Hidalmás 1943—44-re, vitéz Szőke Lajos Kispest 1943—44-re. — Izsáky Antalné, Bartha Gézáné, dr. Székely Ferenc Dés 1944-re, özv. Szász Józsefné Szamosújvár 1944-re, Koncz Gyuláné Marosvásárhely 1944-re, Csiki Ferenc Mád 1944-re. — Korondi előfizetők: Tófalvi Balázs, ifj. Tófalvi Mihály vári, Molnos A. József, Katona János, Katona Elek, ifj. Ambrus András, Lőrincz Imre, Lőrincz Balázs, Kovács Márton 1944-re.

Kolozsvár, 1944. június 15.

Rázmány Mór,
pénztárnok.

Az Unitárius Közlöny kizárólag előfizetői díjakból tartja fenn magát. Semmiféle más jövedelme nincs. Mivel a nyomdaiparban újabb drágulás állott elő, arra kérjük szeretettel előfizetőinket, tagjainkat, hogy a megállapitott évi 4 pengős előfizetési díj helyett az évi 6 pengő tagdíjat szíveskedjenek beküldeni. Minden hátrálékos előfizetőnket és tagunkat nyomatékosan kérünk arra, hogy hátralékát sürgősen rendezze. Postatakarékpénztári csekkszámlánk száma: 34.903.

A D. F. E. választmánya.

Dávid Ferenc Egylet örökös alapitó tagsági díja: 100 P. Évi rendes tagsági díja: 6 P. Előfizetés az Unitárius Közlönyre évi: 4 P. Felkérjük hátrálékos tagjainkat és előfizetőinket, hogy dijaikat sürgősen rendezzék. A D. F. E. csekkszámla száma: 34.903. Minden pénz az egyleti pénztárnokhoz Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám alá küldendő.

HÁTRALÉKAIDAT SZÍVESKEDJ RENDEZNI!

Szerkesztő: Dr. Abrudbányai János.
A kiadásért dr. Bodor András felel.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ferencz József, Kővári Jakab, Lőrinczy Mihály, Molnár István, Ujváry László és Ürmössy Gyula.

Unitárius Közlöny LIV. évf. 6. sz. 1944. június
Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9 szám
Minerva Rt. Kolozsvár. 5550. **F. v.: Major József**

nem verdeltem meg